

บทที่ 5

สภาพของพื้นที่ศึกษา

จากการที่ตั้งของพื้นที่ศึกษาอื่นเป็นที่ตั้งของท่าอากาศยานกรุงเทพฯ นั้นตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ซึ่งอยู่คาบเกี่ยวระหว่างเขตการปกครองของ 2 จังหวัด คือบริเวณพื้นที่บางส่วนของเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร กับบริเวณพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมือง อำเภอประจักษ์ศิลปชัย และอำเภอคูคต จังหวัดปทุมธานี จึงได้แบ่งการศึกษาของพื้นที่ออกเป็น 2 ระดับ คือระดับมหภาค และระดับอนุภาค (แผนที่ 5.1)

สำหรับระดับมหภาคนั้นเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสาระสำคัญด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและประชากรของพื้นที่เขตการปกครอง ที่อยู่โดยรอบของท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ในปัจจุบัน โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นระดับ 3 ระดับคือ

- ก. ระดับกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
- ข. ระดับจังหวัด เป็นจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ กรุงเทพมหานครและจังหวัดปทุมธานี
- ค. ระดับเขต เป็นพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ในปัจจุบัน คือเขตบางเขน

ส่วนการศึกษาสภาพของพื้นที่ในอีกระดับหนึ่ง คือ ระดับอนุภาคจะเป็นการศึกษาในเรื่องของพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของท่าอากาศยานกรุงเทพฯ และโครงการขยายท่าอากาศยานฯ โดยศึกษาถึงสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่รอบของท่าอากาศยานฯ ซึ่งจะได้รับผลโดยตรงจากการพัฒนาท่าอากาศยานฯ ในอนาคตทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและประชากร โดยสามารถบอกถึงแนวโน้มและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงในด้านการใช้ที่ดิน และจำนวนประชากรในอนาคตได้ สำหรับพื้นที่ศึกษาระดับอนุภาคประกอบไปด้วยพื้นที่ตามเขตการปกครองดังนี้ (แผนที่ 5.2)

- ก. พื้นที่ที่อยู่ในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย
 - พื้นที่ตอนบนของแขวงทุ่งสองห้อง
 - พื้นที่ส่วนใหญ่ของแขวงตลาดบางเขน

- พื้นที่ตอนล่างของแขวงคลองถนน
- พื้นที่ทั้งหมดของแขวงสีกัน

- ข. พื้นที่ที่อยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย
- พื้นที่บางส่วนของตำบลหลักหก อำเภอเมืองปทุมธานี
 - พื้นที่บางส่วนของตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี
 - พื้นที่บางส่วนของตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา

สำหรับรายละเอียดของพื้นที่ศึกษาในแต่ละระดับสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

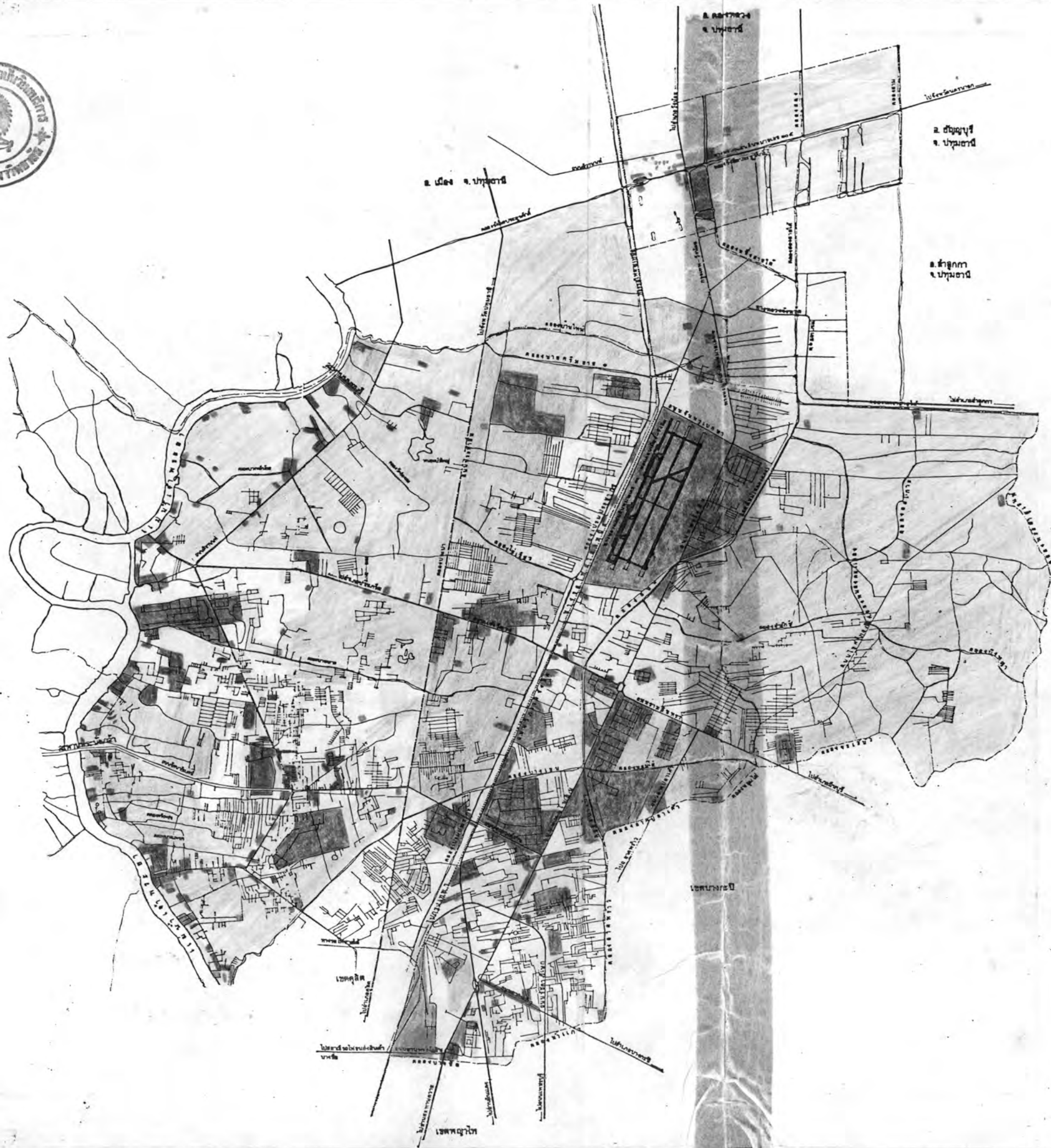
5.1 พื้นที่ศึกษาระดับกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

5.1.1 สภาพทั่วไปของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1) ลักษณะทางด้านกายภาพ

กรุงเทพมหานครและปริมณฑลในปัจจุบันมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยมีการกระจายความเจริญออกไปจากกรุงเทพมหานครสู่พื้นที่ในเขตปริมณฑล โดยเฉพาะในบริเวณที่มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการพร้อม การขยายตัวของพื้นที่ จะ เป็นไปในแนวราบกระจัดกระจายออกไปตามถนนสายหลัก สายรองและทางพิเศษทุกประเภท การขยายตัวดังกล่าวก่อให้เกิดการรุกกล้าพื้นที่เกษตรกรรมในเขตปริมณฑล ซึ่งยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันก็ยังมีพื้นที่ที่ยังไม่ได้พัฒนา ในลักษณะเป็นพื้นที่ว่างเปล่าที่อยู่ลึกลงจากถนนสายประธานในเขตพื้นที่ชานเมืองของกรุงเทพมหานครให้เห็นอยู่อีกมาก

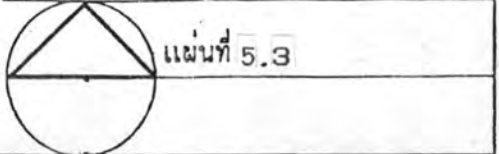
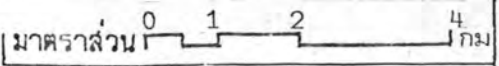
ลักษณะการขยายตัวของเมืองดังกล่าว เป็นผลมาจากการปรับปรุง และก่อสร้างถนนสายหลักรอบนอกโดยรอบทิศของกรุงเทพฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมามีได้แก่ วิภาวดีรังสิต งามวงศ์วาน แจ้งวัฒนะ รามอินทรา ลาดพร้าว พัฒนาการ สุขาภิบาล ธรรมคำแหง ธานี-ปากท่อ เพชรเกษมและบางกอกน้อย-นครชัยศรี การวางแผนถนนสายหลักแต่ขาดการเชื่อมโยงกับถนนสายรอง ทำให้ชุมชนขยายตัวไปตามแนวถนนสายหลักเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้น ยังเป็นผลมาจากการพัฒนาด้านธุรกิจพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยจากเขตพื้นที่ชั้นในออกมาสู่พื้นที่ชั้นนอกที่มีการเข้าถึงที่สะดวกกว่า สิ่งเหล่านี้เป็นผลให้กรุงเทพฯ มีการเจริญเติบโตเข้าสู่เขตปริมณฑลอย่างรวดเร็ว

- สัญลักษณ์**
- ถนนสายหลัก
 - ถนนสายรอง
 - ทางรถไฟ
 - สะพาน
 - แม่น้ำ, ลำคลอง
 - บ่อน้ำ
 - ลาน, ที่นา
 - ย่านพาณิชย์กรรม
 - ย่านพักอาศัย
 - ย่านอุตสาหกรรม
 - คลังสินค้า
 - สถาบันการศึกษา
 - ศาลากลาง
 - สถาบันราชการ
 - สถานประกอบการ/อาคาร-
-สูงพิเศษ
 - ลานที่พักผ่อนหย่อนใจ
 - ที่ว่าง

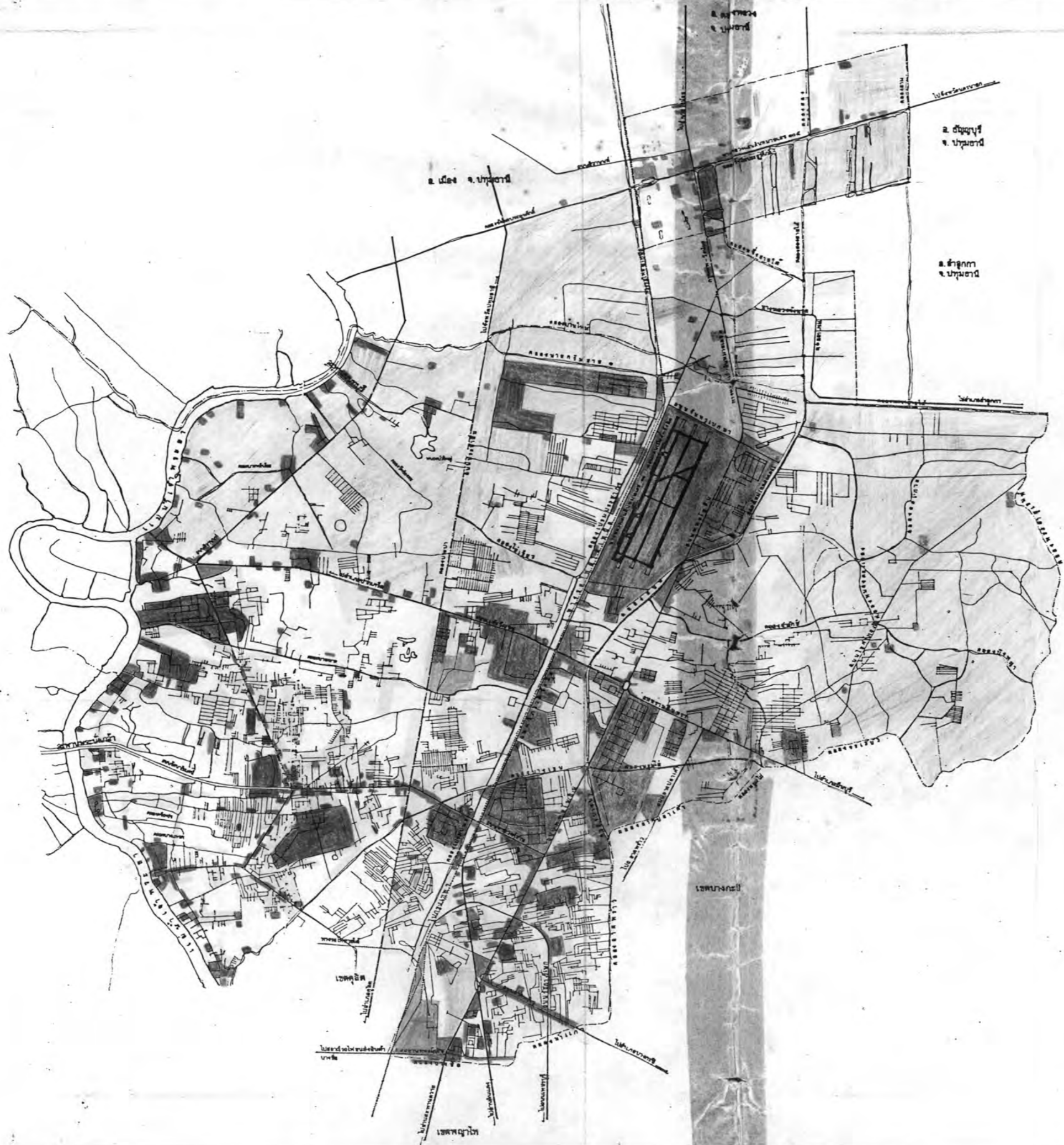
แสดง : การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2517

ที่มา: ภาพถ่ายทางอากาศปี 2517

การศึกษาผลกระทบทางอากาศจากยานเกรงที่มีต่อพื้นที่โดยรอบเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

การศึกษาลงกระทบ

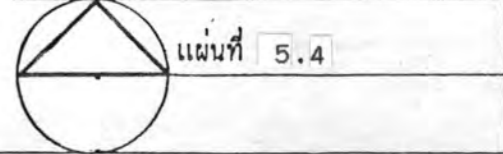
- สัญลักษณ์**
- ==== ถนนสายหลัก
 - ถนนสายรอง
 - +++++ ทางรถไฟ
 - || ระวาง
 - ~ แม่น้ำ, ลำคลอง
 - ⊙ บ่อน้ำ
 - ⊙ ลวน, ที่นา
 - ย่านพาณิชย์กรรม
 - ย่านพักอาศัย
 - ย่านอุตสาหกรรม
 - คลังสินค้า
 - สถาบันการศึกษา
 - ศาลากลาง
 - สถาบันราชการ
 - อาคารอนุสาวรีย์/อนุสรณ์-อนุปโภค
 - สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
 - ที่ว่าง

การศึกษาลงกรทบ
 ลากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต ๑๘

แสดง: การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2526

ที่มา: ภาพถ่ายทางอากาศปี 2526

มาตราส่วน 0 1 2 4 กม

แต่อย่างไรก็ตามการเจริญเติบโตของพื้นที่เมืองของกรุงเทพฯ และปริมณฑล ยังเกิดจากแรงดึงดูดของศักยภาพของจังหวัดต่าง ๆ ในเขตปริมณฑลอีกด้วย ถึงแม้ว่ากรุงเทพฯ จะเป็นจุดเป้าหมายรวมของการย้ายถิ่นทั้งระดับประเทศและระดับพื้นที่เขตปริมณฑลก็ตาม แต่แรงดึงดูดของการย้ายถิ่นดังกล่าวระหว่างกรุงเทพมหานครที่มีต่อ 5 จังหวัดในเขตปริมณฑลเริ่มลดลง แสดงให้เห็นว่า จังหวัดในปริมณฑลเริ่มมีแรงดึงดูดเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดนนทบุรี รองลงมา ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ ชื่อน่าสังเกตประการหนึ่งก็คือ จังหวัดปทุมธานี เริ่มมีบทบาทด้านนี้ที่ ในการรองรับประชากรมากขึ้น ส่วนจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสมุทรสาครแม้จะยังคงมีการย้ายถิ่น เข้ากรุงเทพฯ อยู่ แต่อิทธิพลดังกล่าวเริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัด (วิชัย, 2530 : 233-234)

สำหรับพื้นที่ทางตอนเหนือของปริมณฑล บริเวณเขตบางเขนและพื้นที่ต่อเนื่อง ของจังหวัดนนทบุรีและปทุมธานี จากการเปรียบเทียบลักษณะของการใช้ที่ดินในปี พ.ศ. 2517 - 2526 ในช่วงระยะเวลาประมาณ 9 ปี พบว่าการเจริญเติบโตของพื้นที่เมืองเจริญเติบโตจากเขต ของกรุงเทพฯ ขึ้นในออกไปสู่เขตกรุงเทพชั้นนอก โดยจะแผ่ขยายไปทางแนวราบตามเส้นทางคมนาคมสายหลัก ดังเช่น ถนนพหลโยธิน ถนนวิภาวดีรังสิต ที่ตัดผ่านพื้นที่เขตบางเขนขึ้นเหนือ ผ่านไปยังอำเภอลำลูกกาและธัญบุรีในจังหวัดปทุมธานี กับเส้นทางสายแจ้งวัฒนะและงามวงศ์วาน ที่ไปต่อเชื่อมระหว่างถนนพหลโยธินกับถนนติวานนท์ในเขตจังหวัดนนทบุรี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากพื้นที่เกษตรกรรม กลายเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพาณิชย์กรรม เกิดย่านการค้า เช่น ย่านปากเกร็ด ย่านหลักสี่ ย่านพงษ์เพชร ซึ่งมีลักษณะเป็นศูนย์กลางการค้าระดับท้องถิ่น ให้บริการแก่ชุมชนที่กำลังขยายตัวออกมามากขึ้น ในขณะเดียวกันศูนย์กลางของชุมชน บริเวณย่าน รังสิตก็ขยายการเจริญเติบโตออกมามากขึ้นตามเส้นทางถนนพหลโยธิน เข้าหากรุงเทพมหานคร เกิด เป็นย่านการค้าพาณิชย์กรรมตามริมถนนพหลโยธิน ทำให้การเจริญเติบโตของพื้นที่ทั้งสามจังหวัดต่อ เนื่อง เป็นผืนเดียวกันและมีแนวโน้มของความเจริญออกไปในสองทิศทาง คือทางด้านทิศเหนือขยาย ไปตามแนวถนนพหลโยธิน ส่วนทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือขยายออกไปตามถนนติวานนท์ (แผนที่ 5.3 , 5.4)

2) ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ

การขยายตัวทางเศรษฐกิจของกรุงเทพฯ และปริมณฑลในช่วงปี พ.ศ. 2526 สามารถรักษาระดับอยู่ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 8.6 ต่อปี และขณะเดียวกันได้มีการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างและแหล่งที่ตั้งของการผลิตอย่างน่าสังเกต แม้ว่ากรุงเทพฯ และปริมณฑลจะยังคง เป็นมหานครมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจสูง แต่บทบาทการผลิตในภาคมหานครได้ เริ่มเปลี่ยนแปลงไป อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนการผลิตใน เขตปริมณฑลมาก

เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ ปทุมธานี นนทบุรี และนครปฐม ส่วนสมุทรสาครสภาพเศรษฐกิจค่อนข้างซบเซาเมื่อเปรียบเทียบกับของจังหวัดอื่น (ตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1 แสดงผลผลิตรวมของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปี พ.ศ. 2513 และ 2526 (ราคาคงที่ปี 2515) หน่วย : ล้านบาท

จังหวัด	ปี พ.ศ. 2513		ปี พ.ศ. 2526		อัตราเพิ่มต่อปี (%) (2513-2526)
	มูลค่าการผลิต	%	มูลค่าการผลิต	%	
กรุงเทพมหานคร	40,713	79.9	112,435	75.2	8.1
นนทบุรี	968	1.9	2,489	1.7	7.5
ปทุมธานี	1,900	3.7	8,285	5.5	12.0
สมุทรปราการ	3,671	7.2	18,546	12.4	13.3
สมุทรสาคร	1,912	3.8	3,151	2.1	3.9
นครปฐม	1,809	3.5	4,672	3.1	7.6
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	50,973	100.0	149,579	100.0	8.6

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ผลผลิตภาคเกษตรกรรมของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพิ่มเพียงเล็กน้อย อุปสรรคของการขยายตัวภาคเกษตรกรรมเนื่องมาจากการเปลี่ยนการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่เมือง อย่างไรก็ตามเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตภาคเกษตรกรรมลดลงอย่างเด่นชัด ก็คือการลดลงของอุตสาหกรรมประมงในจังหวัดสมุทรปราการและสมุทรสาคร อันเนื่องมาจากวิกฤติการณ์ด้านน้ำมันและความอุดมสมบูรณ์ของปริมาณสัตว์น้ำในอ่าวไทยลดลง อนึ่ง หากไม่รวมผลผลิตอุตสาหกรรมประมงเข้าไว้ในภาคเกษตรกรรม การขยายตัวของภาคเกษตรกรรมของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาจะเท่ากับร้อยละ 3.2 ต่อปี

ในด้านการขยายตัวภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วด้วยอัตราเพิ่มร้อยละ 9.5 และ 7.6 ต่อปีตามลำดับ (ตารางที่ 5.2) และสูงกว่าอัตราเพิ่มเฉลี่ยทั้งประเทศ การขยายตัวอย่างรวดเร็วนี้เป็นผลจากนโยบายการค้าและการลงทุนแบบเสรีของประเทศ ที่เป็นแรงผลักดันให้ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งกระจุกตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ประกอบกับมีท่าเรือขนส่งสินค้าเพื่อการนำเข้าและส่งออกที่สำคัญของประเทศ แม้ว่ารัฐจะมีการชี้้นำให้กิจการอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ออกไปตั้งนอกเขตกรุงเทพมหานครก็ตาม

ตารางที่ 5.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงผลผลิตรวมกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รายสาขา
ปี พ.ศ. 2513-2526

จังหวัด	อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี (%)			รวม
	เกษตรกรรม-เหมืองแร่	อุตสาหกรรม	บริการและอื่น ๆ	
กรุงเทพมหานคร	1.8	8.5	7.3	8.1
นนทบุรี	-1.5	7.1	11.9	7.5
ปทุมธานี	1.5	13.5	16.1	12.0
สมุทรปราการ	1.5	12.1	10.3	13.3
สมุทรสาคร	-0.5	10.7	8.1	3.9
นครปฐม	6.6	10.0	5.0	7.6
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	2.0	9.5	7.6	8.6
ทั้งประเทศ	4.1	9.1	7.1	6.6

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดปริมณฑลเพิ่มสูงกว่าอัตราเพิ่มเฉลี่ยทั้งประเทศเกือบทุกจังหวัดยกเว้นจังหวัดสมุทรสาครเพียงจังหวัดเดียว การขยายตัวอย่างรวดเร็วได้เกิดขึ้นกับจังหวัดสมุทรปราการและปทุมธานี ในสาขาอุตสาหกรรมและการบริการคิดเป็นร้อยละ

22.7 และ 10.4 ของผลผลิตความภาคอุตสาหกรรมทั้งประเทศ ในขณะที่เดียวกับการขยายตัวภาคอุตสาหกรรมของกรุงเทพมหานคร ได้เพิ่มซ้ำกว่าอัตราเพิ่มเฉลี่ยทั้งประเทศและภาคนครหลวง

สำหรับรูปแบบการจ้างงานรายสาขาของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นข้อมูลที่ได้รับจากสถิติการจ้างงาน (ตารางที่ 5.3 และ 5.4) โดยในปี พ.ศ. 2526 การจ้างงานประมาณร้อยละ 70 อยู่ในกรุงเทพมหานคร การจ้างงานสาขานอกภาคเกษตรกรรมส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดปทุมธานีและสมุทรปราการ ด้วยเหตุที่องค์ประกอบของสาขาบริการแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกัน ฉะนั้น การขยายตัวของผลผลิตภาคบริการจึงไม่ได้สะท้อนให้เห็นการขยายตัวการจ้างงาน ผลก็คือกรุงเทพมหานครมีการขยายตัวการจ้างงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.7 ต่อปี สูงกว่าอัตราเพิ่มการจ้างงานเฉลี่ยกรุงเทพมหานครและปริมณฑลซึ่งเท่ากับร้อยละ 5.2 ต่อปี

ในช่วงปี พ.ศ. 2523-2324 กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนเพิ่มทั้งสิ้น 3,800 โรง กิจการอุตสาหกรรมที่ตั้งในกรุงเทพมหานครประมาณร้อยละ 80 ดำเนินกิจการอยู่ในที่พิกัดดีและมีคนงานไม่เกิน 20 คน ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมที่มีคนงาน 50 คน หรือมากกว่านั้น มีประมาณครึ่งหนึ่งจดทะเบียนตั้งโรงงานในกรุงเทพมหานคร และอีกส่วนหนึ่งเลือกแหล่งที่ตั้งโรงงานอยู่ในจังหวัดปทุมธานีและสมุทรปราการ

การแผ่ขยายกิจการอุตสาหกรรมและบริการ ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นส่วนใหญ่ บางพื้นที่มีลักษณะเป็นย่านอุตสาหกรรม เฉพาะการกระจุกตัวของกิจการอุตสาหกรรมปรากฏชัดในเขตธนบุรี บริเวณตะวันออกเฉียงใต้ของกรุงเทพมหานคร เชื่อมไปสู่จังหวัดสมุทรปราการ บริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของกรุงเทพมหานครมุ่งสู่จังหวัดสมุทรสาคร บริเวณด้านตะวันออก (ลาดกระบัง) และบริเวณด้านเหนือตามแนวทงหลวงสายรังสิต

จังหวัดสมุทรปราการและปทุมธานี เป็นจังหวัดที่มีบทบาทการผลิตภาคอุตสาหกรรมอย่างเด่นชัด ผลผลิตภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดดังกล่าว มีจำนวนเกินกว่าครึ่งหนึ่งของผลผลิตรวมทั้งจังหวัด ตรงกันข้ามกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี บทบาทการผลิตที่สำคัญคือสาขาการบริการ ส่วนจังหวัดนครปฐม บทบาทการผลิตมีลักษณะผสมผสานระหว่างสาขาเกษตรกรรมและสาขาการบริการ

ตารางที่ 5.3 แสดงการจ้างงานของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลรายสาขา ปี พ.ศ. 2526

หน่วย : พันบาท

สถานที่ทำงาน	เกษตรกรรม- เหมืองแร่		อุตสาหกรรม		บริการและอื่น ๆ		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
กรุงเทพมหานคร	132	5.4	610	25.0	1,697	69.6	2,439	100.0
นนทบุรี	60	41.4	13	8.7	73	49.9	146	100.0
ปทุมธานี	74	28.3	113	43.2	75	28.5	262	100.0
สมุทรปราการ	46	17.0	131	48.8	92	34.2	269	100.0
สมุทรสาคร	60	64.9	12	10.1	30	25.0	102	100.0
นครปฐม	149	62.6	30	12.7	59	24.7	238	100.0
กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	521	15.1	909	26.3	2,026	58.3	3,456	100.00

ที่มา : การสำรวจกำลังแรงงาน, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 5.4 แสดงการเปลี่ยนแปลงการจ้างงานของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลรายสาขาปี พ.ศ. 2513-2523

จังหวัด	อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี (%)			
	เกษตรกรรม-เหมืองแร่	อุตสาหกรรม	บริการและอื่น ๆ	รวม
กรุงเทพมหานคร	-0.9	7.2	6.0	5.7
นนทบุรี	-0.7	8.4	7.69	4.2
ปทุมธานี	1.3	12.6	7.6	4.5

ตารางที่ 5.4 (ต่อ)

จังหวัด	อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี (%)			รวม
	เกษตรกรรม-เหมืองแร่	อุตสาหกรรม	บริการและอื่น ๆ	
สมุทรปราการ	-1.7	10.5	6.8	5.4
สมุทรสาคร	0.6	8.2	5.0	3.0
นครปฐม	1.8	10.5	6.3	3.5
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	0.4	8.0	6.2	5.2

ที่มา : สำมะโนประชากร ปี พ.ศ. 2513 และ 2523

3) ลักษณะประชากร

จากตารางที่ 5.5 ภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑลใน พ.ศ. 2521 มีประชากร 6,828,375 คน คิดเป็น 15.10 % ในประเทศ ทั้งนี้กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นจังหวัดที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในภาคมีสัดส่วนประชากรถึง 71.33 % ของภาค นอกเหนือจากนั้นประมาณ 28.67 % เป็นจำนวนประชากรที่กระจายไปตามจังหวัดในปริมณฑล จังหวัดที่มีขนาดประชากรมากที่สุดในปริมณฑล คือจังหวัดนครปฐม รองลงมาคือ จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดสมุทรสาครตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องในแต่ละปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2521-2526 จะพบว่าภาค กทม. และปริมณฑลมีขนาดประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี และลดลงในช่วงปี พ.ศ. 2525-2526 ซึ่งอาจมีผลเสียเนื่องมาจากการที่ขนาดประชากรของ กทม. มีขนาดลดลงในปี พ.ศ. 2526 เพราะว่า กทม. มีขนาดประชากรเป็นสัดส่วนสูงมากในภาค และเมื่อมีขนาดประชากรลดลง ย่อมมีผลให้ภาคมีขนาดประชากรลดลงด้วย อย่างไรก็ตามพื้นที่ต่อเนื่องกรุงเทพมหานครในแนวเหนือ-ใต้ เขตจังหวัดสมุทรปราการ และนนทบุรี มีขนาดและสัดส่วนเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี ทั้งนี้เนื่องจาก กทม. เริ่มมีความแออัดของประชากรและกิจกรรม จึงกระจายไปยังจังหวัดใกล้เคียง สำหรับจังหวัดปทุมธานีนั้น ถึงแม้จะมีขนาดประชากรเพิ่มขึ้นในแต่ละปีก็ตาม ส่วนแบ่งของ

ตารางที่ 5.5 ขนาดและการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดในภาค กทม. และ บริเวณช.ศ. 2521 - 2526

จังหวัด	จำนวนประชากร										การเปลี่ยนแปลงประชากร								
	ม.ศ. 2521		ม.ศ. 2522		ม.ศ. 2523		ม.ศ. 2524		ม.ศ. 2525		ม.ศ. 2526		ม.ศ. 2521-2526						
	จำนวน	χ	จำนวน	χ	จำนวน	χ	จำนวน	χ	จำนวน	χ	จำนวน	χ	จำนวน	Absolute Change	Relative Change	Growth Rate	Growth rate 2521-2523	Growth rate 2524-2526	
กรุงเทพฯ	309,162	4.53	317,337	4.52	324,468	4.49	332,111	4.45	341,336	4.44	357,809	4.88	48,647	9.53	15.74	2.97	2.45	3.80	
สมุทรปราการ	488,266	7.15	511,598	7.30	535,858	7.41	557,292	7.47	585,320	7.61	623,514	8.50	135,248	26.49	27.70	5.01	4.76	5.77	
นนทบุรี	361,926	5.30	372,887	5.32	386,741	5.35	403,806	5.41	422,392	5.50	456,588	6.22	94,662	18.54	26.16	4.76	3.37	6.33	
นครปฐม	543,998	7.96	552,758	7.88	561,346	7.77	569,649	7.63	590,588	7.68	585,931	7.98	41,933	8.21	7.71	1.50	1.58	1.42	
ฉะเชิงเทรา	254,514	3.73	259,022	3.69	265,464	3.67	270,744	3.62	278,949	3.63	296,714	4.04	42,200	8.27	16.58	3.12	2.13	4.69	
กรุงเทพมหานคร	4,870,509	71.33	4,999,515	71.29	5,153,902	71.31	5,331,402	71.42	5,468,286	71.14	5,018,327	63.36	147,818	20.96	3.03	0.60	2.87	-2.98	
บริเวณช.	1,957,866	28.67	2,013,602	28.71	2,073,877	28.69	2,133,605	28.58	2,218,565	28.86	2,320,556	31.62	362,690	71.04	18.52	3.46	2.92	4.29	
กทม.และบริเวณช.	6,828,375	100	7,031,117	100	7,227,779	100	7,465,007	100	7,686,871	100	7,336,883	100	510,508	100	7.48	1.45	2.88	-0.85	
ประเทศ	45,221,625	-	46,113,756	-	46,961,338	-	47,875,002	-	48,846,927	-	49,515,074	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา : กองทะเบียน การทะเบียน

ประชากรในภาคกลับลดลงในทุก ๆ ปี นั้นหมายความว่า จังหวัดปทุมธานีมีประชากรเพิ่มขึ้น แต่ในอัตราที่น้อยกว่าสมุทรปราการ และนนทบุรีมาก

ในช่วง พ.ศ. 2521-2526 ภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีประชากรเพิ่มขึ้นถึง 510,508 คน ในจำนวนนี้เป็นประชากรที่เพิ่มขึ้นในกรุงเทพมหานครถึง 28.96 % ส่วนจังหวัดในปริมณฑลที่มีการเพิ่มประชากรในสัดส่วนใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร คือ สมุทรปราการ รองลงมาคือ นนทบุรีและปทุมธานี สมุทรสาคร นครปฐม ซึ่งสามจังหวัดหลังมีการเพิ่มขึ้นของประชากรในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ 9.53 %, 8.27 % และ 8.21 % ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าจังหวัดปทุมธานีมีการเพิ่มของประชากรในลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป ในอัตราการเติบโตที่ไม่สูงนัก ทั้งประชากรที่เพิ่มขึ้นก็มีจำนวนไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นในภาค อาทิ เช่น กทม. สมุทรปราการและนนทบุรี

อย่างไรก็ตาม กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นจังหวัดที่มีจำนวนประชากรเพิ่มมากที่สุด ในภาคกลับมีอัตราการเติบโตต่ำที่สุดในภาคคือ 0.60 % ต่อปี (ในช่วง พ.ศ. 2521-2526) โดยที่ใช้ช่วง พ.ศ. 2521-2523 กทม. มีอัตราการเติบโตประชากร 2.8 % ต่อปี และในช่วง พ.ศ. 2524-2526 มีอัตราการเติบโตเพียง 2.98 % ต่อปี นั่นคือ ประชากรที่เพิ่มขึ้นเพียง 3.03 % ของประชากรใน พ.ศ. 2521 เท่านั้น

ส่วนจังหวัดในปริมณฑลนั้นในช่วง พ.ศ. 2521-2526 จังหวัดสมุทรปราการเติบโตสูงที่สุด คือ 5.01 % ต่อปี มีประชากรเพิ่มถึง 27.70 % ของประชากรใน พ.ศ. 2521 รองลงมาได้แก่ จังหวัดนนทบุรี มีอัตราการเติบโตประชากร 4.76 % ต่อปี แต่เมื่อพิจารณาเป็นช่วง 3 ปี คือ พ.ศ. 2521-2523 และ 2524-2526 พบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2524-2526 จังหวัดนนทบุรีมีอัตราการเติบโตประชากรที่สูงมากคือ 6.33 % ต่อปี (มากกว่าจังหวัดสมุทรปราการ) จังหวัดที่มีอัตราการเติบโตประชากรต่ำที่สุดในจังหวัดปริมณฑลคือ จังหวัดนครปฐมและยังมีประชากรลดลงในช่วง พ.ศ. 2525-2526 อีกด้วย อนึ่ง จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งมีประชากรเพิ่มขึ้นในขนาดที่ใกล้เคียงกับจังหวัดนครปฐม เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรใน พ.ศ. 2521 แล้วพบว่า ประชากรในจังหวัดสมุทรสาครมีอัตราการเติบโตค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2524-2526

สำหรับจังหวัดปทุมธานี ดังได้กล่าวแล้วว่า มีการเติบโตของประชากรในอัตราที่ต่ำและเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดในภาค กทม. และปริมณฑล พบว่า จังหวัดปทุมธานีมีอัตราการเติบโตประชากรเพียง 2.97 % ต่อปี มีประชากรเพิ่มขึ้นเพียง 15.74 % ของประชากรใน พ.ศ. 2521 อย่างไรก็ดีตาม เมื่อแยกการพิจารณาออกเป็น 2 ช่วงคือ พ.ศ. 2521

-2523 และ พ.ศ. 2524-2526 จะเห็นได้ว่าในช่วง พ.ศ. 2524-2526 จังหวัดปทุมธานี เริ่มมีอัตราการเติบโตประชากรสูงกว่าในช่วงแรกมาก นั้นย่อมหมายความว่าประชากรในจังหวัดปทุมธานี เริ่มมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในอัตราเติบโตที่สูงขึ้น

เป็นที่น่าสังเกตว่าในปี พ.ศ. 2526 ในขณะที่กรุงเทพมหานครมีอัตราการเพิ่มของประชากรที่ลดลง แต่ในจังหวัดปทุมธานีกลับมีอัตราเพิ่มสูงขึ้น จึงสามารถตั้งสมมุติฐานได้ว่า อาจมีการอพยพประชากรส่วนหนึ่งจาก กทม. และบางส่วนจากชนบทเข้าไปอยู่ในปทุมธานี แทน กทม. เนื่องจากสภาพที่ตั้งที่เอื้ออำนวยต่อการอพยพเพราะมีพื้นที่ที่ต่อเนื่องกัน และความสะดวกในด้านการคมนาคมขนส่ง

อย่างไรก็ตาม กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์รวมของผู้ย้ายถิ่นจากทั่วราชอาณาจักร แหล่งการย้ายถิ่นที่ใหญ่ที่สุดก็คือ การย้ายถิ่นระหว่างพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดสมุทรปราการ รองลงมาเป็นการย้ายถิ่นจากกรุงเทพมหานครไปสู่จังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2529 : 13) การย้ายถิ่นดังกล่าวนี้ได้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ส่งผลทำให้จังหวัดทั้งสาม ซึ่งเป็นที่ชานเมืองได้กลายเป็นพื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้ การย้ายถิ่นดังกล่าวจึงไม่ใช่การย้ายถิ่นระหว่างเขตเมืองแต่เป็นการขยายตัวตามปกติของเมืองหลวงที่แผ่ขยายตัวออกนอกเขตการบริหารนั่นเอง

5.2 พื้นที่ศึกษาระดับจังหวัด

5.2.1 จังหวัดปทุมธานี

1) สำคัญสำคัญของจังหวัดปทุมธานี (จารุวรรณ อารงเกียรติ 2530 : 142-144) เป็นลักษณะที่เด่นชัดในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดปทุมธานี ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงบทบาทและอิทธิพลที่มีต่อพื้นที่โดยรอบได้

1.1) ลักษณะทางด้านกายภาพ

ในช่วง พ.ศ. 2511-2523 จังหวัดปทุมธานีมีพื้นที่เมืองเพิ่มขึ้นถึง 24.9% ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราการเติบโตที่สูงที่สุดในภาค นั้นแสดงว่าชุมชนเมืองเริ่มมีการขยายตัวรุกกล้าเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรมมากขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัดปทุมธานีในช่วงเวลาเดียวกัน พบว่าลดลงเพียง 0.3% ต่อปีเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากสภาพที่เดิมเป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีคลองธรรมชาติและคลองชลประทานทั่วถึงทั้งพื้นที่ ประกอบกับมีพื้นที่เกษตรกรรมที่ประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดินและพื้นที่อนุรักษ์แหล่งน้ำดิบเพื่อการประปา จึงทำให้พื้นที่เกษตรกรรมลดลงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

เนื่องจากจังหวัดปทุมธานี มีพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร จึงรองรับความเจริญที่กระจายกรุงเทพมหานคร ประกอบกับนโยบายของรัฐที่ปรากฏชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ทำให้จังหวัดปทุมธานีพัฒนาจากบทบาททางด้านเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามจังหวัดปทุมธานียังมีพื้นที่ส่วนหนึ่งที่กันไว้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมโดยเฉพาะ จึงต้องระมัดระวังมิให้การขยายตัวของเมือง โดยเฉพาะทางด้านอุตสาหกรรมมีผลกระทบกระเทือนต่อพื้นที่เกษตรกรรมดังกล่าว

เมื่อพิจารณาการเจริญเติบโตของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี พบว่าชุมชนที่มีแนวโน้มที่อาจพัฒนาได้ ได้แก่ ทม.ปทุมธานี ส.ประชาธิปัตย์ ส.คลองหลวง ส.ธัญบุรี ส.ลำลูกกา และ ส.ลำไทร โดยเฉพาะ ส.คลองหลวง ซึ่งมีรายได้สูงและอัตราการเติบโตของรายได้สูง เนื่องจาก ส.คลองหลวงมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ตั้งอยู่มากมาย

1.2) ลักษณะทางด้านสังคม

จังหวัดปทุมธานี มีสถาบันการศึกษาชั้นสูงในระดับชาติและนานาชาติหลายแห่งส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอำเภอคลองหลวงเช่น สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ ส่วนในเขตอำเภอธัญบุรีก็มี วิทยาลัยการปกครอง ศูนย์ฝึกอบรม ร.พ.ช. ศูนย์วิศวกรรมเกษตรไทย-เยอรมัน ในเขตอำเภอหลักหกก็คือ วิทยาลัยรังสิต สถาบันศึกษาเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ทั้งด้านกายภาพและเศรษฐกิจในพื้นที่เป็นอย่างมาก

1.3) ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ

ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดปทุมธานี มีแนวโน้มของการเปลี่ยนจากสาขาเกษตรกรรมเป็นสาขาอุตสาหกรรมอย่างเห็นได้ชัด ดูได้จากการจ้างงานในสาขาเกษตรกรรมซึ่งลดลงจาก 65.96 % ของแรงงานทั้งหมดใน พ.ศ. 2513 เหลือเพียง 48.09 % ใน พ.ศ. 2523 นั่นคือแรงงานสาขาเกษตรกรรมที่เพิ่มขึ้นในช่วง พ.ศ. 2513-2523 มีเพียง 15.86 % ของแรงงานที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดในขณะที่แรงงานในสาขาอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นถึง 37.93 % ของแรงงานที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด นอกจากนี้ จังหวัดปทุมธานียังมีโครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมที่พึ่งพากับอุตสาหกรรม โดยจะเห็นได้จากสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ใน พ.ศ. 2525 สาขาอุตสาหกรรมมีสัดส่วนถึง 59.81 % แต่สาขาเกษตรกรรมมีสัดส่วนเพียง 9.74 % เท่านั้น

ชุมชนในจังหวัดปทุมธานี มีบทบาทสำคัญทางด้านอุตสาหกรรมอันเป็นสาขาการผลิตที่ทำรายได้แก่จังหวัดมากคือ ส.คลองหลวง และจากการศึกษาความสำคัญของชุมชนเมืองในเชิงเศรษฐกิจโดยเปรียบเทียบกับชุมชนในปริมณฑลก็พบว่า ส.คลองหลวงเป็นชุมชนเดียวในจังหวัดที่มีรายได้สูงและมีอัตราการเติบโตของรายได้สูงด้วย ส่วนชุมชนอื่นในจังหวัดปทุมธานีเป็นชุมชนที่มีรายได้ต่ำ อย่างไรก็ตามบางชุมชนมีแนวโน้มที่อาจพัฒนาได้ เช่น ทม.ปทุมธานี ส.ประชาธิปไตย ส.ลำลูกกา และ ส.ลำไทร เนื่องจากมีอัตราการเติบโตของรายได้ค่อนข้างสูง

1.4) ลักษณะทางด้านประชากร

ในช่วง พ.ศ. 2521-2526 จังหวัดปทุมธานี มีอัตราการเติบโตประชากรเพียง 2.97% ต่อปี นับเป็นอัตราที่ต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นในภาค และเมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงประชากรของแต่ละอำเภอในจังหวัดปทุมธานี จะพบว่าอำเภอที่อยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยามีการเติบโตในอัตราที่สูงกว่าทางฝั่งตะวันตก อำเภอที่มีอัตรา

ราชการเติบโตประชากรสูงได้แก่ อำเภอลำลูกกา อำเภอธัญบุรี อำเภอเมืองและอำเภอคลองหลวงตามลำดับซึ่งอำเภอเหล่านี้มีประชากรเพิ่มขึ้นจากการย้ายถิ่นมากกว่าโดยธรรมชาติ ในขณะที่อำเภอรอบนอก อาทิเช่น อำเภอสามโคก อำเภอลาดหลุมแก้วและอำเภอหนองเสือ มีอัตราการเจริญเติบโตต่ำ ประชากรที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มขึ้นโดยธรรมชาติ

จากการศึกษาความหนาแน่นประชากรของจังหวัดปทุมธานี พบว่ามีความหนาแน่นน้อยมาก ประชากรส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ตามชุมชนเมือง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นในปริมณฑล จะเห็นได้ว่าชุมชนเมืองในจังหวัดปทุมธานีมีความหนาแน่นประชากรในระดับต่ำ แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาอัตราการเติบโตประชากรทำให้สรุปได้ว่าชุมชนที่มีโอกาสที่จะพัฒนาส่วนใหญ่อยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาได้แก่ ส.ธัญบุรี ส.ประชาธิปัตย์ ส.ลำไทร และส.คลองหลวง ยกเว้น ทม.ปทุมธานี ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลางของจังหวัด

2) สาระสำคัญของชุมชนในจังหวัดปทุมธานีซึ่งอยู่ในพื้นที่ศึกษา

2.1) ชุมชนสุขาภิบาลประชาธิปัตย์

2.1.1) สภาพที่ตั้งและขนาด

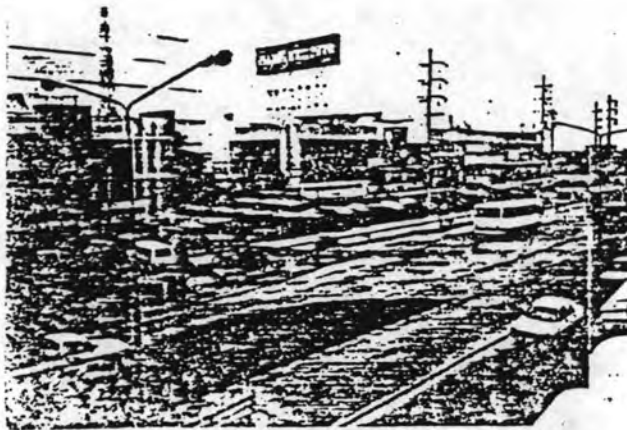
สุขาภิบาลประชาธิปัตย์ตั้งอยู่ในเขตอำเภอธัญบุรีจังหวัดปทุมธานีมีพื้นที่ประมาณ 20.80 ตารางกิโลเมตรคิดเป็นร้อยละ 18.60 ของพื้นที่อำเภอธัญบุรีประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของตำบลประชาธิปัตย์ พื้นที่ติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ สุขาภิบาลคลองหลวง และอำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอคลองหลวง และ อำเภอธัญบุรี
จังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบางพูนและตำบลหลักหก อำเภอเมือง
จังหวัดปทุมธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับ สุขาภิบาลคูคตและอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

รูปที่ 5.1 แสดงสภาพแวดล้อมของชุมชน ส.ประชาธิปัตย์

2.1.2) ลักษณะภูมิประเทศ

เป็นที่ราบลุ่มโดยทั่วไป มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ คลองเปรมประชากรซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกกับคลองรังสิตประยูรศักดิ์ไหลผ่ากลางสุขาภิบาลตามแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก นอกจากนั้นยังมีคลองชลประทานไหลผ่านพื้นที่เป็นระยะๆ ถนนสายสำคัญที่ตัดผ่านได้แก่ ถนนพหลโยธิน ซึ่งผ่านตามแนวเหนือ-ใต้และทางหลวงหมายเลข 305 ซึ่งแยกจากถนนพหลโยธินออกมาทางด้านทิศตะวันออกมุ่งไปสู่จังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี และฉะเชิงเทรา ส่วนทางด้านทิศตะวันตกมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 306 ไปยังจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดนนทบุรี

2.1.3) บทบาทและหน้าที่ (จากรูวรรณ, 2530 : 302-304)

กำหนดได้จากสภาพของที่ตั้งและลักษณะการใช้ที่ดิน ได้ดังนี้

(1) บทบาททางด้านคมนาคม

(1.1) เป็นทางผ่านของกรุงเทพมหานครสู่จังหวัดในภูมิภาค ส.ประชาธิปัตย์มีถนนสายสำคัญถึง 3 สาย โดยเฉพาะทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 หรือถนนพหลโยธิน ซึ่งเป็นแกนกลางของชุมชน และเป็นเส้นทางที่เชื่อมกรุงเทพมหานครกับจังหวัดในภาคกลางตอนเหนือและภาคเหนือ นอกจากนี้ถนนพหลโยธินที่ผ่านหมู่ที่ 2 ส.ประชาธิปัตย์ยังมีทางแยกของถนนสายสำคัญอีก 2 สายคือ

ก. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 305 (ถนนรังสิต-นครนายก)

ข. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 306 เป็นเส้นทางที่เชื่อมระหว่าง ส.ประชาธิปไตยไปบางพูนและยังเชื่อมกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3186 ซึ่งข้ามสะพานปทุมธานี ทำให้เกิดการเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดปทุมธานี ส.ประชาธิปไตย - กรุงเทพมหานคร

ส.ประชาธิปไตย จึงเป็นเสมือนประตูของกรุงเทพมหานครไปยัง จังหวัดต่างๆ ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก ในขณะเดียวกันเป็นเสมือนหน้าด่าน ที่มีประชากรจากจังหวัดในภูมิภาคจะต้องผ่านก่อนเข้าไปสู่กรุงเทพมหานคร ดังนั้น หากมีการวางแผนที่เหมาะสมเพียงพอ ส.ประชาธิปไตยจะเป็นตัวสกัดกั้นประชากรและยานพาหนะจากภาคกลาง ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มาแออัดในกรุงเทพมหานคร ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

(1.2) เป็นจุดเปลี่ยนเส้นทาง บริเวณศูนย์การค้ารังสิต ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ของสุขาภิบาลประชาธิปไตย เป็นบริเวณที่มีการเข้าออกของประชากรสูง ทั้งนี้เนื่องจาก ศูนย์การค้ารังสิตตั้งอยู่บริเวณที่ถนนลำคัย 3 สายมาพบกันทำให้บริเวณนี้กลายเป็นจุดเปลี่ยนเส้นทางหรือต่อรถ โดยมีสถานีต้นทาง-ปลายทางของรถประจำทางหลายสาย มีรถประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ (ขสมก.) มาสิ้นสุดทางที่บริเวณนี้ 9 สาย ซึ่งเป็นรถประจำทางปรับอากาศถึง 4 สาย นอกจากนี้ยังมีรถประจำทางที่เดินทางระหว่าง ส.ประชาธิปไตย และชุมชนใกล้เคียงอีก 7 สาย

การที่บริเวณศูนย์การค้ารังสิตเป็นแหล่งที่มีการเคลื่อนไหวประชากรสูง ทั้งประชากรที่เดินทางเข้าออกระหว่างกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภูมิภาค หรือผู้ที่ต่อรถไปทำงานกลับบ้านทุกวัน แม้กระทั่งรถลึบล้อขนส่งสินค้าที่จอดรอเวลาเข้ากรุงเทพมหานคร เหล่านี้ทำให้ ส.ประชาธิปไตยมีบทบาทเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของภาค และยิ่งทวีบทบาทมากขึ้นถ้าโครงการสถานีขนส่งสินค้าชานเมืองกรุงเทพฯ ทางด้านเหนือซึ่งตั้งอยู่ในเขต ส.ประชาธิปไตยประสบความสำเร็จ เพราะนั่นหมายความว่าสินค้าจากจังหวัดต่าง ๆ จะมารวมที่สถานีฯ ก่อนที่จะแยกย้ายไปยังแหล่งผลิตและตลาดต่อไป รถบรรทุกสินค้าจากจังหวัดต่างๆ จึงไม่จำเป็นต้องเข้ามาเพิ่มปัญหาการจราจรในกรุงเทพมหานครอีกต่อไป

(2) บทบาททางด้านพาณิชย์กรรม และบริการ เนื่องจาก ส.ประชาธิปไตยเป็นศูนย์กลางการคมนาคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณศูนย์การค้ารังสิต ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่มีถนนสามสายมาพบกัน ทำให้ประชากรจากชุมชนข้างเคียงและจังหวัดในภูมิภาค เดินทางมาใช้บริการของศูนย์การค้ารังสิต ศูนย์การค้ารังสิตจึงเป็นศูนย์กลางทางด้านพาณิชย์กรรมและบริการ ในหลายระดับ ดังนี้

(2.1) ระดับท้องถิ่น ให้บริการแก่ชุมชนที่ศูนย์การค้าตั้งอยู่ ในที่นี้หมายถึง ส.ประชาธิปไตย การให้บริการเป็นไปในรูปแบบของการจ่ายกับข้าวประจำวัน เป็นส่วนใหญ่

(2.2) ระดับจังหวัด ให้บริการแก่ชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่จะเข้ามาใช้บริการเป็นครั้งคราวคือสัปดาห์ละครั้งหรือนาน ๆ ครั้ง

(2.3) ระดับภาค ให้บริการแก่ประชากรที่เดินทางผ่านไปมาทั่วไป

นอกจากนี้ผังภาค กทม.และปริมณฑลของสำนักผังเมืองยังมีนโยบายอย่างชัดเจนให้ ส.ประชาธิปไตย เป็นศูนย์กลางพาณิชย์กรรมและบริการในระดับภาค ซึ่งเป็นแรงเสริมให้บทบาทของ ส.ประชาธิปไตย ทิศทางเด่นชัดยิ่งขึ้น

2.2) ชุมชนสุชาภิบาลคูด

2.2.1) สภาพที่ตั้งและขนาด

สุชาภิบาลคูดอยู่ในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีมีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 12.475 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยบ้านหมู่ต่าง ๆ ของตำบลคูด คือ หมู่ที่ 3, 4, 5, 7, 8, 9 และ 10 มีพื้นที่ติดต่อกับเขตต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับสุชาภิบาลประชาธิปไตยอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจตุรหมู่ที่ 1, 2, และ 3 ตำบลคูด อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับจุดแขวงคลองถนน และแขวงสายไหม เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจุดตำบลบางขุน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

รูปที่ 5.2 แสดงสภาพแวดล้อมของ ส.คูด

2.2.2) ลักษณะภูมิประเทศ

มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มเช่นเดียวกับ ส.ประชาธิปไตยประกอบด้วยคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรมหลายสาย ถนนที่ตัดผ่านพื้นที่นี้ได้แก่ ถนนพหลโยธิน (ทางหลวงหมายเลข 1) ซึ่งจะบรรจบกับถนนวิภาวดีรังสิตในบริเวณทางตอนใต้ของหมู่ที่ 8 และมีทางหลวงหมายเลข 3312 แยกจากทางของหมายเลข 1 (ทางหลวงหมายเลข 31) ไปอำเภอลำลูกกา ซึ่งสามารถไปต่อเชื่อมกับพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานครได้

2.2.3) บทบาทและหน้าที่

เนื่องจากสุขาภิบาลคูคตเป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร จึงเป็นพื้นที่รองรับการแผ่ขยายความเจริญจากกรุงเทพมหานครมายังพื้นที่ของสุขาภิบาล จะเห็นได้ว่ามีทั้งอาคารพาณิชย์ บ้านพักอาศัยและโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถจัดกลุ่มประเภทของการใช้ที่ดินตามบริเวณที่ตั้งได้ดังนี้

บริเวณหมู่ที่ 4 และ 8 มีลักษณะเป็นย่านพักอาศัยหนาแน่นมากและย่านการค้าซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกและตะวันตกของถนนพหลโยธิน ส่วนบริเวณหมู่ที่ 3 และ 7 มีลักษณะเป็นย่านพักอาศัยหนาแน่นปานกลางและมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางถึงเล็กอยู่สองข้างทาง ส่วนพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของสุขาภิบาล ส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรมเช่นเลี้ยงปลาเลี้ยงไก่ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่สถานที่ราชการทหารอยู่หนึ่งแห่งที่บริเวณหมู่ที่ 7 คือกองพันป.ต.อ. อากาศโยธิน

อย่างไรก็ตาม แม้ในปัจจุบันการใช้ที่ดินในพื้นที่ของสุขาภิบาลจะมีอยู่หลายประเภทแต่บทบาทที่แท้จริงของพื้นที่ก็ยังคงทำหน้าที่รองรับทางด้านที่พักอาศัยของประชากรจากฝั่งกรุงเทพมหานคร ตามที่กล่าวแล้ว และบทบาทดังกล่าวมีแนวโน้มจะเห็นเด่นชัดขึ้นในอนาคตโดยดูจากโครงการการพัฒนาที่ดินเพื่อการพักอาศัย ซึ่งมีอยู่อย่างมากมายในปัจจุบันและมีโครงการจะสร้างขึ้นอีกหลายแห่งในพื้นที่บริเวณ ส.คูคต

2.3) การเจริญเติบโตของชุมชนเมือง (URBANIZATION) การเจริญเติบโตของชุมชนเมืองของจังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่บริเวณพื้นที่ทางตอนเหนือของเขตบางเขนนั้นสามารถดูการเจริญเติบโตได้จากขนาดและอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากร ตลอดจนจำนวนและการเปลี่ยนแปลงของบ้านพักในระดับตำบล ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนนั้น ๆ

ตารางที่ 5.6 แสดงขนาดและการเปลี่ยนแปลงประชากรในตำบล ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ศึกษาช่วงปี พ.ศ. 2519, 2523 และ 2527

อำเภอ	ตำบล	จำนวนประชากร			การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร								
		2519	2523	2527	คน	R.C.	R.	คน	R.C.	R.	คน	R.C.	R.
อ. เมือง	หลักหก	5,508	5,569	5,398	88	15.9768	0.3994	-198	-3.54	2.88	-110	-1.9971	-0.2496
อ. ัญบุรี	ประชาสิทธิ์	19,033	21,675	28,044	2,642	13.8812	3.4703	6,369	29.38	7.35	9,011	47.3441	5.9180
อ. ลำลูกกา	ตุศกา	9,319	10,615	18,483	1,296	13.9070	3.4768	7,868	74.12	18.83	9,164	98.3367	12.2921

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

หมายเหตุ, R.C. = RELATIVE CHANGE

R = RATE

ตารางที่ 5.7 แสดงจำนวนของการเปลี่ยนแปลงบ้านพักในตำบล ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ศึกษา ในช่วงปี พ.ศ. 2519 2523 และ 2527

จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	จำนวนบ้าน		การเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้าน		
			2523	2527	หลัง	%	R
ปทุมธานี	เมืองปทุม	หลักหก	678	698	20	2.95	0.73
	ธัญบุรี	ประชาธิปัตย์	4,503	7,440	2,937	65.22	16.31
	ลำลูกกา	คูคต	1,765	2,567	802	45.44	11.36

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง

จากตารางที่ 5.6 และ 5.7 จะเห็นได้ว่าการเจริญเติบโตของชุมชนในจังหวัดปทุมธานีที่อยู่ในพื้นที่ติดกับกรุงเทพฯ ทางด้านทิศเหนือ นั้น ชุมชนในเขตตำบลคูคตและตำบลประชาธิปัตย์ มีการเจริญเติบโตมากกว่าตำบลอื่นที่อยู่ข้างเคียง โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรและบ้านพักอาศัยค่อนข้างสูงคือ ตำบลคูคตมีอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรเท่ากับร้อยละ 12.20 ต่อปี และมีอัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้านพักเท่ากับร้อยละ 11.36 ต่อปี ขณะที่ตำบลประชาธิปัตย์มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรเท่ากับร้อยละ 5.92 ต่อปี แต่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนบ้านพักเท่ากับร้อยละ 16.31 ต่อปี ส่วนตำบลหลักหกนั้นในช่วงปี พ.ศ. 2519-2527 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรลดลงร้อยละ 0.25 ต่อปี แต่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนบ้านพักร้อยละ 0.73 ต่อปี ที่ค่อนข้างน้อย

แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ที่อยู่ต่อเนื่องกับเขตกรุงเทพมหานครนี้ จะสามารถรองรับการเจริญเติบโต ซึ่งแผ่ขยายออกไปได้ดีนั้น จะต้องเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในตัวเองที่จะเป็นที่ตั้งของการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ เช่น ที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมได้ แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญสำหรับการใช้ที่ดินทุกประเภทคือ เส้นทางคมนาคมที่สามารถเข้าถึงได้สะดวกซึ่งตำบลคูคตและตำบลประชาธิปัตย์มีคุณสมบัติดังกล่าว จึงเอื้ออำนวยทำให้เกิดการอพยพแผ่ขยายจากพื้นที่ข้างเคียงและกรุงเทพมหานครเข้าไปมากกว่าตำบลอื่น ๆ ที่อยู่ไกลออกไป

5.2.2 กรุงเทพมหานคร

1) สาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของกรุงเทพมหานคร

1.1) ลักษณะทางด้านกายภาพ

1.1.1) โครงสร้างการใช้ที่ดิน กรุงเทพมหานครมีโครงสร้างการใช้ที่ดิน ประกอบด้วยการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ดังนี้ (ครุฑชิต, 2531 : 168-177) จากตารางที่ 5.8 แสดงการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานคร จะเห็นว่าการใช้ที่ดินใน 3 ช่วงปี พ.ศ. 2501 2511 และ พ.ศ.2528 การใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยมีจำนวนมากที่สุด โดยมีสัดส่วนที่มากกว่าร้อยละ 50 ของการใช้ที่ดินทั้งหมดโดยใช้ปี พ.ศ. 2501 มีพื้นที่เพื่ออยู่อาศัยประมาณ 26,508 ไร่ หรือ ร้อยละ 55.71 ของการใช้ทั้งหมดในปี พ.ศ. 2511 มีพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเป็น 56,816 ไร่คิดเป็นร้อยละ 50.94 และปี พ.ศ. 2528 มีพื้นที่เพื่ออยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเป็น 113,116 ไร่คิดเป็นร้อยละ 57.19 โดยมีประเภทการใช้ที่ดินประเภทอื่นมีสัดส่วนรองลงมาคือ การใช้ที่ดินเพื่อสถาบันศึกษา สถาบันศาสนาและสถานที่ราชการ มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 23.90, 25.23 และ 13.18 ในปี พ.ศ. 2501, 2511 และ 2528 ตามลำดับ ซึ่งพบว่าการใช้ที่ดินด้านนี้ ในปี 2528 มีสัดส่วนลดลงมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ที่ดินประเภทอื่น ซึ่งอาจเป็นผลมาจากนโยบายการขยายสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษากระจายตั้งอยู่ในภูมิภาคนอกกรุงเทพมหานครและการใช้ที่ดินสำหรับศาสนาและราชการก็ไม่มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นมากนัก แต่การใช้ที่ดินประเภทนี้ก็ยังมีสัดส่วนมากเป็นอันดับ 2 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีสัดส่วนรองลงมา ได้แก่ การใช้ที่ดินด้านสาธารณูปโภคและถนน การใช้ที่ดินด้านอุตสาหกรรมและคลังสินค้า ด้านพาณิชย์ยกรรม และมีการใช้ที่ดินเพื่อสาธารณะมีสัดส่วนต่ำที่สุด พบว่า อัตราการขยายตัวของการใช้ที่ดินในช่วงแรกคือ พ.ศ.2501-2511 มีอัตราสูงกว่าในระยะหลังคือ ช่วง พ.ศ.2511-2528 โดยในระยะแรกมีอัตราการเติบโต (growth rate) เฉลี่ยประมาณ 8.89 ต่อปี แต่ในระยะหลังกลับมีอัตราการเติบโตลดลงเหลือเฉลี่ยประมาณ 3.43 ต่อปี ประเภทการใช้ที่ดินที่มีอัตราการเพิ่มสูงสุดในระยะเวลา คือการใช้ที่ดินสำหรับสาธารณูปโภคและถนนมีอัตราการเติบโตประมาณ 14.90 ต่อปี ส่วนในระยะหลังการใช้ที่ดินด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการก็ยังคงเพิ่มขึ้นมากที่สุด ประมาณ 8.31 รองลงมาคือ การใช้ที่ดินด้านอุตสาหกรรมและคลังสินค้า

ตารางที่ 5.8 แสดงการใช้ที่ดินประเภทเมืองของกรุงเทพมหานคร

ประเภทการใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2501		พ.ศ. 2511		พ.ศ. 2528	
	ไร่	ร้อยละ	ไร่	ร้อยละ	ไร่	ร้อยละ
อยู่อาศัย	26,508	55.71	56,816.3	50.94	113,118.93	57.20
พาณิชย์กรรม	2,743	5.71	10,159.8	9.11	11,147.04	5.64
อุตสาหกรรม/คลังสินค้า	3,746	7.87	7,088.2	6.36	18,191.46	9.20
สาธารณูปโภคและถนน	1,714	3.60	6,874.7	6.16	26,712.37	13.51
สถานศึกษาและ						
สถานที่ราชการ	11,374	23.90	28,137.1	25.23	26,082.14	13.19
สวนสาธารณะ	1,501	3.15	2,454.1	2.20	2,498.43	1.26
รวม	47,586	100	111,530.2	100	197,750.37	100

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

: กองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินนี้เมื่อพิจารณาถึงจำนวนพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลง (ตารางที่ 5.9) พบว่า ในระยะ 10 ปีแรกคือ ช่วง พ.ศ. 2501-2511 มีการใช้ที่ดินประเภทเมืองเพิ่มขึ้นประมาณ 63,944.8 ไร่ และในระยะ 17 ปีหลังคือช่วง พ.ศ. 2511-2528 มีการใช้ที่ดินประเภทเมืองเพิ่มขึ้น 86,220.17 ไร่ ประเภทการใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากที่สุดทั้ง 2 ช่วงคือ การใช้ที่ดินสำหรับการอยู่อาศัยโดยในช่วงแรกเพิ่มขึ้นประมาณ 30,308.3 ไร่ หรือร้อยละ 47.40 ของพื้นที่เมืองที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด ส่วนในช่วงหลังมีพื้นที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นประมาณ 56,302.63 ไร่ หรือร้อยละ 65.33 ของพื้นที่ประเภทเมืองที่เพิ่มขึ้น การใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นมาก รองลงมาเป็นลำดับที่ 2 ในช่วงแรกคือ การใช้ที่ดินด้านสถาบันศึกษา ศาสนาและสถานที่ราชการ รองลงมาคือ การใช้ที่ดินด้านพาณิชย์กรรม สาธารณูปโภค สาธารณูปการและถนน อุตสาหกรรม คลังสินค้า โดยการใช้ที่ดินเพื่อสาธารณะมีการขยายตัวของพื้นที่น้อยที่สุดในช่วงแรกสำหรับในช่วงหลังนั้น ประเภทการใช้ที่ดินที่เพิ่มขึ้นมากเป็นลำดับที่ 2 คือ พื้นที่สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ รองลงมาคือ อุตสาหกรรม - คลังสินค้า พาณิชยกรรม โดยการใช้ที่ดินเป็นส่วนสาธารณะก็ยังคงมีพื้นที่เพิ่มขึ้นน้อยที่สุด ในขณะที่สถาบันศึกษา ศาสนสถานและสถานที่ราชการกลับมีพื้นที่ลดลงจากเดิม

ดังนั้นเมื่อการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ย่อมจะก่อให้เกิดความหนาแน่นในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ ขึ้นในซึ่งมีพื้นที่รองรับอยู่จำนวนน้อยจึงส่งผลให้มีการแผ่ขยายมายังเขตกรุงเทพฯ ชั้นกลาง และชั้นนอก ตลอดจนพื้นที่ชานเมืองที่มีการคมนาคมสะดวก สำหรับพื้นที่ชานเมืองด้านทิศเหนือ นั้นพื้นที่ที่ได้รับการแผ่ขยายความเจริญออกมามากคือชานเมืองจังหวัดนนทบุรี และปทุมธานี ซึ่งมีพื้นที่ต่อเนื่องกับกรุงเทพมหานครและมีการคมนาคมที่ค่อนข้างสะดวก

ตารางที่ 5.9 แสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2501 - 2511 และ 2528

ประเภทการใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2501 - 2511			พ.ศ. 2511 - 2528		
	ไร่	ร้อยละ	R	ไร่	ร้อยละ	R
พักอาศัย	30,308.3	47.40	7.92	56,302.63	65.33	4.13
พาณิชยกรรม	7,416.8	11.60	13.99	987.24	1.15	0.55
อุตสาหกรรม/คลังสินค้า	3,342.2	5.23	6.59	11,103.26	12.88	5.70
สาธารณูปโภคและถนน	5,160.7	8.07	14.90	19,837.67	23.02	8.31
สถาบันศึกษา ศาสนา และสถานที่ราชการ	16,703.1	26.21	9.48	-2,554.96	-2.39	-0.45
สวนสาธารณะ	953.1	1.49	5.04	44.33	0.05	0.11
รวม	63,944.2	100.00	8.89	86,220.17	100.00	3.43

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
: กองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

1.1.2) ลักษณะที่ตั้งของการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ

(1) การใช้ที่ดินประเภทอยู่อาศัยจากตารางที่ 5.8 การใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยในปี พ.ศ.2528 มีพื้นที่ประมาณ 113,118.93 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.54 ของพื้นที่ทั้งหมดของกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่อยู่ในเขตชั้นกลางคือ ประมาณ 54,499.06 ไร่ โดยเฉพาะในเขตบางกะปิ พระโขนงและบางเขน เป็นเขตที่มีเนื้อที่อยู่อาศัยมากที่สุดตามลำดับ จะเห็นว่าการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยส่วนใหญ่รวมตัวกันอยู่บริเวณสองฟากถนนสายสำคัญๆ เช่น ถนนลาดพร้าว ถนนวิภาวดีรังสิต ถนนพหลโยธิน ถนนรามอินทรา ถนนสุขุมวิท เป็นต้น พื้นที่อยู่อาศัยในเขตชั้นกลางส่วนใหญ่จะเป็นที่อยู่อาศัยที่มีความหนาแน่นไม่มากนัก รวมตัวกันเป็นกลุ่ม ๆ ในลักษณะของบ้านจัดสรรเป็นส่วนใหญ่โดยแทรกตัวปะปนกับพื้นที่ว่างและพื้นที่เกษตร ส่วนในเขตชั้นในการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยค่อนข้างหนาแน่น และมีสัดส่วนของตึกแถวพาณิชย์ - พักอาศัย ค่อนข้างสูง โดยแทรกตัวปะปนอยู่กับกิจการค้าด้านพาณิชย์กรรมและสถาบันต่างๆ ขณะที่เขตชั้นนอกการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยจะกระจายตัวปะปนกับพื้นที่เกษตรและที่ว่าง

(2) การใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม มีพื้นที่ 11,147.05 ไร่คิดเป็นร้อยละ 1.14 ของพื้นที่ทั้งหมดของกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่พบอยู่ในเขตชั้นในคือ ในเขตชั้นในมีพื้นที่เพื่อพาณิชย์กรรมมากที่สุดประมาณ 4,775.96 ไร่ หรือ 42.84 ส่วนในเขตชั้นกลางมีประมาณ 4,554.50 ไร่ หรือร้อยละ 40.85 สำหรับเขตชั้นนอกมีพื้นที่พาณิชย์กรรมเพียง 1,816.53 ไร่ หรือร้อยละ 16.29 เขตที่มีพื้นที่พาณิชย์กรรมมาก คือ เขตพระโขนง ยานนาวา และบางรักตามลำดับ จากแผนที่แสดงการใช้ที่ดิน จะเห็นว่าพื้นที่พาณิชย์กรรมจะรวมตัวกระจุกอยู่เป็นกลุ่มใหญ่ในเขตพระนคร เขตบางรัก เขตปทุมวัน และแผ่ขยายไปตามสองฟากถนนสายหลักสำคัญ ๆ เช่นเดียวกับที่อยู่อาศัย แต่พื้นที่พาณิชย์กรรมจะอยู่ติดถนนเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่พื้นที่อยู่ลึกถัดเข้าไปจากแนวเขตถนน

(3) การใช้ที่ดินประเภทคลังสินค้าและอุตสาหกรรม มีประมาณ 18,191.50 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชั้นกลางและเขตชั้นนอกโดยในเขตชั้นกลางมีพื้นที่อุตสาหกรรมและคลังสินค้ามากที่สุดคือประมาณ 9,060.27 ไร่ ในเขตชั้นนอก มีพื้นที่อุตสาหกรรม-คลังสินค้าประมาณ 7,280.19 ไร่ และมีอยู่ในเขตชั้นในประมาณ 1,851.05 ไร่ เขตที่มีพื้นที่อุตสาหกรรม - คลังสินค้ามากที่สุดคือ เขตพระโขนง รองลงมาคือ เขตลาดกระบัง เขตบางขุนเทียนและเขตยานนาวาตามลำดับ พื้นที่อุตสาหกรรมของกรุงเทพมหานคร นอกจากที่อยู่ในนิคมอุตสาหกรรมบางวัน และนิคมอุตสาหกรรมลาดกระบังแล้ว ส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะช่วงที่อยู่ในเขตพระโขนง และเขตยานนาวา ส่วนบริเวณอื่น ๆ มักจะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่ว ๆ ไป

(4) การใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา มีประมาณ 8,188.09 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.84 ของพื้นที่ทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร โดยมีมากที่สุด ในเขตชั้นกลาง คือ ประมาณ 3,495.64 ไร่ ในเขตชั้นในประมาณ 2508.31 ไร่ เขตที่มีพื้นที่ของสถาบันการศึกษา มากที่สุดคือเขตบางเขน รองลงมาคือเขตลาดกระบังและเขตปทุมวันตามลำดับ จะเห็นว่าในเขตดังกล่าวจะเป็นที่ตั้งของสถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายแห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยศรีปทุม เป็นต้น

(5) การใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การใช้ที่ดินประเภทนี้มีพื้นที่ประมาณ 26,082.14 ไร่ หรือร้อยละ 2.66 ของพื้นที่ทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่อยู่ในเขตกลางคือ มีพื้นที่ประมาณ 19,229.47 ไร่ ร้อยละ 72.96 ไร่หรือร้อยละ 2.83 เท่านั้น เขตที่มีการใช้ที่ดินสำหรับสถาบันราชการมากที่สุดคือ เขตบางเขนซึ่งมีพื้นที่ถึง 15,468.75 ไร่ รองลงมาคือ เขตดุสิตและเขตพระโขนง พื้นที่สถาบันราชการส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ทหาร ซึ่งแต่ละแห่งมีบริเวณกว้างขวาง โดยเฉพาะใน 13 เขตดังกล่าว สำหรับสถาบันราชการอื่น ๆ จะกระจายอยู่ทั่วไป โดยแต่ละแห่งมีพื้นที่ไม่มากนัก

(6) สาธารณูปโภค การใช้ที่ดินเพื่อสาธารณูปโภคได้แก่ ที่ตั้งของสถานีไฟฟ้า ประปา ไปรษณีย์-โทรเลข เป็นต้น กรุงเทพมหานครมีพื้นที่สาธารณูปโภคประมาณ 2,682.33 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.27 ของพื้นที่ทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร โดยมีมากที่สุด ในเขตชั้นกลางรองลงมา จะอยู่ในเขตชั้นในและชั้นนอกตามลำดับ เขตที่มีพื้นที่ด้านสาธารณูปโภคมากที่สุดคือ เขตบางเขน รองลงมาได้แก่เขตพญาไท

(7) การใช้ที่ดินประเภทศาสนสถาน มีพื้นที่ประมาณ 4,426.96 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.45 ของพื้นที่ทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร การใช้ที่ดินด้านศาสนสถาน มีมากที่สุด ในเขตชั้นใน รองลงมาในเขตชั้นกลาง และชั้นนอก โดยเขตที่มีพื้นที่มากที่สุดคือ เขตบางขุนเทียน รองลงมาคือเขตยานนาวาและเขตภาษีเจริญ ตามลำดับ

(8) การใช้ที่ดินประเภทสวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานครมีพื้นที่ประมาณ 2,498.44 ไร่ ร้อยละ 0.26 ของพื้นที่ทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร โดยมีพื้นที่มากที่สุดในเขตชั้นกลาง รองลงมาในเขตชั้นในและชั้นนอกตามลำดับ เขตที่มีพื้นที่สวนสาธารณะมากที่สุดคือ เขตปทุมวัน ซึ่งเป็นที่ตั้งของสนามกีฬาขนาดใหญ่ รองลงมาคือ เขตบางกะปิ

จกสภาพการใช้ที่ดินข้างต้น จะเห็นได้ว่าในเขตชั้นกลางมีการใช้ที่ดินเกือบทุกประเภทและมีพื้นที่มากที่สุด ซึ่งเนื่องจากเป็นเขตที่มีพื้นที่มากและพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะในเขตบางเขน เขตบางกะปิและเขตพระโขนง จะมีพื้นที่การใช้ที่ดินทั้งด้านที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม สถาบันราชการ สถาบันการศึกษา อุตสาหกรรม สวนสาธารณะ - ที่พักผ่อนหย่อนใจมากกว่าเขตอื่น ๆ ถึงแม้ว่าในเขตชั้นกลางจะมีการใช้ที่ดินแต่ละประเภทค่อนข้างสูง แต่ก็ยังมีพื้นที่ว่างอีกมากสำหรับรองรับการขยายตัวของเมือง ส่วนเขตชั้นนอกเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรและที่ว่าง การใช้ที่ดินจึงเป็นประเภทด้านที่อยู่อาศัย เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม - คลังสินค้าเป็นส่วนใหญ่

1.1.3) บทบาทการใช้ประโยชน์ที่ดินเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร และแนวโน้มการขยายตัวของเมือง ในอนาคตจะเห็นได้ว่าบทบาทการใช้ที่ดินของเขตต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครนั้น เขตชั้นในจะมีบทบาทสำคัญด้านที่อยู่อาศัย การค้าบริการและสถาบัน โดยเขตปทุมวันจะเป็นเขตที่มีบทบาทด้านการค้าและสถาบัน ส่วนเขตอื่นๆ ได้แก่ เขตป้อมปราบฯ สัมพันธวงศ์ บางรัก ญาไท คลองสานและเขตบางกอกใหญ่ จะเป็นเขตที่มีบทบาทเด่นเฉพาะเรื่องการค้าและบริการเท่านั้น โดยที่เขตชั้นในที่ เป็นเขตต่อเนื่องกับเขตชั้นกลางจะมีบทบาทสำคัญทางด้านที่อยู่อาศัยและการค้าบริการ สำหรับเขตชั้นกลางส่วนใหญ่จะมีบทบาทด้านที่อยู่อาศัย การค้าบริการและอุตสาหกรรม จะมีเขตพระโขนง ราษฎร์บูรณะและเขตยานนาวา ที่เป็นเขตที่มีบทบาทเด่นด้านอุตสาหกรรม ส่วนเขตบางเขนและเขตบางกอกน้อยมีบทบาทด้านสถาบัน ราชการ และสถาบันการศึกษา โดยสรุปก็คือ เขตชั้นกลางจะมีบทบาทการใช้ที่ดินค่อนข้างหลากหลายมากกว่าเขตชั้นในและแต่ละเขตมีหลายบทบาทเช่นกัน ส่วนเขตชั้นนอกทุกเขตจะมีบทบาทด้านที่อยู่อาศัยและเกษตรกรรม โดยมีในเขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง เขตบางขุนเทียน และเขตหนองแขม จะมีบทบาทด้านอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นด้วย

สำหรับแนวโน้มการขยายตัว (URBANIZATION) และทิศทางของเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน และสภาพการใช้ที่ดินในปี พ.ศ. 2528 (ตารางที่ 5.11) ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้านพักอาศัย 5.10 เห็นได้ว่า ในเขตกรุงเทพมหานครมีการขยายตัวของเมืองจากเขตชั้นใน ไปยัง เขตชั้นกลางและ เขตชั้นนอก เนื่องจากมีปัจจัยเอื้ออำนวยหลายประการได้แก่ พื้นที่ว่างในเขตต่างๆ บริเวณโดยรอบ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากและราคาที่ดินก็ยังมีราคาไม่สูงนัก นอกจากนี้ยังมีโครงข่ายด้านคมนาคมและบริการด้านสาธารณูปโภค - สาธารณูปการที่สำคัญเข้าไปในบริเวณดังกล่าว และพบว่าการขยายตัวของ การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย

ตารางที่ 5.10 แสดงจำนวนและอัตราดอกเบี้ยของเงินฝากออมทรัพย์ ตาม ช่วงปี ค.ศ. 2519, 2523 และ 2527

ประเภท	จำนวนเงิน (ล้านบาท)						การเปลี่ยนแปลงจำนวนเงิน					
	2519		2523		2527		2519-2523		2523-2527		2519-2527	
	จำนวนเงิน	อัตรา	จำนวนเงิน	อัตรา	จำนวนเงิน	อัตรา	จำนวนเงิน	อัตรา	จำนวนเงิน	อัตรา	จำนวนเงิน	อัตรา
1. ประเภท	21,496	22,241	22,438	745	3,465761	0.866440	197	0.885751	0.221437	942	4.382211	0.547776
2. บัญชีออมทรัพย์	15,212	18,911	16,744	3,699	24,316329	6.079082	-2,167	-11.458939	-2.864734	1,532	10.070996	1.258874
3. บัญชีเงินฝาก	25,211	25,861	26,031	650	2,578239	0.644559	170	0.657360	0.104340	820	3.252548	0.406563
4. สิ้นสุดงวด	16,072	23,563	14,475	7,491	46,609009	11.652252	-9,088	-38.568943	-9.642235	-1,579	-2.936535	-1.242066
5. บัญชีเงินฝาก	22,375	23,500	24,170	1,125	5,027933	1.256983	670	2.851084	0.712765	1,795	8.022346	1.002793
6. สิ้นสุด	45,954	48,785	52,883	2,804	6,101754	1.525438	4,125	8.460150	2.115037	6,929	15.078121	1.884675
7. เงินฝาก	57,798	55,484	40,871	-2,314	-4,003599	-1.000899	-14,613	-26.337322	-6.584330	-16,927	-29.286480	-3.660810
8. เงินฝากออมทรัพย์	13,186	34,866	41,364	21,680	164,416806	41.104201	6,498	18.637067	4.659266	28,178	213.696344	26.712043
9. เงินฝากออมทรัพย์	53,900	64,582	68,289	10,682	19,818181	4.954545	3,707	5.739989	1.434997	14,389	26.695733	3.336966
10. เงินฝากออมทรัพย์	75,365	108,513	126,194	33,148	43,983281	10.995820	17,681	16.293900	4.073475	50,829	67.443774	8.430471
11. เงินฝากออมทรัพย์	45,319	66,291	81,973	20,972	46.276396	11.569099	15,682	23.656303	5.194075	36,654	80.879984	10.109998
12. เงินฝากออมทรัพย์	72,444	66,412	88,262	-6,032	-8.326431	-2.081607	21,850	32.900680	8.225170	15,818	21.834796	2.729349
13. เงินฝากออมทรัพย์	6,330	6,908	7,241	578	9.131122	2.282780	333	4.820498	1.205124	911	14.391785	1.789973
14. เงินฝากออมทรัพย์	5,762	81,192	10,914	75,430	1,309.094064	327.273516	-70,278	-86.557789	-21.639447	5,152	89.413398	11.766674
15. เงินฝากออมทรัพย์	5,415	6,972	11,227	1,557	28.753463	7.188365	4,255	61.029834	15.257458	5,812	107.331487	13.416435
16. เงินฝากออมทรัพย์	37,059	38,013	39,762	954	2,574213	0.643568	1,749	4.601057	1.150264	2,703	7.293775	0.911721
17. เงินฝากออมทรัพย์	27,080	24,267	25,380	-2,813	-10.387740	-2.596935	1,113	4.586475	1.146618	-1,700	-6.277696	-0.784711
18. เงินฝากออมทรัพย์	40,591	50,347	56,618	9,756	24,034884	6.008721	6,271	12.455558	3.113889	16,027	39.484122	4.935515
19. เงินฝากออมทรัพย์	16,007	19,283	20,488	3,276	20.466046	5.116511	1,205	6.249028	1.562256	4,481	27.994003	3.499250
20. เงินฝากออมทรัพย์	28,182	34,724	41,493	6,542	23.213399	5.803349	6,769	1.493722	7.873430	13,311	47.232276	5.904034
21. เงินฝากออมทรัพย์	25,328	32,920	44,502	7,538	29.698211	7.424552	11,582	35.182260	8.795565	19,120	75.328973	9.416121
22. เงินฝากออมทรัพย์	9,714	12,183	14,492	2,469	25.416924	6.354231	2,309	18.952639	4.738159	4,778	49.186741	6.148342
23. เงินฝากออมทรัพย์	14,559	20,461	24,753	5,902	40.538498	10.134624	4,292	20.976492	5.244122	10,194	70.018548	8.752318
24. เงินฝากออมทรัพย์	5,606	8,047	10,499	2,447	43.696428	10.924107	2,452	30.470983	7.617745	4,199	87.482143	10.935267
รวม	646,013	821,299	911,463	175,286	27,133509	6.783377	90,164	10.978219	2.744554	265,450	41.090504	5.136313

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กรมการคลัง
 R = RATE
 K.C. = RELATIVE CHANGE

ตารางที่ 5.11 แสดงการใช้ที่ดินกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประเภทการใช้ที่ดินเป็นรายเขต ปี พ.ศ. 2528

เขต	ประเภทการใช้ที่ดิน														ที่ดินว่าง	เกษตรกรรม	แม่น้ำลำคลอง	อื่นๆ												
	พื้นที่เขต	พิกัดชัย	พาณิชย์ยกรรม	อุตสาหกรรม	คลังสินค้า	สถานที่ราชการ	สถานบริการศึกษา	ศาสนสถาน	ที่พักผ่อนหย่อนใจ	สาธารณสุข	ถนน	การก่อกอง	ที่ว่าง	เกษตรกรรม					แม่น้ำลำคลอง	อื่นๆ										
พระนคร	3,460.000	100.00	732.744	21.18	428.406	12.38	37,837	1.09	14.979	0.43	688.432	19.89	184.912	5.46	90.126	8.67	136.018	3.93	21.545	0.62	494.938	14.30	1.020	0.03	-	-	372.537	10.78	42.606	1.24
ป้อมปราบ	1,206.875	100.00	350.220	29.02	229.589	19.02	31.520	2.61	14.530	1.20	67.740	5.61	39.080	3.24	07.320	8.89	-	-	28.120	2.33	235.090	19.49	71.545	5.93	-	-	32.130	2.66	-	-
ปทุมวัน	5,230.625	100.00	1,026.855	19.63	719.900	13.76	34,410	0.86	32.450	0.62	672.210	2.85	786.40	15.03	58.090	1.11	687.300	13.10	173.000	3.31	740.450	14.16	68.730	1.31	-	-	99.250	1.13	171.830	3.29
สัมพันธวงศ์	885.000	100.00	162.574	18.37	277.259	31.34	7,611	0.86	65.047	7.35	12.213	1.38	16.107	1.82	76.464	8.64	-	-	0.177	0.02	80.183	9.06	17.169	1.94	-	-	51.418	5.81	118.678	13.14
บางรัก	3,460.00	100.00	1,123.858	32.49	873.967	25.26	50,975	1.47	43.174	1.24	172.239	4.98	148.181	4.29	31.469	2.92	-	-	2,242	0.07	560.253	16.17	12.900	0.38	-	-	121.627	3.52	249.116	7.21
ดุสิต	13,881.250	100.00	5,431.000	39.13	630.121	4.54	511.814	3.69	119.606	0.86	3,083.430	22.21	644.566	4.64	9.876	1.58	103.296	0.75	292.143	2.10	806.666	5.81	568.748	4.10	881.393	6.35	415.828	3.00	172.661	1.24
พญาไท	10,893.125	100.00	6,741.791	61.89	585.744	5.38	34,393	0.32	14.200	0.13	1,202.715	11.04	208.629	1.92	0.438	0.55	9.790	0.09	462.237	4.24	1,037.990	9.53	218.247	2.00	-	-	186.385	1.71	130.666	1.20
ห้วยขวาง	14,174.375	100.00	4,890.120	34.49	465.690	3.29	211.990	1.50	60.210	0.42	310.140	2.19	220.530	1.56	3.250	0.31	110.780	0.78	37.840	0.26	871.750	6.15	6,375.535	44.98	76.020	0.54	287.780	2.03	212.740	1.50
ธนบุรี	5,391.250	100.00	3,038.600	56.36	276.480	5.13	130.950	2.43	85.110	1.58	27.260	0.51	149.190	2.77	5.280	3.81	8.090	0.15	152.330	2.82	526.900	9.77	127.950	2.37	236.990	4.40	292.990	5.43	133.130	2.47
คลองสาม	3,781.875	100.00	1,723.700	45.58	198.550	5.25	83.430	2.21	120.710	3.19	66.890	1.77	52.980	1.40	7.490	2.31	21.650	0.57	2.720	0.07	320.680	8.48	537.100	14.20	60.850	1.60	417.390	11.03	87.730	2.31
บางกอกใหญ่	3,862.500	100.00	1,797.600	46.54	90.260	2.34	81.170	2.10	14.930	0.39	98.890	2.56	53.730	1.39	3.810	3.21	-	-	0.350	0.01	98.920	2.56	695.230	18.00	489.000	12.65	318.570	8.25	-	-
รวมเขตชั้นใน	66,226.875	6.75	27,018.862	23.88	4,775.957	42.84	1,216.100	8.75	634.948	14.80	6,302.049	24.16	2,506.305	30.63	15.137	40.35	1,077.024	43.31	1,172.833	43.72	5,773.720	24.03	8,704.219	2.23	1,744.252	0.51	2,555.905	7.52	1,319.157	19.54
ยานนาวา	23,068.125	100.00	7,128.050	30.90	904.270	3.92	899.660	3.90	1,093.430	4.74	908.880	3.94	588.240	2.55	1.390	1.74	13.840	0.06	138.410	0.60	943.490	4.09	3,257.220	14.12	2,996.540	12.99	2,461.370	10.67	1,333.335	5.78
พระโขนง	89,724.375	100.00	10,076.667	12.35	1,107.276	1.23	2,447.637	2.73	639.966	0.71	2,551.747	2.85	942.498	1.05	9.950	0.29	69.203	0.08	125.646	0.14	2,431.020	2.71	53,185.734	59.28	10,758.221	11.99	1,437.249	1.60	2,691.561	2.99
บางเขน	105,818.750	100.00	10,251.021	9.69	844.798	0.80	517.985	0.49	229.909	0.22	15,468.749	14.62	751.715	0.71	1.509	0.17	297.247	0.28	709.822	0.67	3,442.838	3.25	41,452.402	39.17	29,052.071	27.45	1,354.633	1.28	1,265.051	1.20
บางกะปิ	93,301.875	100.00	13,465.600	14.43	631.140	0.68	535.530	0.58	183.630	0.20	106.010	0.11	466.390	0.49	1.370	0.15	819.860	0.66	10.780	0.01	4,376.310	4.69	66,664.630	71.45	4,868.725	5.22	1,142.350	1.22	103.550	0.11
บางกอกน้อย	14,565.000	100.00	3,575.620	24.55	357.340	2.45	409.410	2.81	34.850	0.24	112.760	0.77	227.630	1.56	0.010	1.58	-	-	40.330	0.28	960.450	3.85	5,186.270	35.61	2,312.300	15.88	1,517.830	10.42	-	-
ภาษีเจริญ	33,716.875	100.00	6,507.730	19.30	488.100	1.45	890.040	2.64	71.950	0.21	72.710	0.22	258.130	0.77	0.400	0.95	-	-	15.140	0.04	573.570	1.70	3,013.670	8.94	21,227.645	62.96	276.790	0.82	-	-
ราษฎร์บูรณะ	26,796.250	100.00	2,494.370	9.31	221.630	0.83	740.500	2.76	256.770	0.99	8.610	0.03	268.040	1.00	1.790	0.22	147.830	0.55	139.490	0.52	363.280	1.36	4,304.120	16.06	17,125.580	63.92	657.260	2.45	-	-
รวมเขตชั้นกลาง	386,994.250	39.43	54,499.056	48.18	4,554.594	40.85	6,440.762	46.32	2,619.505	61.08	19,229.466	72.96	3,483.643	42.67	9.419	31.39	1,479.980	45.95	1,779.618	43.98	12,690.938	52.81	177,054.041	45.40	86,341.262	26.02	8,847.482	26.04	2,393.497	79.90
หนองจอก	147,663.125	100.00	4,772.890	2.83	78.125	0.05	119.375	0.08	64.281	0.04	59.375	0.04	208.750	0.14	1.625	0.12	-	-	134.375	0.09	1,356.250	0.92	25,384.857	17.15	114,728.597	77.70	1,185.625	0.80	-	-
มีนบุรี	108,956.875	100.00	6,703.125	6.15	370.500	0.34	781.250	0.72	90.350	0.08	107.500	0.10	240.250	0.22	1.375	0.16	-	-	46.250	0.04	70.000	0.06	94,801.525	87.01	4,632.375	4.27	924.375	0.85	-	-
ลาดกระบัง	77,411.875	100.00	5,404.375	6.98	218.750	0.28	2,716.750	3.51	15.625	0.02	121.875	0.16	928.750	1.20	1.875	0.18	152.500	0.20	45.625	0.06	761.250	0.98	60,553.750	78.22	5,967.500	7.71	386.250	0.50	-	-
บางขุนเทียน	113,222.500	100.00	8,389.430	7.41	859.380	0.76	1,825.690	1.61	640.570	0.57	41.370	0.04	457.410	0.40	5.010	0.56	1.010	0.00	83.000	0.07	1,679.260	1.48	7,180.710	6.34	73,224.000	64.67	18,205.460	16.08	-	-
คลองตัน	48,811.250	100.00	5,985.890	12.02	140.620	0.28	42.550	0.09	45.020	0.09	26.230	0.05	181.580	0.36	2.380	0.55	99.300	0.20	20.330	0.04	1,077.450	2.16	6,302.660	12.85	34,181.640	68.63	1,435.600	2.88	-	-
หนองแขม	30,176.875	100.00	943.404	3.13	149.159	0.49	614.923	2.04	46.737	0.15	519.000	1.72	169.397	0.58	1.700	0.23	20.624	0.07	0.301	0.00	621.176	2.06	8,934.099	32.92	16,616.077	55.06	432.034	1.43	38.249	0.14
รวมเขตชั้นนอก	527,242.500	53.73	31,601.014	27.94	1,816.534	16.29	6,246.490	44.92	1,033.697	24.10	750.629	2.88	2,186.137	26.70	1.401	28.27	273.434	10.94	329.882	12.30	3,565.386	23.16	204,875.690	52.35	249,370.990	73.44	22,569.344	64.43	38.249	0.27
กรุงเทพมหานคร	980,460.625	100.00	113,118.934	11.54	11,147.045	1.14	13,903.316	1.42	4,288.150	0.44	26,082.144	2.66	8,188.083	0.84	6.957	0.45	2,496.438	0.26	2,682.333	0.27	24,030.044	2.45	389,915.821	39.77	339,455.724	34.62	33,972.731	3.45	6,730.903	0.69

ที่มา: กองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

สำหรับทิศทางการขยายตัวมีทิศทางไปทางด้านแนวเหนือ-ใต้สูงกว่าตามแนวตะวันออก-ตะวันตก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากในแนวเหนือ-ใต้ มีปัญหาพื้นที่ที่ทรุดตัวและปัญหาพื้นที่น้ำท่วมบ่อยและมีเส้นทางคมนาคมสำคัญได้แก่ ถนนพหลโยธิน ถนนวิภาวดีรังสิต ถนนสุขุมวิท ถนนบางนา-ตราด ทำให้การขยายตัวต่อเนื่องกับจังหวัดข้างเคียงที่เด่นชัด ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดสมุทรปราการ ส่วนในแนวตะวันออก-ตะวันตกนั้นการขยายตัวจะมีอุปสรรคมากเนื่องจากพื้นที่มีปัญหาแผ่นดินทรุด ปัญหาน้ำท่วม มีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ในการทำเกษตร และมีกฎหมายควบคุมบางบริเวณห้ามปลูกสร้างอาคาร เพื่อรักษาสภาพพื้นที่และ เพื่อเป็นพื้นที่รับน้ำท่วมทำให้ทิศทางการขยายตัวตามแนวนี้ถูกจำกัดลง

1.2) ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ

ภาษี เป็นรายได้ที่สามารถแสดงเศรษฐกิจของพื้นที่ได้ลักษณะหนึ่ง กล่าวคือ รายได้จากภาษีในแต่ระดับประเภท จะเป็นเครื่องชี้โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สามารถนำรายได้มาสู่รัฐและยังชี้แสดงความแตกต่างของความเจริญของพื้นที่ จำนวนเงินที่แตกต่างกันที่แต่ละพื้นที่จัดเก็บได้และการขึ้นลงของรายได้ ก็จะแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางรายได้ที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงของประชากรในท้องที่ด้วย

สำหรับรายได้ที่จัดเก็บได้ จะพิจารณาใช้ภาษีรายได้ที่จัดเก็บโดยกรมสรรพากรและกรุงเทพมหานครซึ่งได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีการค้า ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน และภาษีป้าย รวมทั้งหมด 6 ประเภท

จากตารางที่ 5.12 แสดงจำนวนภาษีที่จัดเก็บได้ในเขตต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2527 (ครุชิต, 2531: 113-115) จะเห็นได้ว่าภาษีที่จัดเก็บได้ทั้งกรุงเทพมหานครมีจำนวน 24,321,481 ล้านบาท โดยสามารถจัดเก็บได้มากที่สุดที่เขตชั้นในจำนวน 14,989,245 ล้านบาท ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 50 % หรือมากกว่ารายได้ที่จัดเก็บได้จากพื้นที่เขตชั้นกลางและเขตชั้นนอกรวมกันเมื่อพิจารณาภาษีจัดเก็บได้ในเขตชั้นใน จะเห็นว่าเขตบางรักสามารถจัดเก็บภาษีได้สูงสุด รองลงมาได้แก่ เขตปทุมวัน เขตพญาไท เขตป้อมปราบฯ ซึ่งจัดเก็บได้มากกว่าค่าเฉลี่ยของพื้นที่ในพื้นที่เขตชั้นกลาง เขตที่จัดเก็บได้สูงสุดได้แก่ เขตพระโขนง รองลงมา ได้แก่ เขตบางเขนและเขตบางกะปิ ซึ่งจัดเก็บได้สูงกว่าค่าเฉลี่ยและในเขตชั้นนอกเขตที่จัดเก็บได้สูงสุดได้แก่ เขตตลิ่งชัน รองลงมาได้แก่ เขตลาดกระบังทั้งสองเขตเก็บได้สูงกว่าค่าเฉลี่ย

เขต	ภาษีที่จัดเก็บ	ร้อยละ	อันดับ	ค่าเฉลี่ย	อันดับรวม	
นระนคระ	860.45	5.38	6		11	ภาษี 6 ประเภท
บ้อมบราบ	2,049.75	13.67	4		5	1 ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
บทมวัน	3,461.262	23.09	2		3	2 ภาษีเงินได้นิติบุคคล
จัมพันธ์วงค์	1,043.003	6.96	5		8	3 ภาษีการค้า
บางรัก	3,549.134	23.68	1		2	4 ภาษีนำร่องท้องถิ่น
ตลิต	728.281	4.86	7	1,362.695	12	5 ภาษีโรงเรือน และที่ดิน
นญาโท	2,386.995	15.92	3		4	6 ภาษีน้ำยา
ห้วยขวาง	570.064	3.80	8		12	
ธนบุรี	147.354	0.99	10		19	
คลองสาน	186.569	1.24	9		18	
บางกอกใหญ่	59.775	0.41	11		23	
รวมเขตชั้นใน	14,989.245	100.00				
ยานนาวา	920.315	12.10	4		10	
พระโขนง	3,555.910	46.74	1		1	
บางกะปิ	1,139.354	14.98	3		7	
บางเขน	1,242.474	16.33	2	1,086.803	6	
บางกอกน้อย	246.028	3.23	6		16	
ภาษีเจริญ	205.974	2.71	7		17	
ราชบุรีบูรณะ	297.566	3.91	5		15	
รวมเขตชั้นกลาง	7,607.621	100.00				
หนองจอก	6.545	0.38	6		24	
มีนบุรี	110.644	6.41	4		21	
ลาดกระบัง	430.065	24.94	2		14	
บางขุนเทียน	168.639	9.78	3	287.436	20	
ตลิ่งชัน	940.685	54.45	1		9	
หนองแขม	68.037	3.95	5		22	
รวมเขตชั้นนอก	1,7.615	100.00				
รวมกรุงเทพฯ	24,321.481					

ที่มา: กรมสรรพากร กรุงเทพมหานคร

เมื่อพิจารณาภาษีเงินรายได้ที่จัดเก็บในแต่ละเขต เขตพระโขนง ซึ่งอยู่ในพื้นที่ชั้นกลางสามารถจัดเก็บได้เป็นอันดับ 1 รองลงมาได้แก่ เขตบางรัก เขตปทุมวัน และเขตป้อมปราบฯ ซึ่งเป็นเขตที่อยู่ในพื้นที่ชั้นในและเป็นพื้นที่ที่อยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสิ้น ส่วนเขตบางเขนจัดเก็บได้ในอันดับที่ 6

1.3) การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร

การเปลี่ยนแปลงประชากรของกรุงเทพมหานคร พิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงประชากร 2 ลักษณะคือ การเปลี่ยนแปลงประชากรแบบ Relative Change และการเปลี่ยนแปลงประชากรแบบ Absolute Change เพื่อเป็นการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงประชากรที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงจากเดิมเป็นจำนวนเท่าใด อีกทั้งยังเป็นการเปรียบเทียบขนาดของการเปลี่ยนแปลงประชากรว่ามีสัดส่วนเท่าใด กล่าวคือ

การเปลี่ยนแปลงประชากรแบบ Relative Change และ Absolute Change ของกรุงเทพมหานครจะพิจารณาเป็น 2 ช่วงเวลา (ปี พ.ศ. 2518-2523 และปี พ.ศ. 2523-2528) ตารางที่ 5.13 พบว่า (จิโรจน์, 2531 : 61-72)

1.3.1) การเปลี่ยนแปลงแบบ Relative Change ในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2518 กับปี 2523 กรุงเทพมหานครมีประชากรเพิ่มขึ้น 800,408 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18.49 โดยที่ในเขตชั้นในเพิ่มขึ้น 236,217 คน (10.61 %) จากประชากรปี พ.ศ. 2518 ในเขตชั้นกลางเป็นประชากรเพิ่มขึ้น 444,835 คน (24.95 %) และเขตชั้นนอกมีประชากรเพิ่มขึ้น 123,356 คน (36.24 %) และเมื่อแยกการเปลี่ยนแปลงประชากรของกรุงเทพมหานครออกเป็นฝั่งพระนครและฝั่งธนบุรี จะพบว่า ฝั่งพระนครมีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่ม 579,282 คน (18.78 %) จากประชากรในปี พ.ศ. 2518 และฝั่งธนบุรีมีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้น 227,126 คน (17.87 %)

เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงประชากร ในแบบ Absolute Change ระหว่างปี พ.ศ. 2518-2523 จะพบว่าเขตชั้นกลางมีสัดส่วนประชากรเพิ่มขึ้นมากที่สุด (55.30 %) รองลงมาได้แก่ เขตชั้นในมีสัดส่วนประชากรเพิ่มขึ้น 29.37 % และเขตชั้นนอกมีสัดส่วนประชากรเพิ่มขึ้น 15.33 % เขตที่มีสัดส่วนประชากรเพิ่มมากที่สุดคือ เขตบางเขน (15.-29 %) รองลงมาได้แก่เขตห้วยขวาง (12.33 %) เขตบางกะปิ (10.44 %) เขตยานนาวา (10.27 %) และเขตพระโขนง (9.34 %) เป็นที่สังเกตได้ว่าเขตที่มีประชากรเพิ่มขึ้นจำนวนมากส่วนใหญ่เป็นเขตที่อยู่ในเขตชั้นกลาง ยกเว้นเขตห้วยขวางซึ่งอยู่ในเขตชั้นใน ส่วนเขตที่มี

กล่าวโดยสรุปในการเปลี่ยนแปลงประชากรแบบ Relative Change และแบบ Absolute Change ในช่วงปี พ.ศ. 2518 - พ.ศ. 2523 เขตที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรลดลงได้แก่ เขตชั้นในของกรุงเทพมหานครได้แก่ เขตพระนคร ป้อมปราบฯ สัมพันธวงศ์ ฯลฯ ส่วนเขตที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นได้แก่ ในบริเวณเขตชั้นกลางของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะเขตห้วยขวางและเขตบางเขนเป็นเขตที่มีสัดส่วนการเพิ่มของประชากรมากที่สุด

(ข) ในช่วงปี พ.ศ. 2523 - 2528 กลุ่มการเปลี่ยนแปลงประชากรแบบ Relative Change ในช่วงปี พ.ศ. 2523 ถึง พ.ศ. 2528 สามารถแบ่งได้ 4 กลุ่มคือ

- กลุ่มการเปลี่ยนแปลงต่ำกว่า 0 % ได้แก่ เขตพระนคร คลองสาน สัมพันธวงศ์ บางรัก ปทุมวัน บางกอกน้อย ป้อมปราบฯ และเขตพญาไท ส่วนใหญ่เขตต่าง ๆ ในกลุ่มนี้เป็นเขตในเขตชั้นในและเขตที่ติดต่อกับเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

- กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลง 0 % - 40 % ได้แก่ เขตบางกอกใหญ่ หนองจอก ธนบุรี ลาดกระบัง มีนบุรี ดลิ่งชัน หนองแขม ยานนาวา ราษฎร์บูรณะ ภาษีเจริญ ห้วยขวางและบางขุนเทียน ในกลุ่มนี้เขตต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นเขตที่อยู่ในเขตชั้นกลางและเขตชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร

- กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลง 40 % - 80 % ได้แก่ เขตพระโขนงและเขตดุสิต

- กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงมากกว่า 80 % ได้แก่ เขตบางเขนและบางกะปิ ซึ่งเขตที่อยู่ในเขตชั้นกลาง

กลุ่มการเปลี่ยนแปลงประชากรแบบ Absolute Change ในช่วงปี พ.ศ. 2523 - พ.ศ. 2528 สามารถแบ่งได้ 4 กลุ่มคือ

- กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงต่ำกว่า -30 % ได้แก่ เขตปทุมวัน ป้อมปราบฯ บางกอกน้อยและเขตพญาไท โดยเฉพาะเขตพญาไทเป็นเขตที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงประชากรลดลงมากที่สุด

เขตปกครอง	2518	2523	23-28	R.C.	A.C.	2528	28-23	R.C.	A.C.
1. เขตพระนคร	128118	123109	-5009	-3.91	-0.62	114124	-8985	-7.30	-4.29
2. เขตสัมพันธวงศ์	80298	77112	-3186	-3.97	-0.40	52397	-24715	-32.05	-11.80
3. เขตป้อมปราบฯ	201226	190450	-10776	-5.36	-1.34	89539	-100911	-52.99	-48.17
4. เขตบางรัก	106900	131542	24642	23.05	3.06	91088	-40454	-30.75	-19.31
5. เขตปทุมวัน	227413	235647	8234	3.62	1.02	155868	-79779	-33.86	-38.09
6. เขตญาไท	505487	519869	14382	2.85	1.79	360630	-159266	-30.64	-76.03
7. เขตห้วยขวาง	93705	201334	107629	114.86	13.38	247274	45940	22.82	21.93
8. เขตดุสิต	409747	479659	69912	17.06	8.69	565339	85680	17.86	40.90
9. เขตคลองสาน	144101	140249	-3852	-2.67	-0.48	142590	2341	1.67	1.12
10. เขตธนบุรี	235738	262097	26359	11.18	3.28	273542	11445	4.37	5.46
11. เขตบางกอกใหญ่	93316	101198	7882	8.45	0.98	107486	6288	6.21	3.00
12. เขตยานนาวา	358964	380416	21452	5.98	2.67	410288	29872	7.85	14.26
13. เขตบางเขน	249220	388333	139113	55.82	17.29	520861	132528	34.13	63.27
14. เขตบางกะปิ	143967	255555	111588	77.51	13.87	386005	130450	51.05	62.27
15. เขตพระโขนง	445463	523831	78368	17.59	9.74	614854	61023	17.38	43.45
16. เขตบางกอกน้อย	347261	382621	35405	10.20	4.40	291035	-91586	-23.94	-43.72
17. เขตภาษีเจริญ	150379	183385	33006	21.95	4.10	219606	36221	19.75	17.29
18. เขตราชบุรีบูรณะ	87871	113769	25898	29.47	3.22	140245	26476	23.27	12.64
19. เขตหนองจอก	46939	51224	4285	9.13	0.53	56863	5639	11.01	2.69
20. เขตมีนบุรี	46342	55369	9027	19.48	1.12	70289	14920	26.95	7.12
21. เขตลาดกระบัง	34951	42567	7616	21.79	0.95	56023	13456	31.61	6.42
22. เขตตลิ่งชัน	55049	67746	12697	23.06	1.58	85559	17813	26.29	8.50
23. เขตบางขุนเทียน	124781	204434	79635	63.83	9.90	254597	50163	24.54	23.95
24. เขตหนองแขม	32308	42386	10078	31.19	1.25	57303	14917	35.19	7.12
Total	4349499	5153902	804403	18.49	100.00	5363378	209476	4.06	100.00

หมายเหตุ : R.C. = Relative Change

A.C. = Absolute Change

ตารางที่ 5.14 ความหนาแน่นประชากรกรุงเทพฯ

เขตปกครอง	15	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528	2529
1. เขตพระนคร	3460.00	37.78	37.03	36.90	37.10	36.62	36.08	35.58	35.24	34.00	32.77	32.47	32.98	32.33
2. เขตสัมพันธวงศ์	885.00	90.69	90.73	91.88	91.40	89.87	88.31	87.13	86.51	85.40	60.46	59.68	59.21	57.76
3. เขตป้อมปราบฯ	1206.88	165.64	166.73	165.96	164.20	162.80	160.99	157.90	157.51	156.77	77.02	74.02	74.19	72.88
4. เขตบางรัก	3460.00	29.74	30.90	32.55	34.01	35.31	36.56	38.02	39.50	40.94	25.68	25.49	26.33	26.21
5. เขตปทุมวัน	5230.63	42.72	43.48	44.33	44.46	44.78	44.55	45.05	44.71	44.73	21.95	30.08	29.80	27.38
6. เขตธนบุรี	13193.75	37.18	38.31	35.62	36.88	37.74	38.97	39.40	39.45	39.45	26.25	27.11	27.33	27.26
7. เขตห้วยขวาง	5937.50	14.79	15.78	20.72	30.20	31.55	32.86	33.91	35.05	38.92	39.70	40.38	41.65	43.08
8. เขตดุสิต	13881.25	29.16	29.52	30.14	31.05	32.17	33.30	34.55	38.06	39.40	39.65	40.26	40.73	40.56
9. เขตคลองสาน	3781.88	37.83	38.10	38.25	38.08	37.79	37.27	37.08	36.92	36.84	36.95	36.87	37.70	38.00
10. เขตธนบุรี	5391.25	42.92	43.73	44.65	45.75	46.60	47.62	48.62	49.60	49.83	49.67	49.64	50.74	50.86
11. เขตบางกอกใหญ่	3862.50	23.81	24.16	24.55	24.95	25.53	25.90	26.20	26.59	26.76	26.93	27.11	27.83	27.83
12. เขตยานนาวา	23068.13	12.39	15.56	15.79	15.98	16.11	16.27	16.49	16.59	16.77	17.01	17.18	17.79	18.02
13. เขตบางเขน	105818.75	2.21	2.36	2.50	3.24	3.38	3.47	3.67	3.86	4.06	4.32	4.57	4.92	5.18
14. เขตบางกะปิ	99238.13	1.29	1.45	1.47	1.68	1.93	2.20	2.58	2.94	3.17	3.38	3.59	3.89	4.13
15. เขตพระโขนง	89724.38	4.69	4.96	5.14	5.29	5.42	5.60	5.84	6.08	6.24	6.45	6.63	6.85	7.01
16. เขตบางกอกน้อย	14565.00	21.89	23.84	25.19	25.57	25.84	26.01	26.27	26.45	26.66	19.45	19.59	19.98	20.25
17. เขตภาษีเจริญ	33716.88	4.24	4.46	4.66	4.85	5.05	5.23	5.44	5.64	5.82	6.15	6.26	6.51	6.77
18. เขตราชบุรีบูรณะ	26796.25	3.13	3.28	3.48	3.67	3.88	4.05	4.25	4.14	4.58	4.77	4.91	5.23	5.53
19. เขตหนองจอก	147663.13	0.31	0.32	0.32	0.33	0.33	0.34	0.35	0.35	0.35	0.37	0.37	0.39	0.39
20. เขตมีนบุรี	108956.88	0.42	0.43	0.43	0.44	0.46	0.48	0.51	0.54	0.56	0.59	0.61	0.65	0.68
21. เขตลาดกระบัง	77411.88	0.44	0.45	0.47	0.49	0.51	0.53	0.55	0.57	0.59	0.63	0.65	0.72	0.76
22. เขตตลิ่งชัน	49811.25	1.08	1.11	1.15	1.21	1.26	1.31	1.36	1.41	1.46	1.59	1.63	1.72	1.81
23. เขตบางขุนเทียน	113222.50	1.05	1.10	1.56	1.62	1.67	1.74	1.81	1.89	1.97	2.05	2.13	2.25	2.34
24. เขตหนองแขม	30176.88	1.01	1.07	1.13	1.18	1.26	1.33	1.40	1.50	1.57	1.67	1.75	1.90	2.00
กรุงเทพมหานคร	980460.63	4.21	4.44	4.64	4.84	4.97	5.10	5.26	5.44	5.58	5.12	5.28	5.47	5.58

- กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลง -30 % - 0 % ได้แก่ เขตพระนคร สัมพันธวงศ์ คลองสานและบางรัก ซึ่งเป็นเขตที่อยู่ในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

- กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลง 0 % - 40 % ได้แก่ เขตบางกอกใหญ่ ทนงจอก ธนบุรี ลาดกระบัง ทนงแขม มีนบุรี ดลิ่งชัน ยานนาวา ราษฎร์บูรณะ ภาษีเจริญ บางขุนเทียนและเขตห้วยขวาง โดยส่วนใหญ่เป็นเขตที่อยู่ในเขตชั้นกลางและชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร

- กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงมากกว่า 40 % ได้แก่ เขตดุสิต เขตพระโขนง เขตบางเขนและเขตบางกะปิ ซึ่งเป็นเขตที่มีพื้นที่ติดต่อกันระหว่างเขตชั้นในและเขตชั้นกลางของกรุงเทพมหานคร

สำหรับความหนาแน่นของประชากรกรุงเทพมหานครในเขตชั้นในและเขตชั้นกลางมีความหนาแน่นประชากร โดยเฉลี่ยสูงกว่าความหนาแน่นโดยเฉลี่ยของประชากรกรุงเทพมหานคร กล่าวคือ ในเขตชั้นในในช่วงปี พ.ศ. 2518, พ.ศ. 2523 และ พ.ศ. 2528 นั้นมีความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยลดลง แต่ในเขตชั้นกลางนั้นความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นโดยตลอด และเขตชั้นนอกในช่วงปี พ.ศ. 2518 - 2523 - 2528 มีความหนาแน่นประชากรโดยเพิ่มขึ้นโดยตลอด (ตารางที่ 5.14)

5.3 พื้นที่ศึกษาระดับเขต

5.3.1 เขตบางเขน

1) สาระสำคัญของเขตบางเขน

1.1) ลักษณะทางกายภาพ

1.1.1) สถานที่ตั้ง

เขตบางเขนเป็นเขตชั้นกลางของกรุงเทพมหานคร โดยตั้งอยู่ทางตอนเหนือสุดของจังหวัด มีพื้นที่ประมาณ 169.31 ตร.กม. มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอเมือง และอำเภอลำลูกกา
จังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ เขตมีนบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอปากเกร็ดและอำเภอ
เมือง จังหวัดนนทบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตบางกะปิ เขตห้วยขวางและ
เขตพญาไท

พื้นที่โดยทั่วไปของเขตบางเขนมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มี
คลองผ่านภายในพื้นที่หลายสาย ลักษณะดินมีความสมบูรณ์ส่วนใหญ่จะเหมาะสำหรับการปลูกข้าวและ
ด้วยสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มนี้ จึงเป็นสาเหตุให้เกิดน้ำท่วมในหลายบริเวณ โดยเฉพาะ
ในฤดูน้ำหลาก (กันยายน - ธันวาคม) นอกจากนี้พื้นที่เขตบางเขนยังประสบกับปัญหาแผ่นดินทรุด
ในบางพื้นที่ ซึ่งมีสาเหตุใหญ่มาจากการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้เป็นจำนวนมากของบ้านจัดสรร ซึ่ง
มีอยู่เป็นจำนวนมาก

เขตบางเขนแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 แขวง 55
หมู่บ้าน โดยแต่ละแขวงยกเว้นแขวงลาดยาว ยังคงมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านปกครองอยู่

1.1.2) การคมนาคมขนส่งของเขตบางเขนแบ่งออกเป็น 3 ทาง

คือ

(1) ทางบก มีอยู่ 2 ประเภท คือ

- ถนน เขตบางเขนมีถนนสายหลักซึ่งพุ่งตรงออกมา
จากกรุงเทพมหานครในเขตชั้นใน 2 สายคือ ถนนพหลโยธินและถนนวิภาวดีรังสิต ซึ่งถนนตั้ง
กล่าวไปบรรจบทางตอนเหนือของเขตบางเขนบริเวณตำบลคูคต สำหรับถนนสายรอง ซึ่งเชื่อม
ถนนสายหลักกับถนนสายหลักที่สำคัญมี 8 สายคือ ถนนงามวงศ์วาน ถนนแจ้งวัฒนะ ถนนถนนราม
อินทรา ถนนลาดพร้าว ถนนรัชดาภิเษก ถนนเทศบาลสงเคราะห์ ถนนกำแพงเพชรและถนน
จันทบุรีเบกษา นอกจากนี้ ยังมีถนนสายท้องถิ่นและถนนซอยอีกหลายสายที่สำคัญได้แก่ ถนนสร้าง
ประภา ถนนเข็ดวิฑูภาคี ถนนท่าดินแดง ถนนท่าแร้ง-ออเงิน-สายไหม ถนนเพิ่มสิน ถนน
วัดเกาะและถนนลาดปลาเค้า เป็นต้น (ดูแผนที่ 5.4)

-รถไฟ เขตบางเขนมีเส้นทางรถไฟสายเหนือตัดผ่านโดยมีสถานีรถไฟ 3 แห่งอยู่ในพื้นที่คือ สถานีรถไฟบางเขน หลักสี่และดอนเมือง สำหรับสถานีดอนเมืองเป็นสถานีแห่งหนึ่งทางพื้นที่ตอนเหนือ ซึ่งมีประชาชนมาใช้บริการเป็นจำนวนมาก

(2) ทางน้ำ การคมนาคมขนส่งทางน้ำในเขตบางเขนยังคงมีความสำคัญอยู่บ้างในการเดินทางและขนส่งผลิตผลทางการเกษตร โดยเฉพาะในพื้นที่ซีกตะวันออกของเขตซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประโยชน์ส่วนใหญ่จะใช้ทางด้านการชลประทาน โดยมีหน่วยงานของกรมชลประทานอยู่ที่เขื่อนรังสิตคอยดูแลอยู่

(3) ทางอากาศ เขตบางเขนเป็นที่ตั้งของท่าอากาศยานกรุงเทพ ซึ่งเป็นท่าอากาศยานพาณิชย์สากลแห่งแรกของเมืองไทย ซึ่งมีความสำคัญทั้งระดับชาติ และระดับภูมิภาคของทวีปเอเชีย

สำหรับการบริการขนส่งมวลชนในเขตบางเขน นอกจากจะมีรถไฟแล้ว ยังมีรถยนต์โดยสารขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) วิ่งรับ-ส่งผู้โดยสารตามเส้นทางต่าง ๆ ถึง 35 สาย และในอนาคตยังจะมีการขนส่งมวลชนด้วยระบบรถไฟฟ้าอีกด้วย เรียกว่าระบบไฟฟ้าสายซึ่งมีต้นทางที่ลาดพร้าวและปลายทางที่วงเวียนใหญ่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้อยู่อาศัยและผู้ที่ต้องเกี่ยวข้องกับเขตบางเขน

1.1.3) สาธารณูปการและสาธารณูปโภค

สาธารณูปการที่สำคัญในเขตบางเขนได้แก่ การไปรษณีย์ ตำรวจ ดับเพลิงสาธารณะ ห้องสมุดประชาชน สถานรักษาพยาบาลและสถานศึกษา ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีขอบข่ายการให้บริการแก่ผู้อยู่อาศัยในเขต สำหรับบริการด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ การระบายน้ำและการเก็บขยะ การให้บริการด้านต่าง ๆ ดังกล่าว ยกเว้นไฟฟ้ายังไม่สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ แต่อย่างไรก็ดีหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการให้บริการสาธารณูปโภคสาขาต่าง ๆ นั้น ได้พยายามปรับปรุงประสิทธิภาพและขยายพื้นที่การให้บริการให้ดีและกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยให้จัดทำโครงการปรับปรุงและขยายกิจการได้แก่ โครงการปรับปรุงกิจการประปาแผนหลัก โครงการขยายกิจการโทรศัพท์และโครงการปรับปรุงการเก็บขยะมูลฝอย เป็นต้น

1.1.4) การใช้ประโยชน์ของที่ดิน

การใช้ที่ดินของเขตบางเขน จากอดีตส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม แต่ในปัจจุบันพื้นที่ชุมชนเมือง ได้มีจำนวนพื้นที่มากขึ้นกว่าแต่ก่อนมากในปี พ.ศ. 2526 (ดูแผนที่ 5.4) มีพื้นที่เมืองประมาณ 72.573 ตร.กม. (45,358.125 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 42.05 ของพื้นที่เขต พื้นที่ชุมชนเมืองในจำนวนนี้โดยมากจะเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยและสถาบันราชการ สำหรับพื้นที่เกษตรกรรมมีจำนวนประมาณ 54.935 ตร.กม. (34,334.375 ไร่) หรือร้อยละ 31.83 ของพื้นที่เขต ส่วนพื้นที่โล่งว่างมีจำนวนประมาณ 45.077 ตร.กม. (28,173.125 ไร่) หรือร้อยละ 26.12 ของพื้นที่เขต

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินนับจาก พ.ศ. 2517-2526 (ดูแผนที่ 5.3 , 5.4) - ในช่วงเวลา 9 ปี พื้นที่ชุมชนเมืองมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 41.76 หรือมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 4.64 ต่อปี โดยมีพื้นที่พาณิชย์กรรมมีร้อยละของการเปลี่ยนแปลงเพิ่มสูงที่สุดคือ ร้อยละ 251.35 หรือเพิ่มในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 27.93 ต่อปี รองลงมาคือที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 91.34) และอุตสาหกรรมและคลังสินค้า (ร้อยละ 64.11) สำหรับพื้นที่โล่งว่างมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มร้อยละ 12.92 หรือเพิ่มในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 1.44 ต่อปี ส่วนพื้นที่เกษตรกรรมมีจำนวนลดลงถึง 26.534 ตร.กม. (16,583.75 ไร่) หรือลดลงร้อยละ 32.57 คิดเป็นอัตราลดเฉลี่ยร้อยละ 3.62 ต่อปี

สำหรับการขยายตัว ของพื้นที่ชุมชนของเขตบางเขน (URBANIZATION) ดูได้จากการเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้านพักในช่วงปี พ.ศ. 2519-2527 ระยะเวลา 8 ปี (ตารางที่ 5.14ก) พบว่าการเปลี่ยนแปลงของจำนวนบ้านพักภายในเขตบางเขนมีดังนี้

ในปี พ.ศ. 2519-2523 แขนงที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้นของจำนวนบ้าน คือ แขนงท่าแร้งที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 83.42 ต่อปี รองลงมา คือ แขนงสายไหมและแขนงอนุสาวรีย์ที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้านเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 23.23 ต่อปี และ 12.92 ต่อปี ตามลำดับ

ส่วนในปี พ.ศ. 2523-2527 แขนงที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้นของจำนวนบ้านคือ แขนงอนุสาวรีย์ที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเฉลี่ยเป็นร้อยละ 12.28 ต่อปี รองลงมาคือแขนงสีกัน และแขนงท่าแร้งที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเฉลี่ยเป็นร้อยละ 9.23 ต่อปี และร้อยละ 7.56 ต่อปี ตามลำดับ

ตารางที่ 5.15 แสดงจำนวนและการเปลี่ยนแปลงบ้านนักในแขวงของเขตบางเขน ช่วงปี พ.ศ. 2519, 2523 และ 2527

จำนวนบ้าน	การเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้าน											
	2519-2523				2523-2527				2519-2527			
	จำนวนบ้าน	หลัง	R.C.	R.	หลัง	R.C.	R.	หลัง	R.C.	R.	หลัง	R.C.
1. ลาดยาว	21,420	27,856	32,351	6,436	30.05	7.5125	4,495	16.14	4.035	10,931	51.0317	6.3790
2. อนุสาวรีย์	3,120	4,745	7,076	1,617	51.69	12.9225	2,331	49.13	12.2825	3,948	126.2148	15.7768
3. คลองถนน	5,333	7,484	9,716	2,151	40.33	10.0825	2,229	29.78	7.445	4,380	82.130	10.2663
4. ตลาดบางเขน	4,840	7,310	8,640	2,470	51.03	12.7575	1,330	18.19	4.5475	3,800	78.5124	9.8140
5. สีกัน	4,034	6,021	8,244	1,987	49.25	12.3125	2,223	36.92	9.23	4,210	104.3629	13.0454
6. สายไหม	2,215	4,273	5,291	2,058	92.91	23.2275	1,018	23.82	5.955	3,076	138.8713	17.3589
7. ฟุ่งสองห้อง	3,537	6,431	8,015	2,894	81.82	20.4550	1,548	24.63	6.1575	4,478	126.6045	15.8255
8. ท่าแร่	395	1,713	2,231	1,318	333.67	83.4175	518	30.24	7.56	1,836	464.8101	5.8101
9. ออเงิน	417	458	412	41	9.83	2.4575	-46	-10.04	-2.51	-5	-1.199	-0.1499
รวม	45,315	66,291	81,973	20,976	46.29	11.5725	15,682	23.66	5.915	36,658	80.8960	10.11199

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง

หมายเหตุ, R = RATE

R.C. = RELATIVE CHANGE

A.C. = ABSOLUTE CHANGE

ตารางที่ 5. 18ก แสดงขนาดและการเปลี่ยนแปลงประชากรรายชั่วโมงในเขตบางเขน ช่วงปี พ.ศ. 2519, 2523 และ 2527

แขวง	การเปลี่ยนแปลงประชากร														
	จำนวนประชากร (คน)						2519-2527								
	2519	2523	2527	คน	R.C.	R.	คน	R.C.	R.	คน	R.C.	R.	คน	R.C.	R.
1. ฉายาว	121,916	154,582	176,989	32,666	26.76	6.70	22,407	14.50	3.62	55,073	45.17	5.65	25.18		
2. อนุสาวรีย์	19,918	31,206	39,349	11,288	56.67	14.17	8,143	26.09	6.52	19,431	97.55	12.19	8.88		
3. คลองถนน	33,405	60,825	87,583	27,420	82.08	20.52	26,758	43.99	11.00	54,178	162.19	20.27	24.77		
4. ตลาดบางเขน	32,568	48,448	56,187	15,880	48.76	12.19	7,739	15.97	3.99	23,619	75.52	9.07	10.80		
5. สีกัน	19,190	29,903	39,147	10,713	55.83	13.95	19,244	30.91	7.73	19,957	104.00	13.00	9.12		
6. สายไหม	8,819	22,257	26,032	13,438	152.38	38.09	3,775	16.96	4.24	17,213	195.18	24.40	7.87		
7. ทุ่งสองห้อง	21,122	25,755	39,862	4,633	21.93	5.48	14,107	54.71	13.69	18,740	88.72	11.09	8.57		
8. ท่าม่วง	2,499	12,867	15,673	10,368	414.09	103.72	2,806	21.81	5.45	13,174	527.17	65.90	6.02		
9. ออเงิน	5,531	2,490	2,895	-3,041	-54.95	-13.75	405	16.27	4.07	-2,636	-47.66	-5.96	-1.21		
รวม	264,968	388,333	483,717	123,365	46.56	11.64	95,384	24.56	6.14	218,749	82.56	10.32	100.00		

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร์ - กรมการปกครอง

หมายเหตุ R.C. = RELATIVE CHANGE

A.C. = ABSOLUTE CHANGE

R = RATE

สำหรับสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้าน ภายใน
 แขวง กับการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดภายในเขตบางเขน พบว่า แขวงลาดยาวมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลง
 มากที่สุดคือเฉลี่ยร้อยละ 29.82 รองลงมาคือ แขวงทุ่งสองห้องและแขวงคลองถนน ที่มี
 สัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยร้อยละ 12.22 และ 11.95 ตามลำดับ กับการเปลี่ยนแปลง
 แขวงทั้งหมดภายในเขตบางเขน

กล่าวโดยสรุปก็คือ การใช้ที่ดินของเขตบางเขน นอกเหนือจากพื้นที่
 เกษตรกรรมและพื้นที่โล่งแล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ประเภทที่พักอาศัย ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่ม
 ขึ้นอย่างมาก โดยจะเจริญเติบโตไปตามแนวที่มีเส้นทางคมนาคมสะดวกจากพื้นที่ทางตอนใต้ของ
 เขตไปยังพื้นที่ทางตอนเหนือตามเส้นทางของถนนพหลโยธินกับวิภาวดีและแยกไปทางทิศตะวันออก
 และตะวันตกตามแนวถนนรามอินทราและแจ้งวัฒนะซึ่งเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ที่เปิดใหม่

1.2) ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ลักษณะทางเศรษฐกิจของเขต สามารถดูได้จากลักษณะทางกายภาพ
 ของสถานประกอบการ การจ้างงาน และรายได้จากการเก็บภาษี ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1.2.1) สถานประกอบการ

สถานประกอบการเอกชนและรัฐวิสาหกิจภายในเขตบาง
 เขนพบว่าในปี พ.ศ. 2525 มีสถานประกอบการทั้งสิ้น 1,163 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2.71 ของ
 สถานประกอบการทั้งหมดในกรุงเทพมหานครและนับเป็นอันดับที่ 18 จาก 24 เขตของกรุงเทพ
 มหานคร โดยสถานประกอบการทั้งหมดในเขตบางเขนนี้นั้นส่วนใหญ่อยู่ในแขวงลาดยาว (ร้อยละ
 64.57) รองลงมาคือ แขวงอนุสาวรีย์ (ร้อยละ 9.20) แขวงคลองถนน (ร้อยละ 8.26)
 แขวงตลาดบางเขน (ร้อยละ 6.36), ทุ่งสองห้อง (ร้อยละ 6.19), แขวงสีกัน (ร้อยละ
 4.04) แขวงสายไหม (ร้อยละ 1.29) และแขวงท่าแร้ง (ร้อยละ 0.09) ส่วนแขวงออเงิน
 ไม่มีสถานประกอบการดังกล่าว (เวชยันต์, 2528 : 307-308)

สำหรับสถานประกอบการของเอกชนและรัฐวิสาหกิจของ
 เขตบางเขนนั้นแยกได้เป็น 2 สาขา

(1) พาณิชยกรรมได้แก่ ร้านค้าปลีก ร้านค้าส่ง การค้า บริการ ตลาด ศูนย์การค้า โรงแรม โรงภาพยนตร์ บริหารพาณิชยกรรม สำนักงานประกอบวิชาชีพ โรงเรียนและวิทยาลัยเอกชน และรัฐวิสาหกิจ

(2) อุตสาหกรรมนับตั้งแต่ พ.ศ. 2513-2525 เขตบางเขนมีโรงงานอุตสาหกรรม 52 ประเภท รวม 402 โรงงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงงานซ่อมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ รองลงมาคือ โรงงานประกอบรถยนต์หรือรถพ่วง โรงงานขัดและชุบเงา โลหะหรืออโลหะ โรงงานผลิต ตัดแปลงและซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องใช้ไฟฟ้า โรงงานแปรรูปไม้ ฯลฯ

นอกจากนี้เขตบางเขนยังมีการประกอบกิจกรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ เกษตรกรรมซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นการทำนา จากสถิติผลผลิตและมูลค่าการผลิตจะพบว่า ผลผลิตและมูลค่าการผลิตข้าวของเขตบางเขน อยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผลผลิตและมูลค่าการผลิตของกรุงเทพมหานคร

1.2.2) การจ้างแรงงาน

สำหรับการจ้างแรงงานของเขตบางเขน มีการจ้างแรงงานใน พ.ศ. 2525 รวม 50,611 คน คิดเป็นร้อยละ 6.06 ของการจ้างแรงงานทั้งหมดในกทม. นับว่าเป็นอันดับที่ 7 จาก 24 เขตของ กทม. โดยการจ้างแรงงานในจำนวนนี้เป็นการจ้างแรงงานในภาคพาณิชยกรรม 65.04 และเป็นการจ้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรม 34.96 ของแรงงานทั้งหมดในเขต โดยช่วงลาดยาวมีจำนวนการจ้างแรงงานมากที่สุดในเขต ส่วนแรงงานภาคเกษตรกรรมใน พ.ศ. 2525 มีทั้งสิ้น 3,279 คน โดยช่วงสายไหมมีครัวเรือนเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือ ช่วงท่าแร้ง สีกัน คลองถนนออเงิน ท่งสองห้อง ตลาดบางเขน และอนุสาวรีย์ตามลำดับ แรงงานภาครัฐบาลในเขตบางเขนได้แก่ ข้าราชการทหาร ตำรวจ พลเรือนมีครบทุกประเภท ส่วนแรงงานภาคเกษตรกรรมใน พ.ศ. 2525 มีทั้งสิ้น 3,279 คน โดยช่วงสายไหมมีครัวเรือนเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือช่วงท่าแร้ง สีกันคลองถนนออเงิน ท่งสองห้อง ตลาดบางเขนและอนุสาวรีย์ตามลำดับ แรงงานภาครัฐบาลในเขตบางเขนได้แก่ ข้าราชการทหาร ตำรวจ พลเรือน มีครบทุกประเภท

1.2.3) การเก็บภาษี

สำหรับรายได้ของเขต ซึ่งมาจากการจัดเก็บภาษีตามตารางที่ 5.16 แสดงเงินภาษีที่จัดเก็บได้ของเขตบางเขนปี พ.ศ. 2523-2527 สำหรับภาษีที่เก็บโดยกรมสรรพากรส่วนตารางที่ 5.17 แสดงเงินภาษีที่จัดเก็บได้ของเขตบางเขนปี พ.ศ. 2526-2528 สำหรับภาษีที่เก็บโดยกรุงเทพมหานครจะเห็นได้ว่าภาษีจัดเก็บได้ในแต่ละประเภทเริ่มไปจากปีที่ผ่านมา ภาษีเงินได้นิติบุคคลในปี พ.ศ. 2524 เท่านั้นที่ลดลงเพียงช่วงปีเดียว ภาษีที่ทำรายได้ให้กับกรมสรรพากรมากที่สุดของเขตบางเขนในปี พ.ศ. 2527 ก็คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ส่วนภาษีที่เก็บโดยกรุงเทพมหานครสำหรับเขตบางเขน ภาษีโรงเรือนและที่ดินในปี พ.ศ. 2528 มีค่าสูงสุด

กล่าวโดยสรุป สำหรับลักษณะทางเศรษฐกิจของเขตบางเขนนั้นเป็นผลมาจากการแผ่ขยายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจออกจากเขตกรุงเทพฯ ขึ้นใน และการขยายตัวของประชากรออกมามีพื้นที่ชั้นกลาง ทำให้เกิดสถานประกอบการด้านพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมตามออกมา โดยจะมีทำเลที่ตั้งอยู่ตามเส้นทางคมนาคมสายสำคัญ เช่น ถนนพหลโยธิน ถนนวิภาวดี ถนนแจ้งวัฒนะ สำหรับพื้นที่ประกอบการทางด้านพาณิชย์กรรมที่สำคัญก็คือ ย่านสามแยกกลางพรวัว ย่านสามแยกเกษตรและย่านสะพานใหม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของการค้าที่สำคัญระดับเขตกับการจ้างแรงงานสูง เป็นพื้นที่ที่สามารถเก็บภาษีการค้าได้มากและมีลักษณะเด่นในทางเศรษฐกิจของเขตบางเขน

1.3) ขนาดและการเปลี่ยนแปลงด้านประชากร

การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรในเขตบางเขน จะพิจารณาศึกษาประชากรในช่วงปี พ.ศ. 2519-2527 โดยแบ่งช่วงปีการศึกษาออกเป็น 2 ช่วงปี คือ ช่วงปี พ.ศ. 2519-2523 และช่วงปี พ.ศ. 2523-2527 เพื่อให้ข้อมูลประชากรของเขตอยู่ในช่วงระยะเวลาที่สามารถอ้างอิงถึงข้อมูลประชากร ในเขตพื้นที่ศึกษาในระดับตำบลของจังหวัดปทุมธานีได้

การเปลี่ยนแปลงทางประชากรดูได้จากขนาดความหนาแน่น และการเปลี่ยนแปลงของประชากรรายแขวงในเขตบางเขน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 5.17 แสดงสถิติการจัดเก็บรายได้ของกรมสรรพากร

เขต	ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา					ภาษีเงินได้นิติบุคคล					ภาษีการค้า				
	2523	2524	2525	2526	2527	2523	2524	2525	2526	2527	2523	2524	2525	2526	2527
พระนคร	113.9	126.1	154.2	153.9	156.2	296.5	292.4	241.3	114.8	139.1	257.3	297.7	327.1	436.6	452.9
ปทุมธานี	325.8	401.3	449.9	550.7	546.3	667.3	987.3	941.7	1,005.5	685.2	451.1	440.1	398.3	697.1	813.6
นนทบุรี	469.1	519.2	613.9	645.4	838.9	723.2	1,213.7	1,379.5	955.9	918.9	1,011.1	1,221.0	1,242.4	1,447.4	1,631.4
ฉะเชิงเทรา	183.4	247.6	342.8	379.7	391.2	332.1	378.5	387.6	308.1	375.8	246.6	282.6	329.5	275.4	252.4
นนทบุรี	901.3	1,155.2	1,485.9	1,582.3	1,914.2	1,631.4	2,620.1	3,324.9	3,651.2	3,141.3	1,057.3	1,254.4	1,583.9	1,561.7	1,546.8
สุพรรณบุรี	169.2	219.9	254.9	270.8	329.8	315.8	595.7	340.0	491.9	178.7	117.0	205.8	174.9	153.7	183.5
พิจิตร	211.9	331.9	449.5	588.2	621.0	402.8	731.2	870.9	801.4	877.9	294.7	452.7	680.3	753.5	815.8
สุพรรณบุรี	60.9	89.6	115.5	129.6	169.7	39.0	119.1	183.4	196.0	201.5	112.4	133.5	179.9	166.2	165.7
สุพรรณบุรี	28.8	33.9	46.3	62.9	74.9	8.9	9.5	9.3	8.5	7.4	31.7	29.5	31.9	34.8	44.6
สุพรรณบุรี	30.4	38.6	51.8	62.5	70.0	21.7	34.4	40.8	44.3	45.4	26.1	31.1	36.4	41.2	55.3
สุพรรณบุรี	8.4	9.5	13.7	15.4	19.5	2.8	3.1	5.0	8.3	4.3	17.0	18.8	26.1	23.9	27.8
รวมเขตต้นโพธิ์	2,503.1	66173.3	3,978.4	4,421.4	5,131.7	4,451.5	6,994.9	7,724.4	7,585.9	6,548.5	3,682.3	4,367.2	5,010.7	5,591.5	5,989.8
นนทบุรี	110.0	125.4	167.6	179.4	201.4	68.3	110.0	155.2	177.6	196.1	221.4	274.2	316.7	391.6	457.8
นนทบุรี	326.9	405.4	518.1	719.4	991.1	373.4	505.6	538.4	1,191.5	1,301.4	743.3	818.3	820.7	971.2	1,144.5
นนทบุรี	76.2	88.2	110.4	130.3	187.3	145.4	267.4	170.7	188.9	234.1	221.0	319.2	311.2	389.0	686.2
นนทบุรี	142.8	187.1	230.6	316.7	590.9	166.5	146.1	224.2	257.2	254.1	343.8	512.5	573.8	778.0	145.0
นนทบุรี	26.0	42.9	80.5	92.0	111.5	44.4	15.7	56.5	19.4	19.8	41.4	51.9	63.0	75.6	82.6
นนทบุรี	20.9	29.8	48.6	61.2	65.5	14.4	20.0	35.8	41.7	34.6	49.3	59.6	89.9	80.6	89.2
นนทบุรี	23.7	43.4	44.9	41.0	52.4	115.2	54.5	26.6	39.2	59.3	70.9	71.7	82.5	133.3	167.0
รวมเขตต้นโพธิ์	762.5	922.2	1,200.7	1,540.0	2,200.4	927.6	1,119.5	1,237.4	1,915.5	2,099.4	1,691.1	2,107.4	2,257.8	2,819.3	2,772.3
นนทบุรี	0.9	1.1	1.7	2.2	2.3	0.4	0.7	0.3	0.3	525.8	1.2	1.6	1.5	1.9	2.0
นนทบุรี	8.2	11.4	23.4	21.5	25.1	4.2	12.3	14.1	18.1	20.6	30.6	33.9	31.9	52.2	58.9
นนทบุรี	3.3	6.4	11.6	10.8	13.8	0.6	6.4	3.6	1.8	3.9	12.9	241.7	234.4	320.2	408.4
นนทบุรี	8.8	11.8	27.5	25.1	45.3	4.8	6.6	7.3	10.0	13.4	31.6	41.8	56.6	73.0	94.2
นนทบุรี	1.1	1.9	2.2	4.0	4.1	0.4	0.4	0.3	0.5	1.0	2.3	2.5	2.7	3.4	4.5
นนทบุรี	5.4	5.9	6.9	6.8	8.8	11.7	15.8	7.6	7.5	2.3	20.8	27.4	31.3	40.7	52.7
รวมเขตต้นโพธิ์	27.7	38.5	73.3	70.4	99.4	22.1	45.2	33.2	38.2	576.0	99.4	384.9	358.4	491.4	620.7
รวมกรุงเทพมหานคร	3,257.5	4,134.0	5,252.4	6,031.8	7,431.5	5,401.2	8,156.6	8,995.0	9,541.6	9,214.9	5,472.8	6,823.5	7,626.9	8,902.2	9,382.8

ตารางที่ 5.17 แสดงสถิติการจัดเก็บรายได้ของกรมสรรพากร

เขต	ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา					ภาษีเงินได้นิติบุคคล					ภาษีการค้า				
	2523	2524	2525	2526	2527	2523	2524	2525	2526	2527	2523	2524	2525	2526	2527
พระนคร	113.9	126.1	154.2	153.9	156.2	296.5	292.4	241.3	114.8	139.1	257.3	297.7	327.1	436.6	452.9
ป้อมปราบฯ	325.8	401.3	449.9	550.7	546.3	667.3	987.3	941.7	1,005.5	685.2	451.1	440.1	398.3	697.1	813.6
บางรัก	469.1	519.2	613.9	645.4	838.9	723.2	1,213.7	1,379.5	955.9	918.9	1,011.1	1,221.0	1,242.4	1,447.4	1,631.4
สัมพันธวงศ์	183.4	247.6	342.8	379.7	391.2	332.1	378.5	387.6	308.1	375.8	246.6	282.6	329.5	275.4	252.4
บางรัก	901.3	1,155.2	1,485.9	1,562.3	1,914.2	1,631.4	2,620.1	3,324.9	3,651.2	3,141.3	1,057.3	1,254.4	1,583.9	1,561.7	1,546.8
ดุสิต	169.2	219.9	254.9	270.8	329.8	315.8	595.7	340.0	491.9	178.7	117.0	205.8	174.9	153.7	183.5
พญาไท	211.9	331.9	449.5	588.2	621.0	402.8	731.2	870.9	801.4	877.9	294.7	452.7	680.3	753.5	815.8
ห้วยขวาง	60.9	89.6	115.5	129.6	169.7	39.0	119.1	183.4	196.0	201.5	112.4	133.5	179.9	168.2	165.7
ธนบุรี	28.8	33.9	46.3	62.9	74.9	8.9	9.5	9.3	8.5	7.4	31.7	29.5	31.9	34.8	44.6
คลองสาน	30.4	38.6	51.8	62.5	70.0	21.7	34.4	40.8	44.3	45.4	26.1	31.1	36.4	41.2	55.3
บางกอกใหญ่	8.4	9.5	13.7	15.4	19.5	2.8	3.1	5.0	8.3	4.3	17.0	18.8	26.1	23.9	27.8
รวมเขตชั้นใน	2,503.1	6,617.3	3,978.4	4,421.4	5,131.7	4,451.5	6,994.9	7,724.4	7,585.9	6,548.5	3,682.3	4,367.2	5,010.7	5,591.5	5,989.8
ชานชาลา	110.0	125.4	167.6	179.4	201.4	68.3	110.0	155.2	177.6	196.1	221.4	274.2	316.7	391.6	457.8
พระโขนง	326.9	405.4	518.1	719.4	991.1	373.4	505.6	538.4	1,191.5	1,301.4	743.3	818.3	820.7	971.2	1,144.5
บางกะปิ	76.2	88.2	110.4	130.3	187.3	145.4	287.4	170.7	188.9	234.1	221.0	319.2	311.2	389.0	686.2
บางเขน	142.8	187.1	230.6	316.7	590.9	166.5	146.1	224.2	257.2	254.1	343.8	512.5	573.8	778.0	145.0
บางกอกน้อย	26.0	42.9	80.5	92.0	111.5	44.4	15.7	56.5	19.4	19.8	41.4	51.9	63.0	75.6	82.6
ภาษีเจริญ	20.9	29.8	48.6	61.2	65.5	14.4	20.0	35.8	41.7	34.6	49.3	59.6	89.9	80.6	89.2
ราชบุรี	23.7	43.4	44.9	41.0	52.4	115.2	54.5	26.6	39.2	59.3	70.9	71.7	82.5	133.3	167.0
รวมเขตชั้นกลาง	762.5	922.2	1,200.7	1,540.0	2,200.4	927.6	1,119.5	1,237.4	1,915.5	2,099.4	1,691.1	2,107.4	2,257.8	2,819.3	2,772.3
หนองจอก	0.9	1.1	1.7	2.2	2.3	0.4	0.7	0.3	0.3	525.8	1.2	1.6'	1.5	1.9	2.0
มีนบุรี	8.2	11.4	23.4	21.5	25.1	4.2	12.3	14.1	18.1	20.6	30.6	33.9	31.9	52.2	58.9
ลาดกระบัง	3.3	6.4	11.6	10.8	13.8	0.6	6.4	3.6	1.8	3.9	12.9	241.7	234.4	320.2	408.4
บางขุนเทียน	8.8	11.8	27.5	25.1	45.3	4.8	6.6	7.3	10.0	13.4	31.6	41.8	56.6	73.0	94.2
ตลิ่งชัน	1.1	1.9	2.2	4.0	4.1	0.4	0.4	0.3	0.5	1.0	2.3	2.5	2.7	3.4	4.5
หนองนวม	5.4	5.9	6.9	6.8	8.8	11.7	15.8	7.6	7.5	2.3	20.8	27.4	31.3	40.7	52.7
รวมเขตชั้นนอก	27.7	38.5	73.3	70.4	99.4	22.1	45.2	33.2	38.2	576.0	99.4	384.9	358.4	491.4	620.7
รวมกรุงเทพมหานคร	3,257.5	4,134.0	5,252.4	6,031.8	7,431.5	5,401.2	8,156.6	8,995.0	9,541.6	9,214.9	5,472.8	6,823.5	7,626.9	8,902.2	9,382.8

1.3.1) ขนาดและการเปลี่ยนแปลงของประชากรรายแขวงในเขต
บางเขนในช่วงปี พ.ศ. 2519 2523 และ 2527

ในปี พ.ศ. 2519 จำนวนประชากรในเขตบางเขนมีทั้งสิ้น 264,968 คน แขวงที่มีประชากรจำนวนมากที่สุดคือ แขวงลาดยาว รองลงมาคือ คลองถนนและตลาดบางเขน ซึ่งมีประชากร 33,405 คน และ 32,568 คนตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2523 และ 2527 จำนวนประชากรในเขตบางเขนเพิ่มขึ้นเป็น 388,333 คน และ 483,717 คน และขนาดของประชากรในแขวงลาดยาวก็ยังคงมีจำนวนประชากรมากที่สุด คือมีถึง 154,582 คน และ 176,989 คน ตามลำดับ โดยมีจำนวนประชากรในแขวงคลองถนนและตลาดบางเขนเป็นอันดับรองคือ ในปี พ.ศ. 2523 และ 2527 แขวงคลองถนนมีจำนวนประชากร 60,825 คน และ 87,583 คน และในแขวงตลาดบางเขนมีจำนวนประชากร 78,778 คน และ 50,187 คนตามลำดับ ตารางที่ 5.18 ก

ส่วนการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรในเขตบางเขน พบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2519-2523 จำนวนประชากรในแขวงท่าแร้งมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 103.72 ต่อปี รองลงมาคือ แขวงสายไหมที่มีการเปลี่ยนแปลงและอัตราเพิ่มร้อยละ 38.09 ต่อปี และแขวงคลองถนน มีอัตราเพิ่มร้อยละ 20.52 ต่อปี ส่วนในช่วงปี พ.ศ. 2523-2527 แขวงที่มีจำนวนประชากรที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ แขวงทุ่งสองห้อง ซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มร้อยละ 11.00 ต่อปี และแขวงสีกัน ที่มีอัตราการเพิ่มร้อยละ 7.73 ต่อปี

ดังนั้นสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของประชากรในเขตบางเขนในช่วง 8 ปี จากปี พ.ศ. 2519-2527 แขวงที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ แขวงท่าแร้ง มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 65.90 ต่อปี รองลงมาคือ แขวงสายไหมซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.27 ต่อปี และเมื่อคิดร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของประชากร ในแขวงกับการเปลี่ยนแปลงของประชากรในเขตทั้งหมด (ABSOLUTE CHANGE) พบว่า แขวงลาดยาวมีจำนวนร้อยละของการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นภายในเขตมากที่สุดคือ 25.18 รองลงมาคือ แขวงคลองถนน ซึ่งเท่ากับ 24.77 และแขวงตลาดบางเขนเท่ากับ 10.80 (ตารางที่ 5.18 ก)

ตารางที่ 5.8(ก) แสดงขนาดและการเปลี่ยนแปลงประชากรรายชั่วโมงในเขตบางเขน ช่วงปี พ.ศ. 2519, 2523 และ 2527

แถว	การเปลี่ยนแปลงประชากร															
	จำนวนประชากร (คน)						การเปลี่ยนแปลงประชากร									
	2519	2523	2527	คน	R.C.	R.	คน	R.C.	R.	คน	R.C.	R.	คน	R.C.	R.	AC.
					2519-2523			2523-2527			2519-2527					
1. จาชายาว	121,916	154,582	176,989	32,666	26.76	6.70	22,407	14.50	3.62	55,073	45.17	5.65	25.18			
2. อุนสาวรีย์	19,918	31,206	39,349	11,288	56.67	14.17	8,143	26.09	6.52	19,431	97.55	12.19	8.88			
3. คลองถนน	33,405	60,825	87,583	27,420	82.08	20.52	26,758	43.99	11.00	54,178	162.19	20.27	24.77			
4. ตลาดบางเขน	32,568	48,448	56,187	15,880	48.76	12.19	7,739	15.97	3.99	23,619	75.52	9.07	10.80			
5. สีกัน	19,190	29,903	39,147	10,713	55.83	13.95	19,244	30.91	7.73	19,957	104.00	13.00	9.12			
6. สายไหม	8,819	22,257	26,032	13,438	152.38	38.09	3,775	16.96	4.24	17,213	195.18	24.40	7.87			
7. ทุ่งสองห้อง	21,122	25,755	39,862	4,633	21.93	5.48	14,107	54.71	13.69	18,740	88.72	11.09	8.57			
8. ท่าแร้ง	2,499	12,867	15,673	10,368	414.09	103.72	2,806	21.81	5.45	13,174	527.17	65.90	6.02			
9. ออเงิน	5,531	2,490	2,895	-3,041	-54.95	-13.75	405	16.27	4.07	-2,636	-47.66	-5.96	-1.21			
รวม	264,968	388,333	483,717	123,365	46.56	11.64	95,384	24.56	6.14	218,749	82.56	10.32	100.00			

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

หมายเหตุ R.C. = RELATIVE CHANGE
 A.C. = ABSOLUTE CHANGE
 R = RATE

1.3.2) ขนาดพื้นที่และความหนาแน่นของแขวงต่างๆ ในเขตบางเขน ในช่วงปี พ.ศ. 2519 2523 และ 2527

ตารางที่ 5.18 แสดงขนาดพื้นที่และความหนาแน่นของแขวงต่าง ๆ ในเขตบางเขน ในช่วงปี พ.ศ. 2519 2523 และ 2529

แขวง	พื้นที่	ความหนาแน่น					
		2519		2523		2529	
		คน/ตร.กม.	คน/ไร่	คน/ตร.กม.	คน/ไร่	คน/ตร.กม.	คน/ไร่
ลาดยาว	32.7	3,728	5.96	4,727	7.56	5,413	8.66
อนุสาวรีย์	19.3	1,032	1.65	1,617	2.59	2,039	3.26
คลองถนน	14.8	2,257	3.61	4,110	6.58	5,918	9.47
ตลาดบางเขน	10.3	537	0.86	242	0.39	281	0.45
สีกัน	20.8	993	1.59	1,438	2.30	1,882	3.01
สายไหม	16.1	548	0.88	1,382	2.21	1,617	2.59
ทุ่งสองห้อง	18.7	1,130	1.82	1,377	2.20	2,132	3.41
ท่าแร้ง	18.7	134	0.21	688	1.10	838	1.34
ออเงิน	10.3	537	0.86	242	0.39	281	0.45
รวม	176.2	1,565	2.50	2,294	3.67	2,857	4.57

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง

จากตารางที่ 5.19 ขนาดของพื้นที่ของเขตบางเขนเท่ากับ 172.6 ตารางกิโลเมตร โดยแบ่งได้เป็น 9 แขวง แขวงที่มีพื้นที่มากที่สุดคือ แขวงลาดยาว ซึ่งมีพื้นที่ 32.7 ตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ แขวงสีกันและแขวงอนุสาวรีย์ที่มีพื้นที่ทั้ง 20.8 และ 19.3 ตารางกิโลเมตรตามลำดับ

สำหรับความหนาแน่นซึ่งขึ้นอยู่กับการเจริญเติบโตของจำนวนประชากร และขนาดของพื้นที่แต่ละแขวง มีดังต่อไปนี้

ปี พ.ศ. 2519 แขวงที่มีความหนาแน่นมากที่สุดคือ แขวงตลาดบางเขนที่มีความหนาแน่นของประชากร 4,054 คน/ตารางกิโลเมตร (6.49 คน/ไร่) รองลงมาเป็นแขวง ลาดยาวและแขวงคลองถนนซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 4,054 คน/ตารางกิโลเมตร (6.49 คน/ไร่) และ 2,257 คน/ตารางกิโลเมตร (3.36 คน/ไร่) ตามลำดับ ส่วนในปี พ.ศ. 2523 แขวงที่มีประชากรมากที่สุดคือ แขวงลาดยาวซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 4,727 คน/ตารางกิโลเมตร (7.56 คน/ไร่) รองลงมาคือ แขวงคลองถนนและแขวงตลาดบางเขน ซึ่งมีความหนาแน่นของจำนวนประชากรเท่ากับ 4,110 คน/ตารางกิโลเมตร (6.58 คน/ไร่) และ 2,707 คน/ตารางกิโลเมตร (4.33 คน/ไร่) ตามลำดับ สำหรับในปี พ.ศ. 2527 แขวงที่มีความหนาแน่นของจำนวนประชากรมากที่สุดคือ แขวงคลองถนน ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 5,918 คน/ตารางกิโลเมตร (9.47 คน/ไร่) รองลงมาเป็นแขวงลาดยาวและแขวงตลาดบางเขน โดยมีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 5,413 คน/ตารางกิโลเมตร (8.66 คน/ไร่) และ 3,139 คน/ตารางกิโลเมตร (5.02 คน/ไร่) ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางประชากรของเขตบางเขน พบว่าการเจริญเติบโตของจำนวนประชากรภายในเขตนั้นจะมีทิศทางของการเจริญเติบโต ไปทางทิศเหนือ เพราะมีสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงของประชากรในเขตค่อนข้างสูงจากปี พ.ศ. 2519-2527 คือจากพื้นที่ทางตอนใต้ของเขตบางเขนสู่ทางตอนเหนือ ตามระยะห่างจากศูนย์กลางของกรุงเทพมหานคร สำหรับลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางประชากรของเขตบางเขนพบว่า การเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรและความหนาแน่นที่เพิ่มมากขึ้นจะเริ่มจากพื้นที่ทางตอนใต้ของเขตซึ่งอยู่ติดกับเขตกรุงเทพฯ ขึ้นในและเพิ่มมากขึ้นไปทางพื้นที่ทางด้านทิศเหนือ ความหนาแน่นของประชากรจะเพิ่มมากขึ้นจนเห็นเด่นชัด ในบริเวณที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนในระดับท้องถิ่น เช่น แขวงลาดยาวที่เป็นที่ตั้งของย่านการค้าสามแยกลาดพร้าว และผ่านการค้าสามแยกมหาวิทยาลัยเกษตรฯ หรือ แขวงคลองถนน อันเป็นที่ตั้งของย่านการค้าสะพานใหม่ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของประชากรของเขตบางเขน จะเกิดขึ้นในแขวงที่มีพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับเขตกรุงเทพฯ ขึ้นในและพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของศูนย์กลางชุมชนมากกว่าในแขวงที่อยู่รอบนอก

2) สำคัญสำคัญของชุมชนในเขตบางเขนซึ่งอยู่ในพื้นที่ศึกษา

2.1) ชุมชนสะพานใหม่

2.1.1) สภาพที่ตั้งและประวัติความเป็นมา

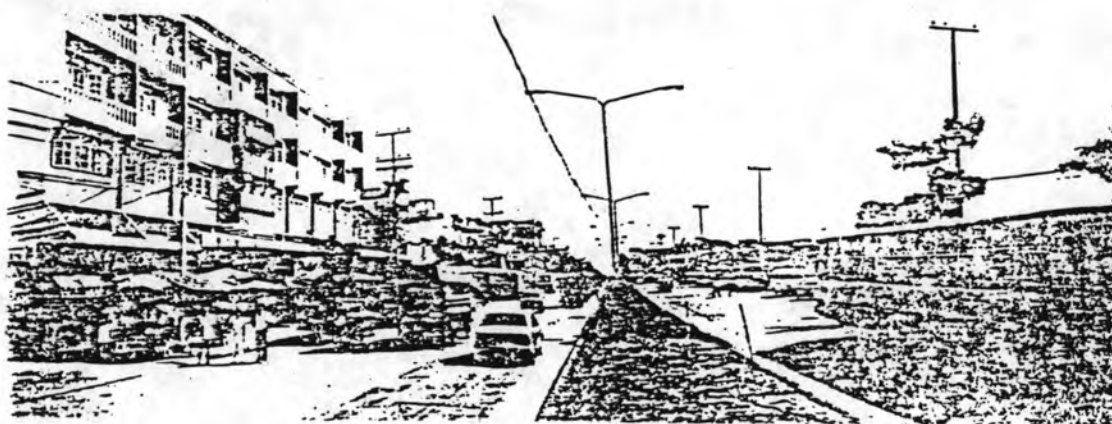
ชุมชนสะพานใหม่เป็นชุมชนทางด้านพาณิชยกรรม ตั้งอยู่ในแขวงคลองถนน เขตบางเขน อยู่ระหว่างพื้นที่เขตของกองทัพอากาศกับอนุสาวรีย์หลักสี่ เป็นชุมชนที่เกิดจากการสร้างศูนย์การค้าของเอกชน ตั้งอยู่ริมถนนพหลโยธินเกิดจากการพัฒนาการใช้ที่ดินในรูปของ Linear Growth สำหรับประวัติความเป็นมามีดังนี้ (มาลี, 2524: 87-88) โดยเริ่มแรกมีการสร้างตลาดขึ้น อยู่ระหว่างติดถนนพหลโยธินกับคลองสองเรียกว่า ตลาดสะพานใหม่ (ปัจจุบันเป็นสถานีเติมน้ำมันของกองทัพอากาศ) คลองสองนี้สามารถติดต่อกับจังหวัดปทุมธานี นครนายกและฉะเชิงเทรา ได้โดยผ่านคลองรังสิตประยูรศักดิ์และคลองหกวาประชากร บริเวณชุมชนคลองเหล่านี้ได้มาใช้ตลาดดังกล่าว โดยพาหนะทางเรือเมล์ทำให้ตลาดสะพานใหม่เดิมเจริญมากขึ้น เมื่อเจริญขึ้นก็มีประชากรอพยพเข้ามาอาศัยอีกตามบริเวณริมคันคลองชลประทานเป็นจำนวนมากขึ้น คลองกว้างประมาณ 20 เมตร และคันคลองกว้างประมาณ 20 เมตร มีประชากรหนาแน่นมาก บริเวณตลาดและคันคลองชลประทานดังกล่าวเป็นเขตการควบคุมการบริหารความปลอดภัย ของกองทัพอากาศ ต่อมาเมื่อมีความจำเป็นต้องใช้สถานที่กองทัพอากาศได้มีคำสั่งรื้อถอนเมื่อประมาณ พ.ศ. 2497 ชาวตลาดและประชากรเหล่านี้จึงย้ายข้ามคลองมาสร้างตลาดใหม่ยังฝั่งตรงข้าม เรียกว่าตลาดแจ่มมงคล บางส่วนก็ย้ายไปอยู่เป็นตลาดวัดเกาะห่างจากตลาดแจ่มมงคล ประมาณ 2 กิโลเมตร การก่อสร้างตลาดแจ่มมงคลไม่สะดวกในการขนส่ง เพราะอยู่เชิงสะพาน จึงได้มีการย้ายตลาดมาสร้างใหม่บริเวณถนนพหลโยธิน เรียกว่าตลาดยิ่งเจริญ ซึ่งสะดวกในการติดต่อขนส่งทั้งทางน้ำและทางบก และเนื่องจากตลาดนี้เป็นท่ารถและท่าเรือขนส่ง ทั้งประชาชนและสินค้าปลีกและสินค้าส่ง ทำให้ตลาดเจริญรวดเร็วมากขึ้น ทำให้มีผู้เห็นการไกล ลงทุนสร้างอาคารพาณิชย์อื่นเรื่อย ๆ ชุมชนนี้จึงมีการคับคั่งมาก และมีการขยายตัวของชุมชนไปเรื่อยๆ โดยขยายไปตามแนวสองฟากถนน (RIBBON DEVELOPMENT) ต่อเนื่องไปตามแนวถนนพหลโยธินมีทิศทางไปทางทิศใต้ ต่อมาจนมีสภาพเป็นศูนย์กลางทางด้านพาณิชยกรรมของชุมชน ดังเช่นในปัจจุบันนี้

2.1.2) บทบาทและหน้าที่

ชุมชนสะพานใหม่มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญคือ เป็นศูนย์การค้าและบริการต่าง ๆ ในย่านชานเมืองทางทิศเหนือของกรุงเทพมหานคร และเป็นศูนย์กลางชุมชน

ของเขตบางเขนที่สำคัญทางตอนเหนือ กิจกรรมที่สำคัญได้แก่ กิจกรรมทางด้านการค้าและบริการ เช่นตลาดสดและศูนย์การค้า โดยมีถนนพหลโยธินและคลองสองผ่านหน้าชุมชน ซึ่งสะดวกทั้งการมาใช้บริการในชุมชนและการขนส่งสินค้าในพื้นที่ใกล้เคียง สำหรับกิจกรรม (Activities) ที่มีอยู่ ภายในชุมชนอาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

- (1) ตลาดสด ร้านขายของชำที่ประชาชนจากบริเวณโดยรอบมาใช้บริการเป็นประจำทุกวัน
- (2) ร้านค้าประเภทต่าง ๆ ที่ประชาชนจะหาซื้อได้โดยไม่ต้องเดินทางเข้าเมือง
- (3) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการต่าง ๆ เช่น โรงภาพยนตร์ ธนาคาร เป็นต้น

รูปที่ 5.3 แสดงสภาพแวดล้อมของชุมชนสะพานใหม่

5.4 พื้นที่ศึกษาระดับพื้นที่เฉพาะ

5.4.1 ลักษณะทางกายภาพ

1) ขนาดและที่ตั้ง

ท่าอากาศยานกรุงเทพมหานครและบริเวณชุมชนที่ทำการศึกษาดังอยู่ในบริเวณพื้นที่ต่อเนื่องของเขตกรุงเทพมหานครกับจังหวัดปทุมธานี ประมาณบริเวณเส้นรุ้งที่ $13^{\circ} 53' - 13^{\circ} 59' N$ เส้นแวงที่ $100^{\circ} 34' - 100^{\circ} 38' E$ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 3.7 เมตร อันประกอบไปด้วยพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของถนนวิภาวดีรังสิตซึ่งครอบคลุมพื้นที่ที่จะใช้รองรับการขยายของท่าอากาศยานฯ และบริเวณพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของถนนวิภาวดีฯ ที่ครอบคลุมพื้นที่ซึ่งใช้เป็นที่ตั้งของท่าอากาศยานในปัจจุบัน ขอบเขตทางด้านกายภาพสามารถกำหนดโดยสังเขปได้ดังนี้

- ทิศเหนือ จด แนวคลองรังสิตประยูรศักดิ์
- ทิศตะวันออก จด แนวถนนพหลโยธิน
- ทิศตะวันตก จด แนวคลองประปา
- ทิศใต้ จด แนวถนนแจ้งวัฒนะ

พื้นที่ศึกษามีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 64.18 ตารางกิโลเมตร โดยแบ่งได้เป็นพื้นที่ในเขตบางเขนของกรุงเทพมหานคร 58.98 ตารางกิโลเมตรและพื้นที่ในเขตจังหวัดปทุมธานี 5.20 ตารางกิโลเมตร สำหรับพื้นที่ในจังหวัดปทุมธานีนั้นอยู่ในบริเวณพื้นที่ต่อเนื่องของสามอำเภอ คืออำเภอเมือง อำเภอธัญบุรีและอำเภอลำลูกกา (แผนที่ 5.2)

2) สภาพภูมิประเทศ

บริเวณพื้นที่ศึกษาดังอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา (CHAO PHRAYA RIVER FLOOD PLAIN) มีความลาดต่ำไปทางทิศใต้เฉลี่ยประมาณ 1:25,000

สำหรับชั้นดินของบริเวณประกอบด้วย ALLUVIAL SOIL และทับด้วย MARINE SOIL ประมาณ 1/4 ของ ALLUVIAL SOIL เกิดจากการตกตะกอนเป็นชั้นตอนบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ขนาดของพื้นที่ราบลุ่มนี้ประมาณ 300 ตารางกิโลเมตร จากทิศตะวันตกเฉียงเหนือจนถึงปากอ่าวคุณภาพของดินอยู่ในชั้นปานกลาง โดยมีลักษณะเป็น SOFT GRAY SILTY

CLAY ซึ่งจะแน่นเมื่อขุดลึกลงไปและมีความต้านทานที่จะยุบตัวในระยะลึกมากกว่า 20.00 เมตร รายละเอียดของชั้นดินมีดังนี้

- 0 - 2 เมตร เป็น TOP SOIL
- 0 - 15 เมตร เป็น GRAY SOFT SILTY CLAY
- 15 - 20 เมตร เป็น GRAY SILTY CLAY
- 20 - 28 เมตร เป็น COMPACT SILICA SAND, BROWN SAND
- 28 - 40 เมตร เป็น DENSE YELLOW CLAY

นอกจากนี้บริเวณพื้นที่ศึกษายังมีคลองไหลผ่านพื้นที่หลายสาย จึงเหมาะสมสำหรับทำการเกษตรกรรม สำหรับคลองที่สำคัญในพื้นที่มีดังต่อไปนี้ (แผนที่ 5.6)

คลองเปรมประชากร เป็นคลองซึ่งไหลผ่านจากทิศเหนือไปทิศใต้โดยขนานกับแนวเส้นทางรถไฟสายเหนือ เป็นคลองสายสำคัญที่สุดในบริเวณพื้นที่ศึกษาใช้เป็นที่ระบายน้ำส่วนหนึ่งออกจากพื้นที่ท่าอากาศยานฯ นอกจากนี้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการขยายท่าอากาศยานทางฝั่งตะวันตก เพราะต้องมีการเปลี่ยนแนวของคลองบางช่วงในเขตพื้นที่ของโครงการขยายท่าอากาศยานฯ เพื่อหลบพื้นที่ใช้สอยบางส่วนของโครงการ ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปในเรื่องของผลกระทบและมีประวัติความเป็นมาดังนี้

คลองเปรมประชากร เริ่มขุดในระหว่างสมัยรัชกาลที่ 5 คือเมื่อ 80 กว่าปีมาแล้ว ซึ่งเริ่มต้นบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาใกล้กับอำเภอบางปะอิน โดยมีแนวคลองขนานกับทางรถไฟสายเหนือตัดผ่านคลองเชียงรากน้อย คลองรังสิตประยูรศักดิ์ คลองบางเขน คลองบางซื่อและคลองสามเสน จนถึงคลองตุงกรุงเกษมซึ่งมีระยะทางประมาณ 51 กิโลเมตร ในปัจจุบันการดูแลรักษาคลองกระทำโดยหน่วยงานของกรมชลประทาน ซึ่งมีกรรมสิทธิ์เหนือฝั่งคลองโดยวัดจากเส้นกึ่งกลางของแนวคลองออกไปทางทิศตะวันออก 3.00 เมตร และออกไปทางฝั่งตะวันตก 40.00 เมตร ความกว้างของสองฝั่งคลองเฉลี่ยประมาณ 20.00 - 25.00 แต่พื้นที่กรรมสิทธิ์ดังกล่าว ถูกบุกรุกสร้างอาคารตลอดแนวคลองมานาน จนก่อนให้เกิดปัญหาการน้ำนองซ้ำแล้วจากหน่วยงานของกรมชลประทานอยู่ในปัจจุบันนี้

คลองรังสิตประยูรศักดิ์ เป็นคลองอยู่ทางทิศเหนือของพื้นที่ศึกษา เป็นคลองที่ไหลผ่านมาจากฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร และไหลลงแม่น้ำเจ้าพระยาที่บริเวณตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

คลองบ้านใหม่ เป็นคลองที่อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของท่าอากาศยานฯ ในปัจจุบันและทำหน้าที่เป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างเขตบางเขน กรุงเทพมหานครและอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีกับพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี เส้นทางของแนวคลองแยกจากคลองเปรมฯ ไปทางทิศตะวันตกผ่านคลองประปาและออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เช่นเดียวกัน

คลองไผ่เขียว (คลองตาอูฐ) เป็นคลองที่อยู่ทางตอนใต้ของท่าอากาศยานฯ ในปัจจุบัน โดยแยกจากคลองเปรมฯ ไปทางทิศตะวันตกบรรจบกับคลองประปาผ่านชุมชนทุ่งสองห้องของการเคหะแห่งชาติ ใช้เป็นเขตแบ่งแขวงระหว่างแขวงสีกันกับแขวงทุ่งสองห้องของเขตบางเขนอีกด้วย

คลองหลักสี่ เป็นคลองที่อยู่ทางตอนใต้ของท่าอากาศยานฯ ปัจจุบัน มีแนวคลองมาจากทิศใต้แต่มีแนววกกลับไปยังทิศตะวันตก โดยตลอดผ่านถนนพหลโยธินผ่านคลองถนนลอดถนนวิภาวดีรังสิตและทางรถไฟไปพบคลองเปรมฯ ทางฝั่งทิศตะวันออกในพื้นที่ของแขวงตลาดบางเขน และเป็นคลองอีกคลองหนึ่งที่ใช้เป็นทางระบายน้ำจากพื้นที่ฝั่งตะวันออกของท่าอากาศยานฯ โดยออกสู่คลองถนนผ่านคลองหลักสี่ก่อนลงสู่คลองเปรมฯ อีกต่อหนึ่ง

คลองถนน เป็นคลองที่อยู่ทางตอนใต้ของท่าอากาศยานฯ อีกเช่นกัน โดยมีแนวคลองต่อเชื่อมกับคลองสอง ซึ่งไหลมาจากทิศเหนือลอดผ่านถนนพหลโยธินตัดกับคลองหลักสี่ทางตอนใต้ของท่าอากาศยานฯ เลยไปลอดผ่านถนนแจ้งวัฒนะลงไปทางใต้ แนวคลองนี้ผ่านย่านการค้าที่สำคัญของพื้นที่ศึกษาคือย่านการค้าสะพานใหม่ซึ่งมีความสำคัญและยังเป็นที่ระบายน้ำออกจากเขตของท่าอากาศยานฯ ทางทิศตะวันออกก่อนลงสู่คลองบางเขนและออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยานอกจากนั้น เป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างแขวงตลาดบางเขนกับแขวงคลองถนนของบางเขน

คลองประปา เป็นคลองที่ควบคุม มลภาวะและปราศจากการสัญจรอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของพื้นที่ ซึ่งแบ่งเขตระหว่างจังหวัดกรุงเทพมหานครกับจังหวัดนนทบุรี เป็นคลองซึ่งไหลมาจากทางตอนเหนือในเขตจังหวัดปทุมธานีมีประตูน้ำผ่านคลองรังสิตฯ ลงไปทางทิศใต้เป็นแนวแบ่งเขตระหว่างจังหวัดนนทบุรีกับกรุงเทพมหานคร พื้นที่ 2 ฝั่งของแนวคลองเป็นกรรมสิทธิ์ของการประปาเพื่อใช้ในการดูแลรักษาคลอง จากโรงกรองน้ำสามเสนมีถนนสาธารณะเรียบชายคลองไปจนถึงถนนแจ้งวัฒนะ ความกว้างมีขนาดตั้งแต่ 4 ช่องทางจนถึง 2 ช่องทาง

3) สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะทั่วไปของภูมิอากาศของพื้นที่ศึกษา เป็นเช่นเดียวกับภูมิอากาศของ กรุงเทพมหานคร กล่าวคือ

3.1) ฤดูร้อน

เริ่มประมาณเดือนกุมภาพันธ์จนถึงเดือนพฤษภาคม ในช่วงนี้อากาศจะร้อนและมีฝนบ้าง อุณหภูมิสูงสุดของกรมอุตุนิยมวิทยาที่สถานีบางนาวัดได้ 38.3°C ในเดือนเมษายน

3.2) ฤดูฝน

เริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงตอนต้นของเดือนพฤศจิกายน ในช่วงนี้บริเวณกรุงเทพมหานครจะได้รับปริมาณน้ำฝนมาก เพราะได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านไปทางตอนใต้ของประเทศจีน สำหรับบริเวณตอนเมืองฝนตกเฉลี่ยประมาณ 1,500 มิลลิเมตร

3.3) ฤดูหนาว

เริ่มประมาณกลางเดือนพฤศจิกายนถึงตอนต้นของกุมภาพันธ์ ในช่วงนี้ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีต้นกำเนิดจากที่ราบสูงในธิเบตและประเทศจีน สภาพดินฟ้าอากาศจะเย็นและแห้งอุณหภูมิอาจต่ำถึง $20^{\circ} - 24^{\circ}\text{C}$ แต่จากการที่พื้นที่ศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานคร ที่ถือว่าเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้ชายฝั่งดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศเช่นมีฝนตกเป็นบางครั้ง

จากการที่ บริเวณตอนเมืองมีสภาพเป็นที่ราบใกล้ทะเล ฝนส่วนใหญ่จะเกิดจากการเคลื่อนไหวของอากาศร้อนจากลมมรสุมพัดผ่านตอนกลาง ของกรุงเทพมหานคร ฝนจะเริ่มตกภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน จากนั้นฝนจะเริ่มน้อยลง เพราะความกดอากาศต่ำพัดผ่านไปทางตอนใต้ของประเทศจีน เมฆจะมีมากในเดือนมิถุนายน กรกฎาคม สิงหาคมและกันยายน ส่วนในฤดูหนาวหมอกกลางช่วงเช้าและค่ำ มีเมฆต่ำ บางครั้งเป็นปัญหาต่อการบินของเครื่องบินเล็กน้อย ความชื้นในตอนเช้าเฉลี่ยตลอดเดือนประมาณ 70 % ความกดอากาศเฉลี่ยประมาณ 1,009 mb ต่อเดือน

4) การคมนาคมขนส่ง

สามารถแบ่งการคมนาคมขนส่งในพื้นที่ศึกษาได้เป็น 3 ทาง ดังนี้ (ดูแผนที่

5.6)

4.1) ทางรถไฟ

เป็นการคมนาคมทางบกแต่ดั้งเดิมของพื้นที่ร่องจากทางน้ำ โดยมีต้นทางจากสถานีบริเวณใจกลางเมืองคือ ที่สถานีหัวลำโพงผ่านสถานีสำคัญทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร เช่น ชุมทางบางซื่อ สถานีสามเสน สถานีบางเขน สถานีหลักสี่และสถานีดอนเมือง มีเป้าหมายเพื่อเป็นเส้นทางสำหรับการเดินทางไปยังที่ทางภาคเหนือ และตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับที่ตั้งของสถานีรถไฟดอนเมืองนั้น ตั้งอยู่ห่างจากท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ทางฝั่งตะวันตกประมาณ 800 เมตร เชื่อมกับโรงแรมแอร์พอร์ต ปัจจุบันมีสะพานคนข้ามถนนวิภาวดีฯ จากฝั่งท่าอากาศยานฯ ไปยังสถานีและต่อไปยัง โรงแรมได้อีกด้วย

4.2) ทางถนน

ถนนภายในพื้นที่ศึกษาแบ่งตามประเภทได้ดังนี้ (รูปที่ 5.4 และแผนที่ 5.5)

4.2.1) ถนนสายประธานหรือทางด่วน

เป็นถนนที่มีความเร็วสูง ทางแยกมีลักษณะต่างระดับคือ ถนนวิภาวดีรังสิต (ทางหลวงหมายเลข 31) เป็นถนนผิวคอนกรีตมีขนาด 6 - 10 ช่องทาง (รูป 5.5) มีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 23 กิโลเมตร โดยเริ่มต้นจากบริเวณสายแยกดินแดงผ่านไปทางทิศเหนือ ตัดถนนสุทธิสาร พหลโยธิน งามวงศ์วานและแจ้งวัฒนะไปบรรจบกับถนนพหลโยธินที่รังสิตบริเวณตำบลคูคต ถนนวิภาวดีฯ เชื่อมต่อกับทางด้านสายดินแดง-ดาวคะนอง และดินแดง-บางนาบริเวณสามแยกดินแดง ทำให้การคมนาคมระหว่างพื้นที่ทางทิศเหนือ ตะวันออกและตะวันตกของกรุงเทพมหานครมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

4.2.2) ถนนสายหลัก

เป็นถนนที่มีความสำคัญต่อพื้นที่อย่างมาก โดยช่วยกระจายการจราจรจากถนนสายประธานไปสู่พื้นที่ส่วนต่าง ๆ ประกอบด้วยถนนดังต่อไปนี้

(1) ถนนพลโยธิน (ทางหลวงหมายเลข 1) เป็นถนนผิวคอนกรีตขนาด 4 - 6 ช่องทางรวมสองทิศทาง ในอนาคตมีโครงการขยายเป็น 10 ช่องทาง ตั้งแต่ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ไปจนถึงสามแยกหน้าตลาดรังสิต ถนนพลโยธินเริ่มต้นจากอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิผ่านศูนย์กลางชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่ทางตอนเหนือของกรุงเทพฯ เริ่มตั้งแต่ย่านสะพานควาย ย่านสามแยกลาดพร้าว ย่านสามแยกมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ย่านสะพานใหม่ จนไปถึงย่านรังสิตและต่อไปยังภาคกลางและภาคเหนือ ดังนั้นจึงมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของชุมชนเมืองเป็นอย่างมาก โดยความเจริญของเมืองที่ขยายมาทางทิศเหนือและเกาะมาตามเส้นทางดังกล่าวนี้

(2) ถนนแจ้งวัฒนะ-รามอินทรา (ทางหลวงหมายเลข 304) เป็นถนนผิวคอนกรีตกว้าง 6 ช่องทาง ซึ่งตัดผ่านพื้นที่ในแนวทิศทางตะวันออกและตะวันตกทางตอนใต้ของพื้นที่ศึกษา เป็นถนนที่เชื่อมระหว่างพื้นที่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร บริเวณเขตมีนบุรีกับพื้นที่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานครบริเวณอำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี โดยมีแนวผ่านพื้นที่เขตบางเขนและบางกะปิของกรุงเทพมหานคร

(3) ทางหลวงหมายเลข 305 (รังสิต-นครนายก) และทางหลวงหมายเลข 306 (รังสิต-ปทุมธานี) เป็นทางหลวงที่เชื่อมระหว่างจังหวัดทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานครกว้าง 2 - 4 ช่องทางบรรจบกันที่บริเวณย่านการค้าที่สำคัญทางตอนเหนือของกรุงเทพฯ คือย่านการค้าตลาดรังสิตซึ่งเป็นชุมทางของการคมนาคม

4.2.3) ถนนสายรอง

เป็นถนนที่ให้บริการแก่พื้นที่โดยเชื่อมกับต่อจากถนนสายหลักไปยังพื้นที่ส่วนต่าง ๆ มีดังนี้

(1) ถนนทหาร (ทางหลวงหมายเลข 3100) เป็นถนนที่แยกออกจากทางหลวงหมายเลข 306 ขนานกับแนวคลองรังสิตประยูรศักดิ์เป็นถนนลาดยางกว้าง 2 ช่องทางไปเชื่อมกับถนนติวานนท์บริเวณตำบลบ้านใหม่จังหวัดปทุมธานี

(2) ทางหลวงหมายเลข 3312 เป็นถนนที่แยกจากถนนพลโยธินประมาณกิโลเมตรที่ 27 เป็นถนนผิวลาดยางกว้าง 2 ช่องทางไปยังอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

(3) ถนนเขตอุตสาหกรรม เป็นถนนที่อยู่ทางฝั่งตะวันตกของถนนวิภาวดีฯ ขนานกับเส้นทางรถไฟสายเหนือเป็นถนนลาดยางกว้าง 2 ช่องทางมีระยะทางประมาณ 3 กม. สามารถต่อเชื่อมกับแนวถนนวิภาวดีรังสิตได้สองจุดคือ บริเวณด้านหน้าของท่าอากาศยานฯ ปัจจุบันประมาณกิโลเมตรที่ 18.5 กับกิโลเมตรที่ 21 ของถนนวิภาวดีฯ เป็นถนนสายสั้นที่มีความสำคัญ เพราะเป็นถนนสายเดียวที่เรียกทางรถไฟฝั่งตะวันตกของเส้นทางรถไฟและยังเป็นที่ตั้งของอาคารสำคัญ ๆ เช่น ธนาคาร โรงแรม มีทางแยก 3 จุดข้ามคลองเปรมประชากรเข้าสู่พื้นที่ด้านในของฝั่งตะวันตกของคลองเปรมประชากรคือ ทางแยกเข้าถนน ช.อ. อุทิศ ทางแยกเข้าถนนสรงประภาและทางแยกเข้าถนนเดชะตุงคะ

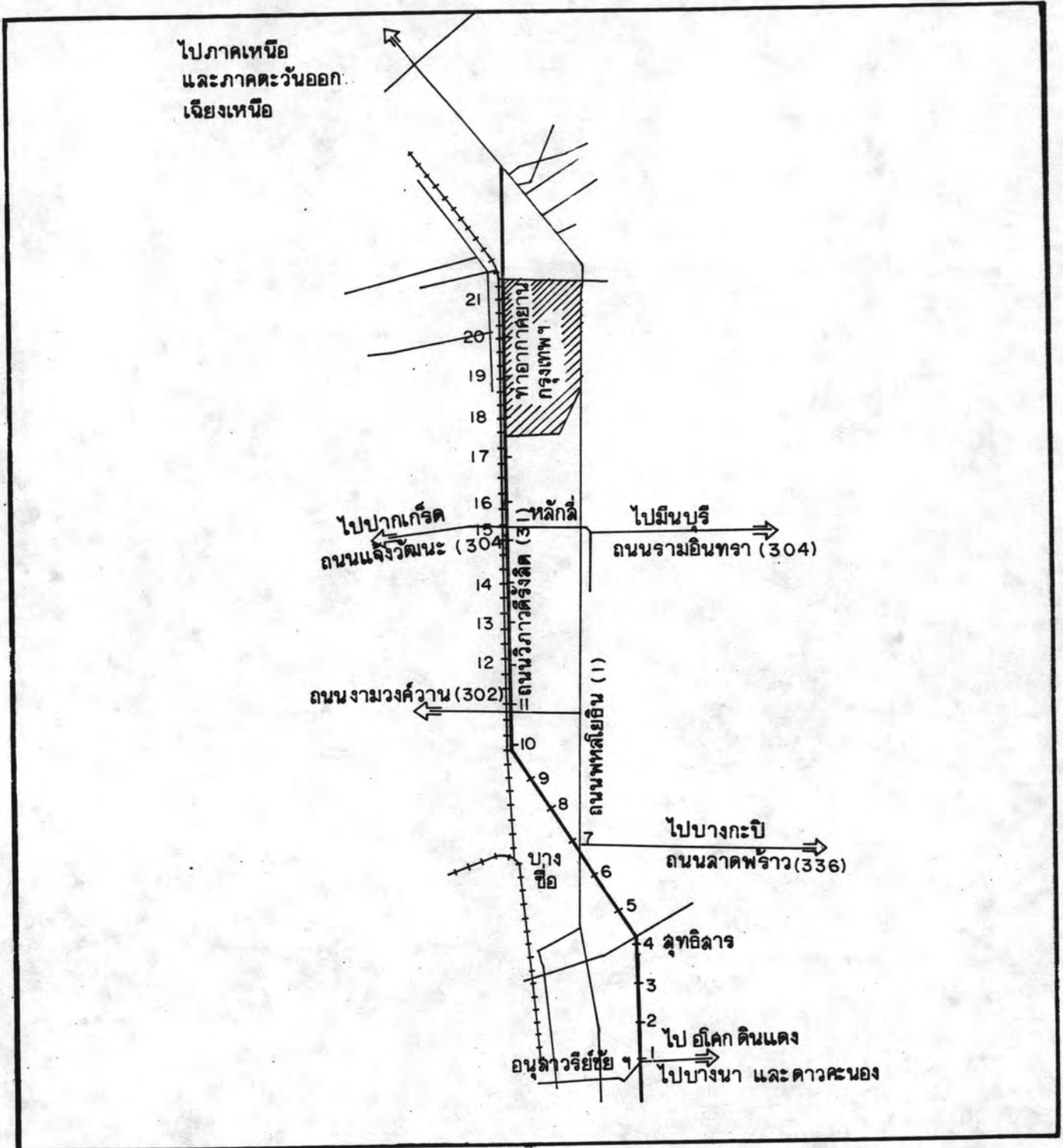
(4) ถนนสรงประภา เป็นถนนสายรองที่สำคัญเส้นหนึ่งของพื้นที่ทางด้านตะวันตกของคลองเปรมประชากร โดยต่อเชื่อมกับถนนเขตอุตสาหกรรมและถนนวิภาวดีฯ ประมาณกิโลเมตรที่ 19.5 เป็นถนนคอนกรีตขนาดกว้าง 2 ช่องทางระยะทางประมาณ 4 กม. โดยไปบรรจบกับแนวถนนลูกรังของการประปาหลวงทางฝั่งตะวันตกของคลองประปา ส่วนทางแยกสำคัญ ๆ บนถนนสรงประภาคือ ทางแยกของซอยประชาอุทิศ ซึ่งสามารถต่อเชื่อมกับซอยโกสุม-ร่วมใจ และสามารถออกสู่ถนนแจ้งวัฒนะได้บริเวณหมู่บ้านโกสุมนิเวศน์

4.2.4) ถนนสายย่อย

เป็นถนนซอยที่ให้บริการในพื้นที่ลึกยากแยกจากถนนสายรองสายที่มีความสำคัญต่อการคมนาคมภายในพื้นที่ศึกษามีดังนี้

(1) ถนนเดชะตุงคะ เป็นถนนซึ่งตัดผ่านพื้นที่ของกองทัพอากาศเป็นถนนลาดยางกว้าง 2 ช่องทางมีความยาวประมาณ 4 กม. ไปบรรจบกับถนนที่ตัดไปสู่วัดนางวางทางฝั่งตะวันออกของคลองประปา พื้นที่ส่วนใหญ่ของสองข้างทางเป็นพื้นที่ของทหารอากาศ ยกเว้นบริเวณปากทางที่เชื่อมกับถนนเขตอุตสาหกรรมทางฝั่งตะวันตกของคลองเปรมประชากรที่เป็นพื้นที่กรรมสิทธิ์ของเอกชน ปัจจุบันเส้นทางดังกล่าวยังไม่เปิดเป็นทางสาธารณะ

(2) ซอยโกสุม-ร่วมใจและซอยประชาอุทิศ เป็นซอยซึ่งสามารถต่อเชื่อมกันได้มีขนาดกว้าง 2 ช่องทางเป็นถนนลาดยาง บางส่วนเป็นคอนกรีตมีความบางประมาณ 3 กม. เป็นเส้นทางสายสำคัญของพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของคลองเปรมประชากร เพราะสามารถที่จะออกสู่ถนนวิภาวดีฯ บริเวณกิโลเมตรที่ 4 ไร่หน้าวัดหลักสี่และออกสู่ถนนแจ้งวัฒนะบริเวณหมู่บ้านโกสุมนิเวศน์ได้ เป็นเส้นทางที่มีประชาชนในพื้นที่ที่ใช้เป็นจำนวนมากเพราะสามารถต่อเชื่อมกับบริเวณถนนซอยต่าง ๆ ในพื้นที่ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

การคक्षा
ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง เส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงท่าอากาศยานกรุงเทพ ของถนนโดยรอบ

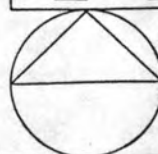
สัญลักษณ์

- ท่าอากาศยานกรุงเทพ ฯ
- ถนน
- ทางรถไฟ

ที่มา กรมทางหลวง

มาตราส่วน

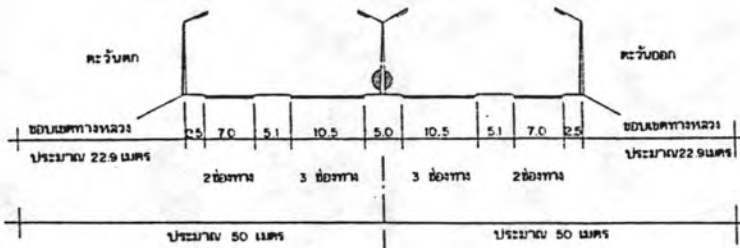
0 1 2 3 กม.

แผนที่ 5.5

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 31 วิภาวดีรังสิต

ก. รูปตัดช่วงดินแดง-หลักสี่ (กิโลเมตรที่ 1.0 ถึงกิโลเมตรที่ 15.3)

ขอบเขตของทางหลวงด้านขวา

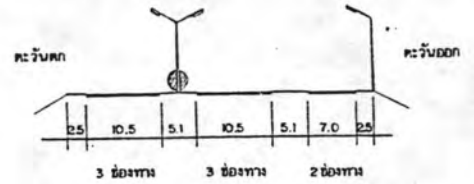
- ช่วงดินแดง-ลาดพร้าว ประมาณ 100 เมตร
- ช่วงลาดพร้าว-หลักสี่ มีหลายลักษณะในขอบเขตประมาณ 100 เมตร

ข. รูปตัดช่วงหลักสี่ - ดอนเมือง (กิโลเมตรที่ 15.3 ถึงกิโลเมตรที่ 17.45)

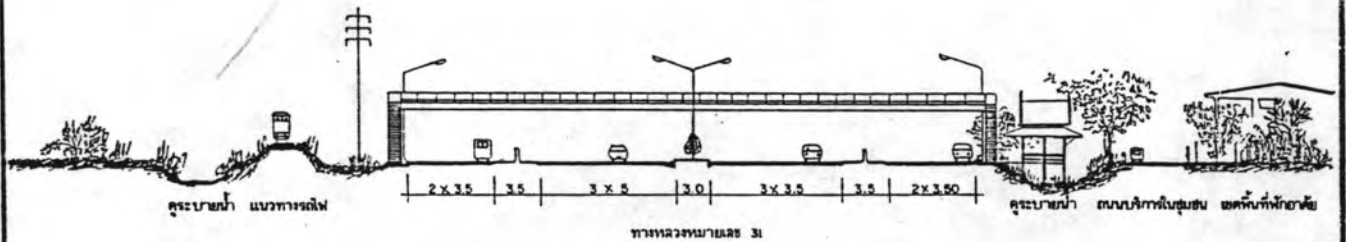
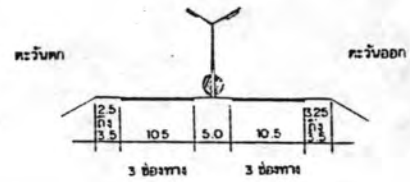
ลักษณะของรูปตัดถนนมีลักษณะเช่นเดียวกันแต่ขอบเขตของเขตทางหลวงวัดจากจุดกลางถนนนี้

- ทางด้านทิศตะวันตกประมาณ 50 เมตร
- ทางด้านทิศตะวันออกประมาณ 36 เมตร

ค. รูปตัดช่วงหลักสี่ - ดอนเมือง (กิโลเมตรที่ 17.45 ถึงกิโลเมตรที่ 17.97)

ง. รูปตัดช่วงหลักสี่ - ดอนเมือง (กิโลเมตรที่ 17.97 ถึงกิโลเมตรที่ 21.435)

แสดง : รูปตัดฝั่งไปของถนนวิภาวดีรังสิต

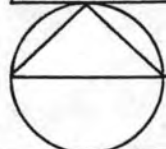
การศึกษา
ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ
เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง : รูปตัดลักษณะและขนาดของถนนวิภาวดีรังสิต

สัญลักษณ์

: จากการสำรวจ, 2530-
ที่มา และ AD.P, 2528.

มาตราส่วน

รูปที่ 5.4

(3) ซอยเมืองทองนิเวศน์ 1 แต่เดิมเป็นซอยที่เข้าสู่หมู่บ้านเมืองทองนิเวศน์ 1 มีขนาดกว้าง 4 ช่องทางเป็นคอนกรีตไปสุดทางที่ปากทางเข้าวัดเวฬุวนาราม ซึ่งเส้นทางสายนี้สามารถแยกไปสู่ถนนซอยย่อยในพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของคลองเปรมประชากรได้ แต่ถนนซอยที่ใช้เชื่อมต่อ ยังมีสภาพไม่เอื้ออำนวยในการสัญจรจะใช้ได้ในบางฤดู

(4) ถนนเข้าสู่โครงการเมืองเอก เป็นถนนคอนกรีตสายใหญ่ขนาด 4 ช่องทางระยะทางประมาณ 2 กม. ไปบรรจบกับถนนของโครงการเมืองเอกที่ริมคลองเปรมฯ โดยต่อเชื่อมกับถนนของโครงการหมู่บ้านเมืองเอกที่สามารถออกสู่ถนนทหาร (ทางหลวงหมายเลข 3100) ทางฝั่งเหนือของคลองรังสิตฯ ได้ เป็นถนนที่น่าจะมีความสำคัญต่อไปในอนาคต เพราะจะเป็นที่ตั้งของโครงการสถานีขนส่งชานเมืองด้านเหนือ (TRUCK TERMINAL) ซึ่งอยู่ทางด้านทิศเหนือของถนนดังกล่าว

นอกจากนี้ยังมีถนนซอยสายย่อยอื่น ๆ ซึ่งเป็นเส้นทางเข้าสู่หมู่บ้าน ซึ่งมีได้มีความสำคัญต่อการคมนาคมภายในพื้นที่โดยส่วนรวม จึงมิได้นำมาแสดงไว้

4.3) ทางน้ำ

ในปัจจุบัน การคมนาคมทางน้ำมีบทบาทน้อยลงกว่าสมัยอดีตมาก เพราะเนื่องจากการพัฒนาทางด้านถนนหนทาง ซึ่งมีความสะดวกในการใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามในบางพื้นที่ที่การคมนาคมทางบกยังเข้าไปไม่ถึง หรือพื้นที่ริมคลอง ก็ยังมีการใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำดังกล่าวอยู่เช่น คลองเปรมประชากร คลองรังสิต ประชูปาร์ค คลองถนนเป็นต้น ประโยชน์ส่วนใหญ่นี้จะได้จากเส้นทางคมนาคมทางน้ำในปัจจุบันก็คือ เป็นที่รองรับปริมาณน้ำและเป็นระบายน้ำจากพื้นที่ที่มีการปลูกสร้าง (BUILT UP AREA) ลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดในเรื่องของการระบายน้ำในพื้นที่อีกครั้งหนึ่ง

5) สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

สาธารณูปโภคและสาธารณูปการในพื้นที่ศึกษา มีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

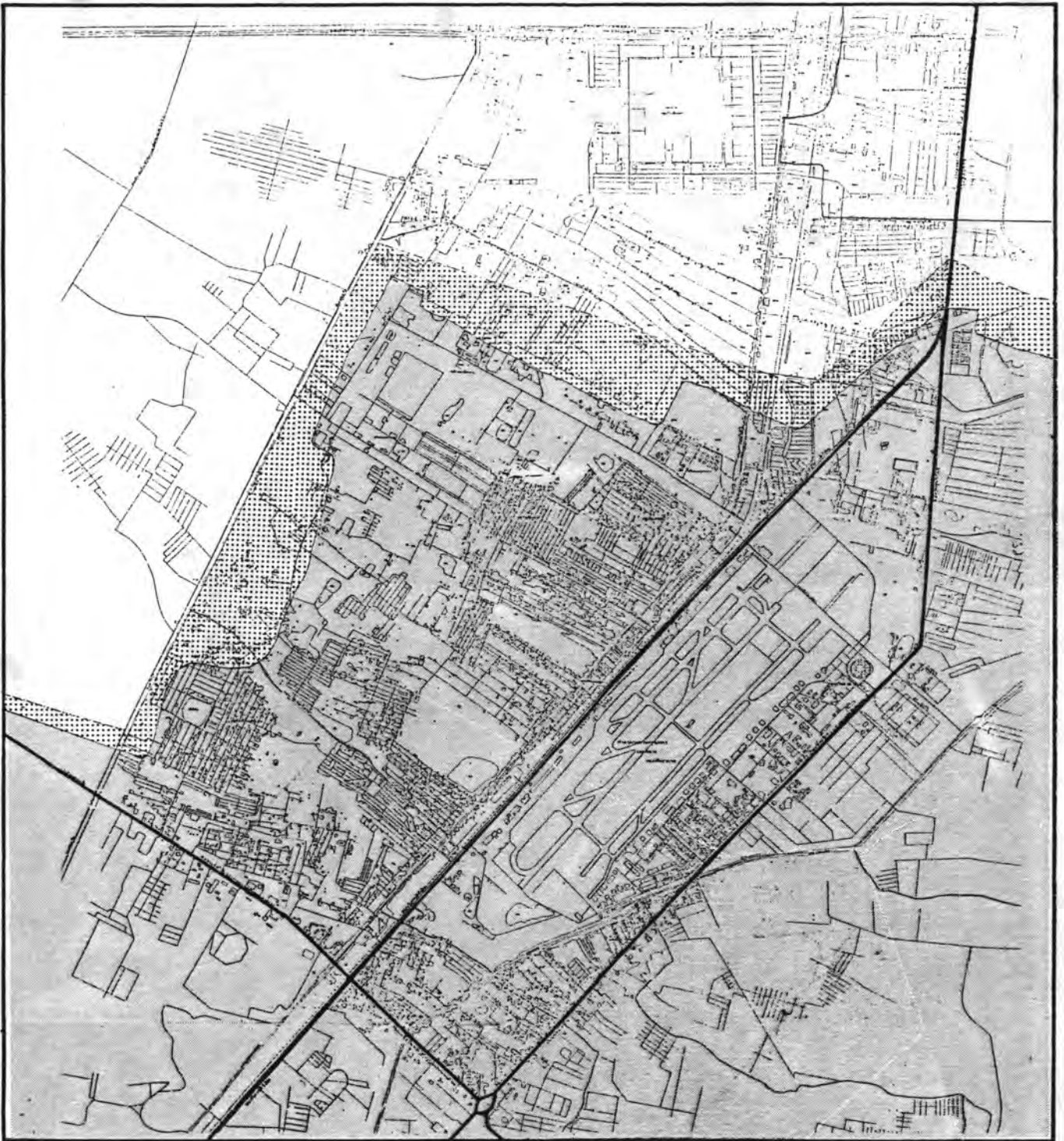
5.1) สาธารณูปโภค

สาธารณูปโภคที่สำคัญซึ่งให้บริการอยู่ในพื้นที่มีดังนี้

5.1.1) ไฟฟ้า เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชุมชน ดังนั้นจึงมีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง ไฟฟ้าที่ให้บริการอยู่ในพื้นที่ศึกษามาจากสองหน่วยงาน สำหรับพื้นที่ที่อยู่ในเขตปกครองของกรุงเทพมหานคร จะเป็นไฟฟ้าจากการไฟฟ้านครหลวงซึ่งจะเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของพื้นที่ศึกษา อีกส่วนหนึ่งซึ่งอยู่ภายนอกเขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร โดยอยู่ในเขตปกครองของจังหวัดปทุมธานี จะเป็นไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคซึ่งจะให้บริการทางตอนเหนือของพื้นที่ สายไฟฟ้าจะเดินตามแนวของถนนสายหลักซึ่งอยู่โดยรอบพื้นที่เช่น ถนนพหลโยธิน ถนนวิภาวดีรังสิต ถนนแจ้งวัฒนะ แล้วจึงแยกเข้าสู่พื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ตามแนวของถนนสายรองและถนนซอยต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่ง

5.1.2) ประปา ประปาที่ให้บริการอยู่ในพื้นที่ก็เช่นเดียวกัน คือพื้นที่ที่อยู่ในเขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร จะได้รับบริการประปาจากการประปานครหลวง ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ ส่วนพื้นที่ทางเหนือในจังหวัดปทุมธานีจะได้รับการบริการประปาส่วนภูมิภาค ซึ่งในปัจจุบันยังไม่สามารถให้บริการได้ทั่วถึงครอบคลุมทั้งพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่พักอาศัยยังอยู่อย่างกระจัดกระจาย ดังเช่นพื้นที่ในบริเวณพื้นที่ฝั่งทิศตะวันตกของคลองเปรมประชากรในเขตปทุมธานี ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับบริการจากการประปาส่วนภูมิภาคยังคงใช้น้ำบาดาล และน้ำจากแม่น้ำลำคลองในพื้นที่สำหรับการบริโภคและอุปโภค แต่อย่างไรก็ตามในอนาคต เนื่องจากมีการเจริญเติบโตของพื้นที่เมืองที่ค่อนข้างเร็วและเป็นพื้นที่ชานเมือง ซึ่งอยู่ไม่ไกลจาก คาดว่าจะได้รับบริการน้ำประปาได้อย่างทั่วถึง (ดูแผนที่ 5.7)

5.1.3) โทรศัพท การให้บริการทางด้านโทรศัพทในพื้นที่ศึกษา ซึ่งขึ้นอยู่กับชุมสาย 3 แห่งคือ ชุมสายตอนเมือง ชุมสายหลักสี่และชุมสายแจ้งวัฒนะ ซึ่งให้บริการทางตอนใต้ของพื้นที่ศึกษาที่มีตัวอาคารที่ตั้งของทำการอยู่บนถนนแจ้งวัฒนะทั้งสองแห่ง ส่วนพื้นที่ส่วนใหญ่ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของพื้นที่ศึกษานั้น จะอยู่ในเขตการให้บริการของชุมสายตอนเมืองซึ่งมีอาคารที่ทำการตั้งอยู่บนถนนพหลโยธินเยื้องกับภัตตาคารจิตร ภิธานาสาชาตอนเมือง เนื่องจากพื้นที่ทางตอนเหนือของท่าอากาศยานฯ ทางฝั่งตะวันตกยังมีอาคารบ้านเรือนอยู่อย่างเบาบางและมีพื้นที่บางส่วนยังใช้ทำเกษตรกรรม การบริการทางโทรศัพทจึงยังไม่ได้ให้บริการครอบคลุมถึงซึ่งในอนาคตถ้าชุมชนมีการเจริญเติบโตครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น ทางองค์การโทรศัพทก็มีโครงการที่จะให้บริการทางโทรศัพทให้ครอบคลุมทั่วทั้งพื้นที่ (แผนที่ 5.8)

การศึกษา

ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ
เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง พื้นที่ที่ได้รับบริการน้ำประปาตามโครงการการประปานครหลวงในบริเวณพื้นที่ศึกษา

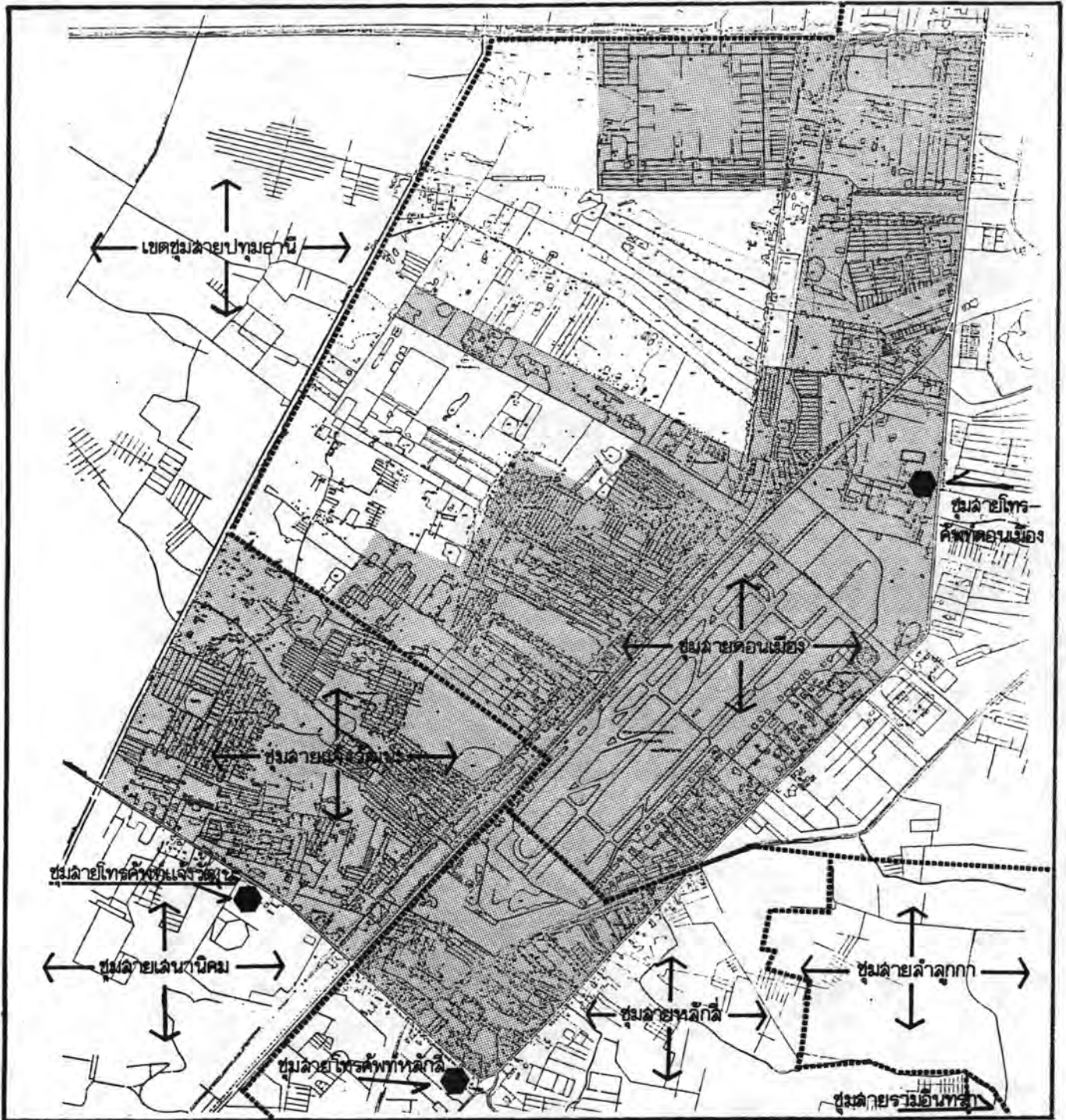
สัญลักษณ์

- ทางหลวงสายหลัก
- ขอบเขตการให้บริการประปานครหลวงในปัจจุบัน(พ.ศ.2531)
- ขอบเขตข้อเสนอการให้บริการประปาจากส่วนกลาง-
- ขอบเขตการให้บริการของการประปาส่วนภูมิภาค

:สำนักงานคณะกรรมการ
ที่มา-พัฒนาเศรษฐกิจ, 2529

0 400 800
มาตราส่วน

ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

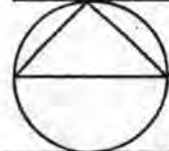
แสดง : เขตให้บริการโทรศัพท์ของพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์

- ที่ตั้งอาคารชุมชน
- ขอบเขตของชุมชน
- พื้นที่ที่ได้รับบริการในปัจจุบัน(พ.ศ. 2530) ของพื้นที่ศึกษา

: ข้อมูลจากเขตชุมชน-
ที่มา -โทรศัพท์, 2530

0 400 800
มาตราส่วน 1 : 50,000 เมตร.

แผนที่ 5.8

5.1.4) การระบายน้ำเสีย เนื่องจากในบริเวณพื้นที่ศึกษามีคลองอยู่หลายสาย ตามที่กล่าวมาแล้วและยังมีพื้นที่บางส่วนยังเป็นทีโล่ง ซึ่งมีทั้งพื้นที่เกษตรกรรมและที่ว่างเปล่า จึงใช้พื้นที่เหล่านี้เป็นที่สำหรับระบายน้ำและรับน้ำจากพื้นที่มีสิ่งปลูกสร้าง (BUILT UP AREA) สำหรับในพื้นที่ชุมชนโดยทั่วไปจะใช้วิธีการระบายน้ำลงรางระบายน้ำสาธารณะ ซึ่งจะวางแนวไว้ตามเส้นทางถนนสายหลักและสายรองกับถนนซอยในบางแห่งของพื้นที่ ตัวอย่างเช่น ถนนพหลโยธิน ถนนแจ้งวัฒนะ ถนนเสรีประชา ซอยโกสุม-ร่วมใจและซอยประชาอุทิศ เป็นต้น ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้มีโครงการจะทำท่อระบายน้ำสาธารณะทั้งหมด ให้ทั่วถึงในบริเวณพื้นที่ชุมชนในอนาคต

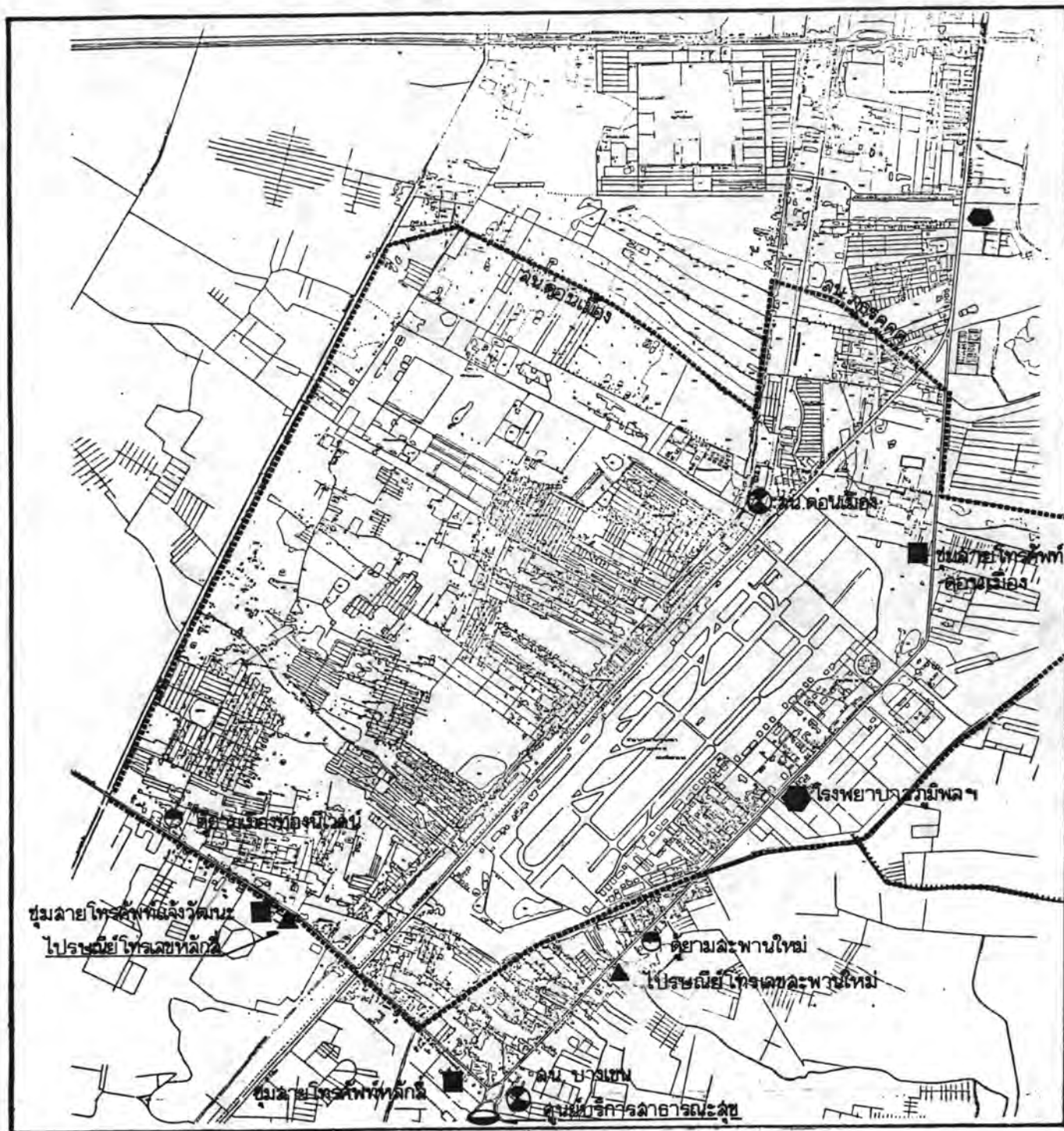
สำหรับการระบายน้ำของท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ในปัจจุบัน ซึ่งมีพื้นที่ขนาดใหญ่ในพื้นที่ศึกษา จำเป็นต้องมีระบบการระบายน้ำและกำจัดน้ำเสียโดยเฉพาะก่อนจะปล่อยลงคลองหรือรางระบายน้ำสาธารณะ ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดภายหลัง ในหัวข้อ 6.4 เรื่องของผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานฯ ต่อระบบการไหลเวียนของน้ำ (HYDROLOGY)

5.1.5) การกำจัดขยะ เนื่องจากพื้นที่ศึกษาอยู่ในพื้นที่คาบเกี่ยวของเขตการปกครอง เขตบางเขนกรุงเทพมหานคร เขตสุขาภิบาลคูคตและเขตสุขาภิบาลประชาธิปัตย์จังหวัดปทุมธานี ดังนั้นการกำจัดขยะในพื้นที่จึงอยู่ในความดูแลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของเขตการปกครองแต่ละเขต ซึ่งใช้รถบริการกำจัดขยะวิ่งให้บริการภายในชุมชนที่มีการคมนาคมเข้าถึง

5.2) สาธารณูปการ

สาธารณูปการที่ให้บริการภายในพื้นที่ศึกษา มีดังต่อไปนี้

5.2.1) การไปรษณีย์และโทรเลข พื้นที่ศึกษาดังอยู่ในขอบเขตการให้บริการของหน่วยงานไปรษณีย์และโทรเลขสาขา 3 แห่งคือ หลักสี่ รามอินทราและปทุมธานี ซึ่ง ปท.หลักสี่และ ปท. รามอินทราให้บริการในพื้นที่ศึกษาที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วน ปท.ปทุมธานีให้บริการในพื้นที่ศึกษาซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานี (แผนที่ 5.9) นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานย่อยของการไปรษณีย์อยู่ตามแหล่งชุมชนในพื้นที่ศึกษาเช่น ปทจ.ดอนเมือง ปทจ.สะพานใหม่ เป็นต้น ซึ่งให้ความสะดวกทางด้านการติดต่อสื่อสารระยะไกล

ผลกระทบจากการขยายทำอาภาคยานรุงเทพฯที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ
เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง : ที่ตั้งและขอบเขตบริการของสถานีตำรวจ, ชุมสายโทรศัพท์และสาธารณูปการในบริเวณพื้นที่ศึกษา

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ⊗ ที่ตั้งของสถานีตำรวจ ▲ ที่ตั้งไปรษณีย์โทรเลข ขอบเขตการให้บริการของสถานีตำรวจ 	<ul style="list-style-type: none"> ● บัอมยาม ○ ศูนย์บริการอาหารและเครื่องดื่ม ● ที่ตั้งโรงพยาบาล 	<p>ที่มา : จากการสำรวจ, 2530</p> <p>มาตราส่วน 0 400 800 เมตร</p> <p>แผนที่ 5.9</p>
--	---	--

5.2.2) สถานีตำรวจ การให้บริการของสถานีตำรวจที่ครอบคลุมพื้นที่ของบริเวณพื้นที่ศึกษาคือ สถานีตำรวจนครบาลบางเขน มีขอบเขตการให้บริการทางตอนใต้ของพื้นที่ศึกษาบริเวณอนุสาวรีย์หลักสี่ สำหรับพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ในเขตของกรุงเทพมหานครทางตอนเหนือของเขตบางเขน อยู่ในการดูแลของสถานีตำรวจนครบาลดอนเมือง ส่วนพื้นที่นอกเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในความดูแลของสถานีตำรวจภูธรคูคต สำหรับที่ตั้งของ สน.บางเขนอยู่บนถนนพหลโยธินใกล้สี่แยกอนุสาวรีย์หลักสี่ ส่วน สน.ดอนเมืองอยู่เชิงสะพานถนนเดชะดุรงค์และ สภ.คูคตอยู่บนทางหลวงหมายเลข 3312 (แผนที่ 5.9)

5.2.3) สถานีดับเพลิง สถานีดับเพลิงที่ให้บริการในพื้นที่ คือ สถานีดับเพลิงบางเขน ซึ่งตั้งอยู่บริเวณข้างที่ว่าการเขตบางเขน นอกจากนี้สำหรับภายในเขตของท่าอากาศยานกรุงเทพฯ และเขตพื้นที่ของกองทัพอากาศ ยังมีสถานีดับเพลิงย่อยที่จะให้การบริการดับเพลิงในพื้นที่ได้อีกด้วย

5.2.4) สวนสาธารณะ สถานที่นี้ใช้เป็นส่วนสาธารณะจริง ๆ สำหรับประชาชนทั่วไปในเขตพื้นที่ศึกษาซึ่งไม่มี ที่มีอยู่เป็นส่วนสาธารณะของหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่ เช่น สวนสาธารณะของหมู่บ้านเมืองเอกซึ่งอยู่ร่วมกับสนามกอล์ฟ หรือสวนสาธารณะของหมู่บ้านเมืองทองนิเวศน์ 1 นอกจากนี้จะเป็นสถานที่พักผ่อนประเภทสนามกอล์ฟคือ สนามกอล์ฟของกองทัพอากาศ บริเวณท่าอากาศยานกรุงเทพฯ กับสนามกอล์ฟรูปเตมีย์ริมถนนพหลโยธินประมาณกิโลเมตรที่ 28

5.2.5) สถานรักษาพยาบาล หรือโรงพยาบาลในเขตพื้นที่ศึกษาที่สำคัญแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ (แผนที่ 5.9)

(1) โรงพยาบาลของรัฐบาลมีอยู่ 2 แห่งคือ โรงพยาบาลภูมิพล ซึ่งเป็นโรงพยาบาลขนาด 400 เตียง เป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ที่สุดในพื้นที่ทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร อีกแห่งก็คือ โรงพยาบาลศรีธัญญา ซึ่งเป็นโรงพยาบาลสำหรับบำบัดผู้ติดยาเสพติด ทั้งสองแห่งตั้งอยู่ริมถนนพหลโยธินประมาณกิโลเมตรที่ 20 และ 29 ตามลำดับ

(2) โรงพยาบาลเอกชนมีอยู่ 1 แห่งคือ โรงพยาบาลแพทย์รังสิต ซึ่งตั้งอยู่เชิงโครงการหมู่บ้านเมืองเอก

(3) ศูนย์บริการสาธารณสุขมีอยู่ 1 แห่งคือศูนย์บริการสาธารณสุขของเขตบางเขนที่ให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป ตั้งอยู่ติดกับที่ว่าการเขตบางเขน

5.2.6) ศาสนสถานและสถานศึกษา ในบริเวณพื้นที่ศึกษามีศาสนสถานถึง 11 แห่งกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ศึกษา แต่อยู่ในพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของถนนวิภาวดีฯ มีถึง 10 แห่งฝั่งตะวันออกมีเพียง 1 แห่ง ศาสนสถานที่สำคัญในการประกอบพิธีทางศาสนาที่สำคัญคือ วัดพระศรีมหาธาตุที่ตั้งอยู่ริมถนนพหลโยธินใกล้อนุสาวรีย์ท้าวสุทนต์ (แผนที่ 5.10)

สำหรับสถานศึกษามีตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงชั้นอุดมศึกษา แบ่งตามสังกัดได้ดังนี้

(1) สังกัดกรุงเทพมหานครมีจำนวน 11 แห่ง ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาตั้งแต่ชั้น ป.1 ถึง ป.6

(2) สังกัดกรมสามัญศึกษามีจำนวน 5 แห่ง ระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย

(3) สังกัดกรมอาชีวศึกษามีจำนวน 2 แห่ง ระดับการศึกษาชั้นประโยควิชาชีพไปถึงประโยควิชาชีพชั้นสูง

(4) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน แบ่งได้เป็น 3 ประเภท

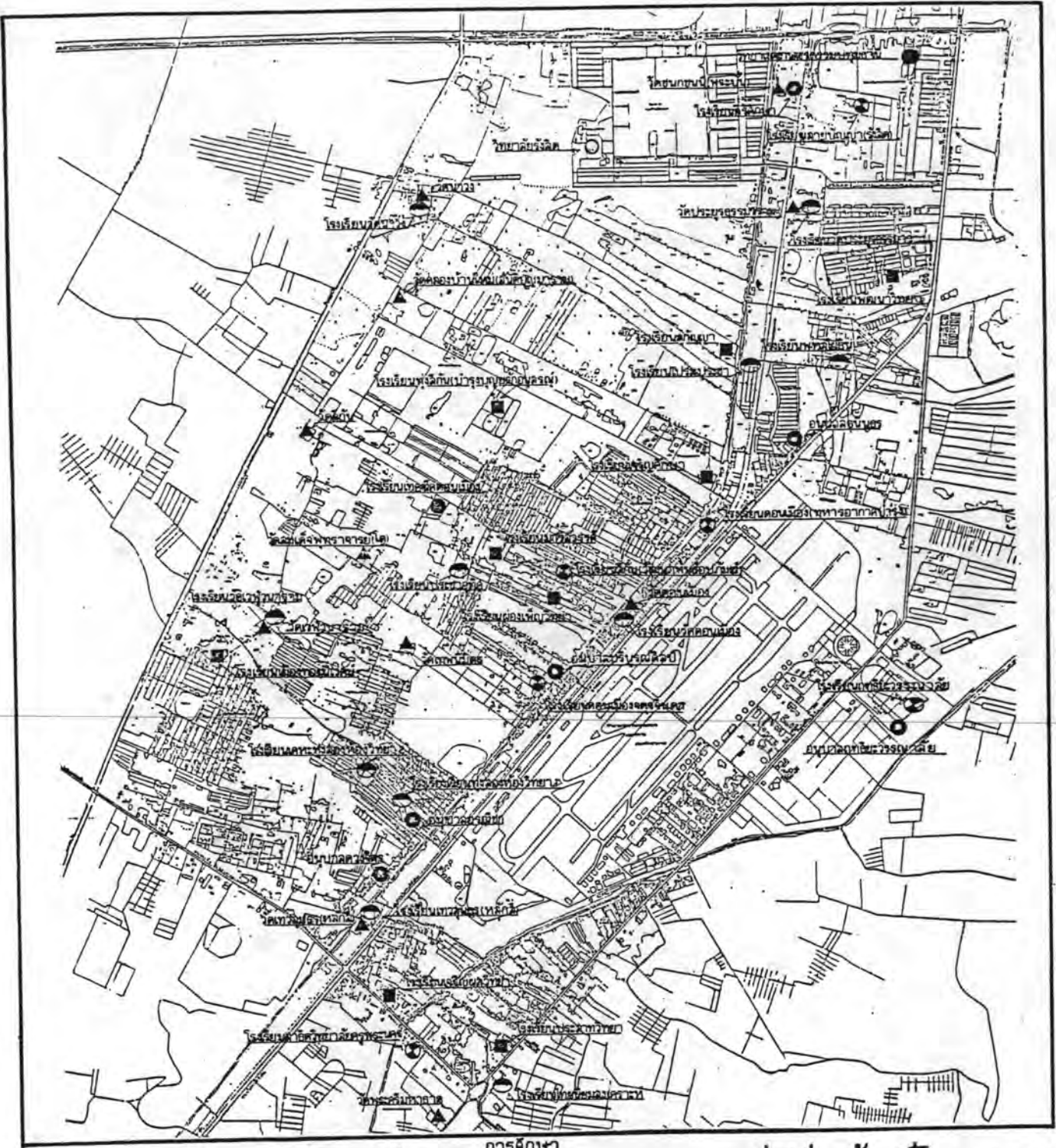
- โรงเรียนเอกชนที่รับตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึง ป.6 มีจำนวน 5 แห่ง

- โรงเรียนเอกชนที่รับตั้งแต่ระดับอนุบาลเดียว จำนวน 4 แห่ง

- โรงเรียนเอกชนที่รับตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึง ม.3 จำนวน 1 แห่ง

(5) ระดับอุดมศึกษา แบ่งได้เป็น 2 ประเภท

- วิทยาลัยของรัฐคือ วิทยาลัยพยาบาลของโรงพยาบาลภูมิพลฯ

การศึกษา
**ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ
 เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต**

แสดง : ที่ตั้งของศาลากลางและระดับของสถานศึกษา

สัญลักษณ์	<ul style="list-style-type: none"> ● โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร(ป.1 - ป.6) ▲ วัด, ศาลากลาง ⊙ โรงเรียนสังกัดกรมสามัญ(ม.ต้น - ม.ปลาย) ● โรงเรียนสังกัดกรมอาชีวศึกษา(ปวช.-ปวฉ.) ■ โรงเรียนเอกชน(อ.1 - ป.6) ○ โรงเรียนเอกชน(อ.1 - อ.2) ⊕ โรงเรียนเอกชน(อ.1 - ม.3) 	<p>ที่มาจากการสำรวจ, 2530.</p> <p>0 400 800 มาตรการวัด เมตร.</p> <p>แผนที่ 5.10</p>
-----------	---	--

○ วิทยาลัยเอกชน

- มหาวิทยาลัยเอกชนคือ มหาวิทยาลัยรังสิตในโครงการหมู่บ้านเมืองเอก

สำหรับสถานศึกษาต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่นั้น นอกจากจะให้บริการทางด้านการศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่ศึกษาแล้ว ยังมีส่วนในการให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่ที่อยู่ไกลออกไปอีกด้วยเช่น ประชาชนในเขตจังหวัดปทุมธานีและนนทบุรี

6) เขตพื้นที่ปลอดภัยทางอากาศ

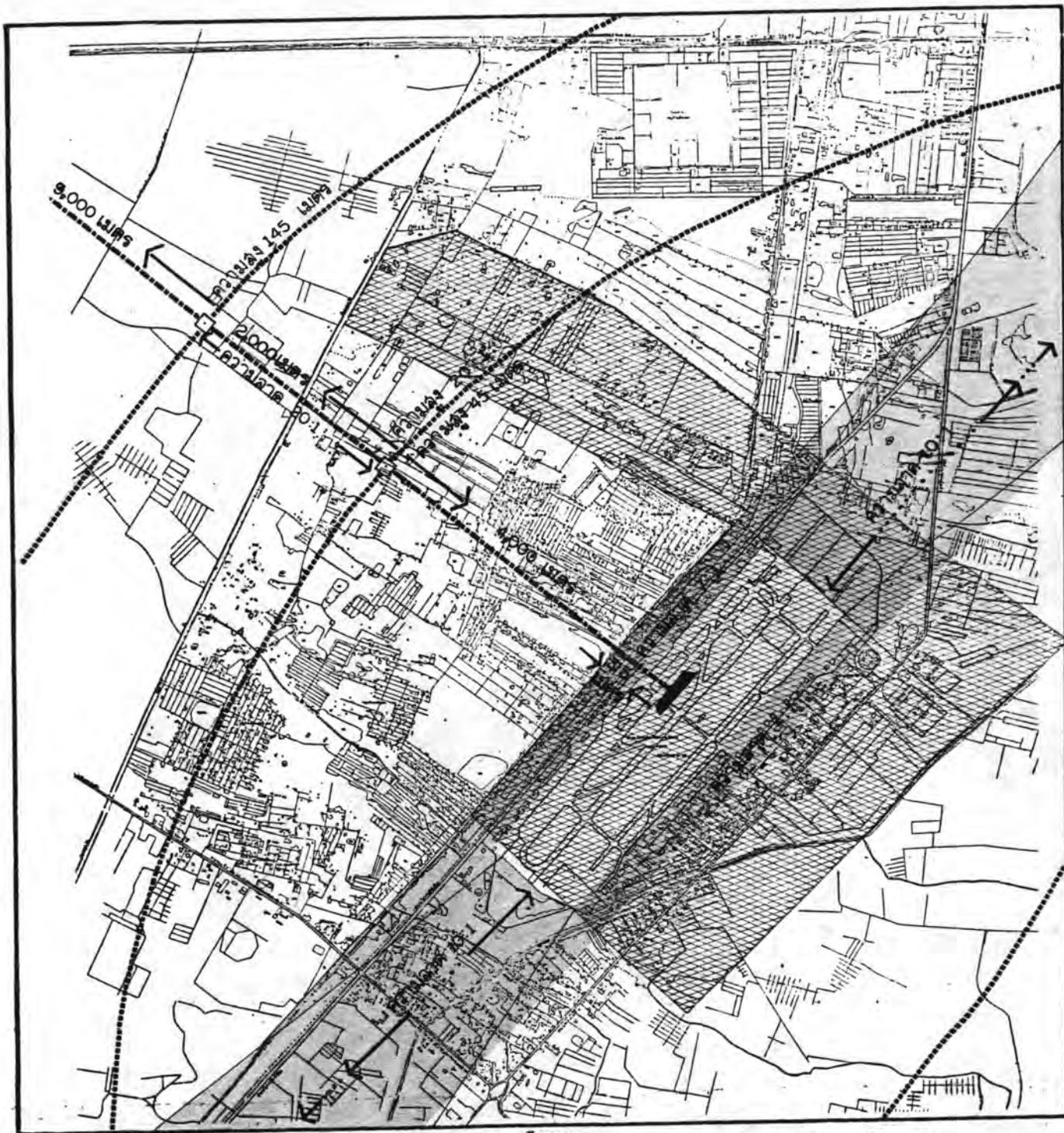
พื้นที่ปลอดภัยทางอากาศ เป็นการกำหนดเพื่อใช้ควบคุมความสูงของสิ่งปลูกสร้างที่จะสร้างขึ้น โดยรอบของท่าอากาศยานฯ เพื่อมิให้เป็นอุปสรรคต่อการบินขึ้น-ลงของอากาศยานและการปฏิบัติการของท่าอากาศยานฯ โดยใช้วิธีการกำหนดความลาดชันของความสูงจากแนวศูนย์กลางของทางวิ่งเป็นระยะรัศมี มีรายละเอียดดังนี้ (แผนที่ 5.11)

- ตามแนวทิศเหนือ-ใต้ นับจากสุดเขตทางวิ่งออกไปประมาณ 7.5 กิโลเมตร กำหนดความสูงของอาคารในพื้นที่ดังกล่าวเป็นความลาดไม่เกิน 10:1 ต่อจากนั้นไปกำหนดความสูงให้ไม่เกิน 150 เมตร จากระดับพื้นดิน

- ตามแนวทิศตะวันออก-ตะวันตกระยะทางประมาณ 315 เมตร จากแนวทางวิ่งทั้งสองข้างกำหนดความลาดชันไว้ 7:1 และระยะทางประมาณ 4,000 เมตร จากกึ่งกลางของทางวิ่งทั้งสองด้านกำหนดความสูงไว้ 45 เมตร ถัดจากนั้นออกไปตามแนวทิศตะวันออกและตะวันตกประมาณ 2,000 เมตร กำหนดความลาดชันไว้ 20:1 ถัดออกไปอีกด้านละ 9,000 เมตร จะเป็นพื้นที่ที่กำหนดความสูงที่ควบคุมสิ่งปลูกสร้างไว้ 45 เมตร

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในเขตของพื้นที่ศึกษาอยู่ในเขตซึ่งถูกควบคุมในด้านความสูงของสิ่งปลูกสร้างตามที่กล่าวมาคือ จะมีความสูง 2 ระดับคือ ความสูงไม่เกิน 45 เมตรกับความสูงไม่เกิน 145 เมตร ตามรายละเอียดของระยะทางจากแนวทางวิ่งในแผนที่

นอกจากนั้น ในบริเวณพื้นที่ซึ่งอยู่โดยรอบของท่าอากาศยานและ เขตของกองทัพอากาศมีข้อกำหนดไว้ว่า สิ่งปลูกสร้างในเขตดังกล่าวจะต้องขออนุญาตจากหน่วยงานของกองทัพอากาศก่อน พื้นที่ส่วนนี้เรียกว่า เขตปลอดภัยกองทัพอากาศ เพื่อควบคุมลักษณะและความปลอดภัยของสิ่งปลูกสร้างอีกทีหนึ่ง

การศึกษา

ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

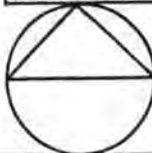
แสดง : พื้นที่ที่ปลอดภัยทางอากาศของพื้นที่โดยรอบท่าอากาศยานกรุงเทพฯ.

สัญลักษณ์

- ขอบเขตของความสูงของสิ่งปลูกสร้าง
- ทิศทางของความสูง
- ความลาดของบริเวณพื้นที่ขึ้นลงของเครื่องบิน
- เขตปลอดภัยของท่าอากาศยาน

: กองวิชาการ -
 ที่มา - ชย. ทอ. , 2530

0 400 800
 มาตรการส่วน _____ เมตร

 แผนที่ 5.11

7) สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมโดยรอบของพื้นที่ศึกษา โดยดูได้จากสภาพของการใช้ที่ดินที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (แผนที่ 5.4) การใช้ที่ดินที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของพื้นที่ศึกษาเป็นการใช้ที่ดินแบบผสมผสาน (MIXED USE) ระหว่างการใช้ที่ดินประเภทสิ่งปลูกสร้าง (BUILT UP AREA) โดยมีการใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการมากที่สุดสำหรับการใช้ที่ดินลักษณะของชุมชน รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย ส่วนการใช้ที่ดินประเภทอื่นก็มีกระจุกกระจายอยู่ทั่วไปตามชุมชนและการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมจะเกาะอยู่ตามเส้นทางถนนพหลโยธินเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมที่มีขนาดใหญ่ จะเกาะกลุ่มอยู่มากทางตอนเหนือของท่าอากาศยานฯ บริเวณที่ถนนพหลโยธินบรรจบกับถนนวิภาวดีฯ สำหรับพื้นที่ใช้เพื่อการเกษตรกรรม ซึ่งเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ที่ดินออกเปลี่ยนแปลงไป เป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยตั้งจะ เห็น ได้ชัดในพื้นที่ทางตอนเหนือของพื้นที่ศึกษาบริเวณพื้นที่รอยต่อของจังหวัดปทุมธานีกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะมีโครงการของบ้านจัดสรรเกิดขึ้นอย่างมากมาย

สำหรับพื้นที่สถาบันราชการที่มีอยู่มากในพื้นที่ศึกษานี้ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในกรรมสิทธิ์ของกระทรวงกลาโหม โดยเฉพาะอย่างยิ่งของกองทัพอากาศเพราะบริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งของกองบัญชาการกองทัพอากาศและท่าอากาศยานทหาร ซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของถนนพหลโยธิน โดยมีพื้นที่ที่บางส่วนแยกออกไปอยู่ทางด้านฝั่งตะวันตกของถนนวิภาวดีฯ บริเวณถนนเดชะตุงคะ สำหรับส่วนทางด้านตะวันออกของถนนวิภาวดีฯ ยังเป็นที่ตั้งของสถาบันราชการที่สำคัญอีกแห่งคือ ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 4,800 ไร่ เป็นท่าอากาศยานนานาชาติที่สำคัญแห่งหนึ่งในระดับภูมิภาคและเป็นแหล่งงานที่สำคัญแห่งหนึ่งของราชการในพื้นที่ศึกษานอกเหนือจากของกองทัพอากาศ

จากลักษณะของการใช้ประโยชน์ของที่ดินตามที่กล่าวมาแล้ว ส่วนปัญหาของสภาพแวดล้อมก็คือ

7.1) ปัญหาทางด้านมลภาวะ

มลภาวะที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษามีแหล่งกำเนิดที่สำคัญคือ ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ เพราะเครื่องบินเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิด มลภาวะทางด้านเสียงรบกวนต่อ ผู้ที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้ท่าอากาศยาน ส่วนบริเวณที่อยู่ห่างออกไปก็จะได้รับผลกระทบน้อยลงไปตามลำดับ

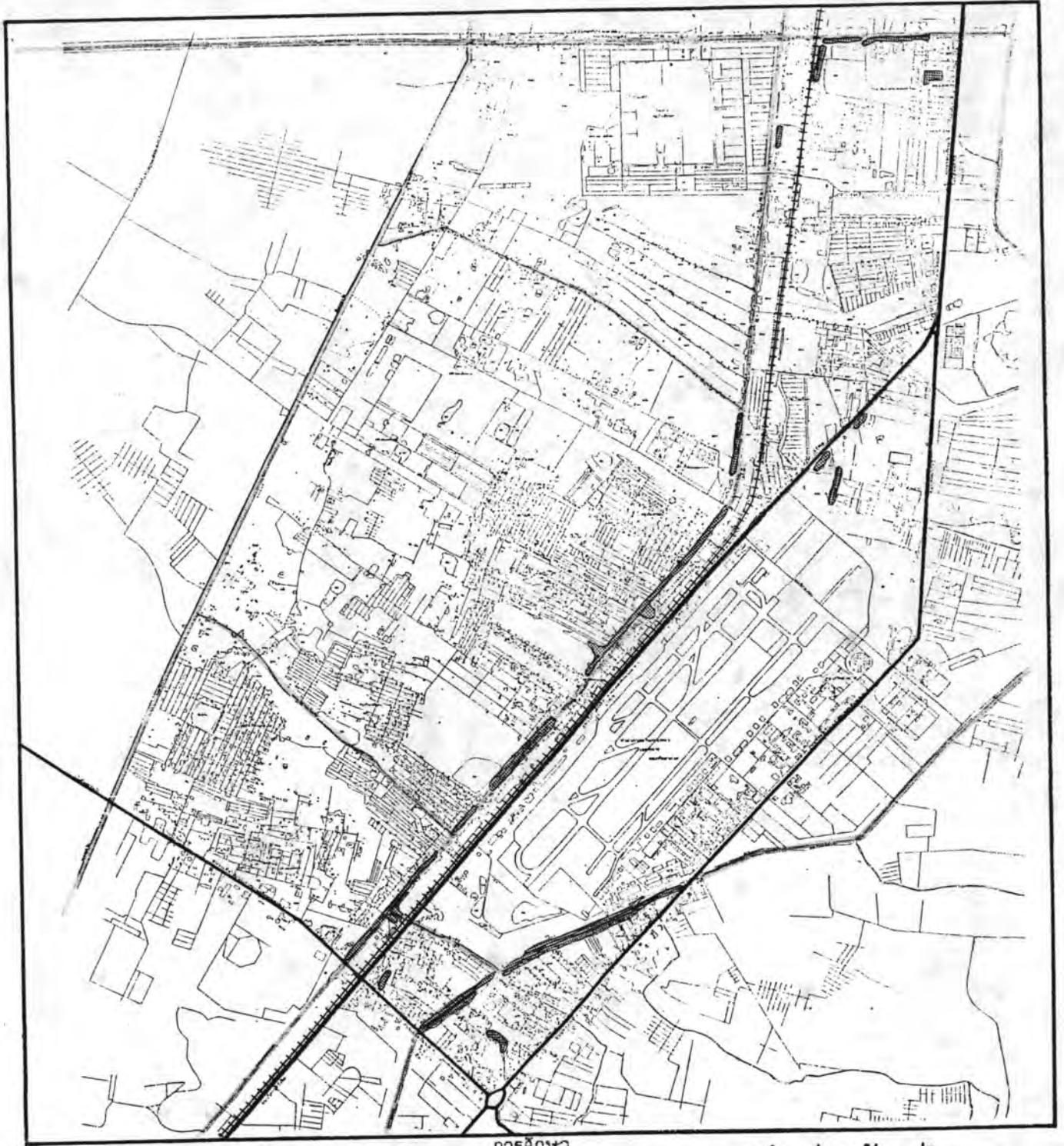
จากแผนที่ 6.11 เป็นการแสดงระดับของเสียงเครื่องบินที่เกิดขึ้นโดยรอบของท่าอากาศยานกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2526 โดยใช้วิธีการหาระดับของเสียงแบบ NOISE EXPOSURE FORECASTS หรือ N.E.F METHODOLOGY ซึ่งสามารถคาดคะเนระดับของเสียงที่เกิดขึ้นออกมาเป็นเดซิเบล (EFFECTIVE PERCEIVED NOISE DECIBELS) หรือ EPNDB และขอบเขตของเสียงในช่วงระหว่างการบินได้ (A.D.P, 2528: 71-72) เสียงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาของเครื่องบิน ถ้านำมาถ่วงลงแผนที่จะได้เป็นแนวยาวไปตามทางวิ่งในทิศทางเหนือ-ใต้ โดยพื้นที่ทางตอนใต้กับทางตอนเหนือของทางวิ่ง จะเป็นบริเวณที่ได้รับเสียงรบกวนเป็นระยะทางมากที่สุด สำหรับรายละเอียดของเสียงรบกวนจะกล่าวในเรื่องของผลกระทบของเสียงต่อบริเวณพื้นที่โดยรอบจากโครงการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพฯ อีกครั้ง แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่พักอาศัยที่อยู่ใกล้แนวทางขึ้นลงของเครื่องบิน ย่อมจะได้รับผลกระทบจากเสียงรบกวนมากหรือน้อยตามระยะทางจากทางวิ่งขึ้นลงของเครื่องบิน

7.2) ปัญหาทางด้านชุมชนแออัดและการบุกรุกพื้นที่ริมคลอง

ปัญหาทางด้านชุมชนแออัดและการบุกรุกพื้นที่ริมคลองนั้น สืบเนื่องมาจากในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว ยังขาดการจัดระเบียบของที่ดินที่เหมาะสม ทำให้เกิดพื้นที่ว่างเปล่าในย่านชุมชน เมื่อมีการอพยพเข้ามาอยู่มาก ๆ แต่ขาดการให้บริการทางด้านสาธารณูปโภค จะกลายเป็นชุมชนแออัด ส่วนมากจะเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ในคลองมาแต่ดั้งเดิม สำหรับในบริเวณพื้นที่ศึกษาบริเวณนี้มีชุมชนแออัดมีอยู่ 2 แห่งคือ ชุมชนแออัดริมคลองถนนด้านหลังตลาดสะพานใหม่ กับชุมชนแออัดริมคลองเปรมประชากรด้านหลังโรงแรมแอร์พอร์ต สำหรับชุมชนแออัดหลังตลาดสะพานใหม่มีการสำรวจใช้เมื่อปี พ.ศ. 2524 มีจำนวนไม่น้อยกว่า 300 หลัง (มาลี, 2524:94) แต่ปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม ส่วนชุมชนแออัดริมคลองเปรมประชากรมีการสำรวจถึงจำนวนผู้บุกรุกโดยกรมชลประทานพบว่า ในช่วงตั้งแต่แนวคลองรังสิตฯ ถึงถนนแจ้งวัฒนะ มีจำนวนผู้บุกรุกถึง 463 หลังคาเรือน

สำหรับผู้บุกรุกในชุมชนแออัดทั้งสองแห่งนี้ จากการสำรวจพบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ซึ่งประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่ไม่ไกลจากที่พัก มีทั้งอาชีพรับจ้างตามโรงงาน ค้าขาย หรือแม้แต่รับราชการ

นอกจากนั้น ก็ยังมีพื้นที่บุกรุกและชุมชนแออัดเกิดขึ้นอีกตามริมคลองสายสำคัญต่าง ๆ เช่น คลองรังสิตฯ คลองบ้านใหม่ แต่ยังมีจำนวนไม่มากเท่าริมคลองเปรมประชากรและคลองถนนตามที่กล่าวมาแล้ว (แผนที่ 5.12)

การศึกษา

ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ
เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง : ชุมชนแออัดบริเวณพื้นที่ศึกษา

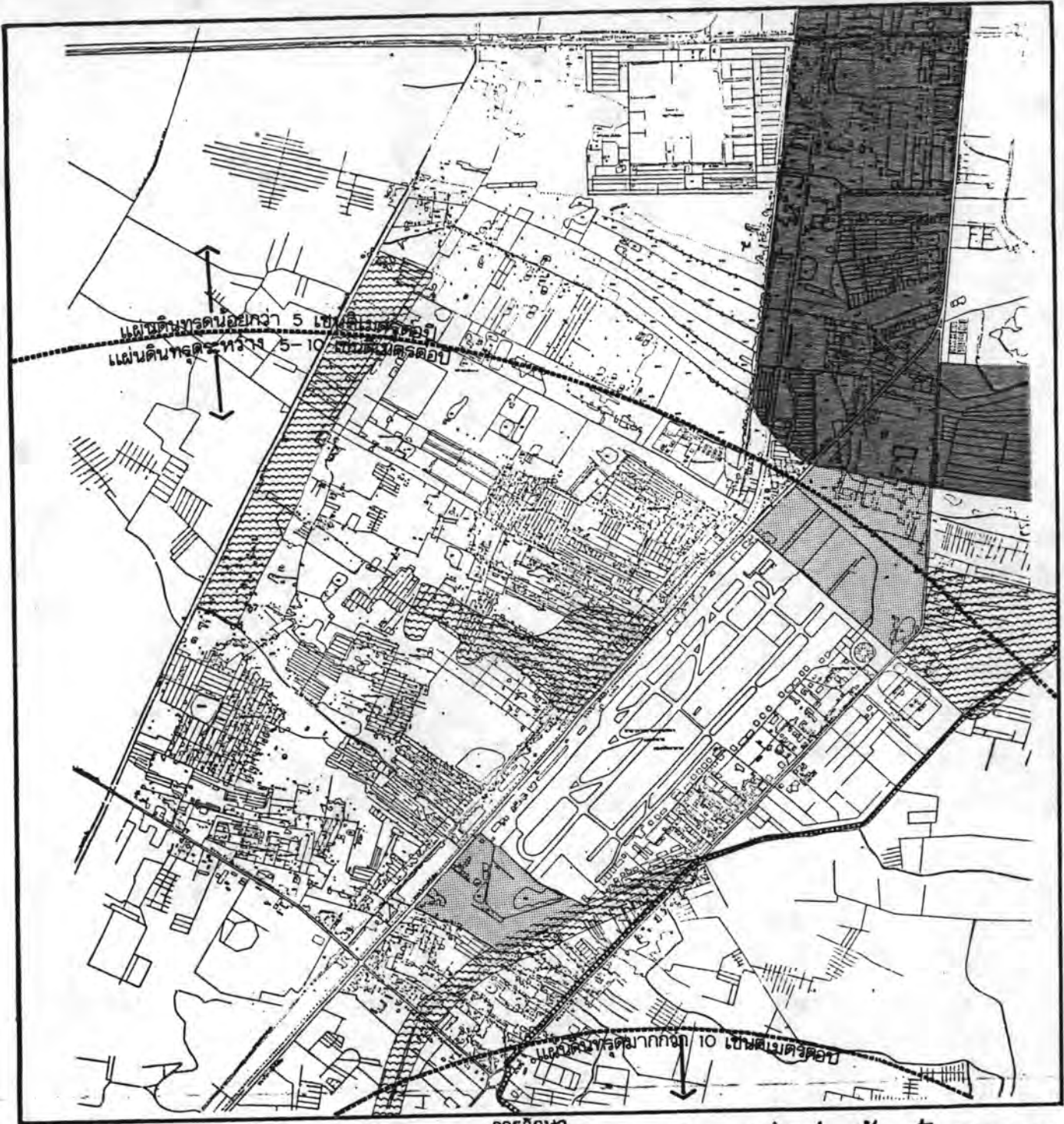
สัญลักษณ์

- +++++ ทางรถไฟ
- ทางหลวงสายหลัก
- คลอง
- ▬▬▬▬ ตำแหน่งชุมชนแออัด

ที่มา : จากการสำรวจ, 2530

มาตราส่วน 0 400 800 เมตร

การศึกษา

ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง : พื้นที่ที่ทรุดตัวและพื้นที่ในบริเวณโครงการป้องกันน้ำท่วมทางฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานครในบริเวณพื้นที่ศึกษา

- สัญลักษณ์**
- ขอบเขตการทรุดตัวของพื้นที่ระดับต่างๆ
 - GREEN BELT ZONE
 - ▨ พื้นที่ลุ่มวงไว้เก็บน้ำ
 - ▤ พื้นที่ที่มีน้ำขังรุนแรงปีพ.ศ. 2526
 - แนวเขื่อนกันน้ำ

สำนักงานคณะกรรมการ
ที่มา-พัฒนาเศรษฐกิจ, 2529

0 400 800
มาตราส่วน 1:_____ เมตร

7.3) พื้นที่น้ำท่วมแผ่นดินทรุด

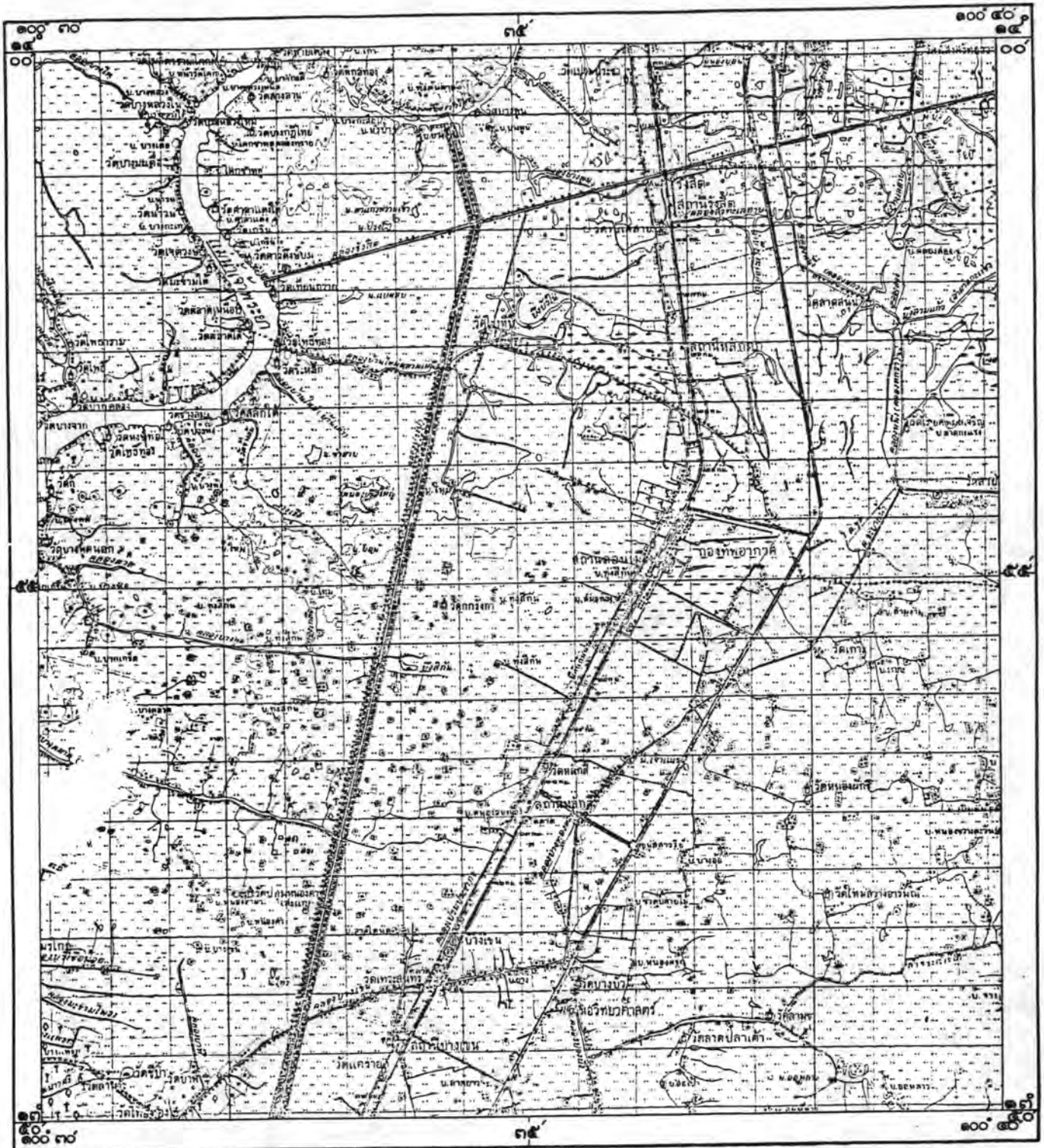
พื้นที่ศึกษาอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่มีการทรุดตัวไม่เกิน 10 ซม. ต่อปี แต่จะมีเพียงบางส่วนในบริเวณแขวงอนุสาวรีย์หลักสี่เท่านั้นที่มีการทรุดตัวมากกว่า 10 ซม. ต่อปีและมีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ลุ่มต่ำทำให้เกิดน้ำท่วมขังได้บางเวลา ดังเช่นพื้นที่ตอนกลางของแขวงทุ่งสีกัน พื้นที่ลุ่มริมคลองถนนและพื้นที่บริเวณด้านตะวันออกของแนวคลองประปา (แผนที่ 5.13)

แต่อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการบรรเทาและช่วยแก้ปัญหาในเรื่องของพื้นที่น้ำท่วม ทางสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เสนอแนะแนวทางเพื่อการป้องกันไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 โดยวิธีการกำหนดพื้นที่ ซึ่งใช้พื้นที่ทางตอนเหนือและใต้ของทางวิ่งของท่าอากาศยาน ขณะเดียวกันก็ใช้แนวถนนรามอินทราต่อเนื่องกับแนวถนนพหลโยธินและทำเชื่อมตามแนวคลองสองด้านใต้ เพื่อกั้นน้ำไหลท่วมมาจากพื้นที่ทางทิศตะวันออก นอกจากนั้นกำหนดให้มีแนวพื้นที่สีเขียว (GREEN BELT) อยู่รอบนอกเพื่อกำหนดขอบเขตของพื้นที่เมืองและเป็นพื้นที่ช่วยซับน้ำอีกชั้นหนึ่ง

5.4.2 ลักษณะการใช้ที่ดิน

1) ประวัติและความเป็นมาของการใช้ที่ดินในอดีต

บริเวณพื้นที่ศึกษาในสมัยก่อน มีเฉพาะชุมชนที่ตั้งอยู่ริมคลองเปรมประชากร เรียกว่า บ้านดอนเมือง (แผนที่ 5.15) ซึ่งมีวัดดอนเมืองและตลาดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านมีอาคารพักอาศัยเป็นกลุ่มตั้งเรียงรายอยู่ตามฝั่งคลอง ต่อมาได้มีการสร้างทางรถไฟสายเหนือและท่าอากาศยานดอนเมืองซึ่งต่อมาเรียกว่า ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ (1 มีนาคม 2527) ทำให้ชุมชนเริ่มมีการเจริญเติบโตและแผ่ขยายพื้นที่กว้างขวางขึ้น และได้เกิดชุมชนขึ้นใหม่บริเวณริมทางรถไฟคววซิ่งขนานกับริมคลองเรียกว่า ชุมชนตลาดเก่าดอนเมือง (แต่ต่อมาได้ถูกไฟไหม้ซึ่งอยู่ในเขตดูแลของกองทัพอากาศ ฯ จึงได้จัดสร้างชุมชนขึ้นมาใหม่เรียกว่า ตลาดใหม่ดอนเมืองขึ้นมาแทน โดยสร้างห่างออกไปทางเหนือประมาณ 1 กม.) หลังจากนั้นได้มีการพัฒนาทางด้าน การคมนาคมขนส่งในหลายด้านซึ่งมีอยู่ควบคู่กันไปตั้งแต่การตัดและขยายถนนรวมทั้งการพัฒนาทางด้าน การคมนาคมขนส่งทางอากาศ เริ่มจากมีการจัดตั้งกองทัพอากาศที่ดอนเมือง (9 เมษายน 2480) มีส่วนทำให้ชุมชนขยายและเจริญเติบโตมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวถนน แต่อย่างไรก็ตาม การเจริญเติบโตของชุมชนก็ยังคงมีความผูกพันอยู่กับคลองเช่นเดิม กล่าวคือด้านหนึ่งของชุมชนจะติดกับถนนและอีกด้านหนึ่งจะติดคลองที่มีอยู่เดิม เช่น ชุมชนตลาดวัดถนน นั้นที่ด้านหลังวัดดอนเมือง ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองเปรมประชากรและถนนสร้างประภา หรือชุมชนตลาดสะพาน

การศึกษา
ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ
เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง การใช้ที่ดินบริเวณท่าอากาศยานกรุงเทพ ฯ ปี พ.ศ. 2455

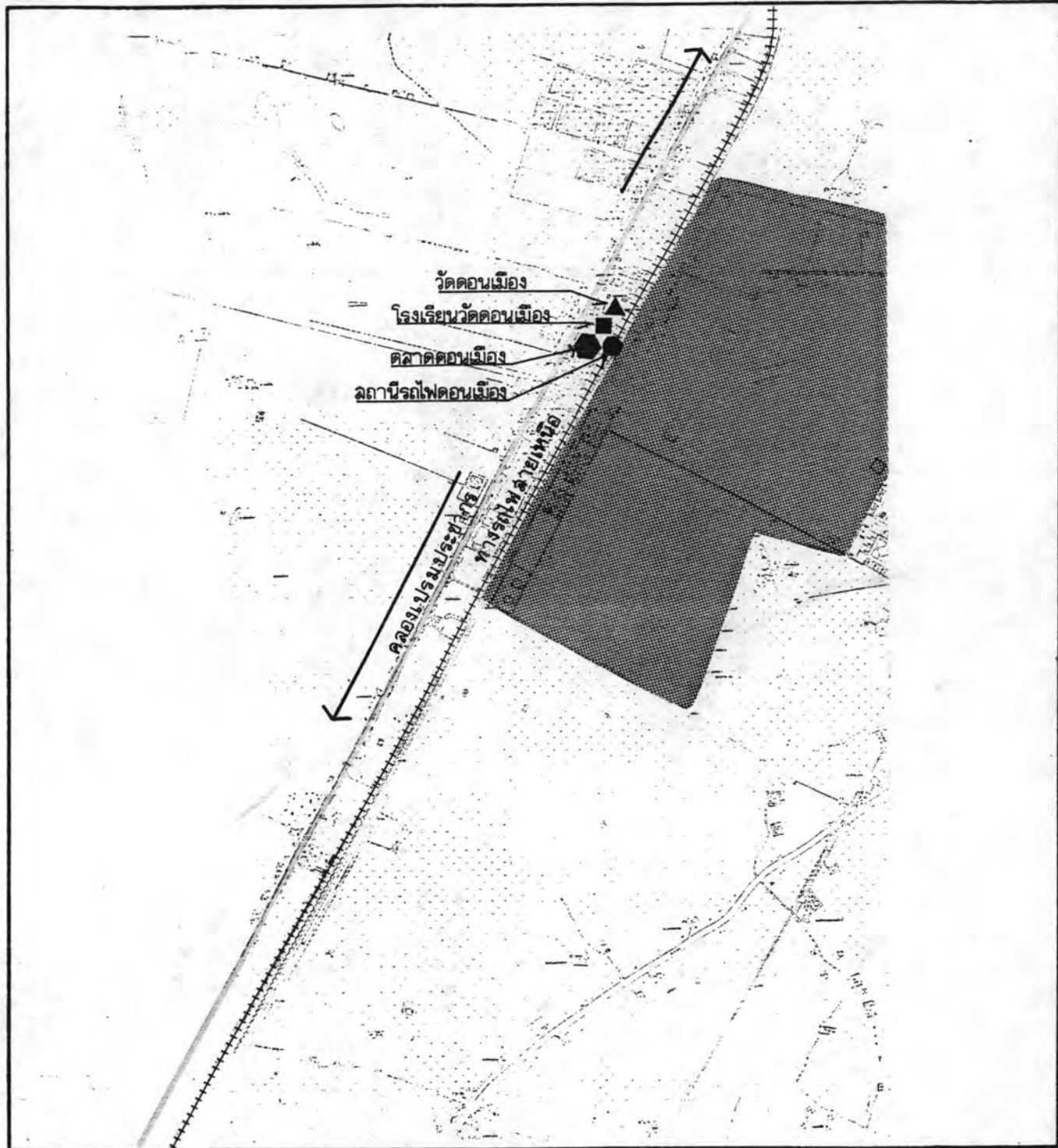
สัญลักษณ์

	เขตจังหวัด		นา
	เขตอำเภอ		ป่าไม้
	ทางรถไฟ		ป่าหญ้า
	ถนนราดยาง		ทุ่ง
	ลำน้ำ		

ที่มา กรมแผนที่ทหาร

มาตราส่วน 0 1 2 3 กม.

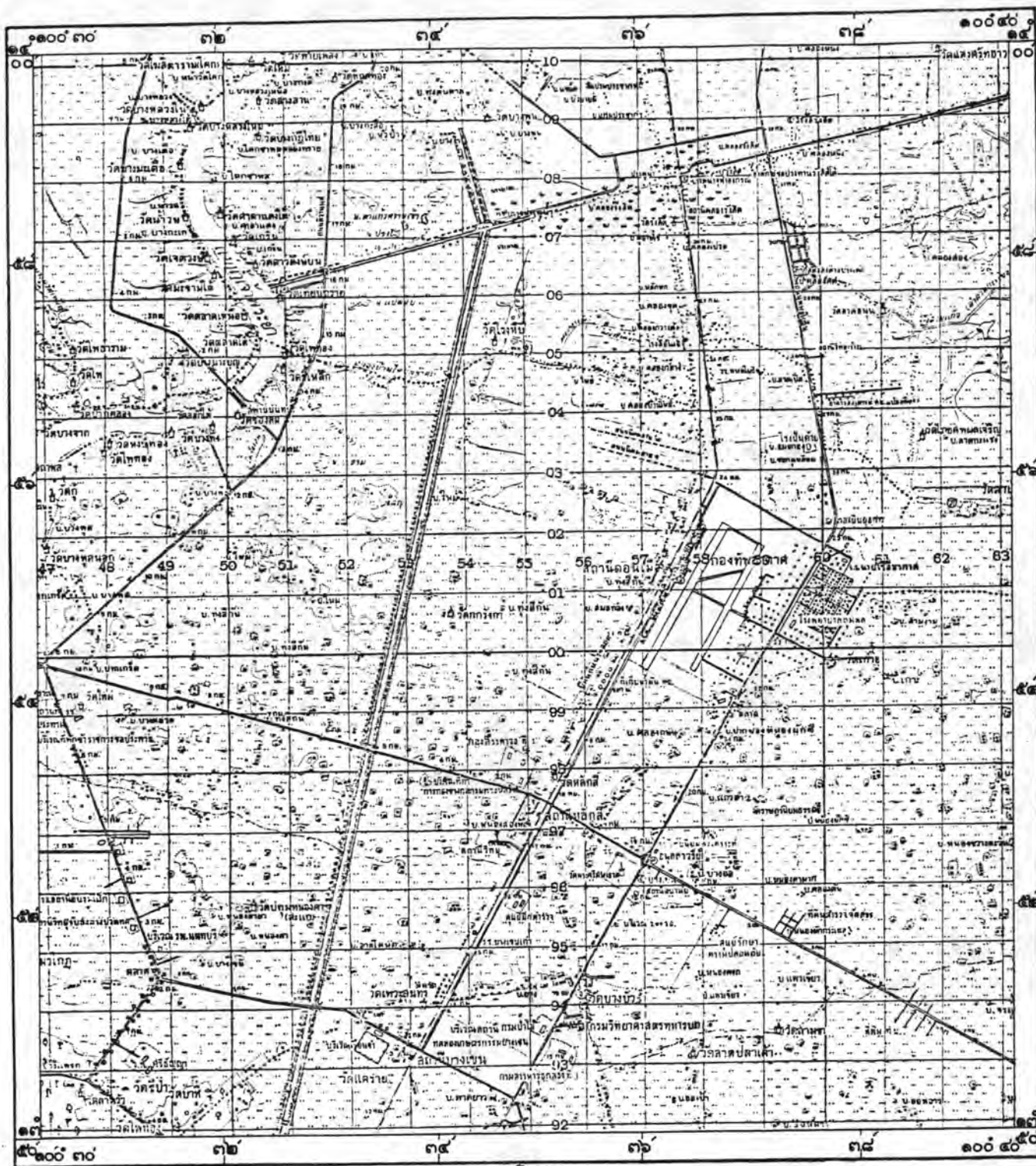
แผนที่ 5.14

การศึกษา
ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ
เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง : ตำแหน่งของชุมชนและทิศทางการเจริญเติบโตบริเวณบ้านคอนเมืองปี พ.ศ. 2455

สัญลักษณ์		ที่มา: กรมแผนที่ทหาร, 2495	
●	สถานีรถไฟ	→	ทิศทางการเจริญเติบโต
+++++	ทางรถไฟ	▲	วัด
.....	คลอง	■	โรงเรียน
▨	ชานามบินคอนเมือง	●	ตลาด
		มาตราส่วน 0 200 400 เมตร	
		แผนที่ 5.15	

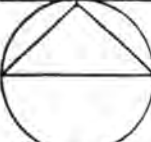

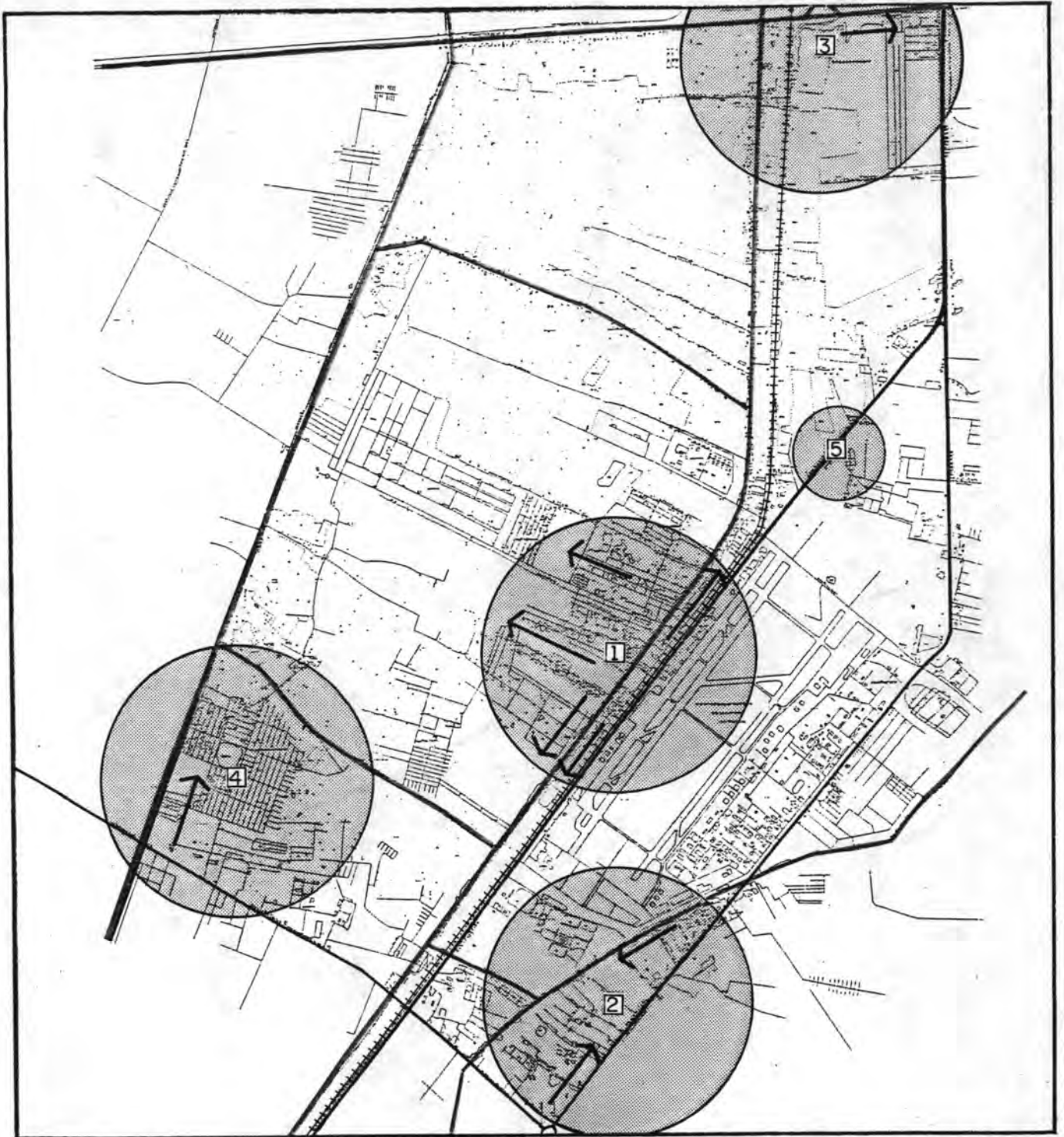
การศึกษ
**ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ
 เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต**

แสดง การใช้ที่ดินบริเวณท่าอากาศยานกรุงเทพ ปี พ.ศ. 2502

สัญลักษณ์

เขตจังหวัด	น้ำ
เขตอำเภอ	ป่าไม้
ทางรถไฟ	ท้องทุ่ง
ถนนลาดยาง	ท้องไร่
ลำน้ำ	ป่าละเมาะ

ที่มา กรมแผนที่ทหาร
 มาตรฐาน
 0 1 2 3 กม

 แผนที่ 5.16

การศึกษา

ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง : ตำแหน่งของชุมชนและทิศทางการเจริญเติบโตของพื้นที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2518

สัญลักษณ์

- +++++++ ทางรถไฟ
- ทางหลวงสายสำคัญ
- ==== คลอง
- > ทิศทางการเจริญเติบโต
- ตำแหน่งของชุมชน

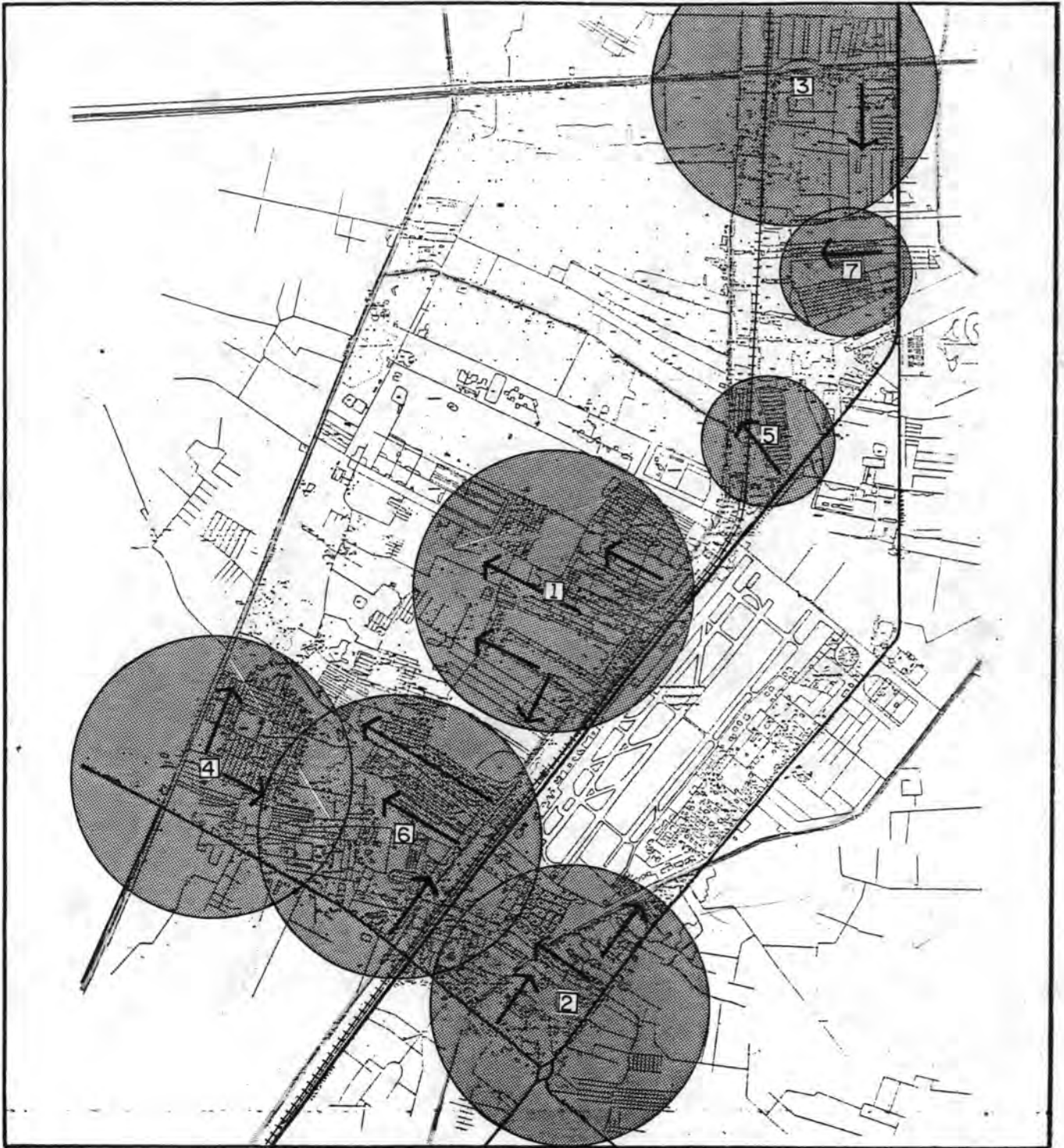
ที่มาภาพถ่ายทางอากาศปี 2508

0 400 800

มาตราส่วน เมตร

แผนที่ 5.17

การศึกษา

ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

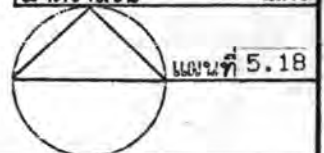
แสดง : ตำแหน่งของชุมชนและทิศทางการเจริญเติบโตของพื้นที่ศึกษาปี พ.ศ. 2525

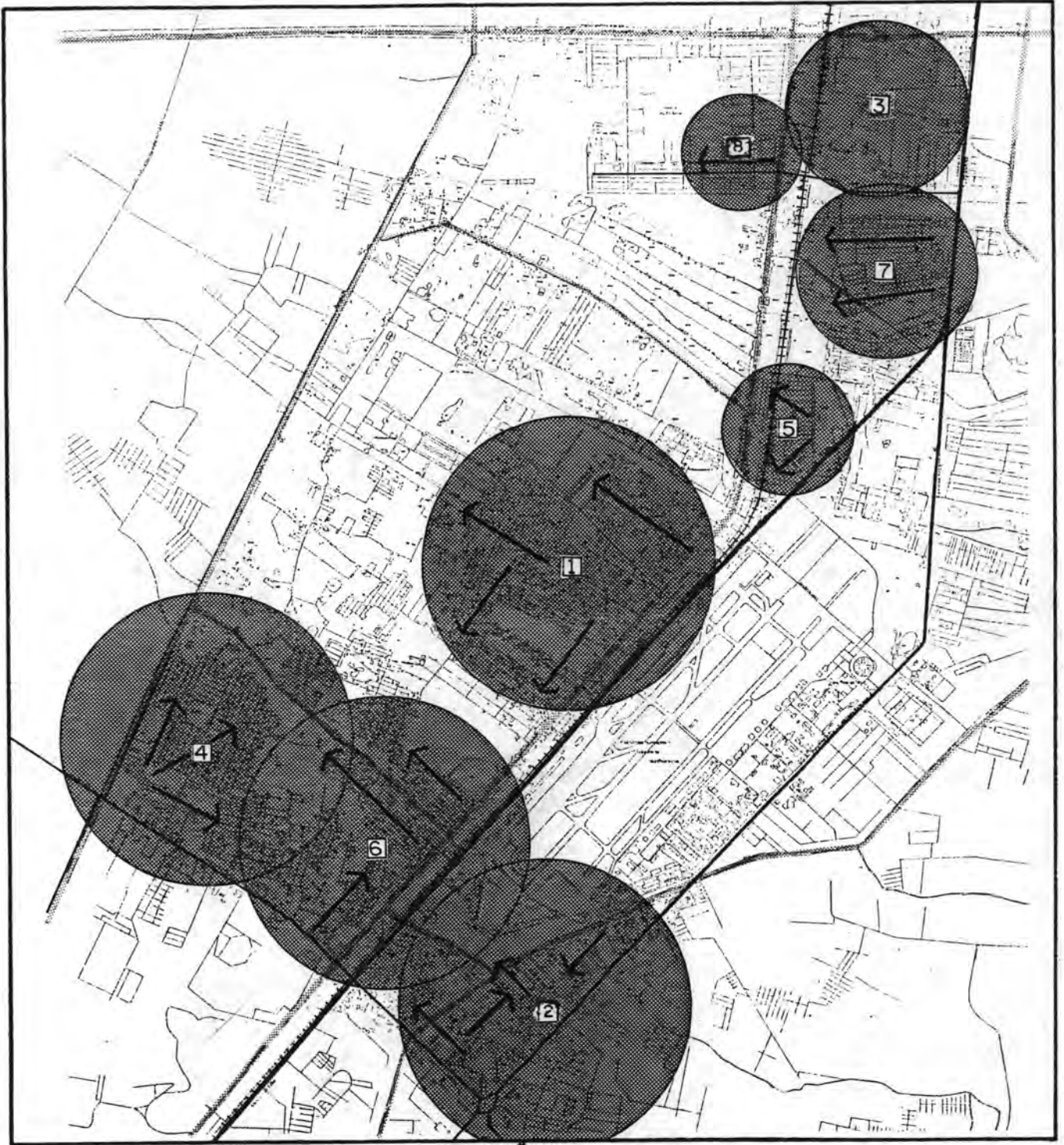
สัญลักษณ์

- +++++ ทางรถไฟ
- ทางหลวงสายสำคัญ
- คลอง
- ทิศทางการเจริญเติบโต
- ตำแหน่งของชุมชน

ที่มาภาพถ่ายทางอากาศปี 2525

มาตราส่วน 0 400 800 เมตร

การศึกษา
**ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ
 เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต**

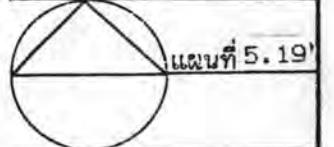
แสดง : ตำแหน่งของชุมชนและทิศทางการเจริญเติบโตของพื้นที่ศึกษาปี พ.ศ.2529

สัญลักษณ์

- +++++ ทางรถไฟ
- ทางหลวงสายสำคัญ
- คคลอง
- ทิศทางการเจริญเติบโต
- ตำแหน่งของชุมชน

ที่มาภาพถ่ายทางอากาศปี 2529

0 400 800
 มาตรการวัด ๑ เมตร

ใหม่ที่ตั้งอยู่ริมคลองสองและถนนพหลโยธิน ชุมชนดังกล่าวนี้แรกเริ่มเป็นชุมชนที่เป็นที่อยู่อาศัยซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นที่พักของข้าราชการที่มีที่ทำงานอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ต่อมามีการเจริญเติบโตของประชากรในพื้นที่มากขึ้น และมีเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สะดวกทำให้มีผู้อยู่อาศัยเข้ามาอยู่มากขึ้น ลักษณะของชุมชนเดิมจึงแผ่ขยายออกไปกลายเป็นชุมชนใหญ่และเพิ่มบทบาทกลายเป็นชุมชนที่มีบทบาททางด้านการค้าและบริการอีกด้วย

ในด้านการพัฒนาทางด้านการคมนาคมขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางถนน ซึ่งมีการพัฒนาอย่างมากในเวลาต่อมาประกอบกับเกิดความแออัดในพื้นที่เขตกรุงเทพฯ ชั้นใน ทำให้ประชากรบางส่วนเริ่มย้ายออกมาสู่พื้นที่ชั้นกลางและชั้นนอกมากขึ้น จึงทำให้การเจริญเติบโตและการขยายของชุมชนเร็วยิ่งขึ้น และจะเห็นได้ว่าทิศทางการขยายของชุมชนจะแผ่จากถนนสายหลักเข้าไปในบริเวณพื้นที่เปิดว่างอยู่ (แผนที่ 5.14, 5.16)

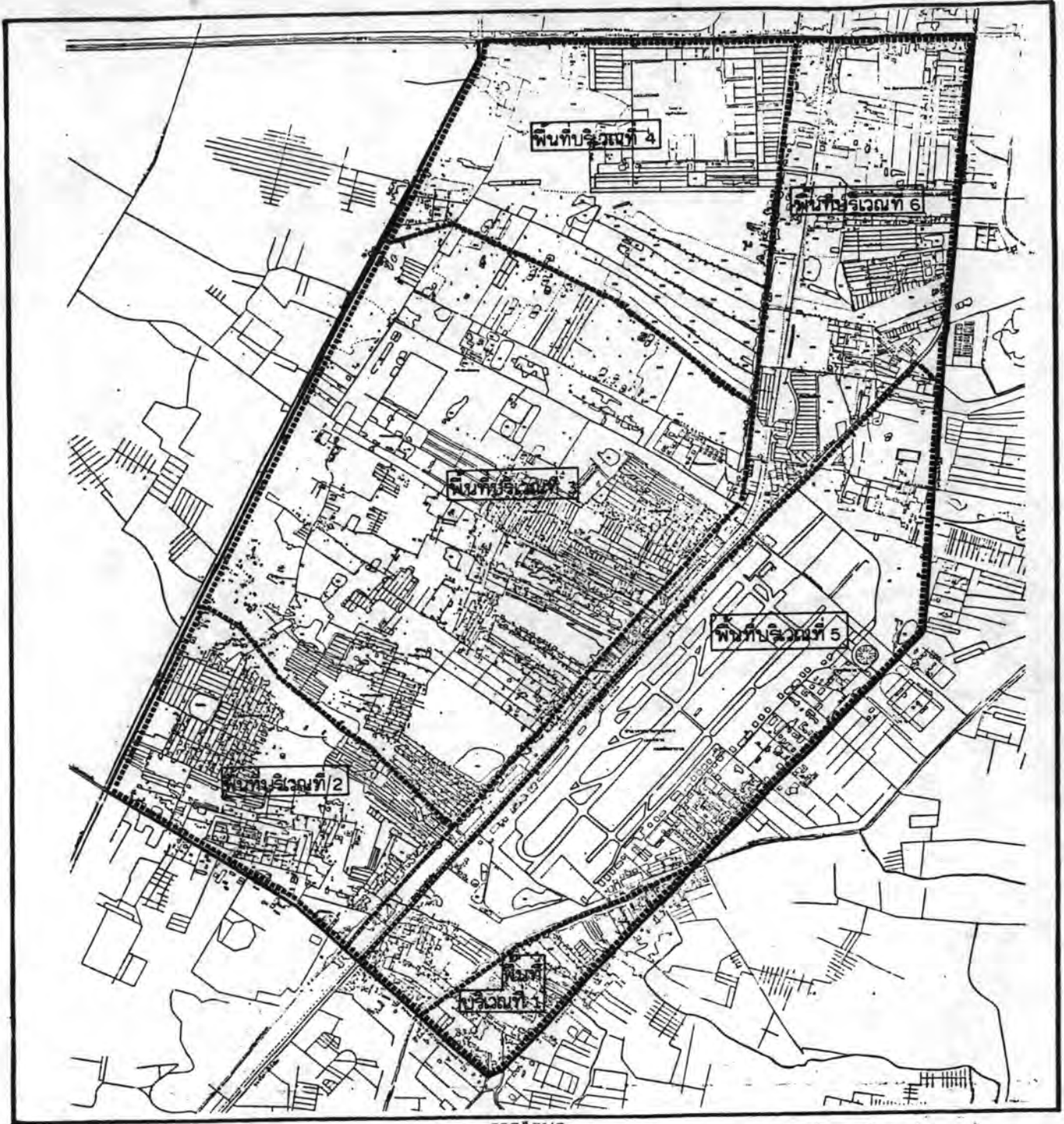
2) ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในบริเวณพื้นที่ศึกษา

การศึกษาลักษณะและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของบริเวณพื้นที่ศึกษา โดยการแปรภาพถ่ายทางอากาศบริเวณพื้นที่ศึกษาในปี พ.ศ. 2518, 2528 และ 2529 พบว่าในพื้นที่ศึกษาซึ่งแต่เดิมการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นประเภทเกษตรกรรม มีการเปลี่ยนแปลงเป็นการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยและพื้นที่ของชุมชนเดิมที่มีการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยแบบเบาบาง กลายเป็นพื้นที่ทางพาณิชย์กรรม ความหนาแน่นของพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้กับถนนสายหลักและมีความหนาแน่นเบาบางลงในพื้นที่ที่อยู่ห่างจากเส้นทางคมนาคม ส่วนในบริเวณพื้นที่ที่มีเส้นทางคมนาคมไม่สะดวก การเข้าถึงยังมีความยากลำบาก ก็ยังมีการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมอยู่ เช่นพื้นที่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของพื้นที่ศึกษาในบริเวณจังหวัดปทุมธานี (แผนที่ 5.17, 5.18, 5.19)

สำหรับการศึกษารายละเอียดของลักษณะ และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ โดยการแบ่งพื้นที่ออกเป็นพื้นที่ย่อย 6 ส่วนนั้นมีดังต่อไปนี้ (แผนที่ 5.20, ตารางที่ 5.18)

2.1) ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่บริเวณที่ 1 ของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่บริเวณที่ 1 เป็นพื้นที่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของพื้นที่ศึกษา โดยอยู่ในแขวงคลองถนนเขตบางเขนและมีขนาดพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 1,198 ไร่ สภาพที่ตั้งของพื้นที่อยู่ติดกับสี่แยกอนุสาวรีย์หลักสี่ระหว่างพื้นที่ของกองทัพอากาศกับวัดพระศรีมหาธาตุฯ โดยมีพื้นที่

การศึกษา

ผลกระทบจากกรรขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง : ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์

- ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา
- ขอบเขตของพื้นที่ย่อย(BLOCKS)ในการศึกษา

: ภาพถ่ายทางอากาศ -

ที่มา - ปี 2518, 2525, 2529

0 400 800

มาตราส่วน 1:500 เมตร

តារាង ៥.១០ របាយការណ៍លំហូរសាច់ប្រាក់របស់ក្រុមហ៊ុន ឆ្នាំ ២០២១

ប្រភេទការប្រែប្រួល	ឆ្នាំ ២០២១			ឆ្នាំ ២០២០		
	ម.រ.ក. ២០២១	ម.រ.ក. ២០២០	ម.រ.ក. ២០២១	ម.រ.ក. ២០២០	ម.រ.ក. ២០២១	ម.រ.ក. ២០២០
ប្រាក់	4.00	0.33	7.00	0.58	28.50	0.66
សម្រាប់	201.75	16.84	201.75	16.87	205.50	20.51
ប្រាក់បញ្ញើ	51.25	4.28	51.25	6.93	10.75	0.26
ប្រាក់បញ្ញើ	2.75	0.23	25.25	2.11	29.75	2.46
ប្រាក់បញ្ញើ	2.50	0.21	2.50	0.21	5.00	0.42
ប្រាក់បញ្ញើ	6.25	0.52	6.25	0.52	36.75	0.86
ប្រាក់បញ្ញើ	-	-	-	-	400.00	9.58
ប្រាក់បញ្ញើ	-	-	-	-	400.00	9.58
ប្រាក់បញ្ញើ	-	-	-	-	8.88	0.21
ប្រាក់បញ្ញើ	-	-	-	-	5.50	0.13
ប្រាក់បញ្ញើ	937.75	78.44	907.00	75.71	58.56	328.25
ប្រាក់បញ្ញើ	1198.00	100.00	1198.00	100.00	4173.25	100.00

ប្រភេទការប្រែប្រួល	ឆ្នាំ ២០២១			ឆ្នាំ ២០២០		
	ម.រ.ក. ២០២១	ម.រ.ក. ២០២០	ម.រ.ក. ២០២១	ម.រ.ក. ២០២០	ម.រ.ក. ២០២១	ម.រ.ក. ២០២០
ប្រាក់	4226.00	56.78	500.50	7.40	-	-
សម្រាប់	2082.50	36.05	2733.63	36.73	1528.60	20.51
ប្រាក់បញ្ញើ	106.75	1.43	106.75	1.43	284.75	3.83
ប្រាក់បញ្ញើ	1.25	0.08	1.75	0.00	6.5	0.09
ប្រាក់បញ្ញើ	-	-	-	-	250.13	3.06
ប្រាក់បញ្ញើ	2.50	0.03	179.25	2.41	179.25	2.41
ប្រាក់បញ្ញើ	-	-	49.00	0.66	49.00	0.66
ប្រាក់បញ្ញើ	-	-	15.25	0.21	4635.00	56.87
ប្រាក់បញ្ញើ	-	-	-	-	9.00	0.11
ប្រាក់បញ្ញើ	-	-	-	-	12.00	2.31
ប្រាក់បញ្ញើ	4648.75	62.47	4658.00	62.58	3117.00	38.12
ប្រាក់បញ្ញើ	1641.75	100.00	1641.75	100.00	8171.63	100.00

ឆ្នាំ ២០២១ របាយការណ៍លំហូរសាច់ប្រាក់របស់ក្រុមហ៊ុន ឆ្នាំ ២០២១

ที่ทางด้านทิศใต้ติดกับถนนแจ้งวัฒนะ ทิศตะวันออกติดกับถนนพหลโยธิน ทิศตะวันตกและทิศเหนือติดกับคลองถนน

2.1.1) ลักษณะการใช้ที่ดิน

เป็นพื้นที่ที่อยู่ระหว่างพื้นที่ของกองทัพอากาศ กับวัดพระศรีมหาธาตุฯ ประเภทของการใช้ที่ดินในบริเวณนี้มีอยู่ด้วยกัน 6 ประเภทคือ ที่พักอาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม โกดังและคลังสินค้า สถาบัน การศึกษาและเกษตรกรรม โดยมีรายละเอียดของการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ในแต่ละช่วงเวลา ดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 5.19)

(1) ปี พ.ศ. 2518 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุดคือ การใช้ที่ดินประเภทพักอาศัย ซึ่งมีถึง 201.75 ไร่ (16.84 %) กระจายอยู่ภายในพื้นที่ส่วนพื้นที่รองลงมาคือ พาณิชยกรรมมีการใช้ที่ดินเพียง 51.25 ไร่ (4.28 %) เกาะอยู่ตามริมถนนพหลโยธินและมีอยู่หนาแน่นบริเวณผ่านสะพานใหม่ และอุตสาหกรรมมีการใช้ที่ดินเพียง 2.75 ไร่ (0.23 %) อยู่บริเวณริมถนนทั้งพหลโยธินและแจ้งวัฒนะ ส่วนที่ว่างยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีพื้นที่ 939.75 ไร่ (78.44 %)

(2) ปี พ.ศ. 2525 ประเภทของการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุดก็ยังคงเป็นการใช้ที่ดินประเภทพักอาศัย แต่โดยทั่วไปยังไม่มี的增加ของพื้นที่คือประมาณ 201.75 ไร่ (16.84 %) ส่วนพื้นที่รองลงมาคือ พาณิชยกรรมมีการใช้พื้นที่เพียง 51.25 ไร่ เช่นเดิม (4.28 %) และพื้นที่อุตสาหกรรมมีการใช้พื้นที่เพิ่มขึ้น 25.25 ไร่ (2.11 %) ส่วนที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ที่มีพื้นที่ลดลงเป็น 907 ไร่ (75.71 %)

(3) ปี พ.ศ. 2529 ประเภทของการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุดคือ ก็ยังเป็นพื้นที่พักอาศัยซึ่งมีถึง 365.50 ไร่ (30.51 %) ส่วนพื้นที่รองลงมาคือ พื้นที่พาณิชยกรรมมีการใช้พื้นที่เพิ่มขึ้นเป็น 83 ไร่ (6.93 %) และพื้นที่อุตสาหกรรมซึ่งมีการใช้พื้นที่เพียง 29.75 ไร่ (2.48 %) ส่วนที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีพื้นที่ลดลง 701.50 ไร่ (58.56 %) ในช่วงนี้จะสังเกตได้ชัดว่าพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ของที่ดินหนาแน่นขึ้นอย่างมากจากปี พ.ศ. 2518

ตารางที่ 5.20 แสดงประเภทและ การเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดิน ในพื้นที่บริเวณที่ 1

ประเภทการใช้ที่ดิน	การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน					
	2518 - 2525		2525 - 2527		2518 - 2529	
บริเวณที่ 1	ไร่	%	ไร่	%	ไร่	%
ทุ่งนา	-	-	-	-	-	-
พืชสวน	4.00	∞	3.00	75.00	18.75	∞
ที่นกอ้าย	0	0	163.75	81.16	20.29	81.16
นาฉิมกรรรม	0	0	31.75	61.95	15.49	61.95
อุตสาหกรรม	22.50	818.18	116.88	4.50	4.45	89.26
โกดัง - คลังสินค้า	(-2.50)	(-100)	(-14.28)	5.00		9.09
สถาบันการศึกษา	6.25	625.00	89.28	-	-	56.82
ศาสนสถาน	-	-	-	-	-	-
สถาบันราชการ	-	-	-	-	-	-
สาธารณูปโภค -	-	-	-	-	-	-
สาธารณูปโภค	-	-	-	-	-	-
นันทนาการ	-	-	-	-	-	-
พื้นที่ว่าง	(-32.75)	(-3.48)	(-0.49)	(-205.5)	(-5.66)	(-238.25)
						(-25.35)
						(-2.39)

ที่มา : จากกรมแผนที่ทางอากาศ ปี 2518, 2525, 2529

หมายเหตุ ∞ คือ ค่าที่ได้ทางคณิตศาสตร์ถือว่าค่ามาก จนไม่สามารถหาค่าตัวเลขได้

R คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละปี

2.1.2) การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง
เวลา คือ ช่วงปี พ.ศ. 2518-2525 และปี พ.ศ. 2525-2529 มีรายละเอียดดังนี้

(1) ปี พ.ศ. 2518-2525 ประเภทของการใช้ที่ดิน
ที่เปลี่ยนแปลง โดยเพิ่มมากที่สุด ในอัตราร้อยละต่อปี คือ การใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมซึ่งมีอัตรา
การเปลี่ยนแปลงถึง ร้อยละ 116.88 ต่อปี รองลงมา เป็นพื้นที่สถาบันการศึกษา ซึ่งมีอัตราการ
เปลี่ยนแปลง 89.28 ต่อปี

(2) ปี พ.ศ. 2525-2529 ประเภทของการใช้ที่ดิน
เปลี่ยนแปลง โดยเพิ่มมากที่สุด ในอัตราร้อยละต่อปี คือ การใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัย ซึ่งมีอัตรา
การเปลี่ยนแปลงร้อยละ 20.29 ต่อปี รองลงมา เป็นพื้นที่สวนซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ
18.75 ต่อปี และพื้นที่อุตสาหกรรมซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 15.49 ต่อปี

2.2) ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในบริเวณที่ 2 ของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่บริเวณที่ 2 เป็นพื้นที่อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของพื้นที่ศึกษา
โดยอยู่ในแขวงทุ่งสองห้องเขตบางเช่นมีขนาดพื้นที่ประมาณ 4,173.25 ไร่ สภาพที่ตั้งของพื้นที่
ทางด้านทิศใต้ติดกับถนนแจ้งวัฒนะ ทิศตะวันออกติดกับคลองเปรมประชากร ทิศตะวันตกติดกับ
คลองประปา ส่วนทางด้านทิศเหนือติดกับคลองไผ่เขียว

2.2.1) ลักษณะการใช้ที่ดิน

ประเภทของการใช้ที่ดินในบริเวณพื้นที่นี้มีเกือบครบทุกประ
เภทยกเว้นศาสนสถาน มีรายละเอียดของการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ในแต่ละช่วงเวลาดังนี้
(ตารางที่ 5.21)

(1) ปี พ.ศ. 2518 ประเภทการใช้ที่ดิน ที่มีปริมาณ
มากที่สุดคือ การใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการซึ่งมีถึง 400 ไร่ (9.58 %) เป็นพื้นที่เขตทหาร
อยู่ติดกับถนนแจ้งวัฒนะ ส่วนพื้นที่รองลงมาคือ ที่พักอาศัยมีการใช้ที่ดินถึง 353.75 ไร่ (8.47 %)

ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปและสถาบันการศึกษามีการใช้ที่ดินเพียง 36.75 ไร่ (0.88 %) โดยมีกรเข้าถึงจากถนนแจ้งวัฒนะ ส่วนที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีพื้นที่ประมาณ 3,326.25 ไร่ (79.72 %)

(2) ปี พ.ศ. 2525 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุดคือ การใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยซึ่งเพิ่มขึ้นเป็น 950.63 ไร่ (22.78 %) ส่วนพื้นที่รองลงมาคือ สถาบันราชการมีการใช้ที่ดินเท่าเดิมคือ 400 ไร่ (1.27 %) ส่วนที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีพื้นที่ลดลงเป็น 2,479.63 ไร่ (59.44 %)

(3) ปี พ.ศ. 2529 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุดคือ ยังคงเป็นการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยซึ่งเพิ่มขึ้นเป็น 1,111.50 ไร่ (26.63 %) ส่วนพื้นที่รองลงมาคือ สถาบันราชการที่มีการใช้ที่ดินเท่าเดิมคือ 400 ไร่ (9.58 %) และพาณิชย์กรรมมีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้น 78 ไร่ (1.87 %) ส่วนที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีพื้นที่ลดลงเป็น 2,453.62 ไร่ (58.79 %) แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินเป็นพื้นที่เมืองมากขึ้น

2.2.2) การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ช่วงปี พ.ศ. 2518-2525 และปี พ.ศ. 2525-2529 มีรายละเอียดดังนี้

(1) ปี พ.ศ. 2518-2525 ประเภทการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลง โดยเพิ่มมากที่สุดในอัตราร้อยละ 56.31 ต่อปี คือการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม รองลงมามีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 24.10 ต่อปี คือพื้นที่พักอาศัยและพื้นที่อุตสาหกรรมที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 23.42 ต่อปี

(2) ปี พ.ศ. 2525-2529 ประเภทของการใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลง โดยเพิ่มมากที่สุดในอัตราร้อยละ 38.52 ต่อปี คือ การใช้ที่ดินประเภทโกดังและคลังสินค้า รองลงมามีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 11.70 ต่อปี คือ พื้นที่พาณิชย์กรรม และพื้นที่อุตสาหกรรมที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 5.70 ต่อปี และการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมชนิดที่นามีอัตราลดลงร้อยละ 14.29 ต่อปี

ตารางที่ 5.21 แสดงประเภทและการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินในแผนที่บริเวณที่ 2

ประเภทการใช้ที่ดิน	การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน						
	2518 - 2525		2525 - 2529		2518 - 2529		
บริเวณที่ 2	ไร่	๙	R	ไร่	๙	R	
ทุ่งนา	152.00	๙	๙	(-152.00)	(-100.00)	(-14.28)	-
น้ชสวน	20.44	71.72	10.25	(-31.69)	(-64.75)	(-16.18)	(-3.59)
พื้นที่อาศัย	596.88	168.73	24.10	160.87	16.92	4.23	757.75
พาณิชย์กรรม	42.38	394.23	56.31	24.87	46.81	11.70	67.25
อุตสาหกรรม	22.13	163.93	23.42	8.12	22.79	5.70	30.25
โกดัง - คลังสินค้า	3.94	105.07	15.01	10.31	134.07	23.52	14.25
สถาบันการศึกษา	0	0	0	0	0	0	0
ศาสนสถาน	-	-	-	-	-	-	-
สถาบันราชการ	0	0	0	0	0	0	0
สาธารณูปโภค -							
สาธารณูปโภค	888	๙	๙	0	0	0	8.88
นันทนาการ	-	-	-	5.50	๙	๙	5.50
พื้นที่ว่าง	(-846.62)	(-25.45)	(-3.64)	(-26.01)	(-1.05)	(-0.66)	(-872.63)
							(-26.23)
							(-2.38)

ที่มา : จากกรมการช่างอากาศยาน ปี 2518, 2525, 2529
 หมายเหตุ << คือ ค่าที่ได้ทางคณิตศาสตร์ถือว่ามีความก จนไม่สามารถหาตัวเลขได้
 R คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละต่อปี

2.3) ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินในพื้นที่บริเวณที่ 3 ของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่บริเวณที่ 3 เป็นพื้นที่อยู่ทางทิศตะวันตกของพื้นที่ศึกษาคือ พื้นที่ของแขวงสีกันเขตบางเขน มีขนาดพื้นที่ประมาณ 13,000 ไร่ สภาพที่ตั้งของพื้นที่ด้านทิศใต้อยู่ติดกับคลองไผ่เขียว ทิศตะวันออกติดกับคลองเปรมประชากร ทิศตะวันตกติดกับคลองประปา ส่วนทางด้านทิศเหนือติดกับคลองบ้านไผ่ ซึ่งเป็นคลองแบ่งเขตกรุงเทพมหานครกับจังหวัดปทุมธานี

2.3.1) ลักษณะการใช้ที่ดิน

ประเภทการใช้ที่ดินในบริเวณนี้ มีอยู่เกือบทุกประเภท ยกเว้นการใช้ที่ดินที่เป็นอาคารทางด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ มีรายละเอียดของการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ในแต่ละช่วงเวลาดังนี้ (ตารางที่ 5.22)

(1) ปี พ.ศ. 2518 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุดคือ การใช้ที่ดินทางด้านเกษตรกรรมชนิดนาข้าวซึ่งมีถึง 4,324.38 ไร่ (33.246 %) อยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันตกของพื้นที่ซึ่งมีการเข้าถึงค่อนข้างลำบากพื้นที่รองลงมาคือ สถาบันราชการมีการใช้ที่ดินถึง 1,542.50 ไร่ (11.87 %) ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทหารอยู่ระหว่างถนนสรองประภาและเตชะตุงคะ และที่פקอาศัยมีการใช้ที่ดิน 605.63 ไร่ (4.66 %) ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปทางพื้นที่ด้านทิศตะวันออก ส่วนที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีพื้นที่ประมาณ 6,083.13 ไร่ (46.79 %)

(2) ปี พ.ศ. 2525 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุดคือ การใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการเพิ่มขึ้นถึง 2,347.50 ไร่ (18.06 %) พื้นที่รองลงมาคือ พื้นที่นาข้าวแต่มีการใช้ที่ดินลดลงเป็น 1,212.50 ไร่ โดยลดลงจากช่วงปีก่อนและที่פקอาศัยมีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 906.25 ไร่ (6.97 %) สำหรับที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็น 7,782.50 ไร่ (56.77 %) โดยมีการพัฒนาพื้นที่ว่างเปล่าไม่ใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรม

(3) ปี พ.ศ. 2529 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุดคือ การใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการซึ่งเพิ่มขึ้นถึง 2,650 ไร่ (21.21 %) พื้นที่รองลงมาคือ พื้นที่פקอาศัยซึ่งมีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 2,037.50 ไร่ (15.67 %) และพื้นที่นาข้าวแต่การใช้ที่ดินลดลงเป็น 1,018.75 ไร่ (7.84 %) สำหรับที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ เริ่มมีพื้นที่

ตารางที่ 5.22 แสดงประเภทและการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดิน ในพื้นที่บริเวณที่ 3

ประเภทการใช้ที่ดิน	การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน									
	2518 - 2525		2525 - 2529		2518 - 2529		2518 - 2529		2518 - 2529	
บริเวณที่ 3	ไร่	ฯ	R	ไร่	ฯ	R	ไร่	ฯ	R	ไร่
ทุ่งนา	(-3111.88)	(-71.96)	(-10.28)	(-193.75)	(-15.98)	(-3.99)	(-3305.63)	(-76.44)	(-6.95)	
นิคมสวน	529.38	150.44	21.49	(-41.29)	(-4.68)	(-1.17)	116.88	33.21	3.02	
ที่นกออาศัย	300.63	49.64	7.09	1131.25	124.83	31.21	1431.88	236.43	21.49	
พาณิชย์กรรม	9.38	9.37	33.33	68.75	183.33	45.83	78.13	277.78	25.25	
อุตสาหกรรม	4.38	∞	∞	1.87	42.69	10.67	6.25	∞	∞	
โกดัง - คลังสินค้า	5.62	∞	1	25.63	456.05	114.01	31.25	∞	∞	
สถาบันการศึกษา	116.88	256.16	36.59	0	0	0	116.88	256.16	23.29	
ศาสนสถาน	16.88	90.03	12.86	1.87	5.25	1.31	18.75	100.00	9.09	
สถาบันราชการ	805.00	52.19	7.45	302.50	18.89	3.22	1107.50	71.80	6.53	
สาธารณูปโภค -										
สาธารณูปโภค	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
นันทนาการ	12.50	∞	∞	0	0	0	12.50	∞	∞	
พื้นที่ว่าง	1699.38	27.94	3.99	(-1313.75)	(-16.88)	(-4.22)	385.63	6.34	0.58	

ที่มา : จากการแปรภาพถ่ายทางอากาศ ปี 2518, 2525, 2529
หมายเหตุ ∞ คือ ค่าที่ได้ทางคณิตศาสตร์ถือว่ามีความมาก จนไม่สามารถหาตัวเลขได้
R คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละต่อปี

ลดลงเป็น 6,468.75 ไร่ (49.76 %) และมีการขยายพื้นที่เมืองโดยมีการปรับปรุงถนนเข้าไปในพื้นที่ว่างเปล่ามากขึ้น

2.3.2) การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ช่วงปี พ.ศ. 2518-2525 และปี พ.ศ. 2525-2529 มีรายละเอียดดังนี้

(1) ปี พ.ศ. 2518-2525 ประเภทของการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงโดยเพิ่มมากที่สุดในอดีตคือ ไร่ร้อยละ 36.59 ต่อปี คือ การใช้ที่ดินประเภทสถานบันการศึกษา รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมพืชสวนที่มีอัตราการใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงร้อยละ 21.49 ต่อปี และการใช้ที่ดินประเภทศาสนสถานที่มีอัตราการใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงร้อยละ 12.86 ต่อปี และการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมชนิดที่นำมาใช้เปลี่ยนแปลงในอัตราลดลงร้อยละ 10.28 ต่อปี

(2) ปี พ.ศ. 2525-2529 ประเภทของการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงโดยเพิ่มมากที่สุดในอดีตคือ ไร่ร้อยละ 114.01 ต่อปี คือ การใช้ที่ดินประเภทโกดังและคลังสินค้า รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมที่มีอัตราการใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงร้อยละ 45.83 ต่อปี และการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยที่มีอัตราการใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงร้อยละ 31.21 ต่อปี และการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมชนิดที่นำมาใช้เปลี่ยนแปลงในอัตราลดลงร้อยละ 6.95 ต่อปี

2.4) ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่บริเวณที่ 4 ของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่บริเวณที่ 4 เป็นพื้นที่อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีขนาดพื้นที่ประมาณ 7,441.75 ไร่ สภาพที่ตั้งของพื้นที่ด้านทิศใต้ติดกับคลองบ้านใหม่ ทิศตะวันออกติดกับคลอง เปรมประชากร ทิศเหนือติดกับคลองรังสิตประจวบคีรีขันธ์ ส่วนทิศตะวันตกติดกับคลองประปา

2.4.1) ลักษณะการใช้ที่ดิน

ประเภทของการใช้ที่ดินในพื้นที่มีอยู่ด้วยกัน 7 ประเภท คือ ที่พักอาศัย พาณิชยกรรม สถานบันการศึกษา ศาสนสถาน สถานบันราชการและพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ดินสถานบันราชการส่วนใหญ่เป็นที่กรรมสิทธิ์ของหน่วยงานของกองทัพอากาศและกองทัพบก ส่วนรายละเอียดของการใช้ที่ดินแต่ละประเภทในแต่ละช่วงเวลามีดังนี้ (ตารางที่ 5.23)

(1) ปี พ.ศ. 2518 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประเภทของการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุดคือ การใช้ที่ดินทางด้านเกษตรกรรมชนิดพืชสวน ซึ่งมีถึง 2,682.50 ไร่ (36.05 %) พื้นที่รองลงมาคือ ที่พักอาศัยมีการใช้ที่ดินประมาณ 106.75 ไร่ (1.43 %) และสถาบันการศึกษามีการใช้ที่ดิน 2.50 ไร่ (0.03 %) สำหรับที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีประมาณถึง 4,648.75 ไร่ (62.47 %)

(2) ปี พ.ศ. 2525 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุดคือ การใช้ที่ดินทางด้านเกษตรกรรมแต่เป็นชนิดนาข้าวซึ่งมีถึง 4,226 ไร่ (56.78 %) พื้นที่รองลงมาคือ พื้นที่เกษตรกรรมชนิดพืชสวนมีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 2,733.63 ไร่ (36.73 %) และสถาบันการศึกษามีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 179.25 ไร่ (2.41 %) สำหรับที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ลดลงเป็น 145.28 ไร่ (1.95 %)

(3) ปี พ.ศ. 2529 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุดกลับเป็นการใช้ที่ดินทางด้านเกษตรกรรมชนิดพืชสวนแต่มีปริมาณลดลงเป็น 1,526.50 ไร่ (20.51 %) พื้นที่รองลงมาคือ พื้นที่เกษตรกรรมชนิดนาข้าวมีการใช้ที่ดินลดลงเป็น 550.50 ไร่ (7.40 %) และที่พักอาศัยซึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็น 284.75 ไร่ (3.83 %) สำหรับที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็น 4,658 ไร่ (62.58 %) พื้นที่ส่วนใหญ่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่เมืองมากขึ้น เพราะมีการตัดถนนเปิดพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของคลองเปรมประชากร

2.2.4) การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินช่วงปี พ.ศ. 2518-2525 และปี พ.ศ. 2525-2529 มีรายละเอียดดังนี้

(1) ปี พ.ศ. 2518-2525 ประเภทของการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงโดยเพิ่มมากที่สุดในอัตราร้อยละ 10.10 ต่อปี คือการใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทศาสนสถาน ที่มีอัตราเปลี่ยนแปลงร้อยละ 14.29 ต่อปี และการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม ที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 5.71 ต่อปี

(2) ปี พ.ศ. 2525-2529 ประเภทการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงโดยเพิ่มมากที่สุดคือ พาณิชยกรรมซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 67.85 ต่อปี รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 41.68 ต่อปี และการใช้ที่ดินเกษตรกรรมชนิดที่นามีอัตราลดลงร้อยละ 21.74 ต่อปี

2.5) ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินในพื้นที่ปริมาณที่ 5 ของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่บริเวณที่ 5 เป็นพื้นที่อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของพื้นที่ศึกษา โดยพื้นที่ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในแขวงตลาดบางเช่นเขตบางเช่น กรุงเทพมหานครและมีพื้นที่บางส่วนในตอนปลายบริเวณถนนพหลโยธินบรรจบกับถนนวิภาวดีรังสิตที่เป็นเขตตำบลคูคตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี สภาพที่ตั้งของพื้นที่ด้านทิศใต้ติดกับถนนแจ้งวัฒนะ ทิศตะวันออกติดกับคลองถนนและถนนพหลโยธิน ทิศตะวันตกติดกับถนนวิภาวดีรังสิต ส่วนทางด้านทิศเหนือติดกับถนนพหลโยธิน เช่นเดียวกัน

2.5.1) ลักษณะการใช้ที่ดิน

ประเภทของการใช้ที่ดิน ในพื้นที่มีเกือบครบทุกประเภท ยกเว้นการใช้ที่ดินประเภทศาสนสถาน แต่บริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้เป็นที่ตั้งของท่าอากาศยานกรุงเทพฯ และหน่วยงานของกองทัพอากาศ สำหรับรายละเอียดใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ในแต่ละช่วงเวลา มีดังนี้ (แผนที่ 5.24)

(1) ปี พ.ศ. 2518 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุดคือ การใช้ที่ดินสถาบันราชการมีปริมาณถึง 4,634 ไร่ (56.67 %) ตั้งอยู่ในพื้นที่เชื่อมระหว่างถนนพหลโยธินและถนนวิภาวดีรังสิต พื้นที่รองลงมาคือ อุตสาหกรรมมีการใช้ที่ดิน 250.13 ไร่ (3.06 %) ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของท่าอากาศยานฯ มีบางส่วนตั้งอยู่ทางทิศใต้และที่พักอาศัยมีการใช้ที่ดิน 145.25 ไร่ (1.78 %) ส่วนใหญ่เกาะกลุ่มอยู่ทางตอนใต้ของท่าอากาศยานฯ ส่วนพื้นที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีประมาณ 3,117 ไร่ (38.12 %) อยู่บริเวณตอนเหนือและตอนใต้ของท่าอากาศยานฯ

(2) ปี พ.ศ. 2525 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุด ก็ยังคงเป็นการใช้ที่ดินของสถาบันราชการ ที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็น 4,864.13 ไร่ (59.48 %) พื้นที่รองลงมาคือ อุตสาหกรรมมีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 345.13 ไร่ (4.22 %) ส่วนพื้นที่พักอาศัยนั้นมีการใช้ที่ดินเท่าเดิมประมาณ 145.25 ไร่ (1.78 %) สำหรับพื้นที่ว่างมีปริมาณลดลงเป็น 2,726.62 ไร่ (33.34 %)

(3) ปี พ.ศ. 2529 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีปริมาณสูงที่สุดคือ การใช้ที่ดินของสถาบันราชการซึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็น 5,514.38 ไร่ (67.43 %)

ตารางที่ 5.24 แสดงประเภทและค่าเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินในแผนที่บริเวณที่ 5

ประเภทการใช้ที่ดิน	การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน									
	2518 - 2525		2525 - 2529		2518 - 2529		2518 - 2529		2518 - 2529	
บริเวณที่ 5	ไร่	๙	R	ไร่	๙	R	ไร่	๙	R	R
ทุ่งนา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
พืชสวน	40.50	๙๙	๙๙	(-1.75)	(-4.32)	(-0.25)	38.75	๙๙	๙๙	๙๙
ที่กอกอหัย	0	0	0	59.75	41.31	10.28	59.75	41.13	3.74	3.74
นาฉียงกรวม	8.69	64.37	9.19	32.06	144.48	36.12	40.75	301.85	27.44	27.44
อุตสาหกรรม	95.00	37.98	5.42	59.87	17.35	4.34	154.87	61.92	5.63	5.63
โกดัง - คลังสินค้า	15.31	510.33	72.90	9.19	50.19	12.54	24.50	816.67	74.24	74.24
สถาบันการศึกษา	0.75	13.04	1.86	0	0	0	0.75	13.04	1.86	1.86
ศาสนสถาน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สถาบันราชการ	230.13	4.97	0.71	650.25	13.37	3.34	880.38	19.00	1.73	1.73
สาธารณสุขโรค -										
สาธารณสุขแผนการ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
นันทนาการ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
พื้นที่ว่าง	(-390.38)	(-12.52)	(-1.79)	(-809.37)	(-29.68)	(-7.42)	(-1199.75)	(-38.49)	(-3.50)	(-3.50)

ที่มา : จากการรวบรวมภาพถ่ายทางอากาศ ปี 2518, 2525, 2529
 หมายเหตุ ๙๙ คือ ค่าที่ได้ทางคณิตศาสตร์ถือว่ามีความมาก จนไม่สามารถหาตัวเลขได้
 R คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละต่อปี

เพราะมีโครงการพัฒนาท่าอากาศยานฯ ครั้งใหญ่ถึงปี พ.ศ. 2530 พื้นที่รองลงมาคือ อุตสาหกรรม มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 205 ไร่ (2.51 %) ส่วนพื้นที่ว่างมีปริมาณลดลงเป็น 1,917.25 ไร่ (23.45 %)

2.5.2) การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ช่วงปี พ.ศ. 2518-2525 และปี พ.ศ. 2525-2529 มีรายละเอียดดังนี้

(1) ปี 2518-2525 ประเภทของการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงโดยเพิ่มมากที่สุดคือในอัตราร้อยละ 72.90 ต่อปี คือการใช้ที่ดินประเภทโกดังและสินค้ารองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 9.19 ต่อปี และการใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 5.42 ต่อปี

(2) ปี 2525-2529 ประเภทของการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงโดยเพิ่มมากที่สุดคือ การใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม ซึ่งมีอัตราร้อยละ 36.12 ต่อปี รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัย มีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 10.25 ต่อปี

2.6) ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่บริเวณที่ 6 ของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่บริเวณที่ 6 เป็นพื้นที่อยู่บริเวณตอนกลางและเป็นแนวยาวไปถึงตอนเหนือของพื้นที่ศึกษา อยู่ระหว่างคลองเปรมประชากรกับแนวถนนวิภาวดีรังสิตกับบางส่วนของถนนพหลโยธินมีขนาดพื้นที่ประมาณ 6,122.5 ไร่ สภาพที่ตั้งของพื้นที่อยู่ในบริเวณที่เป็นรอยต่อของกรุงเทพมหานครกับจังหวัดปทุมธานี โดยมีพื้นที่ทางตอนใต้อยู่ในแขวงตลาดบางเขน เขตบางเขน กรุงเทพฯ 2,870.89 ไร่ และพื้นที่ตอนเหนืออยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานี 3,257.63 ไร่ ซึ่งแบ่งได้เป็นตำบลประชาธิปัตย์อำเภอธัญบุรี 1,200 ไร่ ตำบลคูคตอำเภอลำลูกกา 1,557.88 ไร่ และตำบลหลักหกอำเภอเมือง 499.75 ไร่ สำหรับขอบเขตของพื้นที่ทางทิศใต้ติดกับถนนแจ้งวัฒนะ ทิศตะวันออกติดกับถนนวิภาวดีรังสิต ทิศตะวันตกติดกับคลองรังสิตฯ และพื้นที่บริเวณนี้จะครอบคลุมพื้นที่ของแนวทางรถไฟสายเหนืออีกด้วย

2.6.1) ลักษณะการใช้ที่ดิน

ประเภทของการใช้ที่ดินในบริเวณดังกล่าว มีการใช้ที่ดินที่หลากหลายและครบทุกประเภท ซึ่งมีรายละเอียดของการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ในแต่ละช่วงปีดังนี้ (ตารางที่ 5.25)

(1) ปี พ.ศ. 2518 ประเภทการใช้ที่ดินมากที่สุดคือ การใช้ที่ดินทางด้านเกษตรกรรมชนิดพืชสวนซึ่งมีถึง 1,890.25 ไร่ (30.87 %) ซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของพื้นที่ พื้นที่รองลงมาคือ ที่พักอาศัยมีการใช้ที่ดินประมาณ 479 ไร่ (7.82 %) และสถาบันการศึกษามีการใช้ที่ดินประมาณ 22.75 ไร่ (3.64 %) โดยจะเกาะอยู่ตามแนวริมฝั่งคลองเปรมฯ คลองรังสิตฯ เป็นส่วนใหญ่ ส่วนที่มั่วที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีประมาณ 3,261.50 ไร่ (53.27 %) จะเป็นพื้นที่ที่อยู่ลึกเข้าไปจากถนนสายหลัก

(2) ปี พ.ศ. 2525 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุด ยังคงเป็นการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมชนิดพืชสวน แต่มีปริมาณลดลงกว่าปีก่อนคือ 992.63 ไร่ (16.21 %) พื้นที่รองลงมาคือ ที่พักอาศัย มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 673.50 ไร่ (11 %) และสถาบันการศึกษามีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 259.25 ไร่ (4.23 %) ส่วนพื้นที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีเพิ่มขึ้นเป็น 3,778.75 ไร่ (61.72 %) ลักษณะการใช้ประโยชน์ของที่ดินเริ่มขยายออกมาตามแนวถนนทั้งวิภาวดีรังสิตและพหลโยธิน

(3) ปี พ.ศ. 2529 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุดคือ การใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยซึ่งเพิ่มขึ้นถึง 1,379 ไร่ (22.52 %) พื้นที่รองลงมาคือ พื้นที่เกษตรกรรมชนิดพืชสวน แต่มีการใช้ที่ดินลดลงเป็น 722.63 ไร่ (11.80 %) และสถาบันการศึกษามีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 295.25 ไร่ (4.82 %) สำหรับพื้นที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีพื้นที่ลดลงเหลือ 3,172.63 ไร่ (51.72 %)

2.6.2) การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ช่วงปี พ.ศ. 2518-2525 และ ปี พ.ศ. 2525-2529 มีรายละเอียดดังนี้

(1) ปี 2518-2525 ประเภทของการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงโดยเพิ่มมากที่สุดในอัตราร้อยละ 58 ต่อปี คือการใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม ที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 12.99 ต่อปีและการใช้ที่

ตารางที่ 5.25 แสดงประเภทและการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดิน ในฉบับที่บริเวณที่ 6

ประเภทการใช้ที่ดิน	การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน										
	2518 - 2525		2525 - 2529		2518 - 2529						
	ไร่	ฯ	ไร่	ฯ	ไร่	ฯ	ไร่	ฯ	ไร่	ฯ	
ท้องนา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
นิคมสวน	(-837.62)	(47.49)	(-6.78)	(-270.00)	(-27.20)	(-6.80)	(-1167.62)	(-61.77)	(-5.60)		
ที่นกออาศัย	194.50	40.69	5.80	705.50	104.75	26.18	900.00	187.89	17.08		
นาฉิมกรวม	72.31	90.96	12.99	96.69	63.69	15.92	169.00	212.58	19.33		
อุตสาหกรรม	41.69	406.73	58.10	14.81	28.51	7.12	56.50	551.22	50.11		
โกดัง - คลังสินค้า	2.56	37.93	5.41	10.19	109.45	27.36	12.75	188.89	17.17		
สถาบันการศึกษา	36.50	16.39	2.34	36.00	13.89	3.47	72.50	32.55	2.96		
ศาสนสถาน	32.18	80.52	0.14	(-9.81)	(-13.34)	3.34	23.00	56.44	5.13		
สถาบันราชการ	-	-	-	11.50	10.97	2.74	11.50	10.97	1.00		
สาธารณูปโภค -											
สาธารณูปการ	-	-	-	10.50	38.89	9.72	10.50	38.89	3.54		
นันทนาการ	-	-	-	7.25	๘๘	๘๘	7.25	๘๗	๘๘		
พื้นที่ว่าง	(-57.25)	(-15.85)	(-2.26)	(-612.63)	(-16.21)	(-4.05)	(-95.38)	(-2.92)	(-0.27)		

ที่มา : จากการประมาณค่าทางอากาศ ปี 2518, 2525, 2529
 พยายามที่จะ คือ ค่าที่ได้ทางคณิตศาสตร์ถือว่ามีความมาก จนไม่สามารถหาตัวเลขได้
 R คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละต่อปี

ตารางที่ 5.26 แสดงประเภทการใช้ที่ดินในพื้นที่บริเวณที่ 6 โดยแยกประเภทการปกครอง
ในปี พ.ศ. 2529

ประเภทการใช้ ที่ดินบริเวณที่ 6	ปริมาณการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ในแต่ละพื้นที่ (ไร่)			พื้นที่รวม (ไร่)	
	แขวงตลาดบางเขน	ต.คูคต	ต.ประชาธิปัตย์	ต.หลักหก	
ทุ่งนา	-	-	-	-	-
พืชสวน	259.88	195.50	177.00	90.25	722.63
ที่พักอาศัย	825.00	322.00	144.25	87.75	1379.00
พาณิชย์กรรม	125.25	95.75	27.50	-	248.50
อุตสาหกรรม	63.75	-	3.00	-	66.75
โกดัง - คลังสินค้า	9.13	1.00	9.38	-	19.50
สถาบันการศึกษา	78.75	19.00	188.00	9.50	295.25
ศาสนสถาน	28.00	12.25	-	23.50	63.75
สถาบันราชการ	59.50	18.00	38.75	-	116.25
สาธารณูปโภค -					
สาธารณูปการ	32.50	-	5.00	-	37.50
นันทนาการ	-	-	7.25	-	7.25
พื้นที่ว่าง	1389.13	536.50	957.75	289.25	3166.12
รวม	2870.89	1200.00	1557.88	499.75	6122.50

ที่มา : จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศ ปี 2518, 2525, 2529

ดินประเภทที่หนักอาศัย ที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 5.80 ต่อปี ส่วนการใช้ที่ดินประเภท เกษตรพืชสวน มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดปริมาณลงร้อยละ 6.78 ต่อปี

(2) ปี 2525-2529 ประเภทของการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลง โดยเพิ่มมากที่สุด ในอัตราร้อยละ 27.36 ต่อปี คือการใช้ที่ดินประเภทโกดังและคลังสินค้า รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทที่หนักอาศัย ที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 26.18 ต่อปี และการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม มีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 15.92 ต่อปี ส่วนการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมชนิดพืชสวน มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 6.8 ต่อปี

สำหรับพื้นที่บริเวณที่ 6 ของพื้นที่ศึกษานี้ประกอบไปด้วย ขอบเขตพื้นที่ของหลายเขตการปกครอง คือแขวงตลาดบางเขน ตำบลคูคต ตำบลประชาธิปไตย และตำบลหลักหก ตามที่กล่าวมาแล้วนั้น ประเภทการใช้ที่ดินที่มีขนาดและการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ของทุกเขตการปกครองในช่วง 11 ปี ก็คือ ที่หนักอาศัย แต่สำหรับพื้นที่ในเขตตำบลประชาธิปไตย การใช้ที่ดินที่มีขนาดมากที่สุด คือ สถาบันการศึกษา เพราะเป็นที่ตั้งของวิทยาลัยเกษตรกรรม ปทุมธานี โดยมีพื้นที่สถาบันการศึกษาทั้งสิ้นประมาณ 188 ไร่ และที่หนักอาศัย 144.25 ไร่ (ตารางที่ 5.25)

2.7) ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษารวม

2.7.1) ลักษณะการใช้ที่ดิน

ภาพรวมการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ในขอบเขตของพื้นที่ ศึกษา ในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 5.27)

(1) ปี พ.ศ.2518 ประเภทของการใช้ที่ดินที่มีปริมาณ มากที่สุด คือการใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการซึ่งมีพื้นที่ถึง 6,681.15 ไร่ (16.65 %) พื้นที่ รองลงมาคือ การใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมชนิดพืชสวนที่มีการใช้ที่ดินประมาณ 4,953.12 ไร่ (12.3 %) และการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมชนิดนาข้าว มีการใช้ที่ดินประมาณ 4,324.38 ไร่ (10.8 %) สำหรับพื้นที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีประมาณ 21,316.38 ไร่ (53.28 %) ลักษณะของพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรรม โดยมีพื้นที่ของสถาบันราชการเป็นศูนย์กลางของความ เจริญ โดยมีพื้นที่หนักอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจาย

(2) ปี พ.ศ. 2525 ประเภทของการใช้ที่ดิน ที่มีปริมาณมากที่สุด ก็คงเป็นการใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการซึ่งมีพื้นที่เพิ่มมากขึ้นเป็น 7,716.38 ไร่ (19.24 %) พื้นที่รองลงมา คือการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมชนิดท่องเที่ยวที่มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 5,590.50 ไร่ (13.94 %) และการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมชนิดพืชสวนที่มีการใช้ที่ดินลดลงเป็น 4,700.94 ไร่ (11.72 %) สำหรับพื้นที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ลดลงเหลือ 17,819.78 ไร่ (44.42 %) การใช้ประโยชน์ของที่ดินเริ่มเป็นพื้นที่เมืองมากขึ้น มีการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนในบริเวณต่างๆ

ตารางที่ 5.27 แสดงประเภทและการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดิน ในพื้นที่ศึกษารวม

ประเภทการใช้ที่ดิน	การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน							
	2518 - 2525	2525 - 2529	2518 - 2529	ไร่	ไร่	R		
พื้นที่ศึกษารวม								
	ไร่	ไร่	ไร่	ไร่	ไร่	R		
ท้องนา	1266.12	29.28	4.18	(-4021.25)	(-17.98)	(-2755.18)	(-63.71)	(-5.79)
พืชสวน	(-252.19)	(-5.09)	(-0.72)	(-1920.06)	(-10.21)	(-2172.25)	(-43.86)	(-3.99)
พื้นที่อาศัย	1092.00	57.71	8.24	2399.12	20.10	3491.13	184.51	16.77
พาณิชย์กรรม	133.29	72.30	10.32	258.63	20.35	392.16	212.73	19.34
อุตสาหกรรม	188.20	68.03	9.72	86.67	4.66	274.87	99.36	9.03
โถง - คลังสินค้า	27.43	271.14	24.49	57.82	33.28	85.25	538.81	48.44
สถาบันการศึกษา	337.13	107.58	15.30	30.00	11.52	373.13	119.07	10.82
ศาสนสถาน	98.69	165.87	23.69	7.94	1.26	90.75	152.52	13.87
สถาบันราชการ	1035.13	15.49	2.21	979.50	3.17	2014.63	30.15	2.74
สาธารณูปโภค -								
สาธารณูปโภค	8.88	24.66	3.52	3.12	6.73	12.00	33.33	3.03
นันทนาการ	12.50			178.75	35.75	191.25	๘	๘
พื้นที่ว่าง	(-3496.59)	(-16.40)	(-2.34)	(-5882.78)	(-32.99)	(-9379.38)	(-4.40)	(-4.00)

ที่มา : จากการประมาณค่าทางอากาศ ปี 2518, 2525, 2529

หมายเหตุ ๘ คือ ค่าที่ได้ทางคณิตศาสตร์ถือว่ามีความก การไม่สามารถหาค่าตัวเลขได้

R คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละต่อปี

(3) ปี พ.ศ.2529 ประเภทของการใช้ที่ดินที่มีปริมาณมากที่สุดยังคงเป็นการใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการ ซึ่งมีพื้นที่เพิ่มมากขึ้นเป็น 8,695.88 ไร่ (21.68 %) พื้นที่รองลงมา คือที่พักอาศัยซึ่งมีการใช้ที่ดินเพิ่มมากขึ้นเป็น 5,383.25 ไร่ (13.42 %) และการใช้ที่ดินประเภทพืชสวนที่มีการใช้ที่ดินลดลงเป็น 2,780.88 ไร่ (6.93 %) สำหรับพื้นที่ว่างที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มีพื้นที่ 19,378.62 ไร่ (48.31 %) การใช้ประโยชน์ตามชุมชนต่าง ๆ มีความหนาแน่นมากขึ้นและแผ่ขยายไปโดยรอบตามพื้นที่ที่ว่างที่อยู่ห่างจากถนนสายหลัก

2.7.2) การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในช่วงปี พ.ศ.2518-2525 ของพื้นที่ศึกษา มีรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินดังนี้

(1) ปี พ.ศ. 2518-2525 ประเภทของการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลง โดยเพิ่มมากที่สุดในอัตราร้อยละ 24.49 ต่อปี คือการใช้ที่ดินประเภทโกดังและคลังสินค้า รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทศาสนสถานที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 23.69 ต่อปี และการใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา ที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 15.30 ต่อปี ส่วนการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมชนิดนาข้าว มีการเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 4.18 ต่อปี และชนิดพืชสวนมีการเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 0.72 ต่อปี ตามลำดับ

(2) ปี พ.ศ. 2525-2529 ประเภทของการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลง โดยเพิ่มมากที่สุดในอัตราร้อยละ 35.75 ต่อปี คือการใช้ที่ดินประเภทนันทนาการ รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทโกดังและคลังสินค้า ที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ 33.28 ต่อปี และการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20.35 ต่อปี ส่วนการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรมชนิดนาข้าว และพืชสวนมีการเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 17.98 และ 10.21 ต่อปี ตามลำดับ

2.8) สรุปลักษณะการใช้ที่ดิน

สรุปลักษณะการใช้ที่ดินในอดีตจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2529) ของพื้นที่ศึกษาในช่วงระยะเวลา 11 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ถึง 2529 ได้จากสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินของพื้นที่ปลูกสร้าง (BUILT UP AREA) ดังนี้ (ตารางที่ 5.28 ก)

2.8.1) บริเวณที่ 1 มีการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัย และมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 7.83 ต่อปีซึ่งมีสัดส่วนมากที่สุดเท่ากับร้อยละ 70.81 ของ

การเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ชุมชนในบริเวณนี้ รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม และอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมเฉลี่ยร้อยละ 5.63 และ 89.26 ต่อปี ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 13.73 และ 11.38 ของการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ชุมชนในบริเวณนั้นตามลำดับ

2.8.2) บริเวณที่ 2 การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยเช่นเดียวกัน แต่มีจำนวนมากกว่าบริเวณที่ 1 และมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมเฉลี่ยร้อยละ 19.47 ต่อปีซึ่งมีสัดส่วนมากที่สุดของการเปลี่ยนแปลงเท่ากับร้อยละ 85.71 ของการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ชุมชนในบริเวณนี้ รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมเช่นกันที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมเฉลี่ยร้อยละ 56.87 และ 20.37 ต่อปี ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงร้อยละเท่ากับ 7.61 และ 3.42 ของการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนี้ ตามลำดับ

2.8.3) บริเวณที่ 3 การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ก็เป็นการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยและมีจำนวนมากที่สุดของพื้นที่ศึกษาใน ปี พ.ศ. 2529 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมเฉลี่ยร้อยละ 21.49 ต่อปีซึ่งมีสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงที่มากที่สุดเท่ากับร้อยละ 51.08 ของการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ชุมชนในบริเวณนี้ รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการและสถาบันศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมเฉลี่ยร้อยละ 6.53 และ 23.29 ต่อปี ที่คิดเป็นสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงร้อยละเท่ากับ 39.51 และ 4.17 ของการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ชุมชนในบริเวณนี้ตามลำดับ

2.8.4) บริเวณที่ 4 การใช้ที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ของเกษตรกรรม แต่ก็มีมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษาและที่อยู่อาศัยที่ค่อนข้างสูง โดยการใช้ที่ดินสถาบันการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ เฉลี่ยร้อยละ 642.27 ต่อปี ซึ่งมีสัดส่วน 29.63 ของการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ชุมชนในบริเวณนี้ แต่การใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยมีสัดส่วนมากที่สุดของการเปลี่ยนแปลงเท่ากับร้อยละ 29.88 ของการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ชุมชนในบริเวณนี้

2.8.5) บริเวณที่ 5 การใช้ที่ดินบริเวณนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ที่ดินของสถาบันราชการ เพราะเป็นที่ตั้งของท่าอากาศยานกรุงเทพฯ และกองบัญชาการทัพอากาศ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเฉลี่ยร้อยละ 1.73 ต่อปี ซึ่งมีสัดส่วนมากที่สุดของการเปลี่ยนแปลงเท่ากับร้อยละ 75.83 ของการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ชุมชนในบริเวณนี้ รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและที่พักอาศัย ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมเฉลี่ยร้อยละ 5.63 และ

3.74 ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงร้อยละเท่ากับ 13.34 และ 5.15 ของการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ชุมชนในบริเวณนี้ ตามลำดับ

2.8.6) บริเวณที่ 6 การใช้ที่ดินบริเวณนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัย ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 17.08 ต่อปี ซึ่งมีสัดส่วนมากที่สุดเท่ากับร้อยละ 71.26 ของการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ชุมชนในบริเวณนี้ รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมและสถาบันการศึกษา ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 19.33 และ 2.96 ต่อปี ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงร้อยละเท่ากับ 13.38 และ 5.74 ของการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นของพื้นที่ชุมชนในบริเวณนี้ ตามลำดับ

2.8.7) พื้นที่รวม ลักษณะการใช้ที่ดินของพื้นที่รวมโดยดูจากการเปลี่ยนแปลงในช่วง 11 ปี พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นลักษณะการใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการ เพราะเป็นที่ตั้งของหน่วยงานสำคัญต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว โดยมีพื้นที่พักอาศัยและพื้นที่เกษตรกรรมเป็นอันดับรองลงมา ในการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน พบว่า พื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมากที่สุด คือการใช้ที่ดินประเภทโกดังคลังสินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 48.44 ต่อปี โดยมีการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม และที่พักอาศัยเป็นอันดับรองลงมา คือมีการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 19.34 และ 16.77 ต่อปีตามลำดับ สำหรับพื้นที่โล่งว่างหรือพื้นที่เกษตรกรรม มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 3 - 5 ต่อปี สำหรับสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้ประโยชน์ของชุมชน (BUILT UP AREA) พบว่า พื้นที่พักอาศัยมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดถึงร้อยละ 50.41 ของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของชุมชน รองลงมาเป็นที่สถาบันราชการ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 29.09 และพื้นที่พาณิชย์กรรมมีการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 5.66 ของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชุมชนในบริเวณพื้นที่ศึกษา สำหรับการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชุมชนเมือง (URBAN) (ตารางที่ 5.28) พบว่า พื้นที่ชุมชนเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดของบริเวณพื้นที่ศึกษาคือ พื้นที่บริเวณที่ 4 ซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 49.19 ต่อปี รองลงมาคือพื้นที่บริเวณที่ 6 และพื้นที่บริเวณที่ 3 ซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ชุมชนร้อยละเท่ากับ 11.83 และ 11.37 ต่อปี ตามลำดับ ส่วนพื้นที่ที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ชุมชนน้อยที่สุด คือพื้นที่บริเวณ 5 ที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพียงร้อยละ 2.09 ต่อปี แสดงให้เห็นว่าพื้นที่บริเวณ 4, 6 และ 3 ของพื้นที่ศึกษามีลักษณะของการเจริญเติบโตของพื้นที่ชุมชนที่สูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ ส่วนสาเหตุหรือศักยภาพของพื้นที่แต่ละบริเวณ จะกล่าวอีกครั้ง ในรายละเอียดของเรื่องการหาศักยภาพของพื้นที่พัฒนาในบทที่ 7 ต่อไป (แผนที่ 5.21 5.22 5.23)

ตารางที่ 5.28 แสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชุมชนเมือง (BUILT UP AREA) ของพื้นที่แต่ละแห่งในบริเวณพื้นที่ศึกษา ในช่วงปี พ.ศ. 2518-2529

ประเภทของพื้นที่ใช้ประโยชน์ (BUILT UP AREA)	บริเวณพื้นที่ (1)				บริเวณพื้นที่ (2)				บริเวณพื้นที่ 3				บริเวณพื้นที่ 4				บริเวณพื้นที่ 5				บริเวณพื้นที่ 6				พื้นที่รวม							
	การเปลี่ยนแปลง				การเปลี่ยนแปลง				การเปลี่ยนแปลง				การเปลี่ยนแปลง				การเปลี่ยนแปลง				การเปลี่ยนแปลง											
	2518	2529	ไร่	AC	2518	2529	ไร่	AC	2518	2529	ไร่	AC	2518	2529	ไร่	AC	2518	2529	ไร่	AC	2518	2529	ไร่	AC	2518	2529	ไร่	AC	2518	2529	ไร่	AC
ที่แก่ออาศัย	201.75	365.50	163.75	70.81	353.75	1111.50	757.75	85.71	605.63	2037.50	1431.88	51.08	106.50	284.75	178.25	29.88	145.25	205.00	59.75	5.15	479.00	1379.00	900.00	71.26	1892.13	5383.25	3491.13	50.41				
พาณิชย์กรรม	51.25	83.00	31.75	13.73	10.75	78.00	67.25	7.61	28.13	106.25	78.13	2.79	1.25	6.50	5.25	0.88	13.50	54.25	40.75	3.51	79.50	248.50	169.00	13.37	184.35	576.50	392.16	5.66				
อุตสาหกรรม	2.75	29.75	27.00	11.68	13.50	43.75	30.25	3.42	-	6.25	6.25	0.22	-	-	-	-	250.13	405.00	154.87	13.34	10.25	66.75	56.50	4.47	276.63	551.50	274.87	3.79				
โกดัง - คลังสินค้า	2.50	5.00	2.50	1.08	3.75	18.00	14.25	1.61	-	31.25	31.25	1.11	-	-	-	-	3.00	27.50	24.50	2.11	6.75	19.50	12.75	1.01	16.00	101.25	85.25	1.23				
สถาบันการศึกษา	-	6.25	6.25	2.70	36.75	36.75	0	0	45.63	162.50	116.88	41.17	2.50	179.75	176.75	29.63	5.75	6.50	0.75	0.06	222.75	295.25	72.50	5.74	313.38	686.50	373.13	5.39				
ศาลากลาง	-	-	-	-	-	-	-	-	18.75	37.50	18.75	0.67	-	49.00	49.00	8.21	-	-	-	-	40.75	63.75	23.00	1.82	59.50	150.25	90.75	1.31				
สถาบันราชการ	-	-	-	-	400.00	400.00	0	0	1542.50	2650.00	1107.50	39.51	-	15.25	15.25	2.56	4634.00	5514.38	880.38	75.83	104.75	116.25	11.50	0.91	6681.25	8695.88	2014.63	29.09				
สาธารณูปโภค - สาธารณูปการ	-	-	-	-	-	3.88	8.88	1.00	-	-	-	-	-	-	-	-	9.00	9.00	0	0	27.00	37.50	10.50	0.83	36.00	48.00	12.00	0.17				
นันทนาการ	-	-	-	-	-	5.50	5.50	0.62	-	12.50	12.50	0.45	-	172.00	172.00	28.83	-	-	-	-	-	7.25	7.25	0.57	-	191.25	191.25	2.76				
รวม	258.25	489.50	231.25	100	818.50	1720.63	884.13	100	2240.64	5043.75	2803.11	100	110.25	706.75	596.50	100	5060.63	6221.63	1161.00	100	970.75	2233.75	1263.00	100	9459.24	16384.41	6925.17	100				

ที่มา : ภาพถ่ายทางอากาศ ปี 2518, 2529

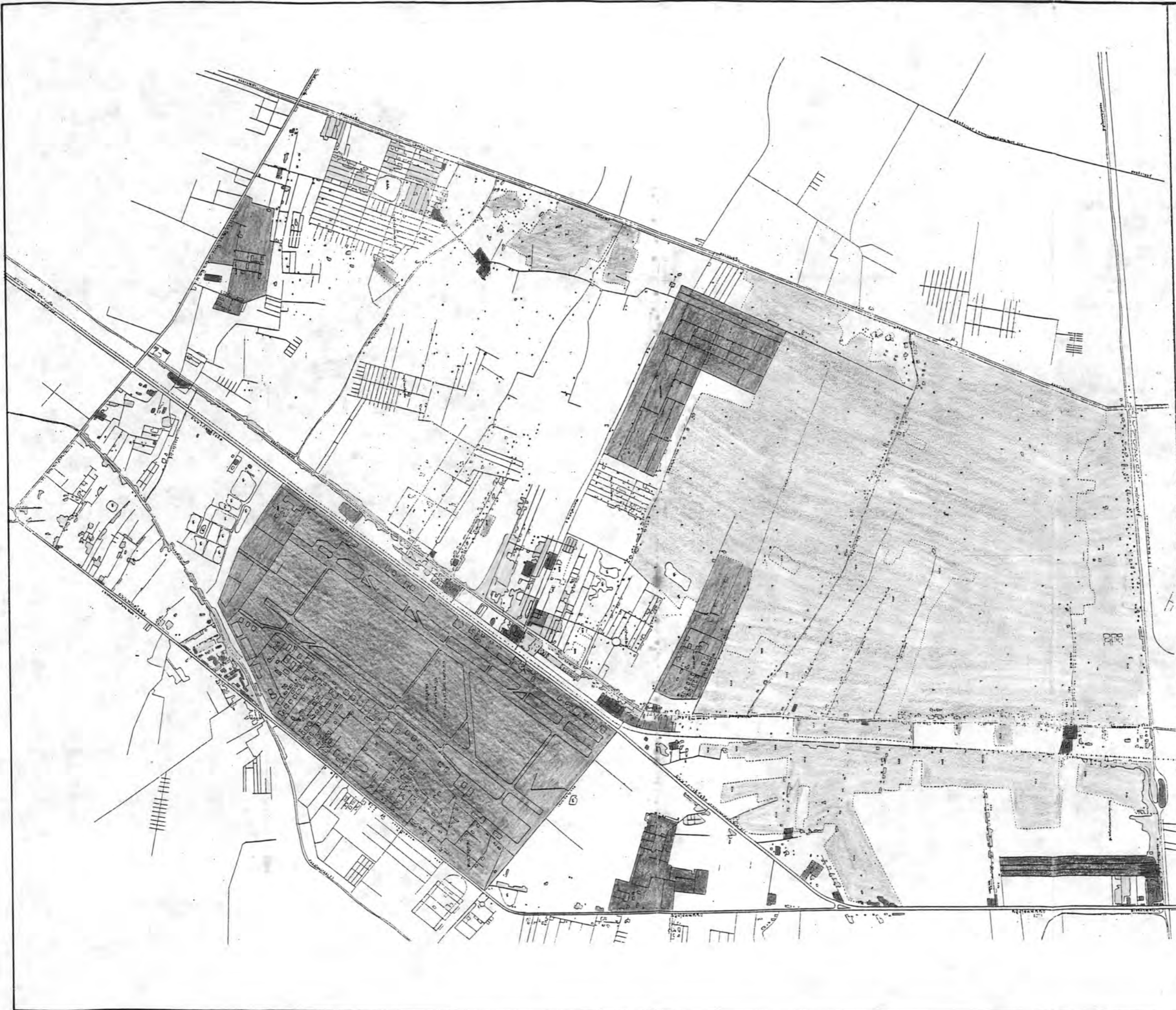
หมายเหตุ AC = ABSOLUTE CHANGE

ตารางที่ 5.28 แสดงการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชุมชนเมือง (BUILT UP AREA) ในบริเวณแหล่งแห่งองค์ศึกษา ในช่วงปี พ.ศ. 2518-2529

พื้นที่ใช้ประโยชน์ (BUILT UP AREA)	บริเวณที่ (1)		บริเวณที่ (2)		บริเวณที่ (3)	
	ปี พ.ศ.	การเปลี่ยนแปลง	ปี พ.ศ.	การเปลี่ยนแปลง	ปี พ.ศ.	การเปลี่ยนแปลง
	2518	ไร่ R	2518	ไร่ R	2518	ไร่ R
รวม	258.25	489.50	231.25	818.50	1720.63	888.13
				9.82	2240.64	5043.75
						2803.11
						11.37

พื้นที่ใช้ประโยชน์ (BUILT UP AREA)	บริเวณที่ (4)		บริเวณที่ (5)		บริเวณที่ (6)	
	ปี พ.ศ.	การเปลี่ยนแปลง	ปี พ.ศ.	การเปลี่ยนแปลง	ปี พ.ศ.	การเปลี่ยนแปลง
	2518	ไร่ R	2518	ไร่ R	2518	ไร่ R
รวม	110.25	706.75	596.50	49.19	5060.63	6221.63
				1161.00	2.09	970.75
						2233.75
						1263.00
						11.83
						9459.24
						16384.41
						6925.17
						6.99

ที่มา : ภาคนำทางอากาศ ปี 2518, 2529
 ขยายเขต, R = อัตราการเปลี่ยนแปลงต่อปี

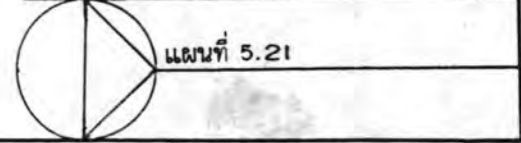

- สัญลักษณ์
- ถนนสายหลัก
 - ถนนสายรอง
 - ทางรถไฟ
 - ระบายน้ำ
 - แม่น้ำ, ลำคลอง
 - บ่อน้ำ
 - ลาน, ที่นา
 - ย่านพาณิชย์กรรม
 - ย่านพักอาศัย
 - ย่านอุตสาหกรรม
 - คลังสินค้า
 - สถาบันการศึกษา
 - ศาลากลาง
 - สถาบันราชการ
 - สถานประกอบการ/อาคาร-อู่
 - ลานที่พักผ่อนหย่อนใจ
 - ที่ว่าง

การศึกษาลงรูป
 การขยายทางอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง: การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2518 บริเวณพื้นที่ศึกษา
 ที่มา: ภาพถ่ายทางอากาศปี 2518
 มาตรฐาน 0 0.5 1 1.5 กม.

แผนที่ 5.21

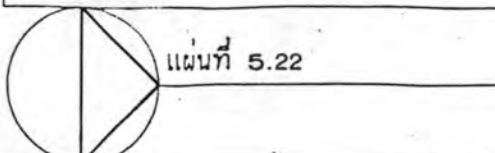
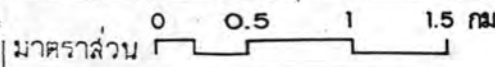
สัญลักษณ์

- ถนนสายหลัก
- ถนนสายรอง
- ทางรถไฟ
- สะพาน
- แม่น้ำ, ลำคลอง
- บ่อน้ำ
- สวน, ที่นา
- ย่านพาณิชย์กรรม
- ย่านพักอาศัย
- ย่านอุตสาหกรรม
- คลังสินค้า
- สถาบันการศึกษา
- ศาลากลาง
- อาคารอนุสาวรีย์/อนุสรณ์-อนุสาวรีย์
- สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- ที่ว่าง

การศึกษาผลกระทบบ
 ผลการขยายตัวของอาคารเรียนกรุงเทพมหานครเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2525 บริเวณพื้นที่-
ศึกษา

ที่มา: ภาพถ่ายทางอากาศปี 2525

- สัญลักษณ์
- ==== ถนนสายหลัก
 - ==== ถนนสายรอง
 - ==== ทางรถไฟ
 - ==== สะพาน
 - ==== แม่น้ำ, ลำคลอง
 - ==== บ่อน้ำ
 - ==== ลวน, ที่นา
 - ==== ย่านพาณิชย์กรรม
 - ==== ย่านพักอาศัย
 - ==== ย่านอุตสาหกรรม
 - ==== คลังสินค้า
 - ==== สถาบันการศึกษา
 - ==== ศาลากลาง
 - ==== สถาบันราชการ
 - ==== สถานประกอบการ/อาคาร-
- อนุโบศ
 - ==== สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
 - ==== ที่ว่าง

แสดง: การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2529 บริเวณพื้นที่ศึกษา

ที่มา: ภาพถ่ายทางอากาศปี 2529

มาตราส่วน 0 0.5 1 1.5 กม.

แผนที่ 5.23

การศึกษาดูงาน
การศึกษาดูงานทางสถาปัตยกรรมเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

5.4.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

สิ่งซึ่งเป็นตัวชี้ถึงลักษณะทางเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษาที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

1) แหล่งงาน

แหล่งงานที่สำคัญในเขตพื้นที่ศึกษาแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ หน่วยงานของภาครัฐบาลและหน่วยงานของภาคเอกชน

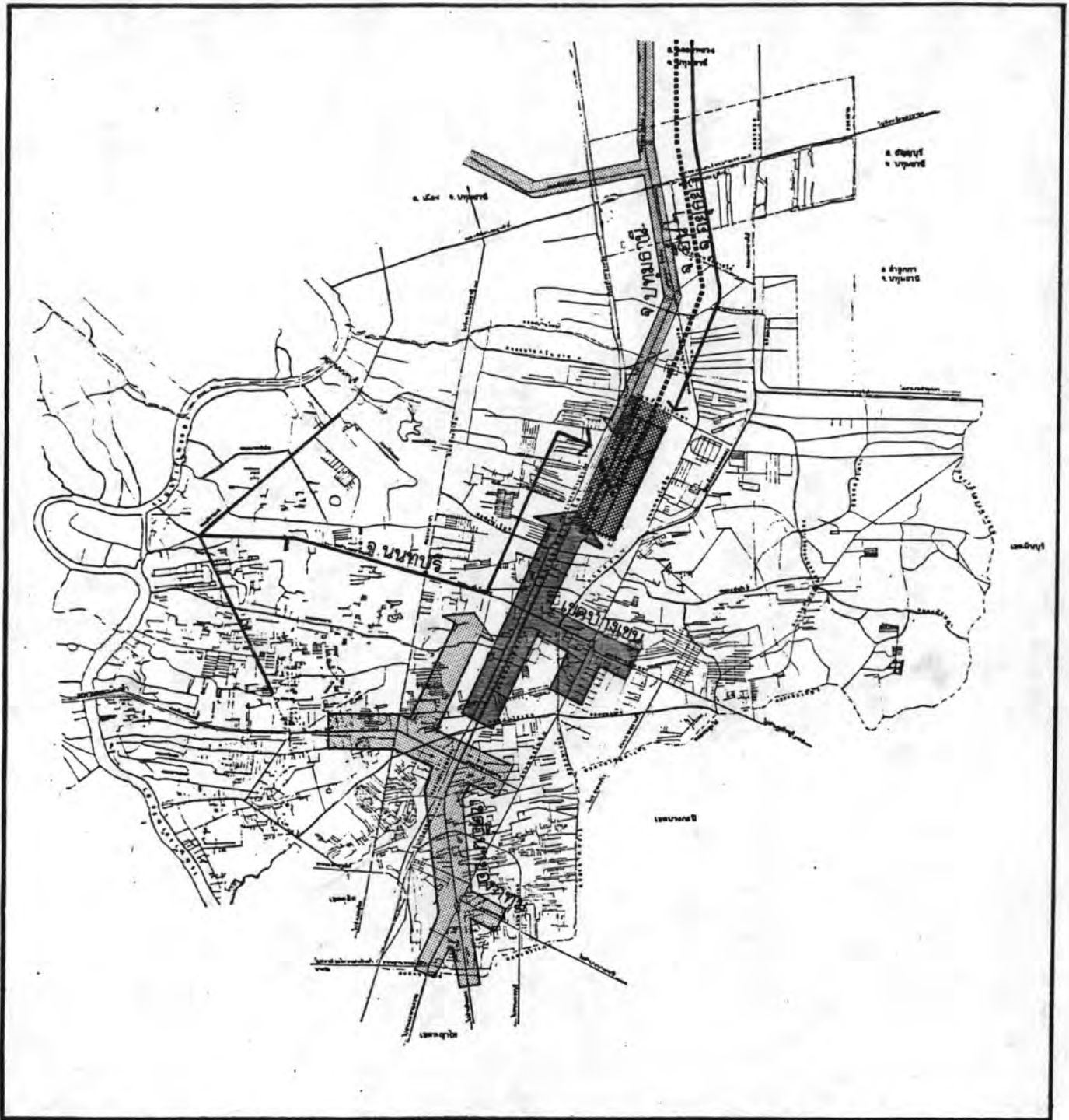
1.1) หน่วยงานของรัฐบาล

หน่วยงานของรัฐบาลในพื้นที่ศึกษาที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจเพราะเป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ ซึ่งมีจำนวนข้าราชการจำนวนมากและเมื่อมีการเพิ่มขึ้นของข้าราชการจะทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของครัวเรือนตามมา อันทำให้มีการเพิ่มภาคการบริการต่อไปเป็นลำดับ (สุวิธนา, 2528: (4-4) - (4-8) สำหรับหน่วยงานในภาครัฐบาลที่สำคัญมีดังนี้

1. การทำอากาศยานแห่งประเทศไทย ผู้ที่ทำงานที่ทำอากาศยานกรุงเทพฯ (ก่อนขยายงานเป็นการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย) ในปี พ.ศ. 2523 มีจำนวนรวม 11,121 คน โดยมีที่อยู่อาศัยในเขตบางเขนถึงร้อยละ 52.1 และมีผู้อยู่อาศัยอยู่ในแขวงตลาดบางเขนซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ทำกรมากที่สุดถึงร้อยละ 34.4 รองลงมาก็เป็นแขวงสีกันประมาณร้อยละ 23.8 (สุรศักดิ์, 2524 : 173) (ดูแผนที่ 5.24) และในปี พ.ศ. 2528 มีจำนวนพนักงานประมาณ 13,250 คน และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นในอัตราระหว่างร้อยละ 2.7 - 3.5 ต่อปี (TAMS, 2528 : 69)

2. กองทัพอากาศ. (ดอนเมือง) ผู้ที่ทำงานที่กองทัพอากาศมีทั้งสิ้นประมาณ 40,000 คน ในปี พ.ศ. 2523 โดยมีที่อยู่อาศัยในเขตบางเขนถึงร้อยละ 55.0 และอยู่ในแขวงคลองถนนมากที่สุดถึงร้อยละ 51.3 (สุรศักดิ์, 2524: 173) (ดูแผนที่ 5.25) และในปี พ.ศ. 2530 มีจำนวนข้าราชการและลูกจ้างอยู่ประมาณเกือบ 45,000 คน ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราประมาณร้อยละ 2 ต่อปี

การที่มีแหล่งงานขนาดใหญ่ถึง 2 แห่ง มีจำนวนคนทำงานมากกว่า 55,000 คน รายได้ของผู้ทำงานในหน่วยงานทั้งสองประมาณได้ไม่น้อยกว่าเดือนละ 83 ล้านบาท ถ้ากำหนดให้พนักงานของการทำอากาศยานฯ จะมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 3,195 บาท/

การศึกษา

ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง : จำนวนร้อยละของที่อยู่อาศัยของผู้ทำงานที่การทำอากาศยานแห่งประเทศไทย

สัญลักษณ์

	เขตบางเขนร้อยละ	55
	เขตอื่นๆ(กทม.)ร้อยละ	13.9
	จังหวัดปทุมธานีร้อยละ	9.9
	จังหวัดอยุธยาร้อยละ	5.0 - 5.3
	จังหวัดอื่นๆร้อยละ	5.0

ที่มาต.สุรศักดิ์, 2524

มาตราส่วน 0 1 2 กม.

แผนที่ 5.24

เดือน และข้าราชการและลูกจ้างของกองทัพอากาศมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 2,953 บาท ทำให้เกิดกระแสเงินกระจายอยู่ในพื้นที่อนุภาคและส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในชุมชนโดยรอบ

1.2) หน่วยงานของเอกชน

หน่วยงานของเอกชนที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของพื้นที่ทั้งในระดับภาคและอนุภาค ก็คือ โรงงานอุตสาหกรรมซึ่งตั้งอยู่บริเวณริมถนนวิภาวดีรังสิตและถนนพหลโยธิน โดยต่อเนื่อง ไปจนถึงย่านรังสิต จังหวัดปทุมธานี ซึ่งในระดับภาคถูกกำหนดบทบาทและหน้าที่ในการเป็นย่านอุตสาหกรรมหนัก สำหรับประเภทของอุตสาหกรรมมีหลายอย่าง เช่น ประเภทสิ่งประดิษฐ์ที่ได้จากผลิตภัณฑ์แร่โลหะ ประเภทสิ่งทอและผลิตภัณฑ์และประเภทอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น ตัวอย่างของโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ตามแขวงต่าง ๆ ของพื้นที่ศึกษามีดังนี้คือ

พื้นที่แขวงตลาดบางเขน เช่น บริษัทไทยเทียนจำกัด บริษัทยาคุลท์
โรงงานพรมไทย โรงงานจาวามานแปดเตอร์

พื้นที่แขวงทุ่งสองห้อง เช่น บริษัทฟอร์โมสอาหารนม (กรุงเทพฯ)
จำกัด

พื้นที่แขวงอนุสาวรีย์ เช่น บริษัทบางกอกไพลอน จำกัด

พื้นที่ตำบลคูคต เช่น โรงงานสี ซี.ไอ.ซี.

จึงสรุปได้ว่าแหล่งงานที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา นอกจากจะเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดรายได้กับประชากรแล้ว ยังเป็นตัว MULTIPLIER EFFECT ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่อีกด้วย

2) สถานประกอบการค้าและธุรกิจ

ขนาดและจำนวนของสถานประกอบการค้า และธุรกิจในพื้นที่ ย่อมแสดงถึงสภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ได้ สำหรับพื้นที่ศึกษานี้สามารถแบ่งกลุ่มของสถานประกอบการค้าและธุรกิจได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามทำเลที่ตั้งดังนี้ (แผนที่ 5.26)

2.1) บริเวณย่านสะพานใหม่

สำหรับบริเวณย่านสะพานใหม่ เนื้อหาสำคัญที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 2.1 ในเรื่องของสาระสำคัญของชุมชนในเขตบางเขนซึ่งอยู่ในพื้นที่ศึกษา ดังนั้นในที่นี้จะกล่าวเฉพาะในเรื่องของที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

สภาพทางเศรษฐกิจของย่านสะพานใหม่ ดูได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านการค้าและบริการ ที่มีอยู่ในปัจจุบันประกอบด้วย

2.1.1) ตลาดสด ตลาดสดในบริเวณชุมชนสะพานใหม่มีที่สำคัญอยู่ 2 ตลาดคือ ตลาดยิ่งเจริญกับตลาดไทยเนรงค์ ซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของถนนพหลโยธิน โดยตลาดทั้งสองเป็นของเอกชน ประกอบด้วยสินค้าปลีกและสินค้าส่ง ประเภทผัก ผลไม้ ของสด และของชำ

2.2.2) ธนาคาร ธนาคารที่ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนสะพานใหม่มีทั้งสิ้น 7 แห่งตั้งกระจายอยู่ทั้งสองฝั่งถนนพหลโยธินคือ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงเทพฯ ธนาคารออมสิน ธนาคารทหารไทย ธนาคารศรีนครและธนาคารมหานคร

2.2.3) โรงมหรสพ โรงมหรสพที่ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนมีอยู่ 2 แห่งคือ โรงภาพยนตร์สะพานใหม่ราม่าและโรงภาพยนตร์กรุงสยามราม่าซึ่งตั้งอยู่บนถนนพหลโยธิน

2.2.4) ห้างสรรพสินค้า ห้างสรรพสินค้าตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนในปัจจุบันคือ ห้างสรรพสินค้าดอนเมืองเซ็นเตอร์ ซึ่งเป็นห้างสรรพสินค้าระดับกลาง ตั้งอยู่ริมถนนพหลโยธินฝั่งตะวันตก และในปัจจุบันห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่แห่งหนึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง ทางด้านฝั่งตะวันออกเยื้องธนาคารศรีอยุธยาคาดว่าจะแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2532 ซึ่งจะเป็นตัวเร่งให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชนได้

2.2) บริเวณย่านตลาดวัดฉนวนนท์

บริเวณย่านตลาดวัดฉนวนนท์เป็นบริเวณชุมชน ที่ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของถนนวิภาวดีรังสิต บริเวณถนนสร้างประชากรตัดกับถนนเชิดวุฒากาศ รวมถึงย่านการค้าบนฝั่งตะวันตกของคลองเปรมประชากรด้วย เป็นย่านการค้าระดับท้องถิ่นมีขนาดรองลงมา ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านการค้าและบริการดังนี้

2.2.1) ตลาดสด ตลาดสดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนมีที่สำคัญอยู่ 2 แห่งคือ ตลาดวัฒนันท์ (ฝั่ง โขง) ซึ่งตั้งอยู่ที่ทิศเหนือบนถนนสร้างประภาและตลาดใหม่ (ตอนเมือง) ซึ่งตั้งอยู่ที่ใต้บนถนนเชิดวุฒากาศ สินค้าที่ขายมีทั้งขายปลีกและขายส่ง เช่นเดียวกับตลาดทั่วไป นอกจากนี้ยังมีตลาดขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนฝั่งตะวันตกของคลองเปรมฯ หลังโรงแรมแอร์พอร์ต เรียกว่าตลาดกลางเป็นตลาดเก่าซึ่งการเข้าถึงค่อนข้างลำบาก จึงมีผลให้ตลาดไม่เติบโต

2.2.2) ธนาคาร ธนาคารที่ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนมีทั้งหมด 3 แห่ง โดยมีอยู่ 2 แห่งตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของถนนเชิดวุฒากาศคือ ธนาคารศรีนครและธนาคารออมสิน ส่วนอีก 1 แห่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของถนนสร้างประภา คือ ธนาคารสหธนาคาร

2.2.3) โรงมหรสพ สำหรับโรงมหรสพที่ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนมีแห่งเดียวคือ โรงภาพยนตร์แอร์พอร์ทรามาที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของถนนสร้างประภา

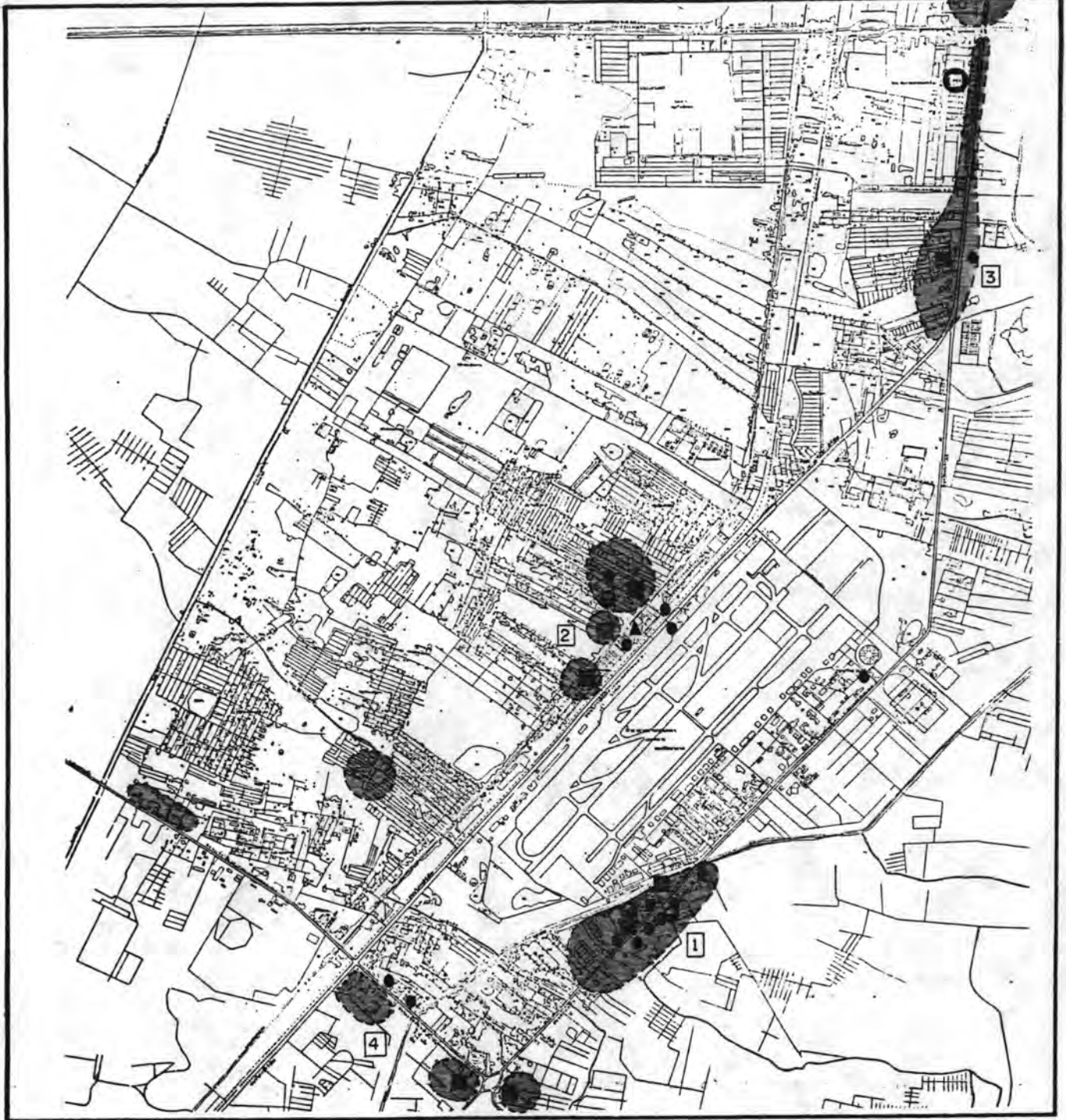
2.2.4) โรงแรม มีโรงแรมชั้นหนึ่งที่ตั้งอยู่ในชุมชนริมถนนฝั่งตะวันตกของถนนเชิดวุฒากาศ คือโรงแรมแอร์พอร์ทมีทางเดินข้ามถนนวิภาวดีฯ ต่อเชื่อมกับท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ได้เป่าหมายเพื่อให้บริการแก่ผู้โดยสารและนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

2.3) บริเวณการค้าหลักสี่

บริเวณการค้าหลักสี่คือบริเวณอาคารพาณิชย์ที่ตั้งอยู่รอบวงเวียนหลักสี่ จนถึงสี่แยกของถนนวิภาวดีฯ ติดกับถนนแจ้งวัฒนะ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการค้าและบริการที่สำคัญของพื้นที่ประกอบด้วย ตลาดสดซึ่งมีอยู่ 2 แห่ง คือตลาดอัมรินทร์นิเวศน์และตลาดศรีมหาธาตุซึ่งตั้งอยู่บริเวณวงเวียนหลักสี่ มีธนาคารอยู่บนถนนแจ้งวัฒนะทางทิศเหนืออยู่ 2 แห่ง คือ ธนาคารกรุงเทพฯ และธนาคารไทยพาณิชย์ นอกจากนี้ยังมีการค้าประเภทอะไหล่รถยนต์เก่าแห่งใหญ่ริมถนนวิภาวดีฯ บริเวณสี่แยกอีกด้วย

2.4) บริเวณการค้าตลาดสี่มุมเมือง

บริเวณการค้าตลาดสี่มุมเมือง ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของถนนพหลโยธินใกล้จุดบรรจบของถนนพหลโยธินกับถนนวิภาวดีฯ ประกอบด้วยตลาดขายส่งขนาดใหญ่ เรียกว่า ตลาดกลางสี่มุมเมืองด้านทิศเหนือ ส่วนใหญ่ของสินค้าจะเป็นพืชผลทางการเกษตรทั้งของสดและของแห้ง ประเภทของร้านค้าทั่วไปจะเป็นร้านค้าประเภทขายวัสดุและอุปกรณ์ทางการ

การศึกษา

ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง : สิ่งอำนวยความสะดวกและให้บริการชุมชนในบริเวณพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์

- ▲ โรงแรมชั้นหนึ่ง
- ธนาคาร
- ⊙ โรงพยาบาล
- ตลาด
- ▬ ย่านการค้า
- ลานมอมวยรังสิต

- 1 ย่านการค้าสะพานใหม่
- 2 ย่านการค้าตลาดวัฒนธรรม
- 3 ย่านการค้าตลาดชายฝั่งเมือง
- 4 ย่านการค้าหลักสี่

ที่มา:จากการสำรวจ, 2530

0 400 800
มาตราส่วน _____ เมตร

เกษตร เช่น รถแทรกเตอร์ มีธนาคารอยู่เพียงแห่งเดียวทางฝั่งตะวันออกของถนนพหลโยธินคือ ธนาคารไทยพาณิชย์ ลักษณะของร้านค้าจะเกาะอยู่สองข้างของถนนพหลโยธินไปจนถึงย่านการค้า ตลาดรังสิต

2.5) บริเวณย่านการค้าย่อย

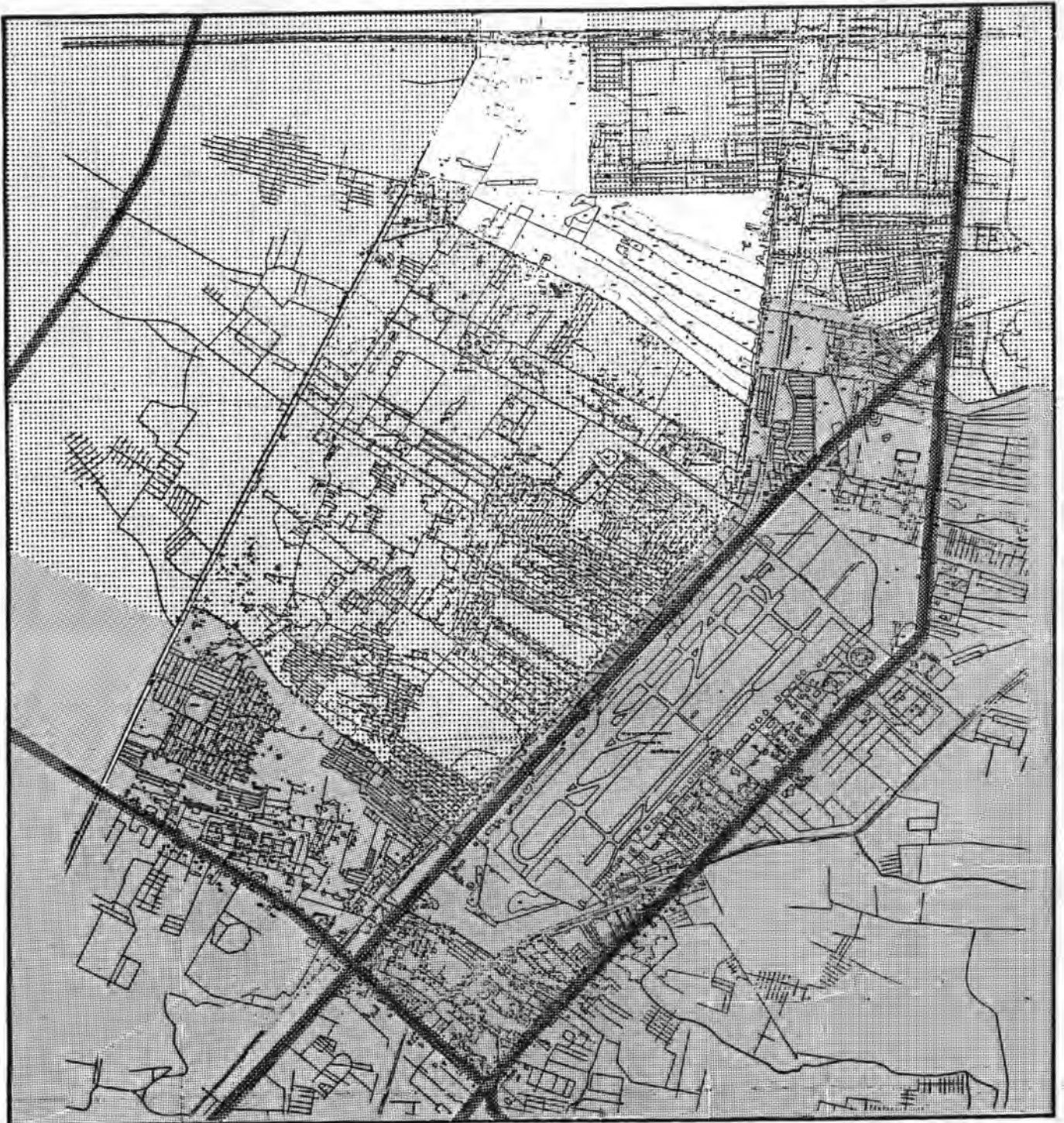
บริเวณย่านการค้าย่อยเป็นบริเวณย่านด้านการค้าและบริการที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งยังมีขนาดไม่ใหญ่มากนัก โดยจะอยู่ใกล้ย่านพักอาศัยที่อยู่กันเป็นกลุ่มหรือบริเวณทางแยกที่มีการคมนาคมพลุกพล่าน ดังเช่น ย่านการค้าหน้าหมู่บ้านเมืองทองนิเวศน์ 1 หรือย่านการค้า การเคหะทุ่งสองห้อง สินค้าที่ขายจะเป็นสินค้าปลีกประเภทของชำ และอาหารเป็นส่วนใหญ่

3) ราคาที่ดิน

ราคาที่ดิน เป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดความเหมาะสมของกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดิน โดยอาศัยราคาประเมินที่ดินเป็นเกณฑ์ตัวหนึ่ง จากข้อมูลราคาประเมินที่ดินกระทรวงมหาดไทยปี พ.ศ. 2531 ประกอบกับการสำรวจในพื้นที่ จะพบว่าราคาประเมินที่ดินที่สูงสุดในเขตพื้นที่ศึกษาจะอยู่ในบริเวณพื้นที่ติดถนนสายสำคัญคือ ถนนพหลโยธินถนนแจ้งวัฒนะและถนนวิภาวดีรังสิต โดยตกราคาดารางวาละ 8,000 - 15,000 บาท ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ อีกเช่น ทำเลที่ตั้งถ้าอยู่ในย่านพาณิชย์กรรมจะมีราคาที่สูงขึ้น ส่วนราคาของที่ดินโดยทั่วไปที่ไม่อยู่ติดถนนใหญ่ตกราคาดารางวาละ 3,000-8,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทำเลและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของพื้นที่ เช่น การเข้าถึง, ไฟฟ้า-ประปา เป็นต้น สำหรับพื้นที่ซึ่งยังไม่มีการพัฒนาและการเข้าถึงยังไม่สะดวก ราคาจะต่ำ ตกราคาดารางวาละ 1,000-3,000 บาท ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตพื้นที่บริเวณรอยต่อของจังหวัดปทุมธานีกับกรุงเทพมหานครฯ ทางตอนเหนือ (แผนที่ 5.27)

5.4.5 ลักษณะประชากร

ลักษณะทางประชากรของพื้นที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ ลักษณะทางประชากรในปัจจุบันและการคาดการณ์ลักษณะทางประชากรในอนาคต

การลบกษา

ผลกระทบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง : ราคาที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์

	ต่ำกว่า 3,000	บาท/ตารางวา
	3,000 - 4,000	บาท/ตารางวา
	4,000 - 5,000	บาท/ตารางวา
	มากกว่า 5,000	บาท/ตารางวา

จากการสำรวจราคา -
ที่มา : ประเมินปี 2531

0 400 800
มาตราส่วน เมตร

1) ลักษณะทางประชากรในปัจจุบัน

เนื่องจากพื้นที่ศึกษาอยู่ในบริเวณพื้นที่ต่อเนื่องระหว่างกรุงเทพมหานคร และ ปทุมธานี ลักษณะทางประชากรและการเปลี่ยนแปลงของประชากรในปัจจุบันสามารถทราบได้โดยการประมาณการจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษาใน 2 ระยะเวลา คือในปี พ.ศ. 2518 และปี พ.ศ. 2529 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

จากการที่แบ่งพื้นที่ศึกษาออกเป็น 6 บริเวณ พบว่า (ตารางที่ 5.29) บริเวณพื้นที่ศึกษาย่อยทั้ง 6 แห่ง มีความหนาแน่นของประชากรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกแห่ง โดยในปี พ.ศ. 2518 มีความหนาแน่นของประชากรระดับแขวงหรือตำบลเฉลี่ย 1.71 คน/ไร่ และในปี พ.ศ. 2529 มีความหนาแน่นของประชากรระดับแขวงหรือตำบลเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 6.44 คน/ไร่ สำหรับรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นของประชากร สรุปได้ดังนี้

ปี พ.ศ. 2518 ความหนาแน่นของประชากรระดับแขวงหรือตำบลที่มีค่ามากที่สุดคือ แขวงคลองถนน ซึ่งมีความหนาแน่นเฉลี่ย 3.36 คน/ไร่ ซึ่งมากกว่าความหนาแน่นระดับเขตของบางเขนซึ่งมีเพียง 2.36 คน/ไร่ แต่ก็ยังมีความหนาแน่นน้อยกว่าระดับจังหวัดที่มีค่าเท่ากับ 4.65 คน/ไร่ สำหรับแขวงที่มีความหนาแน่นรองลงมาคือ แขวงตลาดบางเขนซึ่งมีความหนาแน่นเฉลี่ย 2.78 คน/ไร่ และพื้นที่ที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุดคือ ความหนาแน่นของตำบลหลักหกที่มีค่าของความหนาแน่นเฉลี่ยเท่ากับ 0.89 คน/ไร่

ปี พ.ศ. 2529 ความหนาแน่นของประชากรระดับแขวงที่มีค่ามากที่สุดก็ยังเป็นความหนาแน่นเฉลี่ยของประชากรแขวงคลองถนน ซึ่งมีค่าเพิ่มขึ้นเป็น 10.66 คน/ไร่ ซึ่งเป็นค่าความหนาแน่นที่มากกว่าความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยในระดับเขต และระดับจังหวัดที่มีค่าของความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยเท่ากับ 5.02 และ 5.57 คน/ไร่เท่านั้น ตามลำดับ ส่วนพื้นที่ที่มีค่ารองลงมาคือ แขวงตลาดบางเขนซึ่งมีค่าความหนาแน่นเฉลี่ยเท่ากับ 5.41 คน/ไร่ ซึ่งยังมากกว่าความหนาแน่นระดับเขตของบางเขนแต่ยังน้อยกว่าความหนาแน่นระดับจังหวัด ส่วนพื้นที่ที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุด ก็ยังเป็นความหนาแน่นของตำบลคูคตที่มีค่าความหนาแน่นเพียง 0.68 ซึ่งเป็นค่าที่ลดลงจากเดิม

จากค่าความหนาแน่นของประชากรระดับแขวง หรือตำบล ทำให้สามารถประมาณจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษาบริเวณต่าง ๆ ได้ โดยถือว่าความหนาแน่นเฉลี่ยของระดับแขวงหรือตำบลเป็นความหนาแน่นเฉลี่ยของบริเวณพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของพื้นที่ศึกษาที่ตั้งอยู่ (ตารางที่ 5.29) ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2518 มีจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษารวมทั้งสิ้นประมาณ 68,600

ตารางที่ 5.29 แสดงค่าความหนาแน่นของประชากรในบริเวณพื้นที่ศึกษาใน ปี พ.ศ. 2518 และ ปี พ.ศ. 2529

พื้นที่ศึกษา	เขตปกครอง			ความหนาแน่น (คน/ไร่)					
				พ.ศ. 2518			พ.ศ. 2529		
	ตำบล, แควง	อำเภอ, เขต	จังหวัด	ระดับ	ระดับเขต,	ระดับแควง,	ระดับ	ระดับเขต,	ระดับแควง,
จังหวัด				อำเภอ	ตำบล	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	
บริเวณที่ 1	คลองถนน	บางเขน	กทม.	4.65	2.36	3.36	5.57	5.02	10.66
บริเวณที่ 2	ทุ่งสองห้อง	บางเขน	กทม.	4.65	2.36	1.64	5.57	5.02	4.16
บริเวณที่ 3	สีกัน	บางเขน	กทม.	4.65	2.66	1.38	5.57	5.02	3.61
บริเวณที่ 4	หลักหก	เมือง	ปทุมธานี	0.30	0.77	0.89	0.42	0.87	* 0.68
บริเวณที่ 5	ตลาดบางเขน	บางเขน	กทม.	4.65	2.36	2.78	5.57	5.02	5.41
บริเวณที่ 6									
- ส่วนที่ 1	ตลาดบางเขน	บางเขน	กทม.	4.65	2.36	2.78	5.57	5.02	5.41
- ส่วนที่ 2	คูคต	ลำลูกกา	ปทุมธานี	0.03	0.25	** 0.25	0.42	0.37	** 0.37
- ส่วนที่ 3	ประชาธิปัตย์	ธัญบุรี	ปทุมธานี	0.30	0.60	1.10	0.42	1.03	* 1.64
- ส่วนที่ 4	หลักหก	เมือง	ปทุมธานี	0.30	0.77	0.89	0.42	0.87	* 0.68

ที่มา : ข้อมูลจากสำนักงานทะเบียนราษฎรและกองการทะเบียน กรมการปกครอง

- หมายเหตุ
- * ข้อมูลประชากรระดับตำบลของจังหวัดปทุมธานี ใช้ข้อมูลจากข้อมูลพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2527
 - ข้อมูลประชากรในระดับจังหวัด ใช้ข้อมูลพื้นฐานเดือน มิถุนายน 2529
 - ** ความหนาแน่นของประชากรระดับแควงของตำบลคูคต ใช้ข้อมูลความหนาแน่นระดับอำเภอของลำลูกกา

คน และ ปี พ.ศ. 2529 มีจำนวนประชากรในบริเวณพื้นที่ศึกษารวมทั้งสิ้น 145,301 คน ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้น 76,701 คน เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.16 ต่อปี (ตารางที่ 5.30)

และจากตารางที่ 5.31 แสดงการเปลี่ยนแปลงของประชากรในพื้นที่บริเวณต่าง ๆ ของพื้นที่ศึกษา สรุปได้ว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ถึงปี พ.ศ. 2529 พื้นที่ศึกษาบริเวณนี้มีการเปลี่ยนแปลงของประชากรแบบ A.C. มากที่สุดคือ บริเวณที่ 3 (แขวงสีกัน) ที่มีการเปลี่ยนแปลงถึงร้อยละ 37.33 ของการเปลี่ยนแปลงประชากรในพื้นที่ศึกษา พื้นที่รองลงมาคือ บริเวณที่ 5 (แขวงตลาดบางเขน) และบริเวณที่ 2 (แขวงทุ่งสองห้อง) มีการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 28.04 และ 13.87 ตามลำดับ ส่วนการเปลี่ยนแปลงของประชากรในพื้นที่ศึกษาแบบ R.C. บริเวณพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดได้แก่ บริเวณที่ 1 (แขวงคลองถนน) ที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงถึงร้อยละ 19.75 ต่อปี รองลงมาคือ บริเวณที่ 3 (แขวงสีกัน) และ 2 (แขวงทุ่งสองห้อง) ซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 14.66 และ 14.14 ต่อปี ตามลำดับ ส่วนบริเวณพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงลดลงได้แก่ บริเวณที่ 4 พื้นที่มีอยู่ในตำบลหลักหก ซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 2.15 ต่อปี

ตารางที่ 5.30 แสดงการประมาณการจำนวนประชากรของพื้นที่ศึกษาในปี พ.ศ. 2518 และ ปี พ.ศ. 2529

พื้นที่ศึกษา	พื้นที่ (ไร่)	พ.ศ. 2518		พ.ศ. 2529	
		ความหนาแน่น	จำนวน ประชากร(คน)	ความหนาแน่น	จำนวน ประชากร(คน)
บริเวณที่ 1	1198.00	3.06	4,025	10.66	12,771
บริเวณที่ 2	4173.25	1.64	6,844	4.19	17,486
บริเวณที่ 3	13000.00	1.38	17,940	3.61	46,877
บริเวณที่ 4	7441.75	0.89	6,623	0.68	5,060
บริเวณที่ 5	8177.63	2.78	22,734	5.41	44,240
บริเวณที่ 6					
- ส่วนที่ 1	2870.89	2.78	7,981	5.41	15,532
- ส่วนที่ 2	1200.00	0.25	300	0.37	444
- ส่วนที่ 3	1557.88	1.10	1,714	1.64	2,555

ตารางที่ 5.30 (ต่อ)

พื้นที่ศึกษา	พื้นที่ (ไร่)	พ.ศ. 2518		พ.ศ. 2529	
		ความหนาแน่น	จำนวน ประชากร(คน)	ความหนาแน่น	จำนวน ประชากร(คน)
- ส่วนที่ 4	493.74	0.89	439	0.68	336
รวมบริเวณที่ 6	6122.50	1.70	10,434	3.08	18,867
รวมทั้งสิ้น	40113.13	1.71	68,600	6.49	145,301

ที่มา : ข้อมูลจากตารางที่ 5.28

ตารางที่ 5.31 แสดงขนาดและการเปลี่ยนแปลงของประชากรในพื้นที่ศึกษาปี พ.ศ. 2518 และปี พ.ศ. 2529

พื้นที่ศึกษา	จำนวนประชากร (คน)		การเปลี่ยนแปลง			
	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2529	จำนวน (คน)	A.C.	R.C.	R.
บริเวณที่ 1	4,025	12,771	8,746	11.40	217.29	19.75
บริเวณที่ 2	6,844	17,486	10,642	13.87	155.49	14.14
บริเวณที่ 3	17,940	46,877	28,937	37.73	161.30	14.66
บริเวณที่ 4	6,623	5,060	-1,563	-2.04	-23.60	-2.15
บริเวณที่ 5	22,734	44,240	21,506	28.04	94.60	8.60
บริเวณที่ 6						
- ส่วนที่ 1	7,981	15,532	7,551	9.84	94.61	8.60
- ส่วนที่ 2	300	444	144	0.19	48.00	4.36
- ส่วนที่ 3	1,714	2,555	841	1.10	49.07	4.46

ตารางที่ 5.31 (ต่อ)

พื้นที่ศึกษา	จำนวนประชากร (คน)		การเปลี่ยนแปลง			
	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2529	จำนวน (คน)	A.C.	R.C.	R.
- ส่วนที่ 4	439	336	-103	-0.13	-23.46	-2.13
รวมบริเวณที่ 6	10,434	18,857	8,433	10.99	80.82	7.35
รวมทั้งสิ้น	68,600	145,301	76,701	100	111.81	10.16

ที่มา : ข้อมูลจากตารางที่ 5.30

- หมายเหตุ 1) R.C. = RELATIVE CHANGE
 2) A.C. = ABSOLUTE CHANGE
 3) R = GROWTH RATE

2) ลักษณะทางประชากรในอนาคต

การประมาณการจำนวนประชากรในอนาคตของพื้นที่ศึกษา กำหนดระยะเวลาที่จะใช้ในการคาดการณ์เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 ทุก ๆ 5 ปีจนถึง ปี พ.ศ. 2548 เพื่อให้ครอบคลุมระยะเวลาในการพัฒนาของโครงการขยายท่าอากาศยานฯ ไปทางฝั่งตะวันตกระยะที่ 1 (รายละเอียดข้อ 4.2)

สำหรับวิธีการคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคตของพื้นที่ศึกษานั้น กระทำโดยแบ่งการศึกษาออกเป็นพื้นที่ใหญ่ ๆ 2 พื้นที่ คือ กรุงเทพมหานครและจังหวัดปทุมธานี โดยจังหวัดกรุงเทพมหานครนั้นศึกษาถึงลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของประชากรในช่วง 10 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ. 2529 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นระดับเขต ระดับแขวง และระดับพื้นที่ศึกษาเฉพาะพร้อมทั้งหาความสัมพันธ์ของจำนวนประชากรใน 3 ระดับ เพื่อคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคตต่อไป สำหรับพื้นที่ศึกษาที่อยู่ในจังหวัดปทุมธานี ศึกษาถึงลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของประชากร เฉพาะระดับตำบลในช่วง พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ. 2527 เท่านั้น ที่เป็นเช่นเพราะลักษณะของการเจริญเติบโตของพื้นที่ของระดับตำบลของจังหวัดปทุมธานี มีพื้นที่ต่อเนื่องกับกรุงเทพมหานครนั้น จะไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราการเจริญเติบโตของระดับอำเภอ หรือ

จังหวัดของปทุมธานี แต่จะมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละพื้นที่ คือมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรที่ใกล้เคียงกับอัตราที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของเขตบางเขนของกรุงเทพมหานคร จากนั้นจึงนำอัตราการเปลี่ยนแปลงระดับตำบลที่พื้นที่ศึกษาตั้งอยู่มาคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคตของพื้นที่ศึกษาต่อไป ส่วนรายละเอียดในการคาดการณ์ของพื้นที่ศึกษามีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1) การคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคตของพื้นที่ศึกษาระดับเขต

การคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคตของเขตบางเขน กระทำโดยใช้วิธีการของสมการถดถอย (REGRESSION) ซึ่งใช้ข้อมูลประชากรในอดีตของเขตบางเขนในช่วง 10 ปี คือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519-2529 มาคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคต คือ (แผนวก)

ตารางที่ 5.32 การคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคตของเขตบางเขน

ปี พ.ศ.	2529	2533	2538	2543	2548
จำนวนประชากร (คน)	531,705	630,622	751,022	871,423	991,824

2.2) การคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคตของพื้นที่ศึกษา ระดับแขวงหรือตำบล

โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ ในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 5.33 แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของประชากรรายแหวงกับประชากรรายเขตของเขตบางเขน ปี พ.ศ. 2519-2529

แหวง	พ.ศ. 2519		พ.ศ. 2529		ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง	
	ปชก. (คน)	A	ปชก. (คน)	B	B - A	R
ลาดยาว	121,916	46.0115938528	185,092	34.8110324333	-(11.2005614194)	-(1.12005614194)
อนุสาวรีย์	19,918	7.5171341445	43,765	8.2310679794	0.7139338349	0.07139338349
คลองถนน	33,405	12.6071827541	98,798	18.5813562031	5.9741734490	0.59741734490
ตลาดบางเขน	32,568	12.2912955526	60,569	11.3914670729	-(0.8998284797)	-(0.08998284797)
สีกัน	19,190	7.2423839860	46,877	8.8163549337	1.5739709477	0.15739709477
สายไหม	8,819	3.3283264394	27,747	5.2184952182	1.8901687788	0.18901687788
ทุ่งสองห้อง	21,122	7.9715286374	48,914	9.1994521077	1.2279334703	0.12279334703
ท่าแร้ง	5,531	2.0874218774	16,869	3.1726239174	1.0852020400	0.10852020400
ออเงิน	2,499	0.9431327557	3,074	0.5781401341	-(0.3649926216)	-(0.03649926216)
รวม	264,968	100.00	531,705	100.00	0	0

ที่มา : ข้อมูลจากตารางที่

หมายเหตุ จำนวนประชากรระดับแหวง (ปีต้น) x 100

จำนวนประชากรระดับแหวง (ปีปลาย) x 100

$$A = \frac{\text{จำนวนประชากรระดับแหวง (ปีต้น)} \times 100}{\text{จำนวนประชากรระดับเขต (ปีต้น)}}$$

$$B = \frac{\text{จำนวนประชากรระดับแหวง (ปีปลาย)} \times 100}{\text{จำนวนประชากรระดับเขต (ปีปลาย)}}$$

R = อัตราการเปลี่ยนแปลง

จำนวนประชากรระดับเขต (ปีปลาย)

2.2.1) การคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคต ของแขวงใน
เขตบางเขน กทม.

การคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคตของแขวงต่างๆ
ในเขตบางเขนกระทำได้โดยพิจารณาข้อมูลในอดีตและตั้งข้อกำหนดไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงจำนวน
ประชากรของเขตบางเขน ย่อมมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรของแขวง
ต่าง ๆ ในเขต ดังนั้น จำนวนประชากรในอนาคตของแขวงจะขึ้นอยู่กับอัตราการเปลี่ยนแปลง
สัดส่วนของประชากรรายแขวงกับประชากรรายเขต ในอดีตสำหรับในการศึกษาครั้งนี้ ใช้ข้อมูล
ช่วง 10 ปี คือปี พ.ศ. 2519 กับปี พ.ศ. 2529 (ตารางที่ 5.34)

จากตารางที่ 5.34 จะแสดงจำนวนประชากรในอนาคต
ของแขวงต่าง ๆ ในเขตบางเขนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 จนถึง พ.ศ. 2548 ซึ่งพบว่า แขวงที่มี
จำนวนประชากรมากที่สุดในปี พ.ศ. 2548 คือ แขวงคลองถนนมีประชากรถึง 296,872 คน
รองลงมาเป็นแขวงลาดยาวและแขวงสีกันนี้มีประชากร 134,190 คน และ 117,000 คน ตาม
ลำดับ ส่วนแขวงที่มีประชากรน้อยที่สุดคือ แขวงออกเงินมีประชากรเพียง 6,173 คน

ตารางที่ 5.34 แสดงการประมาณการจำนวนประชากรในอนาคตระดับแขวงในเขตบางเขนจาก
อัตราการเจริญเติบโตของประชากร

ปี พ.ศ.					
แขวง	2529	2533	2538	2543	2548
ลาดยาว	185,092	191,272	185,730	166,703	134,190
อนุสาวรีย์	43,765	53,707	66,641	80,435	95,088
คลองถนน	98,798	132,247	179,929	234,804	296,872
ตลาดบางเขน	60,569	69,567	79,469	88,288	96,024
สีกัน	46,877	59,568	76,825	95,969	117,000
สายไหม	27,747	37,676	51,966	68,532	87,374
ทุ่งสองห้อง	48,914	61,111	77,389	95,145	114,380

ตารางที่ 5.34 (ต่อ)

ปี พ.ศ.					
แขวง	2529	2533	2538	2543	2548
ทำแรง	16,869	22,744	31,161	34,566	44,723
ออเงิน	3,074	2,730	1,912	6,981	6,173
รวม	531,705	630,622	751,022	871,423	991,824

ที่มา : ข้อมูลจากตารางที่ 5.3

2.2.2) การคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคต ของตำบลใน จังหวัดปทุมธานี

สำหรับการคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคต ของ
ตำบลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาในจังหวัดปทุมธานีนั้น ได้ใช้วิธีสมการถดถอย (REGRESSION) เช่น
เดียวกัน แต่ใช้ข้อมูลย้อนหลังไปในอดีตช่วง 8 ปี คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 - 2527 (ตามข้อ
จำกัดของข้อมูล) สามารถคาดการณ์จำนวนประชากรได้ดังนี้ (ดูภาคผนวก)

ตารางที่ 5.34 ก แสดงการคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคตของตำบลในจังหวัดปทุมธานี
บริเวณพื้นที่ศึกษา

เขตปกครอง	ปี พ.ศ.						
		ตำบล	อำเภอ	2527	2529	2533	2538
คูคต	ลำลูกกา	18,483	18,689	23,053	28,507	33,962	39,416
ประชาธิปัตย์	ธัญบุรี	18,144	28,710	32,894	38,125	43,355	48,586
หลักหก	เมืองฯ	5,398*	5,398*	5,398*	5,398*	5,398*	5,398*

หมายเหตุ : * เนื่องจากการคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคตของพื้นที่ดังกล่าว มีค่าลดลง
ซึ่งจะขัดแย้งกับสภาพความเป็นจริง จึงกำหนดให้จำนวนประชากรในอนาคตมีค่า
ไม่น้อยกว่าจำนวนประชากรในปัจจุบัน พ.ศ. 2527

จากตารางดังกล่าว พบว่าประชากรของพื้นที่ระดับตำบลของจังหวัดปทุมธานีที่อยู่ทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร มีตำบลลुकุด ตำบลประชาติปัตย์และตำบลหลักหกนั้น ในอนาคตถ้าอัตราการเจริญเติบโตยังเป็นเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2548 ตำบลประชาติปัตย์จะมีจำนวนประชากรมากที่สุดคือ 48,586 คน รองลงมาเป็นตำบลลुकุดมีจำนวนประชากร 39,416 คน ส่วนตำบลหลักหกจะมีจำนวนประชากรน้อยที่สุดคือ อย่างน้อย 5,398 คน

2.2.3) การคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคต ของพื้นที่ศึกษาเฉพาะ

การคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคต ของพื้นที่ศึกษาเฉพาะนั้น ตั้งข้อกำหนดไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรในระดับแขวงหรือตำบลของพื้นที่ศึกษา จะมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของประชากรในพื้นที่ศึกษาไม่มากนักน้อย ดังนั้นจำนวนประชากรในอนาคตของพื้นที่ศึกษา จึงหาได้จากอัตราการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนระหว่างประชากรในพื้นที่ศึกษากับประชากรในแขวงหรือตำบลนั้น ๆ โดยใช้ข้อมูลประชากรปีฐานในการคำนวณคือ ปี พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2529 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 5.35)

ตารางที่ 5.35 แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของประชากร แต่ละส่วนของพื้นที่ศึกษากับประชากรรายแขวงในปี พ.ศ. 2518 - 2529

บริเวณ	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2529	ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง	
	a	b	b - a	r
บริเวณที่ 1	0.1293713037	0.1292637503	-(0.01075534)	(-0.00097773818)
บริเวณที่ 2	0.3550344971	0.3574845647	0.245500676	0.02227334181
บริเวณที่ 3	1	1	0	0
บริเวณที่ 4	0.9404998880	0.9373842163*	-(0.31156417)	(-0.02832401545)
บริเวณที่ 5	0.7302923225	0.7304066437	0.01143212	0.00103928363
บริเวณที่ 6				
- ส่วนที่ 1	0.2563764857	0.2564348099	0.00583242	0.000530220000

ตารางที่ 5.35 (ต่อ)

บริเวณ	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2529	ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง	
	a	b	b - a	r
- ส่วนที่ 2	0.0375000000	0.0240220743*	-(1.34779257)	-(0.1225265972)
- ส่วนที่ 3	0.0908223824	0.0907831154*	-(0.00392670)	-(0.00035697272)
- ส่วนที่ 4	0.0623402442	0.0477137177*	-(1.46265265)	-(0.13296842272)

ที่มา : ข้อมูลจากตารางที่ 5.31

หมายเหตุ : a = $\frac{\text{จำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา (ปีต้น)}}{\text{จำนวนประชากรระดับแขวงหรืออำเภอของพื้นที่ศึกษา (ปีต้น)}}$

b = $\frac{\text{จำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา (ปีต้น)}}{\text{จำนวนประชากรระดับแขวงหรือตำบลของพื้นที่ศึกษา (ปีปลาย)}}$

r = อัตราต่อปี

* = จำนวนประชากรระดับตำบลของจังหวัดปทุมธานีใช้ข้อมูลประชากรปี 2527

ตารางที่ 5.36 แสดงการประมาณการจำนวนประชากรในอนาคตของพื้นที่ศึกษา จากอัตราการเจริญเติบโตของประชากร

ปี พ.ศ. พื้นที่ศึกษา	2529	2533	2538	2543	2548
บริเวณที่ 1	12,771	17,090	23,243	30,320	38,320
บริเวณที่ 2	17,486	21,901	27,821	34,310	41,374
บริเวณที่ 3	46,877	59,568	76,825	95,969	117,000
บริเวณที่ 4	5,060	* 5,054	* 5,046	* 5,038	* 5,030
บริเวณที่ 5	44,240	50,840	58,082	64,533	70,193
บริเวณที่ 6					
- ส่วนที่ 1	15,532	17,854	20,397	22,663	24,651
- ส่วนที่ 2	444	* 435	* 363	224	* 18
- ส่วนที่ 3	2,555	2,927	3,392	3,857	2,555
- ส่วนที่ 4	336	* 307	* 271	* 235	199
รวมบริเวณที่ 6	18,867	21,523	24,423	26,979	29,189
รวมทั้งสิ้น	145,301	175,977	215,440	257,149	301,106

ที่มา : ข้อมูลจากตารางที่ 5.34 , 5.35

หมายเหตุ : * แสดงพื้นที่จากการคาดการณ์ว่ามีจำนวนประชากรต่ำลง

จากตารางที่ 5.36 จะเห็นว่าจำนวนประชากรในอนาคตของพื้นที่ศึกษาเฉพาะในปี พ.ศ. 2548 จะมีจำนวนถึง 301,106 คน ซึ่งเพิ่มจากปี พ.ศ. 2529 ถึง 155,805 คน เฉลี่ย ประชากรเพิ่มร้อยละ 5.64 ต่อปี

จากขนาดของประชากรในพื้นที่ศึกษาส่วนต่างๆ สามารถหาความหนาแน่นของประชากรในอนาคตแต่ละส่วนได้ดังนี้

ตารางที่ 5.37 แสดงความหนาแน่นของประชากรในอนาคตของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา	พื้นที่ (ไร่)	ความหนาแน่น (คน/ไร่)			
		พ.ศ. 2533	พ.ศ. 2538	พ.ศ. 2543	พ.ศ. 2548
บริเวณที่ 1	1198.00	14.27	19.40	25.31	31.99
บริเวณที่ 2	4173.25	5.25	6.67	8.22	9.91
บริเวณที่ 3	13000.00	4.58	5.91	7.38	9.00
บริเวณที่ 4	7441.75	0.68	0.68	0.68	0.68
บริเวณที่ 5	8177.63	6.22	7.10	7.89	8.58
บริเวณที่ 6					
- ส่วนที่ 1	2870.89	6.22	7.10	7.89	8.59
- ส่วนที่ 2	1200.00	0.36	0.30	0.19	0.015
- ส่วนที่ 3	1557.88	1.88	2.18	2.48	2.77
- ส่วนที่ 4	493.74	0.62	0.55	0.47	0.40
รวมบริเวณที่ 6	6122.50	3.52	3.99	4.41	4.77
รวมทั้งสิ้น	40113.13	4.39	5.37	6.41	7.51

ที่มา : ข้อมูลจากตารางที่ 5.36

กล่าวโดยสรุปจากตารางที่ 5.36 และ 5.37 พบว่า ในอนาคตถึงปี พ.ศ. 2548 ถ้าอัตราการเจริญเติบโตของประชากรยังเป็นอยู่ในลักษณะเช่นปัจจุบัน คือ ประชากรในระดับพื้นที่เฉพาะ มีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตของระดับเขตและแขวงแล้วบริเวณพื้นที่ศึกษา จะมีจำนวนประชากรทั้งสิ้นถึง 301,106 คน โดยมีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 5.64 ต่อปี พื้นที่ที่มีจำนวนประชากรหนาแน่นที่สุดคือ พื้นที่บริเวณที่ 1 ซึ่งอยู่ในแขวงคลองถนนจะมีความหนาแน่นถึง 31.99 คน/ไร่ รองลงมาคือ พื้นที่บริเวณที่ 2 และ 3 ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 9.91 และ 9.00 คน/ไร่ ตามลำดับ ส่วนพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุดคือ พื้นที่บริเวณที่ 4 ซึ่งอยู่ในตำบลหลักทก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรเพียง 0.68 คน/ไร่ เท่านั้น

สำหรับการประมาณการจำนวนประชากรในอนาคตของพื้นที่ศึกษาตามที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นการคาดการณ์จำนวนประชากรที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากอัตราการเจริญเติบโต (GROWTH RATE) ที่เป็นมาในอดีตเป็นสำคัญ โดยที่ยังไม่มีโครงการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพ ในอนาคตเข้ามาเกี่ยวข้อง

แต่จากการศึกษาการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพ ตั้งแต่อดีตจนถึง โครงการขยายท่าอากาศยาน ในอนาคต พบว่า การคาดการณ์อัตราการเพิ่มของพนักงานของท่าอากาศยาน ในอนาคตจะอยู่ระหว่าง ร้อยละ 2.5 ถึงร้อยละ 3.5 ต่อปี (ตารางที่ 6.6) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 - 2553 ซึ่งอัตราการเพิ่มของพนักงานของท่าอากาศยาน ดังกล่าวนี้ก็มีค่าของการเจริญเติบโตที่แตกต่างกัน หรือผิดปกติ จากอัตราการเพิ่มขึ้นของพนักงานของท่าอากาศยาน ในอดีตที่ผ่านมาอาจจะ เป็นเพราะนโยบายในการควบคุมยอดกำลังพลของพนักงานเป็นสำคัญ

ดังนั้น การเพิ่มขึ้นของพนักงานของท่าอากาศยาน สำหรับโครงการในอนาคตซึ่งมีการเพิ่มเป็นลำดับนั้น ก็จะไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรในอนาคตที่คาดการณ์ได้จากอัตราการเจริญเติบโตที่เป็นมาในอดีตอย่างผิดปกติ โดยถือว่าจำนวนประชากรที่คาดการณ์ได้ในอนาคตนั้น จะเป็นการรวมถึงประชากรซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของพนักงาน (MULTIPLIER) ด้วยอยู่แล้ว จึงสรุปได้ว่าจำนวนประชากรที่คาดการณ์ได้จากอัตราการเจริญเติบโต (GROWTH RATE) ในอดีตนั้น จะเป็นจำนวนเดียวกับจำนวนประชากรที่จะใช้ในการคาดการณ์การใช้ที่ดินในอนาคตของพื้นที่ศึกษา ทั้งกรณีที่มีโครงการและ ไม่มีโครงการขยายท่าอากาศยาน ฝั่งตะวันตกในอนาคตก็ตาม

5.5 โครงการพัฒนาในอนาคตที่ส่งผลต่อพื้นที่ศึกษา

5.5.1 โครงการพัฒนาของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย

โครงการพัฒนาของการทางพิเศษ ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาของพื้นที่ทางตอนเหนือมีอยู่ 2 โครงการในปัจจุบันคือ โครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2 กับโครงการระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน ซึ่งโครงการทั้งสองประเภทจะมีส่วนเอื้ออำนวย ทำให้เกิดการพัฒนามาในพื้นที่ชานเมืองตอนบนของกรุงเทพมหานครได้มาก เพราะเป็นการช่วยให้เกิดความสะดวกในการเดินทางและคมนาคมจากพื้นที่เขตกรุงเทพ ฯ ชั้นใน ออกไปสู่พื้นที่เขตกรุงเทพ ฯ ชั้นนอกได้ง่ายขึ้น สำหรับรายละเอียดของโครงการมีความเป็นมาและสาระสำคัญดังนี้ แผนที่ 5.28

1) โครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2

จากการดำเนินงานของระบบทางด่วนขั้นที่ 1 ของการทางพิเศษฯ เท่าที่ผ่านมา ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าระบบทางด่วนสามารถบรรจจุัดถูประสงค์อย่างสมบูรณ์ในการอำนวยความสะดวกต่อการเดินทางและการขนส่งในกรุงเทพมหานคร ให้มีความรวดเร็วปลอดภัย เป็นการแก้ไขปัญหาการจราจรแออัดและลดการสูญเสียเปลืองพลังงานน้ำมันที่สูญเสียไปในการติดขัดของการจราจรบนระบบถนนของกรุงเทพมหานคร ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบทางด่วนดังกล่าว ให้มีข้อช่วยการให้บริการที่กว้างขวางยิ่งขึ้น สามารถรับกับปริมาณการจราจรและสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่คาดว่าจะขยายตัวมากขึ้นในอนาคต การทางพิเศษฯ จึงวางแผนที่จะดำเนินการโครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร โดยมีแนวทางเชื่อมต่อและสัมพันธ์กับระบบทางด่วนขั้นที่ 1 เป็นการส่งเสริมสนับสนุนและเอื้ออำนวยให้โครงการระบบทางด่วนในกรุงเทพมหานคร มีความสมบูรณ์และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

การดำเนินการระบบทางด่วนขั้นที่ 2 การทางพิเศษแห่งประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือภายใต้โครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่น ในการศึกษาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจและวิศวกรรม ซึ่งผลการศึกษาได้กำหนดแนวทางที่มีความสำคัญสูงสุด สำหรับโครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2 รวมความยาวทั้งหมดประมาณ 27.9 กม. ประกอบด้วยแนวทาง 2 สายคือ แนวทางเหนือ-ใต้ จากบางโคล่ถึงลาดยาวที่ถนนวิภาวดีรังสิต มีความยาวประมาณ 19.2 กม. และแนวทางตะวันออกจากสามเสนถึงถนนรามคำแหงมีความยาวประมาณ 8.7 กม.

จากข้อเสนอแนะในการศึกษาความเหมาะสมของโครงการ การทางพิเศษฯ ได้นำมาพิจารณา ถึงแนวโน้มของสภาพการจราจร และสภาพปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ต่อไปในอนาคต เห็นว่าควรจะต้องเปลี่ยนแปลงจุดสิ้นสุดของแนวทางสายเหนือ-ใต้ จากเดิมที่ถนนวิภาวดีรังสิตบริเวณลาดยาวไปเชื่อมต่อกับถนนงามวงศ์วานบริเวณแคสยาจะเหมาะสมมากกว่า ทั้งนี้ เนื่องจากจุดเชื่อมต่อเดิมที่กำหนดไว้อยู่ใกล้กับสะพานลอยสี่แยกเกษตรติดกับถนนงามวงศ์วานมากเกินไป ซึ่งมิผลทำให้การจราจรทั้งในระหว่างการก่อสร้าง และภายหลังจากการเปิดดำเนินการทางด่วนสายนี้แล้ว ไม่ปลอดภัยเท่าที่ควร ประกอบกับได้มีการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาแห่งใหม่ที่นนทบุรี ทำให้ปริมาณการจราจรบนถนนงามวงศ์วานมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ เพื่อเป็นการขยายขอบเขตการให้บริการของระบบทางด่วนให้กว้างขวางขึ้น และสามารถเชื่อมต่อกับแนวทางของโครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 3 ที่การทางพิเศษฯ กำลังดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมเบื้องต้น แนวทางเหนือ-ใต้ของระบบทางด่วนขั้นที่ 2 ควรขยายจุดสิ้นสุด

จากถนนงามวงศ์วานบริเวณแค้ลสายไปสิ้นสุดที่ถนนแจ้งวัฒนะ และแนวทางตะวันออกควรขยายจากถนนรามคำแหงบริเวณคลองตันไปสิ้นสุดที่ถนนศรีนครินทร์ ทำให้ความยาวของแนวทางเหนือ-ใต้ และแนวทางตะวันออกเพิ่มขึ้นเป็น 2 กม. และ 1 กม. ตามลำดับ รวมความยาวของระบบทางด่วนชั้นที่ 2 ประมาณ 38 กม. (ศิวัช เจริญพงศ์, 2529: (2-18) - (2-19))

ตามรายงานผลการศึกษาความเหมาะสมโดยคณะผู้เชี่ยวชาญญี่ปุ่น ระบบทางด่วนชั้นที่ 2 จะมีผลทำให้การจราจรในกรุงเทพมหานครลดความแออัดคับคั่งลง โดยจะลดเวลาในการเดินทางของขบวนรถบนระบบถนนปกติลงร้อยละ 20 และจะเพิ่มความเร็วในการเดินทางขึ้นได้ถึงร้อยละ 24 ทำให้ค่าใช้จ่ายในการจราจรจะลดลงวันละประมาณ 14 ล้านบาท ในปี 2543 ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.38

ตารางที่ 5.38 การคาดการณ์การจราจรในกรุงเทพมหานคร ในปี 2543

รายการ	ปี พ.ศ. 2543		อัตราส่วน (2)/(1)
	เมื่อมีระบบทางด่วน		
	ชั้นที่ 1 (1)	ชั้นที่ 2 (2)	
1. เวลาที่ใช้ในการเดินทางของขบวนรถ หน่วย : พันชม./วัน	2,286.0	1,871.0	0.80
2. ความเร็วเฉลี่ยของการจราจร หน่วย : กม./ชม.	22.4	27.7	1.24
3. ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ใช้ในการเดินทาง	222.9	209.0	0.94

ที่มา: โครงการศึกษาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ และ วิศวกรรม ระบบทางด่วนชั้นที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร : สรุปรายงานฉบับสมบูรณ์, ตารางที่ 8 และ 9 หน้า 9 (มกราคม 2527)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโครงการระบบทางด่วนชั้นที่ 2 จะช่วยในการลดปริมาณการจราจรของถนนสายหลักทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานครเช่น ถนนวิภาวดีรังสิต หรือถนนพหลโยธิน เพราะจะเป็นทางเลือกหนึ่งในการแบ่งเบาปริมาณการจราจรของพื้นที่ทางฝั่งตะวันออก

และทางด้านใต้ของกรุงเทพมหานคร ที่มีเป้าหมายจะไปยังพื้นที่ตอนเหนือ ของกรุงเทพมหานคร ให้มาใช้เส้นทางด่วนสายดังกล่าวนี้ เพราะจะทำให้ประหยัดเวลาและระยะทางในการเดินทาง ส่วนประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ทางตอนเหนือก็คือ เป็นตัวเร่งให้เกิดความเจริญเติบโตของพื้นที่ ชุมชนเร็วขึ้น เพราะการที่มีการคมนาคมที่สะดวกและง่ายต่อการเข้าถึง ย่อมเอื้ออำนวยในการ ที่จะพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ประเภทต่าง ๆ ต่อไป

2) โครงการระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน

โครงการระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน เป็นอีกโครงการหนึ่งของการทางพิเศษ แห่งประเทศไทย ที่มีดำริจะก่อสร้างมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 แต่ติดปัญหาทางด้านงบประมาณที่ ต้องใช้วงเงินจำนวนมาก จึงให้ทำการชะลอการก่อสร้างของโครงการเอาไว้ก่อน แต่อย่างไรก็ ตาม โครงการระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนยังเป็นโครงการที่ยังไม่ได้ยกเลิกและมีแนวโน้มจะนำมา พิจารณาก่อสร้างใหม่ เนื่องจากสภาพการจราจรในปัจจุบันมีความจำเป็นจะต้องใช้ระบบขนส่งมวลชน เข้ามาช่วยในการแก้ปัญหา สำหรับสาระสำคัญของโครงการมีดังต่อไปนี้

โครงการระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแบ่งออกได้เป็น 2 ชั้นตามเส้นทางต่อไปนี้

โครงการชั้นที่ 1 ได้กำหนดเส้นทางของการขนส่งไว้ 3 เส้นทางคือ

- ก) เส้นทางสาย พระโขนง - หัวลำโพง - สามเสน - บางซื่อ
- ข) เส้นทางสาย วงเวียนใหญ่ - สาทร - ลาดพร้าว
- ค) เส้นทางสาย ดาวคะนอง - สะพานพุทธ ฯ - มักรกะสัน

โครงการชั้นที่ 2 เป็นเส้นทางซึ่งต่อแนวจากโครงการที่ 1 ออกไปดังนี้

ก) เส้นทางสาย พระโขนง - บางซื่อ ทางด้านทิศเหนือเส้นทางหนึ่งจะ ต่อจากสถานีบางซื่อออกไปจนถึงท่าอากาศยานดอนเมือง โดยแนวยาวไปตามถนนพหลโยธิน ส่วน อีกเส้นทางหนึ่งจะแยกจากสถานีบางซื่อไปยังเทศบาลนนทบุรี ส่วนทางด้านทิศใต้จะต่อจากสถานี พระโขนงออกไปตามถนนสุขุมวิท ผ่านบางนาจนถึงย่านสำโรง

ข) เส้นทางสาย วงเวียนใหญ่ - ลาดพร้าว ด้านทิศตะวันตกจะต่อจาก สถานีวงเวียนใหญ่ออกไปจนถึงย่านบางแค

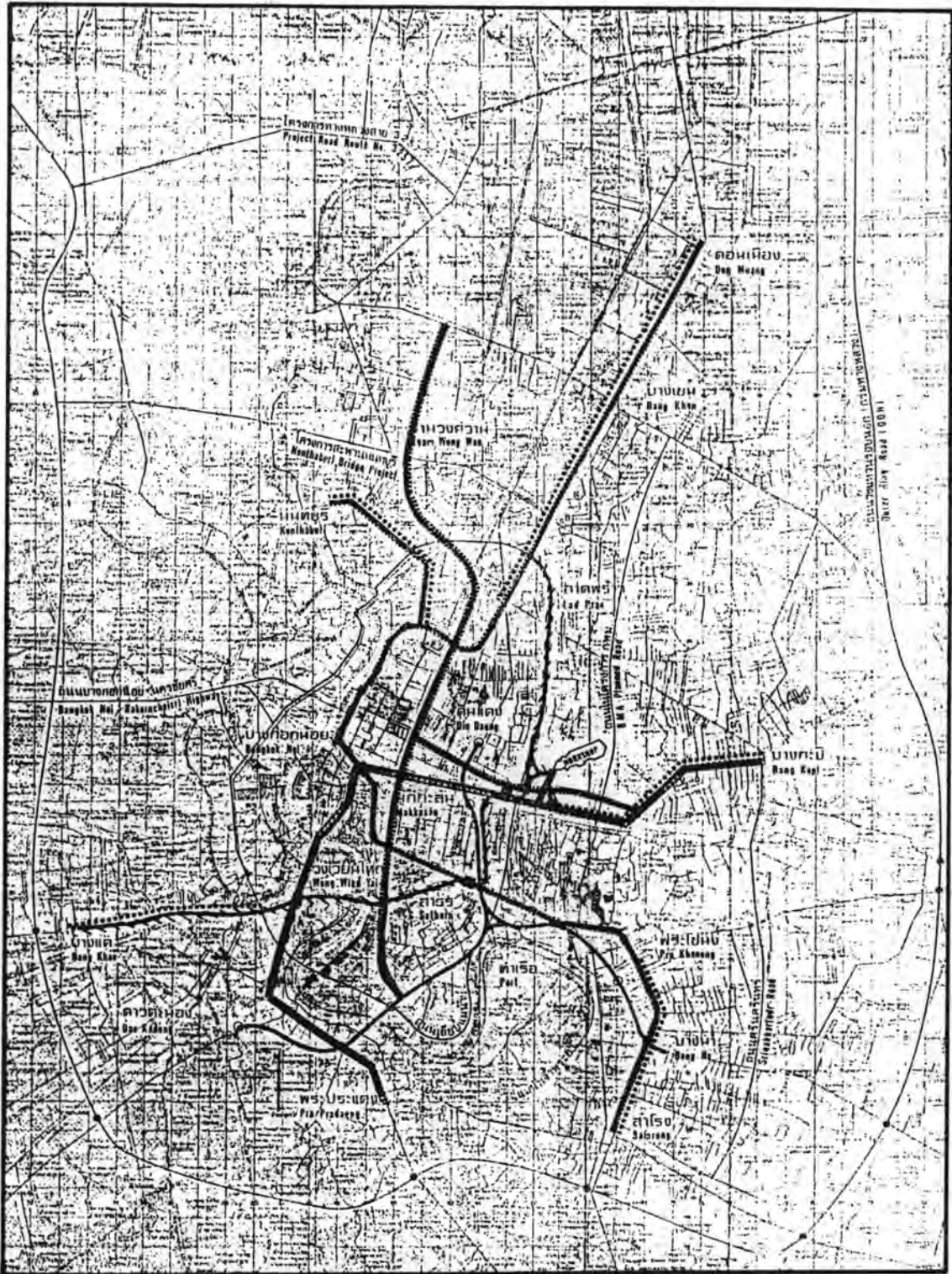
ค) เส้นทางสาย ดาวคะนอง - มักรกะสัน ด้านทิศตะวันออกจะต่อจาก สถานีชุมทางมักรกะสันออกไปจนถึงย่านบางกะปิ

ลักษณะของเส้นทางสายต่าง ๆ ของระบบรถไฟฟ้า ฯ นั้น จะพาดผ่านไปใน แนวทางสาธารณะเช่น ทางรถไฟหรือคลองในบริเวณย่านชุมชนหนาแน่น ย่านธุรกิจการค้าและ หน่วยราชการที่สำคัญเพื่อแบ่งเบาภาระการจราจรบนพื้นถนน มีบางตอนแนวทางจะอยู่นอกแนว ถนนหรือที่สาธารณะเนื่องจากความจำเป็นด้านเทคนิคเกี่ยวกับการเดินรถรางไฟฟ้า ทำให้ ต้องมีการเวนคืนของพื้นที่ สถานีรับ-ส่งผู้โดยสารจะจัดไว้ใกล้ย่านสำหรับชุมชนมีระยะห่างกันประ มານ 700-1,300 เมตร และจุดที่เส้นทาง 2 สายตัดกันมีรวม 4 แห่ง จัดเป็นสถานีร่วมเพื่อ สะดวกแก่ผู้โดยสารที่จะเปลี่ยนเส้นทาง และได้จัดสถานที่จอดรถไว้ตามสถานีสำคัญเพื่อผู้ใช้รถ ยนต์ส่วนตัวสามารถจอดไว้เพื่อต่อรถไฟฟ้าเข้าสู่ตัวเมือง

สำหรับประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นสำหรับโครงการระบบรถไฟฟ้า ฯ นั้นนอกเหนือ จากการช่วยแก้ปัญหาการตัดโครงการจราจรบนพื้นถนนก็คือ ทำให้มีความสะดวกสบายและตรง ต่อเวลาในการเดินทาง ไม่ทำให้อากาศเป็นพิษ ลดอุบัติเหตุที่จะเกิดบนท้องถนน ไม่เป็นอุปสรรค ในการให้บริการเมื่อเกิดน้ำท่วมและที่สำคัญสำหรับการเจริญเติบโตของเมืองก็คือ เป็นตัวกระจาย การพัฒนาของเมืองออกไปสู่ส่วนต่าง ๆ ตามแนวเส้นทางและสถานีของระบบรถไฟฟ้า ฯ

สำหรับในบริเวณพื้นที่ทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร เส้นทางที่จะก่อให้เกิด ผลประโยชน์ต่อการพัฒนาของพื้นที่ก็คือ เส้นทางสาย พระโขนง - บางซื่อของ โครงการฯ ชั้นที่ 1 และ สำโรง - ดอนเมือง สำหรับโครงการชั้นที่ 2 ซึ่งมีลักษณะของเส้นทางดังต่อไปนี้ (นิวัตต์ ดารานันท์, 2529 : (3-35) - (3-36))

เริ่มต้นจากสถานีต้นทางวิมณนพหลโยธิน ตรงข้ามสถานีขนส่งสายเหนือ ของบริษัทขนส่งจำกัด เป็นทางยกระดับไปตามแนวถนนพหลโยธิน ไปทางทิศใต้เลี้ยวขวาตามแนว ถนนย่านพหลโยธินไปทางทิศตะวันตก ข้ามย่านสินค้าพหลโยธินของการรถไฟแห่งประเทศไทยผ่าน สถานีรถไฟบางซื่อด้านเหนือ ข้ามคลองเปรมประชากร ข้ามสะพานสูงข้ามคลองประปาเข้าสู่แนว ถนนประชาราษฎร์สายที่ 2 เลี้ยวซ้ายออกจากถนนประชาราษฎร์สายที่ 2 ที่จุดห่างจากทางแยก ถนนกรุงเทพ ฯ - นนทบุรี ประมาณ 300 เมตรเข้าสู่ถนนประชาราษฎร์สายที่ 1 ที่บริเวณกองพล ปโต. เกียกกาย หลังจากนั้นแนวทางจะไปตามถนนสามเสนผ่านกองพันทหารม้ายานเกราะบาง กระปิ้อ ศรียาน เส้นทางจากสามเสนถึงสี่เสาเทเวศน์แนวทางจะเลี้ยวไปทางทิศตะวันออกเลี้ยว คลองผดุงกรุงเกษมด้านเหนือบริเวณแนวทางตัดกับถนนราชดำเนินนอก ทางจะลดระดับลงใต้ดิน ลอดถนนราชดำเนินที่สะพานมัมหวาน ฯ เป็นระยะทางประมาณ 600 เมตร หลังจากนั้นแนวทางจะ ยกยกระดับเหนือพื้นดินไปตามแนวคลองผดุงกรุงเกษม ตัดกับแนวทางสายดาวคะนอง - มักรกะสิน ที่ถนนนครสวรรค์เชิงสะพานเทวกรรม ฯ นางเลิ้ง แล้วต่อไปยังสะพานขาวถึงหัวลำโพง เลี้ยวซ้าย เข้าถนนพระราม 4 ผ่านสามย่าน โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สวนลุมพินี แล้วเบนออกจากแนว

ผลกระทบบจากการขยายท่าอากาศยานกรุงเทพที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

แสดง: ระบบโครงข่ายการคมนาคมของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย

<p>สัญลักษณ์ - ระบบทางด่วน</p> <p>— ระบบทางด่วนขั้นที่ 1 - - - - - ระบบทางด่วนขั้นที่ 2</p> <p>○ ทางเข้า-ออก ระบบทางด่วน</p> <p>- ระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน</p> <p>===== สายพระโขนง - หัวลำโพง - บางซื่อ ■ สถานีร่วม</p> <p>===== สายวงเวียนใหญ่ - ลาดพร้าว - ลาดพร้าว □ สถานี</p> <p>===== สายดาวคะนอง - สะพานพุทธฯ - มักกะสัน</p> <p>..... ระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนส่วนขยายเพิ่มเติม</p>	<p>การทางพิเศษแห่งประเทศไทย</p> <p>มาตราส่วน 0 1 2 3 กม.</p> <p>แผนที่ 5.28</p>
--	---

ถนนร่วมกับแนวทางสายวงเวียนใหญ่ - ลาดพร้าว วกกลับเข้าสู่ถนนพระราม 4 ที่หน้าโรงงาน ยาสู่จนถึงทางเลี้ยวซ้าย ของถนนพระราม 4 แนวทางขนส่งมวลชนจะตรงไปตามแนวคลอง เดยอีกเป็นระยะทางประมาณ 1,500 เมตร จึงเบนกลับเข้าสู่ถนนพระราม 4 อีก ไปจนกระทั่ง ก่อนถึงถนนสุขุมวิทประมาณ 400 เมตร แนวทางจะเลี้ยวขวาเพื่อไปบรรจบกับถนนสุขุมวิทที่พระ โซนง จากนั้นแนวทางจะไปตามถนนสุขุมวิทข้ามคลองพระ โซนงที่จุดเหนือสะพานพระ โซนงและวก เข้าสู่ถนนสุขุมวิท สิ้นสุดที่ระยะทางห่างจากสะพานพระ โซนงประมาณ 1 กิโลเมตรบนถนนสุขุม วิทรวมระยะทางทั้งสิ้น ประมาณ 2 กิโลเมตร สถานีรับ - ส่งผู้โดยสาร สถานีแรกอยู่หน้า สถานีขนส่งสายเหนือ ส่วนสถานีต่อไประยะห่างกันประมาณ 700-900 เมตร โดยสถานีปลายทางอยู่ที่บริเวณปากซอยสุขุมวิท 77 (อ่อนนุช) สำหรับสายนี้ได้จัดสถานีที่จอดรถไว้ 3 แห่ง คือที่ บริเวณถนนประชาราษฎร์สายที่ 2 บริเวณถนนสามเสนตัดกับถนนราชวิถีและบริเวณพระ โซนง (สุขุมวิท 50-52) สำหรับแนวทางของโครงการขั้นที่ 2 ทางด้านทิศเหนือจะต่อออกไปตามแนว ถนนพหลโยธินจนถึงสถานีดอนเมืองซึ่งตั้งอยู่บริเวณใต้ดอนเมือง ด้านหน้ากองบัญชาการกองทัพอา กาศแห่งใหม่ ส่วนทางด้านทิศใต้จะต่อเลยออกไปตามถนนสุขุมวิท ผ่านสถานีบางนาจนถึงสถานี สำโรง

เส้นทางดังกล่าวนี้ จะทำให้การเดินทางของประชาชนจากพื้นที่โดยรอบของ กรุงเทพมหานคร สามารถ จะเดินทางไปยังพื้นที่ตอนเหนือได้สะดวกมากยิ่งขึ้นและเป็นการทำให้ เกิดความเจริญเกิดขึ้นตามเส้นทางของที่ตั้งของสถานีรถไฟฟ้าอีกด้วย โดยอาจจะเกิดกิจกรรมใน เชิงพาณิชย์ขึ้นในบริเวณโดยรอบของสถานีที่สำคัญอันจะพัฒนาไปเป็นย่านการค้าได้ในอนาคต

5.5.2 โครงการพัฒนาของกรมทางหลวงแห่งประเทศไทย

1) โครงการสัมปทานทางยกระดับถนนวิภาวดีรังสิต (ดินแดง-ดอนเมือง) เป็น โครงการของกรมทางหลวง เพื่อที่จะบรรเทาสภาพการจราจรบนถนนวิภาวดีรังสิตซึ่งในปัจจุบันนี้ มีสภาพการจราจรที่เริ่มมีความหนาแน่นสูง มีการสัญจรประมาณวันละ 120,000 คัน และขาด ความคล่องตัวในการสัญจร โดยการมอบสัมปทานให้แก่เอกชนในการสร้างและเก็บผลประโยชน์

ลักษณะของ โครงการจะเป็นถนนยกระดับบนแนวเกาะกลางถนนวิภาวดีรังสิต สูงจากผิวทางเดิมมีขนาดช่องทางเดินรถไปกลับประมาณ 6 ช่องทาง โดยยกระดับสูงไม่ต่ำกว่า 14 เมตร ความยาวทั้งสิ้น จากบริเวณทางแยกดินแดงจนถึงท่าอากาศยานดอนเมืองประมาณ 16 กิโลเมตร ซึ่งคาดว่าจะดำเนินการก่อสร้างได้ในปี พ.ศ. 2532 และแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2534 ที่จะเปิดให้มีการสัญจรได้

โครงการดังกล่าว คาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่พื้นที่ทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณท่าอากาศยานกรุงเทพ เพราะนอกเหนือจากช่วยแบ่งเบาภาระการจราจรบนถนนวิภาวดีรังสิตแล้ว ยังก่อให้เกิดความสะดวกในการเดินทางจากพื้นที่ทางทิศตะวันออกและทิศใต้ของกรุงเทพมหานครที่จะไปยังพื้นที่ตอนเหนือ โดยใช้เส้นทางของทางด่วน สายดินแดง-บางนา และ ดินแดง-ดาวคะนอง ซึ่งจะต่อเชื่อมกับพื้นที่ทางด้านตะวันออกและพื้นที่ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของกรุงเทพมหานคร ตามลำดับ

2) โครงการถนนต่างระดับทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร

โครงการถนนต่างระดับของกรมทางหลวง ซึ่งจะก่อสร้างทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานครนี้จะอยู่บนถนนวิภาวดีรังสิต (ทางหลวงหมายเลข 31) กับถนนพหลโยธิน (ทางหลวงหมายเลข 1) โดยมีโครงการที่สำคัญอยู่ 2 แห่ง

2.1) โครงการถนนต่างระดับบริเวณจุดบรรจบของถนนวิภาวดีฯ ตัดกับถนนพหลโยธิน (รูปที่ 5.5)

โครงการดังกล่าว เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2530 โดยจะแล้วเสร็จในราวปี พ.ศ. 2532 โครงการดังกล่าวนี้ จะก่อให้เกิดความสะดวกแก่สภาพการสัญจรในบริเวณทางแยกของจุดตัดของถนนพหลโยธินกับถนนวิภาวดีรังสิต ซึ่งในปัจจุบันเป็นจุดที่มีการจราจรค่อนข้างคับคั่งและติดขัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเช้าและเย็น

เมื่อโครงการแล้วเสร็จ จะทำให้เกิดสภาพคล่องของยานพาหนะที่ใช้เส้นทางบริเวณนี้ อันจะส่งผลให้เกิดความสะดวกและคล่องตัวของการคมนาคมขนส่งในโครงการจราจรของพื้นที่โดยรอบด้วย

2.2) โครงการถนนต่างระดับบริเวณหน้าตลาดรังสิต (รูปที่ 5.6)

บริเวณดังกล่าว เป็นจุดบรรจบระหว่างถนนพหลโยธินกับทางหลวงหมายเลข 305 (สายรังสิต-นครนายก) และทางหลวงหมายเลข 306 (สายรังสิต-บางพูน) กรมทางหลวงได้ออกแบบทางแยกเป็นรูป DIRECTIONAL INTERCHANGE ซึ่งทำให้ผู้ใช้ถนนสามารถเดินทางไปเข้าเส้นทางต่าง ๆ ได้ในทุกทิศทาง โดยไม่มีจุดติดขัดและไม่ต้องจอดรถไฟสัญญาณ โดยจะเริ่มสร้างได้ประมาณเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2531 และจะแล้วเสร็จประมาณปี พ.ศ. 2534

โครงการดังกล่าว จะช่วยแก้ปัญหาการติดขัดของการจราจรในบริเวณหน้าตลาดรังสิตซึ่งมี ปริมาณการจราจรสูงถึง 80,000 คันต่อวัน โดยจะมีการก่อสร้างสะพานลอยข้ามคลองรังสิตฯ เป็นจำนวน 10 ช่องทาง รวม 2 ทิศทาง พร้อมสะพานโค้ง 2 สะพาน โดยสะพานหนึ่งสำหรับรถเลี้ยวซ้ายจากทางหลวงหมายเลข 305 จากจังหวัดทางภาคตะวันออก เช่น จังหวัดนครนายก และปราจีนบุรีเข้าสู่กรุงเทพฯ ส่วนอีกสะพานหนึ่งจะอยู่ปากทางของทางหลวงสาย 306 สำหรับรถจากกรุงเทพฯ เมื่อเลี้ยวเข้าทางหลวงสาย 305 เพื่อไปยังจังหวัดนครนายก และปราจีนบุรี ซึ่งจะมีผลทำให้ทางแยกบริเวณดังกล่าวมีสภาพการจราจรที่คล่องตัวมากยิ่งขึ้น

3) โครงการปรับปรุงทางหลวงทางตอนเหนือ

โครงการดังกล่าว กระทำเพื่อให้โครงข่ายของระบบถนนทางพื้นที่บริเวณตอนเหนือมีความคล่องตัวรับกับการปรับปรุงของทางแยกหน้าตลาดรังสิต กรมทางหลวงจึงปรับปรุงโครงข่ายของเส้นทาง โดยรอบให้มีความสัมพันธ์และมีความคล่องตัวขึ้นมีดังนี้ (รูปที่ 5.7)

3.1) ปรับปรุงเส้นทางสาย รังสิต-บางพูน-สะพานปทุมธานี

บริเวณทางหลวงหมายเลข 306 ช่วงรังสิต-บางพูน-สะพานปทุมธานีแต่เดิมมี 2 ช่องทาง ได้มีการบูรณะให้เป็นผิวจราจรแบบคอนกรีต 6 ช่องทางจราจร 4 ช่องทางจราจร และ 2 ช่องทางจราจรตามลำดับ โดยให้ลดหลั่นกันตามปริมาณการจราจรบนพื้นที่รวมทั้งสร้างสะพานคู่ข้ามทางรถไฟและปรับปรุงถนนทหาร (ทางหลวงหมายเลข 3100) ซึ่งแยกจากทางหลวงสาย 306 โครงการดังกล่าวนี้จะช่วยย่นระยะทางจากภาคเหนือไปยังภาคตะวันตกและภาคใต้ทำให้มีผู้ใช้เส้นทางดังกล่าวมากขึ้น ย่อมทำให้พื้นที่สองข้างทางมีการพัฒนาขึ้นด้วย

3.2) ปรับปรุงเส้นทางสาย รังสิต-องครักษ์-นครนายก

โครงการบูรณะและก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 305 ตอน รังสิต-องครักษ์-นครนายก ได้แบ่งการก่อสร้างเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกประมาณ 45 กิโลเมตร จากรังสิต-อำเภออรัญบุรี ก่อสร้างเป็น 4 ช่องทางจราจร ส่วนจากอำเภออรัญบุรี-อำเภอองครักษ์ เป็น 2 ช่องทางจราจร ส่วนแรกคาดว่าจะเสร็จในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2531 ส่วนช่วงที่ 2 จากอำเภอองครักษ์ไปจังหวัดนครนายกระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร เป็น 2 ช่องทางจราจร คาดว่าจะเสร็จในเดือนธันวาคม 2531 เมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จจะช่วยให้การจราจรจากกรุงเทพมหานครไปจังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี จนถึงอำเภออรัญประเทศมีความสะดวกยิ่งขึ้นอีกทั้ง

ยังอาจทำให้พื้นที่ฝั่งทิศเหนือของถนนมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่าง ๆ มากยิ่งขึ้นนอกเหนือจากการใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรม

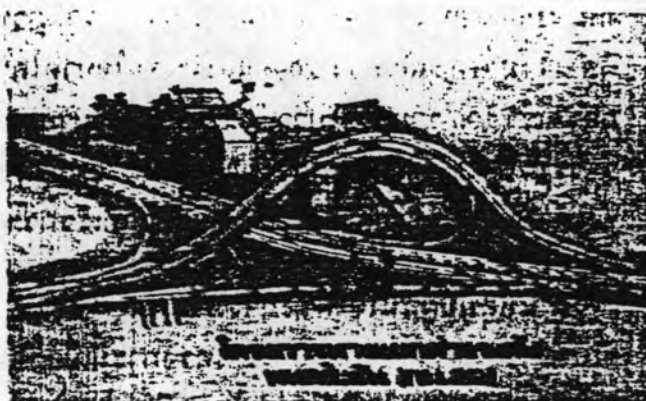
3.3) โครงการก่อสร้างและขยายผิวการจราจรถนนวิภาวดีรังสิต (ช่วงท่าอากาศยานกรุงเทพ - รังสิต)

พื้นที่โครงการเริ่มตั้งแต่ด้านหน้าท่าอากาศยานกรุงเทพ ถึงทางแยกหน้าตลาดรังสิต โดยแบ่งได้เป็น 2 ช่วงคือ ช่วงแรกจากด้านหน้าท่าอากาศยานกรุงเทพ จนถึงสามแยกดอนเมืองจะเพิ่มช่องทางอีกด้านละ 1 ช่องทาง คือแต่เดิมมี 4 ช่องทางเพิ่มเป็น 6 ช่องทางรวม 2 ทิศทาง ช่วงที่สองจากสามแยกดอนเมืองจนถึงสี่แยกตลาดรังสิตจะขยายเป็น 10 ช่องทาง โดยเพิ่มทางขนานอีกด้านละ 2 ช่องทาง คาดว่า จะเริ่มก่อสร้างได้ประมาณเดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2531 และจะแล้วเสร็จประมาณ ปี พ.ศ. 2534

โครงการดังกล่าวนี้ จะทำให้ถนนวิภาวดีฯ ในช่วงจากท่าอากาศยานกรุงเทพ จนถึงสี่แยกตลาดรังสิตสามารถรองรับปริมาณการจราจรได้มากขึ้นยอมทำให้สะดวกและคล่องตัวในการเดินทางบนเส้นทางดังกล่าว อันจะส่งผลถึงความคล่องตัวของโครงข่ายการจราจรโดยรอบและสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่โดยรอบ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งของศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ทางตอนเหนือ

3.4) โครงการทางหลวงวงแหวนรอบนอก (ด้านตะวันออก)

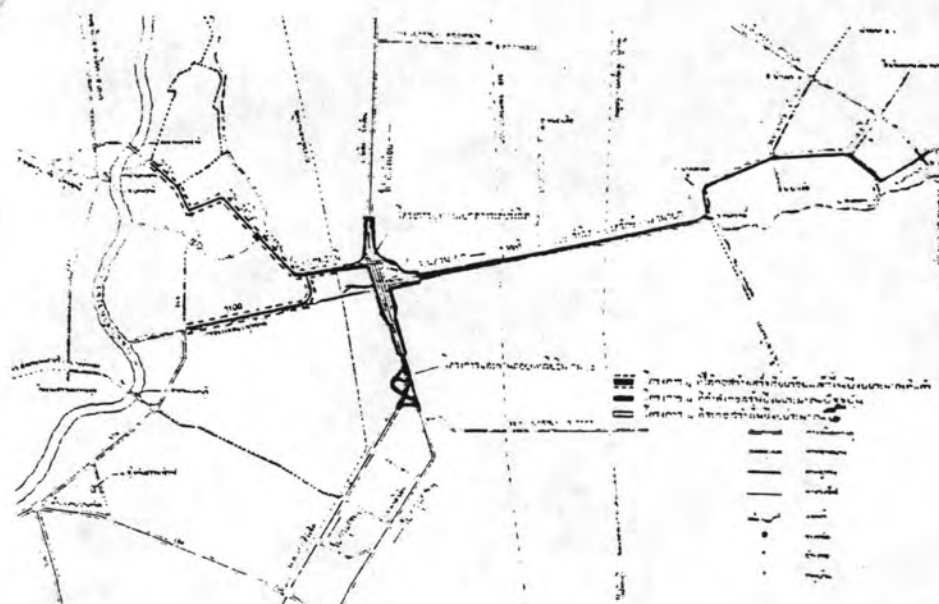
ลักษณะแนวทางของทางหลวงวงแหวนรอบนอก (ด้านตะวันออก) นี้ จะเป็นทางหลวงที่เชื่อมโยงต่อจากทางหลวงหมายเลข 32 สายบางปะอิน-นครสวรรค์ซึ่งเป็นเส้นทางสำคัญสู่ภาคเหนือและกำลังดำเนินการปรับปรุงเป็นทางหลวงคู่ขนาน (DIVIDED HIGHWAY) อยู่แนวทางจะผ่านด้านตะวันออกของอำเภอคลองหลวง ผ่านด้านตะวันตกของอำเภอธัญบุรี ผ่านด้านตะวันตกของอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ผ่านด้านตะวันตกของเขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานครและผ่านด้านตะวันตกของอำเภอบางพลีไปบรรจบโครงการทางหลวงวงแหวนรอบนอก (ด้านตะวันตก) ที่จุดตัดทางหลวงหมายเลข 3344 สายสมุทรปราการ-พัฒนาการ-บางกะปิที่บริเวณด้านเหนือของอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ แนวทางดังกล่าวได้ศึกษาปรับปรุงให้สอดคล้องกับแนวป้องกันน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร และปริมาตรของสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชียอีกด้วย

รูปที่ 5.5 โครงการถนนต่างระดับบริเวณจุดบรรจบของถนนวิภาวดีรังสิตติดกับถนนพหลโยธิน

รูปที่ 5.6 โครงการถนนต่างระดับบริเวณหน้าตลาดรังสิต

รูปที่ 5.7 โครงการปรับปรุงทางหลวงทางตอนเหนือ

สำหรับแนวทางหลวงวงแหวนรอบนอก จากจุดตัดที่อำเภอบางปะอิน จะตัดต่อข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา ผ่านด้านเหนือของจังหวัดปทุมธานีไปบรรจบทางหลวงวงแหวนรอบนอก (ด้านตะวันตก) ที่อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

ผลของโครงการดังกล่าว สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ที่สำคัญดังนี้

ก) สามารถแก้ไขปัญหাজราจรติดขัด เนื่องจากถนนพหลโยธินและถนนวิภาวดีรังสิต ไม่สามารถขยายถนนให้กว้างพอที่จะรองรับปริมาณการจราจรในอนาคตได้เพียงพอ ระบบทางหลวงวงแหวนรอบนอก (ด้านตะวันออก) จึงช่วยแบ่งเบาการจราจรผ่านเมืองที่จะเดินทางผ่านไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ได้

ข) เป็นโครงการเอนกประสงค์สอดคล้องกับโครงการป้องกันน้ำท่วมด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีตัวถนนเป็นคันป้องกันน้ำท่วมพื้นที่ภายในตั้งแต่เขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรี อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานครและบริเวณพื้นที่ด้านเหนือของจังหวัดสมุทรปราการ

ค) ระบบทางหลวงวงแหวนรอบนอก (ด้านตะวันออก) มีเขตทางด้านชวากว้าง สำหรับเป็นแนวคลองขุดผันน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา ที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาลงสู่อ่าวไทยที่บริเวณสถานพักฟื้นบางปู จังหวัดสมุทรปราการ นอกจากช่วยในการป้องกันน้ำท่วมตะวันออกของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลแล้ว ประโยชน์อีกอย่างของระบบดังกล่าวคือ ช่วยป้องกันมิให้น้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาเอ่อท่วมพื้นที่นาบริเวณอำเภอบางปะอิน อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอรังสิต จังหวัดปทุมธานีและบริเวณที่ลุ่มสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาด้านใต้ได้

5.5.3 โครงการพัฒนาถนนตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2530-2534)

กรุงเทพมหานคร มีโครงการที่จะก่อสร้างถนนเลียบคลองเปรมประชากรทางฝั่งตะวันตก โดยเป็นถนนขนาด 4 ช่องทางจราจรรวม 2 ทิศทางพร้อมทั้งทางเท้าและทางระบายน้ำยาวประมาณ 1 กิโลเมตร ในขอบเขตที่ดินของกรมชลประทานตั้งแต่สามแยกเตาปูนจนบรรจบแนวถนนแจ้งวัฒนะ ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการสำรวจเบื้องต้น

ถ้าโครงการดังกล่าวมีโอกาสได้ก่อสร้างจนแล้วเสร็จ นอกจากจะช่วยแบ่งเบาภาระการจราจรบางช่วงของถนนวิภาวดีรังสิตได้แล้ว ยังเป็นการเปิดพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของคลองเปรมฯ ที่ยังใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ให้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่และยังเป็นตัวนำความเจริญเติบโตของพื้นที่เมืองให้เกิดตามมาทางทิศเหนือ โดยเฉพาะทางฝั่งตะวันตกของฝั่งคลองอีกด้วย

5.3.4 โครงการอื่น ๆ

1) โครงการสถานีขนส่งชานเมืองกรุงเทพฯ

โครงการสถานีขนส่งสินค้าชานเมืองกรุงเทพฯ ทางด้านเหนือโครงการจัดสร้างสถานี ณ บริเวณกิโลเมตรที่ 30 คลองรังสิต ฝั่งใต้อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี อยู่บริเวณข้างโรงเรียนสายปัญญารังสิตมีเนื้อที่ประมาณ 92 ไร่ โดยกรมการขนส่งทางบกได้รับมติจากคณะรัฐมนตรีให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งบริษัทสับสมุทรเป็นผู้ได้รับอนุญาตจัดตั้งสถานีขนส่งสินค้าชานเมืองดังกล่าวโดยกรมการขนส่งทางบกพิจารณาออกใบอนุญาต

ผลจากโครงการสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ได้ดังนี้

ก) เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างการขนส่งทางไกล และการขนถ่ายสินค้าในตัวเมือง กล่าวคือเป็นสถานีให้ผู้ประกอบการขนส่งดำเนินการธุรกิจการขนส่ง โดยรวบรวมสินค้าจากที่ต่าง ๆ ให้มาอยู่ที่เดียวกัน ณ สถานี แล้วจัดเส้นทางเพื่อขนส่งต่อไปยังผู้บริโภคปลายทาง

ข) ทำให้ต้นทุนค่าขนส่งลดลง เนื่องจากสามารถใช้รถบรรทุกและน้ำมันอย่างประหยัด ในกรณีที่สินค้ามีมากก็สามารถเพิ่มพื้นที่บรรทุกโดยใช้รถขนาดใหญ่ เช่น รถพ่วง ไม่ต้องขนส่งหลายเที่ยวในเส้นทางเดียวกัน

ค) ผู้ประกอบการขนส่งสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างประหยัดจากสถานี และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการขนถ่ายสินค้าของสถานีขนถ่ายสินค้า

ง) ช่วยลดปัญหาการจราจรในกรุงเทพมหานคร

จ) ก่อให้เกิดการพัฒนาของพื้นที่โดยรอบ

2) โครงการชุมชนเมืองเอก

โครงการชุมชนเมืองเอกตั้งอยู่ตำบลหลักหกของอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี เป็นโครงการบ้านจัดสรรขนาดใหญ่ที่มีทางเข้า 2 เส้นทาง คือทางเข้าจากถนนวิภาวดีรังสิต (ทางหลวงหมายเลข 31) และทางเข้าจากถนนพหลโยธิน (ทางหลวงหมายเลข 3100) สถานที่ตั้งทางทิศเหนือของโครงการฯ จดคลองรังสิตประยูรศักดิ์ ทิศตะวันออกจดคลองเปรมประชากร

โครงการเมืองเอกนี้ มีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้เป็นชุมชนบริวารของกรุงเทพมหานคร โดยมีพื้นที่ถึง 2,000 ไร่ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้บริการแก่ชุมชนครบครัน เช่น โรงพยาบาลรังสิต มหาวิทยาลัยรังสิตและสนามกอล์ฟ เป็นต้น

ผลของโครงการทำให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่องของพื้นที่โดยรอบเช่น เกิดย่านการค้า ย่านที่พักอาศัยและที่สำคัญก็คือเป็นการเปิดพื้นที่ดินในพื้นที่ตำบลหลักหก ซึ่งแต่เดิมถูกใช้เพียงเพื่อการเกษตรกรรม เนื่องจากการคมนาคมเข้าถึงลำบากทำให้สภาพที่ดินเริ่มถูกเปลี่ยนเป็นการใช้ที่ดินเป็นประเภทอื่นเช่น ที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม เป็นต้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาที่ต่อเนื่องต่อไปของชุมชนโดยรอบเช่นกัน

5.6 สรุปการเจริญเติบโตของพื้นที่ศึกษา

5.6.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตของพื้นที่เมือง

จากการศึกษาในรายละเอียดของสภาพพื้นที่ศึกษา ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมให้มีการเจริญเติบโตของพื้นที่เมืองในบริเวณดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1) ทำเลที่ตั้ง

เนื่องจากบริเวณพื้นที่ศึกษาดังอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมือง ซึ่งคาบเกี่ยวระหว่างกรุงเทพมหานครกับจังหวัดปทุมธานี ทำให้ความเจริญและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังเช่น การให้บริการทางสาธารณูปโภคสาธารณูปการ และการคมนาคมขนส่งจากกรุงเทพมหานครกระจายสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว ทำให้การเจริญเติบโตของพื้นที่พักอาศัยและพาณิชยกรรมจากพื้นที่ชั้นในขยายตัวตามออกมาแทนที่พื้นที่เกษตรกรรมที่มีอยู่เดิม

2) เส้นทางคมนาคม

เส้นทางคมนาคมที่สำคัญซึ่งตัดผ่านบริเวณพื้นที่ศึกษา ก็คือ ถนนพหลโยธิน (ทางหลวงหลวงหมายเลข 1) และถนนวิภาวดีรังสิต (ทางหลวงหมายเลข 31) เป็นเส้นทางจากกรุงเทพมหานครที่นำไปสู่พื้นที่ภาคกลาง ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้ชุมชนที่อยู่โดยรอบเปรียบเสมือนประตูทางออกของกรุงเทพมหานคร นอกจากนั้นยังเป็นจุดบรรจบของเส้นทางสายหลักที่ใช้ติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ โดยรอบของกรุงเทพมหานคร เช่น ถนนแจ้งวัฒนะ-รามอินทรา (ทางหลวงหมายเลข 304) เชื่อมระหว่าง กทม. กับจังหวัดนนทบุรี ทางหลวงหมายเลข 305 เชื่อมระหว่างย่านรังสิตกับจังหวัดนครนายก ทางหลวงหมายเลข 306 เชื่อมระหว่างย่านรังสิตกับอำเภอบางพลี จังหวัดปทุมธานี และยังมีทางหลวงหมายเลข 3100 (ถนนทหาร) เลียบคลองรังสิตฯ ทางด้านเหนือและทางหลวงหมายเลข 3312 เชื่อมระหว่าง กทม. กับอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เส้นทางคมนาคมเหล่านี้นอกจากจะเป็นประโยชน์ในด้านการคมนาคมขนส่งแล้ว ยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่เมืองมากขึ้นอีกด้วย

3) นโยบายของรัฐ

นโยบายของรัฐที่มีส่วนส่งเสริมการเจริญเติบโตของพื้นที่เมืองก็คือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งเริ่มตั้งแต่แผนที่ 5 จนมาถึงแผนที่ 6 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ในเรื่องของแผนพัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้ชุมชนในพื้นที่ศึกษามีการพัฒนาเร็วขึ้น เพราะมีนโยบายที่จะกระจายความเจริญออกไปยังพื้นที่ชานเมืองและจังหวัดในบริเวณลุ่ม รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ในเขต กทม. เป็นแบบหลายศูนย์กลาง จึงทำให้การใช้ที่ดินในชุมชนทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานครมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้น

4) โครงการพัฒนาในอนาคต

โครงการพัฒนาในอนาคตที่ส่งผลต่อการพัฒนาของพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วยโครงการพัฒนาของรัฐและการลงทุนภาคเอกชน โครงการพัฒนาของรัฐส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาทางด้านการคมนาคมขนส่งดังเช่น โครงการในความดูแลของการทางพิเศษฯ ประกอบด้วยโครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2 (บางโคล่-แจ้งวัฒนะ) โครงการระบบการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน (ลำโพง-ดอนเมือง) นอกจากนั้นยังมีโครงการของกรมทางหลวงฯ เช่น โครงการสัมปทานยกระดับถนนวิภาวดีรังสิต (ติงแดง-ดอนเมือง) โครงการถนนต่างระดับและปรับปรุงเส้นทางตอนเหนือของ กทม. โครงการทางหลวงวงแหวนรอบนอก และโครงการพัฒนาถนนตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 3 โครงการดังกล่าวจะมีส่วนส่งเสริมให้ชุมชนมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงการใช้

ประโยชน์ที่ดินโดยรอบได้ เพราะเมื่อการคมนาคมสะดวกก็จะก่อให้เกิดการขยายตัวของกิจกรรมจากภายในเขตชั้นในออกมาสู่เขตชานเมือง

สำหรับโครงการที่เป็นการลงทุนภาคเอกชน อาทิเช่น โครงการสร้างสถานีขนส่งชานเมืองทางเหนือของกรุงเทพฯ หรือโครงการหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเป็นชุมชนต่อเนื่องมากขึ้น

5.6.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตของชุมชน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหมายถึง ปัจจัยที่เป็นเหตุให้การเจริญเติบโตของชุมชนและพื้นที่เมืองขยายออกไปไม่เต็มที่หรือเกิดความล่าช้าในการเจริญเติบโต พอสรุปได้ดังนี้

1) ระบบโครงข่ายของถนนไม่สมบูรณ์

ระบบโครงข่ายของถนนของพื้นที่ยังขาดการเชื่อมโยงระหว่างถนนสายหลักสายรองและสายย่อยอย่างเหมาะสม ทำให้ระบบโครงข่ายเกิดการขาดตอน ไม่มีถนนที่จะใช้ในการพัฒนาเพื่อสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างเปล่า อันเกิดจากการขยายตัวของเมืองตามแนวถนนสายหลักหรือสายประธาน

2) เสียงรบกวนจากอากาศยาน

เสียงรบกวนจากอากาศยาน เป็นมลภาวะที่ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตของชุมชนซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับเสียงรบกวน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเจริญเติบโตทางด้านที่พักอาศัยจากการศึกษา พบว่าพื้นที่ที่ได้รับเสียงรบกวนจะอยู่บริเวณทางทิศเหนือและใต้ของทางวิ่ง ซึ่งมีระดับเสียงสูงมากกว่า 65 dBA ซึ่งเกินกว่าระดับเสียงตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งไม่เหมาะสมจะเป็นทั้งอาคารประเภทที่พักอาศัย โรงพยาบาลและสถานศึกษา ที่มีระดับเสียงสูงสุดที่กำหนดให้ไม่เกิน 65 , 60 และ 55 dBA ตามลำดับ

3) เขตควบคุมพื้นที่ปลอดภัยทางอากาศ

เขตควบคุมพื้นที่ปลอดภัยทางอากาศเป็นเกณฑ์ที่ใช้กำหนดเพื่อควบคุมความสูงของสิ่งปลูกสร้างโดยรอบของท่าอากาศยาน มิให้เป็นอุปสรรคต่อการบินขึ้น-ลงของอากาศยาน และการปฏิบัติงานของ ท่าอากาศยาน ใช้วิธีการกำหนดเป็นความลาดชันจากแนวศูนย์กลางของ

ทางวิ่งเป็นระยะรัศมี มีระดับของความสูงตั้งแต่ 45 เมตร จนถึง 150 เมตร (รายละเอียดในเรื่องเขตปลอดภัยทางอากาศ หัวข้อพื้นที่ศึกษาระดับพื้นที่เฉพาะ) ซึ่งพื้นที่ควบคุมดังกล่าวทำให้ไม่สามารถพัฒนาการใช้ที่ดินทางแนวราบให้เป็นการใช้ที่ดินทางแนวตั้งของย่านพาณิชย์กรรมและพักอาศัยในอนาคตของบริเวณบางพื้นที่

5.6.3 แนวโน้มการเจริญเติบโตของชุมชน

จากการศึกษาสภาพของพื้นที่ศึกษา โดยละเอียดในบทที่ 5 พอที่จะสรุปแนวโน้มของการเจริญเติบโตของชุมชนในอนาคตได้ว่าจะมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น หลังจากโครงการพัฒนาปรับปรุงระบบการคมนาคมขนส่ง ในบริเวณพื้นที่ทางตอนเหนือเป็นที่เรียบร้อยแล้ว การขยายตัวของชุมชนคงจะเกิดขึ้นมากในบริเวณพื้นที่ว่างสองฝั่งของถนนพหลโยธิน และแจ้งวัฒนะ ถ้าการเข้าถึงพื้นที่ตอนในสะดวก โอกาสที่จะขยายตัวแผ่จากแนวถนนสายหลักก็จะมีมาก สำหรับถนนวิภาวดีรังสิตซึ่งเป็นถนนสายสำคัญอีกสายหนึ่ง การแผ่ขยายจากแนวถนนไปยังพื้นที่ฝั่งตะวันตกคงจะเป็นไปได้ยากเพราะมีอุปสรรคจากปัญหาของการตัดถนนข้ามเส้นทางรถไฟกับแนวคลองเปรมประชากร จึงคงต้องใช้เส้นทางอื่นในการพัฒนาเป็นเส้นทางคมนาคมเข้าสู่พื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของคลองดังกล่าว การตัดถนนขนาดใหญ่เข้าสู่โครงการหมู่บ้านเมืองเอกจากทางถนนพหลโยธินทางตอนเหนือของเขตบางเขนบริเวณพื้นที่ของจังหวัดปทุมธานี จะเป็นการเปิดโอกาสให้การขยายพื้นที่ชุมชนเข้าสู่พื้นที่ว่างทางตอนเหนือมีความเป็นไปได้สูงในอนาคต ถ้ามีการต่อเชื่อมโครงข่ายของระบบถนนเข้าด้วยกัน

สำหรับศูนย์กลางของชุมชนซึ่งเป็นย่านพาณิชย์กรรมที่สำคัญของพื้นที่ปัจจุบันมีอยู่ 3 แห่ง คือย่านสะพานใหม่ ย่านรังสิตและย่านตลาดวัดฉนวนันท์ จะขยายตัวมากขึ้นตามขนาดของชุมชนที่แผ่ขยายออกไปโดยย่านสะพานใหม่นั้นจะแผ่ขยายลงมาทางใต้ตามแนวถนนพหลโยธิน ย่านรังสิตจะแผ่ขยายลงมาตามแนวถนนวิภาวดีฯ และถนนพหลโยธิน ส่วนการขยายตัวของย่านการค้าตลาดวัดฉนวนันท์จะแผ่ลึกเข้าไปตามถนนสร้างประภาทางทิศตะวันตก แต่ก็อาจจะขยายตัวลงมาทางทิศใต้ตามแนวถนนเขติวุฒากาศถ้ามีการพัฒนาพื้นที่ตลาดใหม่ซึ่งอยู่ในความดูแลของกองทัพอากาศ สำหรับศูนย์กลางของชุมชนขนาดเล็กซึ่งเป็นย่านการค้าที่เกิดขึ้นใหม่ และมีโอกาสที่จะเจริญเติบโตต่อไปก็คือ ย่านการค้าหน้าหมู่บ้านเมืองทองนิเวศน์ 1 ริมถนนแจ้งวัฒนะ ถ้าโครงการทางด่วนชั้นที่ 2 แล้วเสร็จก็อาจทำให้ย่านการค้าดังกล่าวเจริญเติบโตได้ต่อไป

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แนวโน้มการเจริญเติบโตของชุมชนจะแผ่ขยายจากศูนย์กลางของชุมชนที่มีอยู่เดิมเข้าไปในพื้นที่ที่มีศักยภาพ และยังเปิดว่างอยู่เป็นลักษณะการเจริญเติบโตแบบหลายศูนย์กลาง (POLYCENTRIC) โดยได้รับอิทธิพลจากการแผ่ขยายการเจริญเติบโตจากพื้นที่เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร เป็นสำคัญ และความเจริญเติบโตของย่านพาณิชย์กรรมบริเวณชุมชนรังสิตจังหวัดปทุมธานีอีกด้วย

สำหรับการวิเคราะห์ว่าพื้นที่ใดควรพัฒนาก่อน และมีความเหมาะสมในการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละกิจกรรมจะกล่าวถึงในบทที่ 7